

**ПРАВО
НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА
СОБСТВЕНОСТ И
МИТНИЧЕСКО ПРАВО НА ЕС
РЪКОВОДСТВО**

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Проект

"Повишаване на компетентността и професионалната квалификация на съдии, прокурори и следователи, както и на административните ръководители на органите на съдебната власт чрез организиране и предоставяне на обученията от ВСС"

Договор №13-24-1/15.11.2013 г.

ПРАВО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ И МИТНИЧЕСКО ПРАВО НА ЕС

РЪКОВОДСТВО

Бенефициент: Висш съдебен съвет

Изпълнител: ДЗЗД "Консорциум ФПИ-ИДЕИН"

Проектът се реализира с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

www.opac.government.bg

© Иванка Георгиева - автор, 2015

© Живко Драганов - автор, 2015

© Петър Петров - автор, 2015

© Румяна Тозова - автор, 2015

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	3
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	7
ВЪВЕДЕНИЕ В ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ	9
1. Предмет и обхват на правото на интелектуалната собственост.....	9
2. Принципи на правото на интелектуалната собственост	10
2.1. Общи принципи на правната закрила.....	10
2.2. Специални принципи	12
2.2.1. Принципи в областта на индустриалната собственост	12
2.2.2. Принципи в областта на авторското право	13
ОБХВАТ И ИЗТОЧНИЦИ НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ ...	14
1. Международноправни източници	14
2. Източници на интелектуалната собственост в правото на ЕС	27
3. Национални източници на правото на интелектуалната собственост.....	31
ОСОБЕНОСТИ НА ЗАКРИЛАТА НА ОБЕКТИТЕ НА АВТОРСКОТО ПРАВО И НА СРОДНИТЕ НА АВТОРСКОТО ПРАВО ПРАВА, ИЗРАЗЕНИ В ЕЛЕКТРОННА ФОРМА	35
ОБЕКТИ НА ИНДУСТРИАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ	38
1. Обекти на индустриалната собственост и връзка с останалите обекти на интелектуална собственост	38
2. Същност и видове обекти на индустриална собственост. Разграничение на обектите на индустриална собственост от обектите на авторското право ..	38
3. Колизия между авторски права и права върху индустриалната собственост	43
4. Най-често използвани обекти на индустриална собственост. Обща характеристика и съдържание на субективните права.....	46
5. Защита срещу нелоялната конкуренция.....	49
ГРАЖДАНСКОПРАВНА ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ. АДМИНИСТРАТИВНИ ПРОИЗВОДСТВА. АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНА ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ. ОБЖАЛВАНЕ НА НАКАЗАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ	51
1. Видове защита на обектите на индустриалната собственост	51
2. Гражданскоправна защита по ЗАПСП	59
3. Гражданскоправна защита по специалното законодателство, касаещо права върху индустриална собственост	64

4. Административни производства по обжалване на актовете на Патентно ведомство	66
5. Административнонаказателна защита на интелектуалната собственост ..	67
ПРАВНО-ПРАКТИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ НА ЗАЩИТАТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ ОНЛАЙН.....	71
1. Общи положения	71
2. Специфични особености	73
3. Легална дефиниция.....	75
4. Определение за интернет от гледна точка на авторското право	76
АВТОРСКО ПРАВО ВЪРХУ КОМПЮТЪРНИ ПРОГРАМИ И БАЗИ ДАННИ	79
1. Авторско право върху компютърни програми	79
2. Авторско право върху база данни	83
НАКАЗАТЕЛНОПРАВНА ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ	85
1. Система престъпления	85
2. Общи черти на престъпленията против интелектуалната собственост	86
3. Престъпление по чл. 172а от НК.....	89
3.1. Престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК	89
3.2. Престъпление по чл. 172а, ал. 2 от НК	102
3.3. Квалифициран състав на чл. 172а, ал. 3 от НК	103
3.4. Тежко квалифициран състав на чл. 172а, ал. 4 от НК	104
3.5. Привилегирован състав по чл. 172а, ал. 5 от НК	105
4. Престъпление по чл. 172б от НК.....	105
4.1. Престъпление по чл. 172б, ал. 1 от НК.....	117
4.2. Квалифициран състав на чл. 172б, ал. 2 от НК.....	118
5. Пострадал при престъпните ползвания на интелектуална собственост ..	119
5.1. Пострадал при престъпление по чл. 172а от НК	119
5.2. Пострадал при престъпление по чл. 172б от НК	124
6. Предложения за увеличаване ефективността при разследване на престъпленията против интелектуална собственост.....	125
МИТНИЧЕСКИ РЕЖИМ И МЕРКИ НА ГРАНИЦАТА	131
ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ МИТНИЧЕСКИЯ РЕЖИМ.....	144
СЪДЕБНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ПО НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ВЪПРОСИ В ЕС.....	154
ПРИЛОЖЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ	171
1. Основни понятия	171
2. Нормативна уредба.....	175
2.1. Национално законодателство	175
2.2. Общностно законодателство	177
2.3. Международно законодателство	179

3.	Относителна нормативна уредба (извадки)	180
3.1.	Закон за авторското право и сродните му права.....	180
3.2.	Закон за административното регулиране на производството и търговията с оптични дискове, матрици и други носители, съдържащи обекти на авторското право и сродните му права.....	193
3.3.	Закон за марките и географските означения.....	193
3.4.	Закон за патентите и регистрацията на полезните модели.....	196
3.5.	Закон за промишления дизайн	198
3.6.	Закон за топологията на интегралните схеми.....	200
3.7.	Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни.....	200
3.8.	Наказателен кодекс.....	204
3.9.	Директива 2009/24/ео на европейския парламент и на съвета от 23 април 2009 година относно правната закрила на компютърните програми...	206
3.10.	Закон за защита на конкуренцията	207
4.	Съдебна практика на Административен съд – София град в областта на търговските марки.....	210
5.	Казус	215
6.	Полезни връзки.....	217
ПРИЛОЖЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА МИТНИЧЕСКОТО ПРАВО И МЕРКИТЕ НА ГРАНИЦА		218
1.	Нормативна уредба.....	218
1.1.	Национално законодателство	218
1.2.	Общностно законодателство	218
1.3.	Регламент (ЕС) №608/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 година относно защитата на правата върху интелектуалната собственост, осъществявана от митническите органи, и за отмяна на Регламент (ЕО) №1383/2003 на Съвета (резюме).....	220
1.4.	Шенгенско законодателство (резюме).....	229
2.	Съдебна практика	235
3.	Тълкувателно решение №1 от 21.01.2015 г. на ВКС по тълк. д. №1/2014 г., ОСНК, докладвано от съдиите Николай Дърмонски и Ружена Керанова (извадки).....	236
4.	Казуси	239
5.	Полезни връзки.....	245
БИБЛИОГРАФИЯ		246

Настоящото ръководство е изготвено в изпълнение на проект "Повишаване на компетентността и професионалната квалификация на съдии, прокурори и следователи, както и на административните ръководители на органите на съдебната власт чрез организиране и предоставяне на обучения от ВСС", реализиран от Висшия съдебен съвет с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Ръководството включва изчерпателно представяне на ключовите въпроси в областта на интелектуалната собственост и митническото право на ЕС, в т.ч. относима уредба на национални и европейско ниво, съдебна практика, казуси, библиография, и др.

Раздели "Въведение в правото на интелектуалната собственост", "Обхват и източници на правото на интелектуалната собственост" и "Особености на защитата на обектите на авторското право и сродните права, изразени в електронна форма" са изготвени от д-р Живко Драганов, доцент по изобретателско, авторско и патентно право към Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство, гр. София.

Раздели "Обекти на индустриалната собственост" и "Гражданскоправна защита на интелектуалната собственост. Административни производства. Административнонаказателна защита на интелектуалната собственост. Обжалване на наказателни постановления" са изготвени от Иванка Георгиева, адвокат към Софийска адвокатска колегия.

Раздели "Правно-практически проблеми на защитата на интелектуалната собственост онлайн", "Авторско право върху компютърни програми. Особени права върху бази данни. Отстъпване на право за използване на компютърни програми и бази данни. Договори за използване на компютърни програми" и "Наказателноправна защита на интелектуалната собственост" са изготвени от Петър Петров, съдия към Районен съд - Димитровград.

Раздели "Митнически режим и мерки на границата", "Престъпления против митническия режим" и "Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси в ЕС" са изготвени от Румяна Тозова, следовател към Национална следствена служба.

Подготовката и публикацията на настоящото ръководство са организирани и координирани от ДЗЗД Консорциум "ФПИ-ИДЕИН".

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АУАН	Акт за установяване на административно нарушение
ВДП	Втори допълнителен протокол
ВС	Върховен съд
ВХВП	Ведомството по хармонизация във вътрешния пазар
ГД	Главна дирекция
ДАНС	Държавна агенция "Национална сигурност"
ДДС	Данък върху добавената стойност
ДЕС	Договора за Европейския съюз
ДР	Допълнителна(и) разпоредба(и)
ДФЕС	Договора за функционирането на Европейския съюз
ЕЗА	Европейската заповед за арест
ЕИП	Европейско икономическо пространство
ЕК	Европейска комисия
ЕКВНВ	Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси
ЕКЕ	Европейската конвенция за екстрадиция
ЕКЗПЧОС	Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи
ЕО	Европейска общност
ЕП	Европейски парламент
ЕПК	Европейската патентна конвенция
ЕПВ	Европейското патентно ведомство
ЕС	Европейски съюз
ЗАНН	Закон за административните нарушения и наказания
ЗАПСП	Закон за авторското право и сродните му права
ЗАРПТОДМДНСОАПСП	Закон за административното регулиране на производството и търговията с оптични дискове, матрици и други носители, съдържащи обекти на авторското право и сродните му права
ЗДФЛ	Закон за данъка върху доходите на физическите лица
ЗЕС	Закон за електронните съобщения
ЗЗД	Закон за задълженията и доходите
ЗЗК	Закон за защита на конкуренцията
ЗМ	Закон за митниците

ЗМГО	Закон за марките и географските означения
ЗНСРПЖ	Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни
ЗПрД	Закон за промишления дизайн
ЗПРПМ	Закон за патентите и регистрацията на полезните модели
ЗТИС	Закон за топологията на интегралните схеми
ИС	Индустриална собственост
КРБ	Конституция на Република България
МВР	Министерство на вътрешните работи
ММЕ	Мярка с еквивалентен ефект
МОК	Международен олимпийски комитет
НАТО	North Atlantic Treaty Organization (Организацията на Северноатлантическия договор)
НК	Наказателен кодекс
НП	Наказателно постановление
НСлС	Национална следствена служба
ОКУП	Организация за колективно управление на права
ООН	Общност на обединените нации
ОСНК	Общо събрание на наказателната колегия
ОЮЛ	Ощетено юридическо лице
ПД	Промишлен дизайн
ПИС	Представител по индустриална собственост
ППВС	Протокол от Пленум на Върховния съд
ППЗМ	Правилник за приложение на Закона за митниците
РПМК	Разпоредби за прилагане на Митническия кодекс
РР	Рамково решение
СОИС	Световна организация за интелектуална собственост
ТАРИК	Tarif intégré des Communautés européennes (информационната система на Интегрираната тарифа на Европейските общности TARIC)
ТЗ	Търговски закон
ТИС	Топологията на интегралните схеми
ТР	Тълкувателно решение
ТРИПС	Споразумението за търговските аспекти на интелектуалната собственост
РСТ (англ.)	Patent Cooperatino Treaty (Договор за патентно коопериране)

ВЪВЕДЕНИЕ В ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

1. ПРЕДМЕТ И ОБХВАТ НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Правото на интелектуалната собственост урежда обществените отношения във връзка с предоставянето на закрилата, използването и защитата срещу нарушения на права върху нематериалните блага, които представляват резултати от творческата дейност на човека.

Обхват на понятието интелектуална собственост съобразно Конвенцията за учредяване на световната организация за интелектуална собственост

Съгласно разпоредбата на чл. 2 (viii) "интелектуална собственост" включва правата, отнасящи се до:

- литературни, художествени и научни произведения;
- изпълнения на артисти-изпълнители, звукозаписи и радио- и телевизионни предавания;
- изобретения във всички области на човешката дейност;
- научни открития;
- промишлени образци;
- търговски марки, марки за услуги, търговски наименования и обозначения;
- закрила срещу нелоялна конкуренция, както и всички други права, произтичащи от интелектуална дейност в промишлената, научната, литературната и художествената област.

Интелектуалната собственост включва три групи обекти, както следва:

- обекти на авторското право и сродните му права;
- обекти на индустриална собственост;
- други обекти на правото на интелектуална собственост.

Дефиниция на понятието във вътрешното право

"Интелектуална собственост"¹ е собствеността върху произведения на науката, изкуството и литературата, включително кино- и телевизионни филми и записи за телевизионни или радиопредавания; върху патенти, търговски марки, промишлени образци и полезни модели, чертежи, планове, секретни формули и процеси, както и информация за промишлен, търговски или научен опит (ноу-хау).

2. ПРИНЦИПИ НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Принципите са формулирани и закрепени в основните международноправни и вътрешни източници на правната уредба на закрилата на интелектуалната собственост. Те могат да бъдат разграничени на общи, които се прилагат при предоставянето на закрилата на всички обекти на интелектуалната собственост и специални, които намират приложение при закрилата на авторските права, или при закрилата на индустриалната собственост, или само по отношение на отделни обекти.

2.1. ОБЩИ ПРИНЦИПИ НА ПРАВНАТА ЗАКРИЛА

Принцип на защитата на интелектуалната собственост

Този принцип е изрично формулиран и закрепен в Харта на основните права на ЕС. Съгласно разпоредбата на чл. 17 (Право на собственост), параграф 2, "интелектуалната собственост е защитена".

Принцип на свобода на художественото, научното и техническото творчество

Разпоредбата на чл. 54, ал. 2 от Конституцията на Република България установява принципа на свободата на художественото, научното и техническото творчество, както и че то се признава и гарантира от закона.

Принцип на териториалното действие на правната закрила

Принципът на териториалното действие на правната закрила се изразява в предоставянето от всяка държава на закрила на правата върху обекти на интелектуална собственост на собствената ѝ територия и в съответствие с националните ѝ правни норми. Редът за предоставяне на закрила на субективното право

---

¹ § 1, т. 31 от ДР на ЗДДФЛ

на територията на други държави се определя от международните договори и от законодателството на съответната чужда държава.

Принцип на ограниченото във времето действие на правната закрила

Закрилата на правата върху обекти на интелектуална собственост е ограничена до изтичането на определен от закона срок. Този срок е различен по отношение на различните обекти. Така, например, правата върху обекти на авторското право се закрилят по време на целия живот на автора и 70 години след настъпването на неговата смърт. Изобретенията се закрилят за период от 20 години, считано от датата на подаването на заявката за издаване на патент. Изключение от този принцип е закрилата на права върху означения. Фирмата на търговеца се ползва от закрила докато тя е вписана в регистъра; срокът на закрила на марката, който е 10 години може да бъде подновяван неограничен брой пъти, вписаните географски означения се ползват от закрила докато съществува връзката между качествата и особеностите на продукта и произхода му от съответната географска област.

Принцип на националния режим

Международните договори задължават държавите да предоставят същия обем от права и задължения по отношение на означенията на лицата от другите държави - съдоговорителки, с които разполагат физическите и юридическите лица, които са техни граждани. Принципът на националния режим предоставя гаранции за еднакво третиране на местните и чуждестранните лица при закрила на правата върху обекти на интелектуалната собственост. Принципът на националния режим търпи ограничение по отношение на съдебните и административните процедури и по отношение на представителството пред националните патентни ведомства. Така държавите са свободни да установяват специфични изисквания, свързани с особеностите на производството при участие на чуждестранни лица. Съгласно разпоредбата на чл. 3 от Споразумението ТРИПС (Национално третиране) "Всяка страна членка следва да предостави на физическите и юридическите лица на други страни членки не по-малко благоприятно третиране от това, което предоставя на своите физически и юридически лица относно закрилата (за целите на чл. 3 и 4 понятието "закрила" включва въпроси, засягащи достъпа, придобиването, обхвата, поддържането и прилагането на правата върху интелектуалната собственост, както и въпросите, които засягат използването на правата върху интелектуалната собственост, разгледани специално в настоящото споразумение) на интелектуалната собственост, която е предмет на изключенията, посочени съответно в разпоредбите на Парижката конвенция (1967 г.), Бернската конвенция (1971 г.), Римската конвенция или Споразумението относно интелектуална собственост върху интегралните схеми."

Принцип на предоставянето на режима на най-облагодетелствана нация

Принципът на предоставянето на режим на най-облагодетелствана нация е намерил израз в разпоредбата на чл. 4 от Споразумението ТРИПС, съгласно която: "Относно закрилата на интелектуалната собственост всяко предимство, полза, привилегия или имунитет, предоставени от страна членка на физическите и юридическите лица на някоя друга страна, следва незабавно и безусловно да се предоставят и на физическите, и на юридическите лица на всички останали страни членки."

2.2. СПЕЦИАЛНИ ПРИНЦИПИ

2.2.1. ПРИНЦИПИ В ОБЛАСТТА НА ИНДУСТРИАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Принцип на приоритета

Принципът на приоритета означава, че въз основа на редовно подадена заявка в една от договарящите страни, заявителят може, в рамките на определен период от време, да подаде заявка за закрила на обекта на индустриална собственост в която и да е друга договаряща държава като тази заявка ще се счита подадена на датата на първата заявка в страната на произхода. От това право може да се ползва и правопреемник на титуляря на заявката. Заявителят също така да посочи трето лице – негов представител, което да се ползва от правото на приоритет в една или повече държави, без да прехвърля правата си по първата заявка. Приоритетът е поставен в зависимост от редовността на първата заявка, или "правилно извършеното подаване". За такова се приема всяко подаване, за което може да се установи датата на подаване на заявката в съответната страна. Ако заявката е редовна правото на приоритет се признава независимо от понататъшната ѝ съдба. Периодът от време през който може да се упражни правото на приоритет е различен в зависимост от обекта на индустриална собственост. За изобретенията и полезните модели той е 12 месеца, а за марките и промишления дизайн - 6 месеца.

Принцип на предоставянето на закрилата чрез издаването на акт на специализиран държавен, наднационален или международен орган

Закрилата на обектите на индустриалната собственост се предоставя чрез актове – патенти и свидетелства за регистрация, които се издават от Патентното ведомство на всяка държава, или от наднационални органи - Ведомството по хармонизация във вътрешния пазар (ВХВП), или органи на международни организации – Европейското патентно ведомство (ЕПВ).

Принцип на възможното подновяване на срокът на действие на означенията – марки, фирми и географски означения (принцип на продължавашата във времето закрила на означенията)

Фирмите и географските означения могат да бъдат разграничени от всички други обекти на интелектуална собственост като единствените, чиято закрила може да продължи за неопределен период от време. Фирмата се закриля до заличаването на търговеца от търговския регистър, без оглед изтичането на какъвто и да е срок. Правната закрила на географското означение се прекратява, когато престане да съществува връзката между качествата или особеностите на стоката и географската среда. Измежду означенията единствено закрилата на правото върху марка е обвързана с изтичането на срок, но този срок може да бъде подновяван неограничен брой пъти при наличието на интерес от поддържането на регистрацията. По такъв начин марката, също както фирмата и географското означение практически може да се ползва от закрила без ограничение във времето тъй като правото не допуска възможността означението да стане общодостъпно поради изтичането на даден срок.

2.2.2. ПРИНЦИПИ В ОБЛАСТТА НА АВТОРСКОТО ПРАВО

Принцип на автоматичното предоставяне на закрилата

Закрилата на произведенията се предоставя без оглед на каквито и да е формалности, свързани с изисквания за регистрация, депозиране или други. Достатъчно е създаването на произведението и изразяването му в обективна форма. Съгласно чл. 5 (2), пр. 1 от Бернската конвенция ползването и упражняването на авторските права не е свързано с изпълнението на каквито и да е формалности.

Принцип за независимостта на закрилата

Закрилата на произведенията на територията на една държава не зависи от съществуването на подобна закрила в страната на произхода. Принципът е закрепен в Бернската конвенция, където съгласно разпоредбата на чл. 5, ал. 2, пр. 2 ползването и упражняването на закрилата не зависи от наличието на закрила в страната на произхода на произведението.

ОБХВАТ И ИЗТОЧНИЦИ НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

1. МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИ ИЗТОЧНИЦИ

Парижка конвенция за закрила на индустриалната собственост

Парижката конвенция е първият международен източник, уреждащ закрилата на обектите на индустриална собственост. Конвенция е приета на 20 март 1883 г. в Париж в резултат от назрялата необходимост за установяване на международна закрила на обектите на индустриална собственост и главно преодоляване на пречките, пред които са изправени участниците в производствените и стоково – паричните отношения при развитието на индустрията и международната търговия. От подписването ѝ конвенцията е била ревизирана шест пъти, като последната ѝ редакция е от Стокхолм през 1967 г. България се присъединява към конвенцията през 1921 г., а с Указ №4 на Президиума на Народното събрание от 1970 г. – към Стокхолмската ѝ редакция.

Разпоредбите на Парижката конвенция установяват основните положения на правната закрила на индустриалната собственост, които намират приложение както в националните законодателства на договарящите държави, така и в последващите международни договори в тази област. Държавите, участващи в конвенцията, образуват Парижкия съюз за закрила на индустриалната собственост. Съгласно разпоредбата на чл. 1, ал. 2 "закрилата на индустриалната собственост има за обект патентите за изобретения, полезните образци, индустриалните рисунки или модели, фабричните или търговски марки, знаците за услуги, търговското име, указанията за произход или наименованията на мястото за произход, както и преследването на нелоялната конкуренция", а ал. 3 определя, че понятието "индустриална собственост" следва да се разбира в най-широк смисъл и се отнася не само до индустрията и търговията в тесен смисъл на думата, а също така и към селското стопанство, природните изкопаеми и към всички "фабрични или естествени продукти".

Парижката конвенция въвежда няколко основни принципа, които се отнасят и намират приложение за всички обекти на индустриална собственост, а също и такива, които са специфични за отделни обекти – например за марките, за търговските имена и др. Общите принципи, отнасящи се към всички обекти на индустриална собственост, включват принципа на националния режим, принципа

на конвенционния приоритет и принципа на териториалното действие на правната закрила.

Конвенцията установява и някои общи правила при предоставянето на националната закрила на обектите на индустриалната собственост. Патентната закрила се предоставя самостоятелно от всяка държава и е независима от закрилата на изобретението на територията на другите държави. Издаването на патент в една държава не поражда задължение за издаване на патент от другите държави. Също, отказът или недействителността на патента в една от държавите не засяга действието му на територията на друга държава. Авторът на изобретението има правото да бъде посочван като такъв. Предоставя се и възможност за държавите за законодателно уреждане на принудителни лицензии, за да се избегнат възможните злоупотреби, които от упражняването на изключителното право, дадено с патента, например липсата на ползуване.

Към февруари 2015 г. в Конвенцията участват 176 държави². Те образуват Съюз за закрила на индустриалната собственост. Държавите, които са се присъединили към Стокхолмския акт са членове на Събранието на съюза. Те избират членовете на Изпълнителния комитет.

Конвенция за закрила на литературните и художествени произведения (Бернска конвенция от 1886 г.), ратифицира с Указ №1389 на Държавния съвет от 29.06.1974 г. - ДВ, бр. 53 от 6.07.1974 г., Парижката редакция на Конвенцията. Измененията на Парижкия акт са ратифицирани с Указ №1887 на Държавния съвет от 18.09.1980 г. - ДВ, бр. 76 от 30.09.1980 г.

Бернската конвенция е първият международен договор в областта на авторските права. С него се предоставя закрила на авторите на произведенията на литературата и изкуството. Конвенцията въвежда принципа на автоматичната закрила, и изисква от държавите да гарантират предоставянето на минимални права на авторите, върху техните литературни и художествени произведения. Съгласно разпоредбата на чл. 2 от Конвенцията, понятието "литературни и художествени произведения" включва всеки продукт от литературната, научната и художествената област, независимо от начина и формата на изразяването му, като книги, брошури и други писмени произведения; лекции, обръщения, проповеди и други произведения от същия характер; драматични или драматично-музикални произведения; хореографски произведения и пантомими; музикални композиции с текст или без текст; кинематографични произведения, към които се приравняват произведенията, създадени по способ, аналогичен на кинемато-

---

² Пълен списък на участващите държави и информация за присъединяването им е достъпен на адрес: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=2

графичния; рисунки, произведения на живописиста, архитектурата, скулптурата, графиката и литографията; фотографски произведения, към които се приравняват произведения, създадени по способ, аналогичен на фотографския; произведения на приложното изкуство; илюстрации, карти, планове, чертежи и пластични произведения, свързани с географията, топографията, архитектурата или науката.

Минималната закрила включва определен набор от субективни права и срок на действието ѝ, който трябва да обхваща живота на автора и не по-малко от петдесет години след неговата смърт. Сред правата, които следва да се предоставят на авторите, са правото на превод; правото да се разрешава извършването на преработки, аранжimenti и други изменения на произведенията; правото да се разрешава публичното четене и съобщаване на произведения, включително публично четене с каквито и да е средства или способности; публичното представяне или изпълнение на драматични, драматично-музикални и музикални произведения, включително публично представяне или изпълнение с каквито и да е средства или способности; излъчването по безжичен път на произведенията или публичното им съобщаване по какъвто и да е друг начин за безжично разпространение на знаци, звуци или образи; възпроизвеждането на тези произведения по какъвто и да е начин или в каквато и да е форма и др. Бернската конвенция изисква също и предоставянето на неимуществени права: право на авторство върху произведението и правото на автора да се противопоставя на всяко изопачаване, деформиране или друго изменение на произведението или на всяко друго посегателство във връзка с него, които увреждат честта или репутацията му.

Конвенцията предвижда и някои видове свободно използване на произведенията като установява общото правило за допустимо свободно възпроизвеждане на произведения в някои специални случаи, при условие че това възпроизвеждане не противоречи на нормалното използване на произведението и не уврежда неоправдано законните интереси на автора; също така допуска цитирането на вече разгласени произведения; възпроизвеждането в печата, излъчването по радиото или телевизията, или публичното съобщаване по жичен път на статии, публикувани във вестници или други периодични издания по текущи икономически, политически или религиозни въпроси, в случай че възпроизвеждането не е изрично забранено от автора и др.

Към февруари 2015 държавите, участващи в Бернската конвенция, са 168³. Съгласно разпоредбата на чл. 1 от Конвенцията, страните участнички образуват Съюз за закрила на правата на авторите върху техните литературни и художе-

---

³ Пълен списък на участващите държави и информация за присъединяването им е достъпен на адрес: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=15

ствени произведения. Органи на Съюза са Събранието и Изпълнителния комитет. Събранието решава най-важните въпроси, включително избира членовете на Изпълнителния комитет и разглежда и одобрява отчетите и дейността на своя комитет и му дава указания.

Конвенция за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС), ратифицирана с Указ №3 на Президиума на Народното събрание от 08.01.1970 г.⁴ В сила за България от 19.05.1970 г. Измененията са ратифицирани с Указ №1887 на Държавния съвет от 18.09.1980 г.⁵ В сила за България от 01.06.1984 г.

С Конвенцията се учредява Световна организация за интелектуална собственост. Към февруари 2015 г. в СОИС членуват 188 държави⁶. Целите⁷ на Организацията са: да подпомага закрилата на интелектуалната собственост по света посредством сътрудничество между Държавите и съвместно с други международни организации, когато това е необходимо; и да осигури административно сътрудничество между Парижкия и Бернския съюз. Сред основните функции⁸ на СОИС са: да подпомага и предприема мерки, насочени към улесняване на ефективната закрила на интелектуалната собственост в света и към хармонизация на националните законодателства в тази област; да изпълнява административните задачи на Парижкия съюз, на Специалните съюзи, създадени във връзка с този Съюз, и на Бернския съюз; да участва в администрирането на всяко друго международно споразумение, което има за цел да подпомага закрилата на интелектуалната собственост; да насърчава сключването на международни споразумения, които имат за цел да подпомагат закрилата на интелектуалната собственост; да предлага сътрудничеството си на държави, които искат правно-техническа помощ в областта на интелектуалната собственост; да събира и разпространява информация относно закрилата на интелектуалната собственост, осъществява и подпомага проучвания в тази област и публикува резултатите от тези проучвания; да осигурява услуги, улесняващи международната закрила на интелектуалната собственост, и в случай, че това е необходимо, осигурява извършването на

---

⁴ ДВ, бр. 5 от 16.01.1970 г.

⁵ ДВ, бр. 76 от 30.09.1980 г.

⁶ Пълен списък на участващите държави и информация за присъединяването им е достъпен на адрес: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=1

⁷ Чл. 3 от Конвенция за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост

⁸ Чл. 4 от Конвенция за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост

регистрации в тази област и публикува данните за регистрациите; да предприема други действия.

Членството в СОИС е открито за всяка държава, която е член на някой от Съюзите, също и за държави, които не членуват в Съюзите, но са членки на Организацията на Обединените нации, на някоя от специализираните организации, свързани с нея, на Международната агенция за атомна енергия, или са страна по Статута на Международния съд, или са поканени от Общото събрание да станат страна по тази Конвенция. СОИС има три основни органа - Общо събрание, Конференция и Координационен комитет.

- Общото събрание се състои от държавите, страни по Конвенцията, които са членки на някой от Съюзите. Правителството на всяка държава се представлява от един делегат, който може да бъде подпомаган от заместници, съветници и експерти. Общото събрание избира Генералния директор по предложение на Координационния комитет; разглежда и одобрява отчетите на Генералния директор и отчетите и дейността на Координационния комитет; приема двегодишния бюджет за разходите и др.
- Конференцията се състои от държавите - страни по Конвенцията, независимо дали са членки на някой от Съюзите. Конференцията обсъжда въпроси от общ интерес в областта на интелектуалната собственост и може да приема препоръки, свързани с такива въпроси, като има предвид компетентността и автономията на Съюзите; приема двегодишния бюджет на Конференцията; в рамките на бюджета на Конференцията определя двегодишната програма за правно-техническа помощ и др. Координационния комитет се състои от държавите - страни по Конвенцията, които са членки на Изпълнителния комитет на Парижкия съюз, или на Изпълнителния комитет на Бернския съюз, или и на двата Комитета.
- Комитетът предоставя съвети на органите на Съюзите, на Общото събрание, на Конференцията и на Генералния директор по всички административни, финансови и други въпроси от общ интерес или за два или повече от Съюзите, или за един или повече от Съюзите и за Организацията, и по-специално по бюджета за разходите, общи за Съюзите; подготвя проекта за дневен ред на Общото събрание; подготвя проекта за дневен ред и проекта за програма и бюджет на Конференцията и др.

Секретариатът на СОИС се нарича Международно бюро. То се ръководи от Генералния директор, подпомаган от двама или повече заместник-генерални директори. Генералният директор се назначава за срок, не по-кратък от шест

години. Генералният директор е висшето длъжностно лице на Организацията, той представлява СОИС; подготвя проектите за програми и бюджети, както и периодичните отчети за дейността; участва без право на глас във всички заседания на Общото събрание, на Конференцията, на Координационния комитет и на всеки друг комитет или работна група; назначава персонала, необходим за ефективното изпълнение на задачите на Международното бюро; назначава заместник-генералните директори след одобрение от Координационния комитет и др.

Споразумение ТРИПС

Споразумението ТРИПС е едно от приложенията към Маракешкото споразумение за учредяване на Световната търговска организация от 1994 г. България е ратифицирала протокола за присъединяване към споразумението и към всички приложения към него със закон обн. ДВ бр. 93 от 1996 г. Споразумението ТРИПС е първият международен договор, който обхваща правилата относно закрилата както на авторското право и сродните му права, така и на обекти на индустриална собственост, и приемането му може да се оцени като важен етап от развитието на правната уредба на закрилата на интелектуалната собственост. Договарящите държави са длъжни да въведат във вътрешното си право минимално установения от споразумението обхват на правна закрила на правата на обекти на интелектуална собственост. Те са свободни сами да определят средствата, чрез които да бъде постигнат този резултат, както и да разширяват обхвата на правна закрила. Споразумението възприема установените в Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост, Бернската конвенция, Римската конвенция и споразумението относно интелектуалната собственост върху интегрални схеми принципи и цели осигуряване на правна закрила на територията на всички договарящи държави, която да съответства на нивото на развитие на обществените отношения в областта на размяната на обекти на интелектуална собственост и в частност да се гарантира спазването и прилагането на правните норми, уреждащи защитата срещу нарушения на права върху обекти на интелектуална собственост, т.е. да се предприемат необходимите мерки за обезпечаване на спазването и ефективното действие на материално – правните норми във всяка договаряща страна.

Договор за патентно коопериране (РСТ – Patent Cooperatino Treaty), подписан във Вашингтон на 19 юни 1970 г., ревизиран на 28 септември 1979 г. и на 3 февруари 1984 г., ратифициран с указ №2933/27.09.1983 г., в сила от 21 май 1984 г.

Договорът за патентно коопериране (РСТ) е открит за участие на държавите, които образуват Парижкия съюз за закрила на индустриалната собственост.

Към февруари 2015 броят на участващите държави възлиза на 148⁹. Основна цел на Договора е облекчаването на процедурите за получаването на закрила на изобретенията в чужбина. Това се постига чрез създаването на възможност за едновременно заявяване за закрила на едно изобретение в няколко различни страни. Подаването на редовна РСТ заявка има действието на редовно подадена национална заявка във всяка посочена страна от датата на международно подаване. Всяка международна заявка е обект на международно проучване за установяване на релевантното състояние на техниката. Проучването се извършва от Международния проучвателен орган, който може да е или национално ведомство, или междуправителствена организация. Международният проучвателен орган изготвя доклад, който се изпраща на заявителя и на Международното бюро, като заявителят има право да промени веднъж претенциите си. След изтичането на 18-месечния срок от подаването на заявката се извършва международна публикация. След международната фаза се преминава към националната, която протича пред ведомствата на посочените държави и в съответствие с изискванията на националните законодателства, като никое национално законодателство не може да изисква международната заявка да удовлетворява, по своите форма и съдържание, изисквания различни от или допълнителни на тези предвидени в Договора и в Правилника за неговото приложение.

Будапещенски договор за международно признаване на депозирането на микроорганизмите за целите на патентоването, подписан на 28.04.1977 г., в сила за България от 19.08.1980 г.

Към февруари 2015 г. в Будапещенският договор участват 79 държави¹⁰. Договорът позволява депозирането на микроорганизми за целите на патентоването да се извършва в признати международни органи за депозиране (общо 42 на брой, включително един в България), без да е необходимо този орган да е на територията на избраната държава.

Конвенция за издаване на европейски патенти (Европейска патентна конвенция), приета на 5 октомври 1973 г., изменена и допълнена с Акта за ревизиране на член 63 от конвенцията от 17 декември 1991 г. и с Акта за ревизиране на конвенцията от 29 ноември 2000 г.), ратифицирана със закон,

---

⁹ Пълен списък на участващите държави и информация за присъединяването им е достъпен на адрес: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=6

¹⁰ Пълен списък на участващите държави и информация за присъединяването им е достъпен на адрес: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=7

приет от XXXIX Народно събрание на 31 януари 2002 г.¹¹ В сила от 13 декември 2007 г.

Към февруари 2015 г. 38 държави участват в Европейската патентна конвенция (ЕПК)¹². С Конвенцията се учредява обща за договарящите страни правна система за издаване на патенти за изобретения. Патентите, издадени съгласно тази ЕПК, се наричат европейски патенти като във всяка от договарящите страни, за които е издаден, европейският патент има същото действие както национален патент, издаден от тази договаряща страна. За целите на издаването на европейските патенти, с Конвенцията се създава Европейската патентна организация, като юридическо лице със седалище в Мюнхен.

Органите на Организацията са Европейското патентно ведомство и Административният съвет. Европейските патенти се издават от Европейското патентно ведомство под контрола на Административния съвет. Европейската патентна заявка може да се подаде в Европейското патентно ведомство, или в централното ведомство по индустриална собственост или друг компетентен орган на договаряща страна. Централното ведомство по индустриална собственост на всяка договаряща страна препраща в Европейското патентно ведомство всички подадени в него или в друг компетентен орган на тази страна европейски патентни заявки. Европейското патентно ведомство извършва проверка за установяване на дата на подаване и експертиза на формалните изисквания. След изтичането на 18 месеца от датата на подаване се извършва публикация на европейската патентна заявка. След заплащането на таксата ЕПВ извършва експертиза дали европейската патентна заявка и изобретението, за което се отнася, отговарят на изискванията на Конвенцията. Ако експертният отдел счита, че европейската патентна заявка и изобретението, за което се отнася, отговарят на изискванията, той взема решение за издаване на европейски патент, като в Европейския патентен бюлетин се публикува съобщение за издаването му.

Мадридска спогодба за международна регистрация на марките Протокол към Мадридската спогодба

Мадридската спогодба от 1891 г. и Протокола към Мадридската спогодба от 1989 г. уреждат реда и условията за международна регистрация на марките. Последната ревизия на спогодбата е Стокхолмската, извършена през 1967 г. Към момента 55 държави са се присъединили към Мадридската спогодба, а 93 – към Протокола (включително Европейският съюз). Мадридската спогодба е открита

---

¹¹ ДВ, бр. 15 от 2002 г.

¹² Пълен списък на участващите държави и информация за присъединяването им е достъпен на адрес: <http://www.epo.org/about-us/organisation/member-states.html>

за участие за държавите, които са се присъединили към Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост, а Протокола - и за международни организации.

Междуправителствени организации, които могат да се присъединят към Мадридската спогодба трябва да отговарят на две условия, първото от които е поне една от държавите, участници в организацията да е членка и на Парижкия съюз за закрила на индустриалната собственост. Второто условие е междуправителствената организация да разполага с регионално ведомство за регистрация на марки, което да изпълнява функциите, свързани с регистрация на марки, правата върху които да разпростират действието си на територията на държавите от тази международна организация.

Мадридската спогодба за пръв път установява международна система за закрила на марките. Основната цел на спогодбата е да се предостави възможност на лицата от държавите, участващи в нея, да получат закрила на регистрираните от тях марки и на териториите на всички други държави – съдоговорителки, чрез подаването на една заявка до Международното бюро за интелектуална собственост. Международната регистрация предоставя две важни предимства за носителите на права върху марки: преодолява се необходимостта от подаване на отделни заявки пред ведомството на всяка от държавите, на територията на които носителят на правото има интерес да получи правна закрила, и същевременно разноските, свързани с получаването на закрила на териториите на тези държави, са значително по-ниски отколкото ако се подават отделни заявки пред техните национални ведомства.

Заявители могат да бъдат физически или юридически лица, които отговарят поне на един от следните критерии: граждани на договарящите страни; лица, които са установили действително и сериозно търговско предприятие на територията на някоя от договарящите страни; лица, които имат местожителство на територията на една от договарящите страни. Лицата, които отговарят на установените изисквания, имат право да подават заявка по реда на Мадридската спогодба, при условие че марката, за която се иска международна регистрация, е регистрирана в страната на произхода. С Протокола към Мадридската спогодба се допусна възможността международна заявка да се подава и без да има регистрация в страната на произхода, а само при подадена национална заявка.

Ницка спогодба за международната класификация на стоките и услугите за целите на регистрирането на марки

Ницката спогодба е подписана през 1957 г. и влиза във сила през 1961 г. Спогодбата има две ревизии, извършени в Стокхолм (1967 г.) и в Женева (1977 г.; допълнена отново в Женева през 1979 г.). Съгласно разпоредбата на чл. 1

"Страните, за които се прилага тази спогодба, образуват Специален съюз и приемат обща класификация на стоките и услугите за целите на регистрацията на марки." Предвидената в спогодбата класификацията се състои от списък на класовете и списък на стоките и услугите, съставен по азбучен ред, който указва класа, към който се отнася всяка стока или услуга. Спогодбата не обвързва държавите-членки, по отношение на обхвата на правната закрила и не създава задължение за предоставяне на закрила на марките за услуги. Всяка договаряща страна е свободна да реши дали да запази възприетата от нея система за класификация на стоките и услугите и да използва Ницката класификация като допълнителна или изцяло да замени съществуващата национална класификация с ницката.

Държавите, подписали Ницката спогодба, формират асамблея, която провежда редовни заседания веднъж на всеки две години.

Азбучният списък на стоките подлежи на постоянна актуализация от създадения по силата на спогодбата Комитет на експертите. Всяка държава-членка е представена в комитета. Компетентността на комитета обхваща извършването на изменения и допълнения на класификацията; отправянето на препоръки към държавите от съюза относно използването на класификацията; предприемането на мерки с цел улесняване прилагането на спогодбата и създаването на подкомитети и работни групи. На заседанията на комитета, по покана на Генералния директор на СОИС, могат да присъстват и представители на държави и на международни организации, които не участват в спогодбата.

Виенска спогодба за международната класификация на образните елементи на марките

Спогодбата е приета във Виена през 1973 г. и влиза в сила през 1985 г. България се присъединява към Виенската спогодба със закон от 12.07.2000 г. Както и Ницката спогодба, спогодбата за международната класификация на образните елементи на марките предвижда създаването на специален съюз на държавите-членки, чиито основни органи са асамблея и комитет на експертите. Класификацията на образните елементи на марките се състои от списък на категориите, разделите и секциите, в които те са класирани. Спогодбата следва структурата на Ницката спогодба и аналогично предоставя възможност на държавите да решат дали да използват възприетата с нея класификация като основна или като допълнителна.

Лисабонска спогодба за закрила на наименованията за произход и тяхната международна регистрация

Лисабонската спогодба е приета през 1958 г. Ревизирана е в Стокхолм на 14.07.1967 г. и изменена на 28.09.1979 г.

България се е присъединила към Лисабонската спогодба с Указ №523 от 11 март 1975 г. на Държавния съвет на НРБ, в сила от 12 август 1975 г.

Лисабонската спогодба е открита за участие за държавите-членки на Парижкия съюз за закрила на индустриалната собственост. Съгласно разпоредбата на чл. 1, ал. 2 договарящите държави се задължават да предоставят закрила на тяхна територия на наименованията за произход на стоките на другите държави-членки, които са признати и закриляни на територията на съответната страна и регистрирани в Международното бюро. Лисабонската спогодба е първият международен акт, който въвежда дефиниция на понятието "наименование за произход". чл. 2, ал. 1 определя наименованието за произход като "наименование на страна, област или местност, които служат за означаване на една стока, която произхожда оттам и чиито качества или свойства се дължат изключително или основно на географската среда, включваща природните и човешките фактори." Закрилата се предоставя чрез извършване на международна регистрация. На международна регистрация подлежат само наименования за произход, получили закрила чрез регистрация в страната на произхода. Заявители пред Международното бюро могат да бъдат физически или юридически лица от държавите-членки, които са носители на правото да ползват наименованието за произход, съобразно националното законодателство на страната на произхода. Достатъчно е наименованието за произход да бъде вписано в международния регистър от едно лице, за да се ползват от международна закрила и всички други лица, вписани като ползватели в националния регистър на страната на произхода.

Мадридската спогодба за преследване на фалшивите или заблуждаващите означения за произхода на стоките, приета през 1891 г. и ревизирана във Вашингтон през 1911 г., в Хага – 1925 г., в Лондон – 1934 г. и в Лисабон през 1958 г., и допълнена в Стокхолм през 1967 г. България участва в този международен договор от 1975 г.

Спогодбата изисква от договарящите държави да предприемат мерки срещу продажбата и вноса на стоки, носещи фалшиви или заблуждаващи означения за произход. Мерките се изразяват в отнемането на тези стоки, а в случай, че законодателството на държавата не допуска конфискация при внос – в установяване на забрана за внос на такива стоки. Държавите-членки са длъжни да осигурят прилагането на мерките и доколкото законодателството на някоя от тях не допуска нито конфискация, нито установяване на забрана за внос, до приемането

на необходимите нормативни актове те са длъжни да ги заместят с други средства, с каквито разполагат гражданите на тази държава. Спогодбата допуска изключение спрямо използването чрез посочване върху стоките от лицата – продавачи на техните имена или адреси, когато стоките произхождат от страна, различна от страната на продажбата. В този случай името или адресът трябва да бъдат придружени от точно указание относно държавата или мястото на изработка или на производство, или от друго указание, което не позволява объркване относно действителния произход на стоките. Допълнително, държавите са длъжни да въведат забрана за употреба, продажба, излагане или предлагане на стоки, при използване на означения с рекламен характер, доколкото това може да доведе до объркване относно произхода на стоките. Забраната включва поставянето на подобни означения върху марките, офертите, фактурите, търговската кореспонденция и въобще върху всички документи, свързани с тези стоки.

Договор от Найроби за закрила на Олимпийския символ

Договорът от Найроби е приет през 1981 г.

България се присъединява към него през 1984 г. по силата на Решение 202 на Бюрото на Министерския съвет от 26.12.1983 г.

Олимпийският символ се ползва от специална международно правна закрила. Използването му от търговците като означение чрез включването му в марки или по друг начин е изключително привлекателно поради голямата му популярност и в частност поради особената ценност на идеалите, които олицетворява. За да не се допуска опорочаване на идеята на олимпийското движение, както и за да се предотврати извличането на материална изгода от производители и търговци за сметка на тези идеали, и не на последно място - с цел да се ограничат възможностите за нарушения на правата на МОК върху Олимпийския символ, Договорът от Найроби задължава държавите-членки, да отказват регистрацията, съответно да забранят използването на марки, които се състоят от символа или го включват. Използването на символа като марка или част от марка, във вида, определен в Устава на МОК, е допустимо само при изрично разрешение от комитета.

Хагска спогодба

Хагската спогодба е приета на 6 ноември 1925 г. в Хага от част от държавите-членки на Парижката конвенция.

Спогодбата е ревизирана през 1934 г. в Лондон и през 1960 г. в Хага.

Хагската редакция е допълнена през 1961 г. в Монако, през 1967 г. в Стокхолм и през 1975 г. в Женева.

Последната ревизия е извършена през 1999 г. с приемането на Женевския акт, подписан от 24 държави, между които и Република България и към който се присъедини и Европейският съюз, считано от 1 януари 2008 г. Женевският акт влиза в сила на 23 декември 2003 г.

Към февруари 2015 в спогодбата участват 62 страни¹³.

Спогодбата позволява извършване на регистрация на промишлен дизайн в една или повече държави-членки, по облекчен ред и без да е необходимо да се подава заявка в патентните ведомства на избраните държави. Различните ревизии определят някои особености при условията и реда за получаването на тази закрила. Съгласно Лондонския акт, закрилата се получава веднага след депозирането на дизайна в Международното бюро. Извършва се единствено формална експертиза на подадените заявки, които не съдържат графични изображения на дизайните, а само текстово описание. Хагската ревизия от 1960 г. се приближава до регистрационния модел на закрила на дизайна. Заявката трябва да съдържа графично или фотографско изображение на дизайна. След извършване на формална експертиза и заплащане на дължимите такси се извършва вписване и публикация в Международния бюлетин, като националните ведомства могат да откажат да предоставят закрила, в случай, че заявката противоречи на съответното вътрешно законодателство. Отказът следва да бъде направен в срок от шест месеца, считано от датата на публикацията на дизайна в международния бюлетин.

С Женевския акт от 1999 г. се извършват най-съществените изменения в спогодбата. Приемането му цели главно разширяване на териториалния обхват на Хагската спогодба, включително чрез допускането на възможността не само държави, но и международни организации да се присъединят към акта. Премаханато е изискването страните, които желаят да участват, да бъдат членки на Парижкия съюз за закрила на индустриалната собственост. Удължен е периодът, в рамките на който държавите могат да откажат да предоставят закрила на дизайна на своя територия, от шест на дванадесет месеца. Изискванията към заявката могат да бъдат различни в зависимост от това дали посочените страни извършват експертиза за новост на дизайна или не. Когато законодателството на съответната държава предвижда такава експертиза, заявката трябва да съдържа допълнителни реквизити. Заявката може да бъде подадена направо в Международното бюро или чрез съответното национално ведомство, доколкото държавите-членки, не са се възползвали от възможността да ограничат директното подаване на заявката. За всяка международна заявка се извършва формална експертиза и ако изискванията на спогодбата са спазени се извършва регистрация и публика-

---

¹³ Пълен списък на участващите държави и информация за присъединяването им е достъпен на адрес: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=9

ция и едновременно с това се уведомяват посочените в заявката страни. В случай, че те не откажат да предоставят закрила в рамките на предвидения в Женевския акт срок, дизайнът получава закрила на тяхна територия, идентична с тази, от която се ползват регистрираните национални дизайни. Общият срок на закрила е най-малко 15 години, но трябва да бъде подновяван на всеки 5 години, считано от подаването на международната заявка.

2. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ В ПРАВОТО НА ЕС

Регламент (ЕС) №386/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 19 април 2012 година за възлагане на Службата за хармонизация във вътрешния пазар (марки, дизайни и модели) на задачи, свързани с гарантирането на спазването на правата на интелектуална собственост, включително обединяването на представители на публичния и частния сектор в Европейска обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост текст от значение за ЕИП

С Регламента на Ведомството по хармонизация във вътрешния пазар (марки, дизайни и модели) се възлагат задачи, имащи за цел улесняването и подпомагането на дейностите на националните органи, частния сектор и институциите на Съюза за борба срещу нарушенията на правата на интелектуална собственост, попадащи в приложното поле на Директива 2004/48/ЕО. За изпълнението на тези задачи Ведомството организира, осигурява административното обслужване и подпомага заседанията на експерти, органи и заинтересовани страни, обединени под наименованието "Европейска обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост".

Регламент (ЕС) №608/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 година относно защитата на правата върху интелектуалната собственост, осъществявана от митническите органи

С Регламента се определят условията и процедурите за намеса на митническите органи, когато стоки, за които се предполага, че нарушават права върху интелектуалната собственост, са или следва да бъдат обект на митнически надзор или митнически контрол на митническата територия на Съюза, в случаите когато стоките са декларирани за допускане за свободно обращение, за износ или за реекспорт; когато се въвеждат на митническата територия на Съюза или я

напускат; когато са поставени под режим с отложено плащане или са в свободна зона или свободен склад.

Директива 2004/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно упражняването на права върху интелектуалната собственост

Директивата е насочена към осигуряване на процедури и средствата за защита, които са необходими за гарантиране спазването на правата върху интелектуална собственост на територията на държавите членки. Директивата не засяга материалноправните разпоредби относно правата върху обекти на интелектуалната собственост и не предвижда въвеждане на наказателноправни защитни мерки. Директивата задължава държавите-членки да приемат процедури и средства, които са необходими за гарантиране на упражняването на правата върху обекти на интелектуалната собственост, които включват: мерки за събиране и съхраняване на доказателства; мерки за събиране на информация; временни и предпазни мерки и други.

Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество

Директивата се отнася до правната закрила на авторското право и на сродните му права в рамките на вътрешния пазар, като се акцентира върху информационното общество, без да засяга съществуващите разпоредби, отнасящи се до: правната закрила на компютърните програми; право на отдаване под наем и право на отдаване в заем; авторското право и сродните му права, приложими към излъчването на програми чрез спътник и препредаване чрез кабел; срока на закрила на авторското право и някои сродни права и до правната закрила на бази данни. Директивата обхваща: правото на възпроизвеждане; правото на публично разгласяване на произведения и право на предоставяне на публично разположение на други закриляни обекти и правото на разпространение. Директивата изисква от държавите въвеждане на адекватна правна защита срещу заобикалянето на технологичните мерки държавите-членки са задължени да осигурят адекватна правна защита срещу производството, вноса, разпространението, продажбата, наемането, рекламата за продажба или наемане, или притежаване за търговски цели на устройства, продукти или компоненти, или предоставянето на услуги, които: насърчават, рекламират или продават с цел заобикаляне на защитата, или имат само ограничена търговско значима цел или използване, различно от заобикаляне на защитата, или са предимно проектирани, произведени, адаптирани или осъществени с цел да позволят или улеснят заобикалянето на защи-

тата на всяка ефикасна техническа мярка. Държавите, също така трябва да предвидят съответни санкции и средства за правна защита по отношение на нарушения на правата и задълженията, определени в Директивата, и вземат всички необходими мерки, за да гарантират прилагането на тези санкции и средства за правна защита.

Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 11 март 1996 година за правна закрила на базите данни

Директива урежда правната закрила на базите данни, като под "база данни" се разбира сборник от самостоятелни произведения, данни или други материали, подредени по систематичен или методичен начин и индивидуално достъпни по електронен или друг път. Правилата на Директивата не се прилагат към компютърните програми, използвани за произвеждане или опериране на бази данни, достъпни по електронен път. Базите данни се закрилят като обекти на авторското право, без закрилата да обхваща тяхното съдържание.

Регламент (ЕС) №1257/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2012 година за осъществяване на засилено сътрудничество в областта на създаването на единна патентна закрила

Регламентът представлява специално споразумение по смисъла на член 142 от Европейската патентна конвенция, с което се осъществява засиленото сътрудничество в областта на създаването на единна патентна закрила. Предвижда се издаването на Европейски патенти с еднакъв набор от претенции по отношение на всички участващи държави-членки, които да се ползват от единно действие в участващите държави-членки. Европейският патент с единно действие дава на своя притежател правото да забрани на трети лица да извършват действия, срещу които патентът осигурява закрила, на цялата територия на участващите държави-членки, в които патентът има единно действие. Действието на Регламента е отложено до датата на влизане в сила на Споразумението за Единен патентен съд.

Първа Директива на Съвета от 21 декември 1988 г. за сближаване на законодателствата на държавите-членки относно марките (89/104/ЕИО)

Директивата сближава законодателствата на държавите-членки в областта на закрилата на марките и по-специално определя общите изисквания за знаците, които могат да бъдат регистрирани като марки; основанията за отказ или недействителност, включително при конфликти с по-ранни права; съдържанието на правата, предоставени от марката и тяхното изчерпване; както и ограниченията на правата върху марка. Предвиждат се също възможност за лицензиране на

марките и за ограничаване на правата при бездействие на притежателя. Въвеждат се общи основания за отказ, за обявяване на недействителност и за заличаване на регистрацията на марки, а също и разпоредби по отношение на колективните, гаранционните и сертификатните марки.

Регламент (ЕО) №207/2009 на Съвета от 26 февруари 2009 година относно марката на Общността (кодифицирана версия) (Текст от значение за ЕИП)

С Регламента се създава марката на Общността, която има единен характер и едно и също действие в цялата Общност: тя може да бъде регистрирана, превърляна, да бъде предмет на отказ, на решение за отмяна или за обявяване на недействителност, и нейното използване може да бъде забранено само за цялата Общност. Създава се и Служба (Ведомство) за хармонизация във вътрешния пазар (марки, дизайни и модели). Регламентът определя реда и условията за придобиване на правото върху марка на ЕС; съдържанието на субективното право; ограничението и изчерпването на права върху марка на ЕС; използването и разпореждането, включително лицензирането на марки; вписванията в регистъра на марките на ЕС; производството по регистрация пред ВХВП; срокът на действие на регистрацията и основанията и процедурите за отказ, отмяна и недействителност и обжалването на актовете.

Директива 98/71/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 13 октомври 1998 година относно правната защита на индустриални дизайни

Директивата хармонизира националните законодателства на държавите-членки по отношение на изискванията за предоставяне на закрила на промишления дизайн; изискванията за новост и оригинален характер; обхвата на правната закрила; основанията за отказ от регистрация и обявяване на дизайна за недействителен; съдържанието на субективното право; изчерпването и ограничаването на правото върху промишлен дизайн и отношението с авторско-правната закрила. Директивата не обхваща всички аспекти на закрилата на дизайна. Държавите запазват възможността да въвеждат законодателство, което урежда допълнителна закрила на нерегистрирани дизайни, а също и да предвиждат закрила на дизайна чрез актовете в областта на марките, изобретенията и полезните модели и нелоялната конкуренция. В компетентността на националния законодател остават и въпросите относно санкциите и принудителните мерки, процесуалните разпоредби при регистрацията и подновяването и прекратяването на права върху дизайни.

Регламент (ЕО) №6/2002 на Съвета от 12 декември 2001 година относно промишления дизайн на Общността

Регламентът за дизайните на Общността влиза в сила на 01.04.2003 г. и въвежда закрила на регистриран и нерегистриран дизайн на ЕО. Регламентът, както Директивата, не съдържа правила по въпросите на допълнителната закрила на дизайните чрез авторски права или чрез права върху други обекти на индустриална собственост. Правата върху дизайна на ЕО, аналогично на правата върху марка на Общността разпростират действието си на територията на всички държави-членки. Регистрацията е предвидена да се извършва от Ведомството по хармонизация на вътрешния пазар в Аликанте. Уредено е и производство по заличаване на регистрирани дизайни, което се провежда пред Ведомството, а също така са уредени и въпросите относно обжалването на решенията за отказ от регистрация и отказ за заличаване на регистрация. Максималният срок на закрила е определен на двадесет и пет години. С Регламента се въвежда и закрила върху нерегистрирани дизайни. Целта ѝ е продуктите от някои индустрии, които произвеждат голям брой различни стоки със сравнително кратък живот на пазара (мода и др.) да получат закрила по облекчен ред. Срокът на тази закрила е три години, но обхвата ѝ е по-тесен, в сравнение с този на регистрираните дизайни.

3. НАЦИОНАЛНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Конституция на Република България

В чл. 54, ал. 1 на Конституцията на Република България е утвърдено правото всеки да се ползва от националните и общочовешките културни ценности, както и да развива своята култура в съответствие с етническата си принадлежност, което се признава и гарантира от закона. Свободата на художественото, научното и техническото творчество се признава и гарантира от закона, а изобретателските, авторските и сродните на тях права се закрилят от закона.

Специални актове в областта на интелектуалната собственост

- **Закон за авторското право и сродните му права¹⁴ (ЗАПСП)**

Предмет на ЗАПСП са отношенията, свързани със създаването и разпространението на произведенията на литературата, изкуството и науката. Законът определя обектите на авторското право: произведенията,

---

¹⁴ Обн. ДВ. бр. 56 от 29 юни 1993 г.

които са изключени от закрила; субектите на авторски права; съдържанието и упражняването на субективни авторски права; свободното използване на произведенията; времетраенето на авторското право; наследяването на авторски права; договорите за използване на произведенията; колективното управление на авторски права; закрилата на сродните на авторското право права и защитата срещу нарушения на авторското право.

- **Закон за патентите и регистрацията на полезните модели¹⁵ (ЗПРПМ)**

ЗПРПМ урежда отношенията, възникващи при създаването, закрилата и използването на патентоспособните изобретения и на полезните модели. Законът установява изискванията за патентоспособност на изобретенията, определя правното действие на патента и срока на закрила на патентоспособните изобретения; съдържанието на патентното право; производството по заявяване и издаване на патент; прекратяването на действието на патента; патентното нарушение и способите за защита; правната закрила на полезните модели, съдържанието на правото върху полезен модел; производството пред ПВ и защитата срещу нарушения, също и статута, структурата и дейността на Патентното ведомство и правомощията на председателя.

- **Закон за марките и географските означения¹⁶ (ЗМГО)**

Предмет на ЗМГО са условията и редът за регистрация на марките и географските означения, правата, произтичащи от нея и защитата на тези права. Законът определя изискванията за регистрация на марки; съдържанието на правото върху марка; производството по регистрация пред ПВ, както и защитата срещу нарушения на права върху марка; видовете географски означения; вписването на географско означение и вписването на ползвател; правата, които произтичат и тяхната защита.

- **Закон за промишления дизайн¹⁷ (ЗПрД)**

Законът урежда условията и реда за регистрация на промишлен дизайн, правата, произтичащи от нея, и защитата на тези права.

- **Закон за топологията на интегралните схеми¹⁸ (ЗТИС)**

Законът урежда условията и реда за регистрация на топологията на интегралните схеми, наричана по-нататък топология, правата, произтичащи от регистрацията ѝ и защитата на тези права.

---

¹⁵ Обн. ДВ. бр. 27 от 2 април 1993 г.

¹⁶ Обн. ДВ. бр. 81 от 14 септември 1999 г.

¹⁷ Обн. ДВ. бр. 81 от 14 септември 1999 г.

¹⁸ Обн. ДВ. бр. 81 от 14 септември 1999 г.

- **Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни¹⁹ (ЗНСРПЖ)**

Предмет на ЗНСРПЖ са отношенията, свързани със създаването, закрилата и използването на новите сортове растения и породи животни.

Разпоредби относно материята, могат да бъдат намерени и в други законови източници:

- Търговски закон²⁰ (ТЗ)
- Закон за защита на конкуренцията²¹ (ЗЗК)
- Закон за административното регулиране на производството и търговията с оптични дискове, матрици и други носители, съдържащи обекти на авторското право и сродните му права²² (ЗАРПТОДМДНСОАПСП)

Норми се съдържат и в отделни подзаконови нормативни актове:

- **Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за патенти** – с наредбата се уреждат начинът на оформяне, редът за подаване и експертизата в Патентното ведомство на заявки за патенти за изобретения;
- **Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на марки и географски означения** - наредбата урежда начина на оформяне и реда за подаване и експертиза в Патентното ведомство на заявките за регистрация на марки и географски означения;
- **Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на промишлен дизайн** - наредбата урежда начина на оформяне и реда за подаване и експертиза в Патентното ведомство на заявки за регистрация на промишлен дизайн;
- **Наредба за граничните мерки за защита на права върху интелектуална собственост** - с наредбата се уреждат редът и начинът за прилагане на мерките за граничен контрол по Закона за авторското право и сродните му права, Закона за мерките и географските означения и Закона за промишления дизайн;
- **Наредба за представителите по индустриална собственост** - с тази наредба се урежда представителството пред Патентното ведомство и изискванията, на които следва да отговаря представителят по индустриална собственост;

---

¹⁹ Обн. ДВ. бр. 84 от 4 октомври 1996 г.

²⁰ Обн. ДВ. бр. 48 от 18 юни 1991 г. В сила от 01.07.1991 г.

²¹ Обн. ДВ. бр. 102 от 28 ноември 2008 г.

²² Обн. ДВ. бр. 74 от 13 септември 2005 г.

- **Наредба за разглеждане на спорове по закона за патентите и регистрацията на полезните модели** - с наредбата се урежда административният ред за разглеждане на спорове по чл. 55 от Закона за патентите и регистрацията на полезните модели.

ОСОБЕНОСТИ НА ЗАКРИЛАТА НА ОБЕКТИТЕ НА АВТОРСКОТО ПРАВО И НА СРОДНИТЕ НА АВТОРСКОТО ПРАВО ПРАВА, ИЗРАЗЕНИ В ЕЛЕКТРОННА ФОРМА

Авторското право обхваща онази част от нормите на правото на интелектуалната собственост, която се отнася до закрилата на произведенията. То има специфични обекти, които се отличават от останалите обекти на интелектуалната собственост.

Обектите на авторското право се отличават от другите обекти на интелектуалната собственост със своята насоченост към задоволяване най-вече на духовните и културните потребности на обществото. ЗАПСП определя обекта на авторското право като произведение на литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност и е изразено по какъвто и да е начин и в каквато и да е обективна форма.

Изискването за творческа дейност се отнася до оригиналността на произведението. Оригинален следва да се разбира в смисъл на първороден, или още първообразен, който не е заимстван, не е копиран от друг. Формата, от своя страна е начинът на обективиране на произведението. Това, което се закриля като обект на авторското право не е идеята, мисълта, а техният конкретен израз в съответната обективна форма.

Съгласно чл. 3, ал. 1 от ЗАПСП закриляните обекти включват: литературни произведения, включително произведения на научната и техническата литература, на публицистиката и компютърни програми; музикални произведения; сценични произведения - драматични, музикално-драматични, пантомимични, хореографски и други; филми и други аудио-визуални произведения; произведения на изобразителното изкуство, включително произведения на приложното изкуство, дизайна и народните художествени занаяти; реализирани произведения на архитектурата и приложени устройствени планове; фотографски произведения и произведения, създадени по начин, аналогичен на фотографския; одобрени архитектурни проекти, одобрени проекти по устройствено планиране, карти, схеми, планове и други, отнасящи се до архитектурата, териториалното устройство, географията, топографията, музейното дело и която и да е област на науката и техниката; графично оформление на печатно издание; кадастрални карти и държавни топографски карти.

ЗАПСП включва и списък с обекти, които изрично са изключени от закрила. Съгласно разпоредбата на чл. 4, не са обект на авторското право: нормативни и индивидуални актове на държавни органи за управление, актовете на съдилищата, както и официалните им преводи; идеи и концепции; фолклорни творби и новини, факти, сведения и данни.

Литературата обхваща художествената книжнина, писменото и печатно художествено словесно творчество. В този смисъл произведенията на литературата са тези творби, които се изразяват чрез словото. Под "слово" не следва да разбираме единствено думи, но също и всеки език. Словесните творби трябва да се разглеждат в широк смисъл като произведения, създадени при използването на езика като основно средство за общуване. Това може да е и език, който се състои не от думи, а от други знаци и символи, които позволяват съхранението и предаването на информация и мисли – например математически, компютърен език и т.н. Разпоредбата на чл. 3, ал. 1, т. 1 на ЗАПСП обособява като подгрупи в категория на литературните творби произведенията на научната и техническата литература, на публицистиката и компютърните програми.

Фотографското произведение представлява трайно изображение, което се получава чрез улавяне върху светлочувствителен материал на отразените в предметите светлинни лъчи. Фотографията може да бъде художествена, документална, научно-техническа, портретна и др. Развитието на техниката и появата на дигиталните апарати позволи образът да бъде създаван изцяло електронно. За държавите от ЕС, условието за предоставянето на авторско-правната закрила на фотографски творби е закрепено в разпоредбата на чл. 6 на Директива 2006/116 на ЕП и на Съвета, и то изисква фотографиите да са оригинални, "в смисъл че са собствено авторско интелектуално произведение".

Музикалните произведения представляват комбинация от мелодия, хармония и ритъм, или от мелодия и хармония. Мелодията представлява последователно свързани звуци; хармонията – едновременно звучене на няколко тона; а ритъмът – равномерно редуване на тонове. Мелодията често е най-характерният и разпознаваем елемент на този вид произведения, но музикалното творчество включва също създаването на нови комбинации между различните елементи. Съвременните авторско-правни разбирания отхвърлят качествените изисквания към музиката и включват в обхвата на закрилата всякакви звукови изрази. Появата на електронни синтезатори, миксери и др. предлага нови възможности за обработка на звуци и композиране. Така произведението може да не се отнася до мелодия или хармония, а да съдържа например различни звукови ефекти.

Аудиовизуалните произведения могат да се определят като заснета поредица от движещи се образи, която може да бъде пресъздадена с помощта на техни-

чески средства. Филмът е произведение на изкуството или науката, фиксирано по технически начин върху филмова лента или друг носител, което може да се възпроизведе и да се възприеме със зрението или и със слуха. Филмите могат да бъдат кино, видео, или телевизионни; анимационни; игрални или документални; научно-популярни; могат да бъдат озвучени, или не; дву- или триизмерни и т.н. Аудиовизуалните произведения включват и множество нови форми, които не могат да бъдат причислени към категорията на филмите. Такива са например телевизионните предавания, музикалните клипове и др. Възприемането на значително по-широкото понятие "аудиовизуални произведения" прави възможно причисляването към тази категория на всякакви нови форми на движещи се изображения като например компютърни игри и интернет страници с видео съдържание. Авторското право върху филми и аудио-визуални произведения принадлежи на режисьора, сценариста и оператора, а сродни на авторското право права се признават на продуцентите на първоначалния запис на филм или друго аудиовизуално произведение.

ЗАПСП предоставя закрила и на производните творби, които от своя страна могат да бъдат преработки и сборни произведения. Определянето на една творба като производна е в зависимост от това, дали тя е създадена на основата на по-ранно произведение, или не. Съгласно разпоредбата на чл. 18, ал. 2, т. 8 от ЗАПСП, преработката е приспособяването и внасянето на всякакъв вид промени в произведението, както и използването на произведението за създаване на ново, производно от него произведение. Като преработки могат да се определят посочените в чл. 3, ал. 2, т. 1 и т. 2 обекти, а именно: преводи и преработки на съществуващи произведения и фолклорни творби; и аранжimenti на музикални произведения и на фолклорни творби. Самостоятелна под-категория образуват т.нар. сборни произведения - периодични издания, енциклопедии, сборници, антологии, библиографии, бази данни и други подобни, които съдържат две или повече произведения или материали.

ОБЕКТИ НА ИНДУСТРИАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

1. ОБЕКТИ НА ИНДУСТРИАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ И ВРЪЗКА С ОСТАНАЛИТЕ ОБЕКТИ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Понятието "интелектуална собственост" включва правата върху нематериални обекти, които са резултат от творческата дейност в промишлената, научната, литературната и художествената област. Член 2 на Конвенцията за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост определя, че интелектуалната собственост включва три различни групи права:

- **Авторско право и сродни на авторското права** (права на артистите-изпълнители; права на продуцентите на звукозаписи; права на продуцентите на филми и други аудиовизуални произведения; права на радиотелевизионните организации): права, свързани с литературни, художествени и научни произведения, включително софтуер, изпълнения на артисти, звукозаписи, радио и телевизионни програми, научни открития и бази данни;
- **Права върху обекти на индустриална собственост (ИС)**: изобретения във всички области на човешката дейност, промишлени образци, промишлен дизайн, търговски марки, марки за услуги, наименования за произход, търговски имена, означения и права за закрила срещу нелоялна конкуренция;
- **Други права, произтичащи от интелектуална дейност**, включително права върху търговски и фирмени тайни, други тайни: ноу-хау, шоу-хау, традиционни и модерни знания; нови сортове растения и породи животни, топология на интегрални схеми; домейн имена в Интернет и др.

2. СЪЩНОСТ И ВИДОВЕ ОБЕКТИ НА ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ. РАЗГРАНИЧЕНИЕ НА ОБЕКТТЕ НА ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ ОТ ОБЕКТТЕ НА АВТОРСКОТО ПРАВО

В българското национално законодателство, отделните видове обекти на индустриална собственост са регламентирани в отделни закони, като част от тях

са самостоятелни: Законът за промишления дизайн разглежда само обекта "промишлен дизайн" (ПД); а Законът за топологията на интегралните схеми разглежда "топологията на интегралните схеми" (ТИС).

Други обекти са групирани по два в закон:

- Законът за марките и географските означения включва два, различни по своя характер, принципи на регистрация и съществуване и права на ексклузивитет, обекти - "марки" и "географски означения".
- Законът за патентите и регистрацията на полезните модели обединява два обекта на ИС, които обаче са взаимнозависими - изобретенията (защитен документ – патент) и полезните модели.

В Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни (биотехнологии) са регламентирани също права върху двата отделни обекта.

Важно е да се отбележат основните характеристики, по които се прави разграничение на обектите по индустриална собственост от тези на авторското право:

- **по обекти**

Обект на авторското право е всяко произведение на литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност и е изразено по какъвто и да е начин и в каквато и да е обективна форма.

Качеството обект на индустриалната собственост се придобива едва след регистриране по съответния ред в нарочен Регистър на съответното ведомство и те биват: патентите за изобретения, полезните модели, промишлените дизайни, търговските марки, фабричните марки, марките за услуги, наименование и указание за производителя, и закрила срещу неволяна конкуренция.

- **по начин на възникване**

Авторското право възниква за автора със създаването на произведението. Правото върху обект на индустриалната собственост възниква от момента на регистрация.

- **по отношение носителя/притежателя на правото**

Автор е физическото лице, в резултат на чиято творческа дейност е създадено произведението. Други физически или юридически лица могат да бъдат носители на авторско право само в случаите, предвидени в ЗАПСП. Най-чести са случаите на произведения, създадени по силата на договор за поръчка и при трудовите правоотношения на физическото лице и работодателя.

Притежател на право на интелектуалната собственост може да бъде както физическо, така и юридическо лице (или няколко лица - съвместно).

За изрично посочени в закона обекти на индустриалната собственост е задължително посочването на автора, например за промишления дизайн или нови сортове растения и породи животни; а в други случаи следва да се посочи изобретателя (при изобретенията и полезните модели). При марките е известен само притежателя на правата върху регистрирания обект, като най-често това е юридическо лице - търговец

- **по отношение сроковете за закрила**

За обектите на авторски права срокът за закрила се изчислява, както следва: докато авторът е жив и 70 г. след смъртта му, като срокът се изчислява, считано от първи януари на годината, следваща годината, в която е настъпила смъртта на автора или е създадено, съответно разгласено или публикувано произведението. Примери за изключения от това правила са:

- при артистите-изпълнители срокът на закрила е до 50 г., считано от 1-ви януари на годината, следваща годината на изпълнение/разгласяване;
- при артистичните групи - за срок до 10 г. след прекратяване дейността на групата;
- за продуцентите на звукозапис и продуцентите на филми, както и за радио-телевизионните организации - за срок до 50 г., считано от 1-ви януари на годината, следваща годината на записа/публикуване/излъчване;
- за производителите на бази данни – за срок до 15 г. считано от 1-ви януари на годината, през която е завършено създаването на базата данни.

В същото време при обектите на индустриална собствености имаме различни срокове на закрила, в т.ч. при различни условия на възникване и отброяване:

- марки – срокът на действие на регистрацията е десет години от датата на подаване на заявката; регистрацията може да бъде подновявана неограничено за следващи периоди от десет години;
- географски означения – правната закрила на географското означение се предоставя чрез регистрацията му в Патентното ведомство и се прекратява, когато престане да съществува връзката между качествата или особеностите на стоката и географската среда;
- промишлен дизайн – срокът на действие на регистрацията на дизайн е 10 години от датата на подаване на заявката, като регистрацията може да бъде подновявана за три последователни периода от по 5 години;

- изобретения – срокът на действие на патента за изобретение е 20 години от датата на подаване на заявката;
  - полезни модели – срокът на действие на регистрацията на полезния модел е четири години от датата на подаване на заявката; той може да бъде продължен за два последователни периода от по три години, като общият срок на закрила не може да надхвърля десет години от датата на подаване на заявката;
  - топология на интегрални схеми – закрилата върху топологията действа от: датата на първото търговско използване на топологията, осъществено от заявителя където и да е по света, ако в двегодишен срок от тази дата е подадена редовна заявка в Патентното ведомство, или датата на подаване на заявка в Патентното ведомство съгласно чл. 25, ал. 2 ЗТИС, ако топологията не е била вече търговски използвана или ако е използвана само секретно. Закрилата се прекратява десет години след края на календарната година, в която е започнало действието ѝ;
  - нови сортове растения и породи животни – сертификатът има срок на действие считано от датата на издаването му: тридесет години за сортове дървета и лози; и двадесет и пет години за всички останали сортове; правната закрила за породи животни се предоставя със сертификат, който има срок на действие тридесет години от датата на издаване на сертификата.
- **по териториалността на закрилата**

Регистрациите на обекти на индустриалната собственост и респективно - защитите, са: национални, регионални, европейски и международни. Защитата на права върху обекти на авторското право (сродни права) е без ограничение в територията.
  - **по видовете права на притежателите**

Авторските права сами по себе си се делят на имуществени и неимуществени права. Част от неимуществените авторски права са неотчуждими. В този смисъл авторско право, веднъж възникнало за съответното лице, не може да се прехвърля.

Някои от правата върху индустриалната собственост (като правото на авторство) също са неотчуждими. Отчуждими са всички останали права по регистрация, но за някои от тях не може да се даде разрешение за прехвърляне/респективно – притежание (ако съществува вероятност от объркване на потребителите, която включва възможност за свързване на съответното право с друго лице). При съвместно притежание на права се

изисква задължително съгласието на всички носители на правото за каква да е разпоредителна сделка.

За някои обекти на индустриалната собственост съществува възможност за заличаване на регистрацията, поради неизползване в определен период от време. При авторските права не съществува възможност за ограничаването им поради неизползване. Имаме имуществени и неимуществени авторски права, отчуждимост и неотчуждимост на авторските права и на правата върху индустриалната собственост.

- **по правилата за разпореждане и защита на правата върху интелектуалната собственост** – имаме лицензионен режим
  - в областта на индустриалната собственост разпореждането с права (отстъпване право на производство/ползване при определени условия) се нарича "лицензионен договор"; същият задължително се вписва в Регистъра на Патентно ведомство, за да има действие по отношение на трети лица;
  - в областта на авторските права са приложими различните договори за използване, които могат да бъдат сключени между автора и ползвателя - договорите за колективно управление на права; договорите при посочените случаи по чл. 41 ЗАПСП (в рамките на трудово или служебно правоотношение) и по чл. 42 ЗАПСП (по поръчка); издателски договор; договор за публично представяне или изпълнение; договор за публикуване в периодично издание; договор за създаване и използване на филми и други аудио-визуални произведения; договор за използване на произведения на изобразителното изкуство, архитектурата и фотографията; договор за използване на компютърни програми. Всички са изрично регламентирани в ЗАПСП, като само някои от тях подлежат на регистрационен режим в Министерство на културата.

Производство по обжалване на решенията на Патентно ведомство на Р. България

При всички обекти на индустриалната собственост процедурата по обжалване на този вид решения е еднаква. Издадените Решения за **отказ** на регистрацията и Решенията за **отмяна/прекрътяване или заличаване** на обекта на индустриалната собственост се обжалват на административно ниво към Комисия по спорове в Патентно ведомство.

Решенията на Комисията се обжалват на съдебно ниво в специализираните съдилища – АССГ като I-ва инстанция и пред тричленен състав на ВАС като II-ра инстанция.

3. КОЛИЗИЯ МЕЖДУ АВТОРСКИ ПРАВА И ПРАВА ВЪРХУ ИНДУСТРИАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Правата на авторите са с превес над правата на носителите на права върху индустриалната собственост. Частичен пример за това е чл. 26, ал. 3, т. 5 от ЗМГО.

Максималният срок за отстъпване право на ползване по ЗАПСП е 10 години, докато максималният срок за съществуване на закрила върху обект на индустриалната собственост, осъществяван чрез регистрация в съответния регистър на Патентно ведомство, е съобразно разпоредбите в специалното законодателство и там където има действителен автор, той НЕ е съобразен с разпоредбите на ЗАПСП.

Максималният срок за лицензия за обект на индустриалната собственост обичайно е до крайната дата на закрила на съответния обект на индустриална собственост, без обичайно да се взема предвид горното ограничение от 10 години срок за отстъпено право на ползване на обект на авторското право.

Изискването за писмена форма на договора при отстъпване право на ползване на авторското право е само при отстъпване на изключително право. Но липсата на писмени договори препятства доказването на условията за ползване на отстъпеното авторско право или сродно на авторското право – вид на отстъпеното право, начин и интензитет на ползване, срок, възнаграждение, условия по изпълнение и прекратяване и т.н.

Изискването за писмена форма на лицензионния договор за ползване на обект на индустриална собственост е кумулативно с изискването за предоставяне на екземпляр (или извлечение от договора) в Патентно ведомство за вписване (за да има действие по отношение на трети лица).

Съотношение и конфликт: марка/авторско право/право на индустриална собственост/право на име или наименование на артистична група

Чл. 26, ал. 3 от ЗМГО гласи, че регистрацията на марка се заличава и когато заявителят е действал недобросъвестно при подаване на заявката, което е установено с влязло в сила съдебно решение – ако е бил представител, контрагент или друг вид свързано лице с действителния притежател на правото; или използването на марката може да бъде забранено на основание на по-ранно право на трето лице, което право се ползва от закрила по друг закон, и по-специално:

- право на име и портрет включително по Наредба за регистриране на наименованията на артистичните групи (с регистрирането на наиме-

нованието се признава правото за изключителното му използване по смисъла на чл. 83 ЗАПСП);

- авторско право – предхождащо и ограничение в отстъпеното право на използване – 10 години;
- право на индустриална собственост – предходно регистриран обект на индустриална собственост (същия, или друг вид).

Съотношение и конфликт: марка/фирмено наименование/домейн

Марка може да бъде всеки знак, способен да отличава еднородни стоки и/или услуги на различни производители и който може да бъде представен графично. Марките са идентификатор на бизнеса, имат териториален характер, отнасят се за определени стоки или услуги и подлежат на съответна регистрация в съответното ведомство. За Република България това е Патентно ведомство.

Фирменото наименование е уникално име на юридическо лице, регистрирано в Търговския регистър към Агенция по вписванията или в съответния окръжен съд. Съгласно чл. 7, ал. 1 от Търговския закон фирма е наименованието, под което търговецът упражнява занятието си и се подписва. Фирмата не може да бъде идентична или сходна със защитена марка, освен ако търговецът има права върху нея.

Домейнът е буквено-цифрова асоциация на даден IP адрес, като тази асоциация се осъществява от съответна регистрираща организация (т.нар. регистратор). Домейните са неограничени териториално, управлявани са от администратори и са придобили значение на бизнес идентификатори (знак, използван за идентифициране бизнеса на дадено физическо или юридическо лице).

Домейн името има две основни функции: то конкретизира положението на даден компютър в Интернет и/или установява връзката на компютъра с определено лице. Съществуването им е подчинено на съответния регистрационен режим, съответстващ на правилата на регистриращата организация.

Домейните могат също така да указват национален, регионален или континентален режим (.bg, .de, .eu, .us) или принадлежност към определена категория субекти (.org, .com) и т.н.

Спорове относно права върху домейни, регистрирани в родовите области .com, .net, .info и .org се разрешават от акредитирани организации съобразно Единната политика за разрешаване на спорове за имена на домейни (Uniform Domain Name Dispute Resolutions Policy) и Правила към нея (Rules for UDNDRP – Uniform Domain Name Dispute Resolutions Policy), приети от Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN), 1998 г.

За разрешаване на спор възникнал в България действа "Центърът за арбитраж и медиация" към Международната организация по интелектуална собственост в Женева, Швейцария (WIPO Arbitration and Mediation Center).

Арбитражът към Регистър.БГ разрешава споровете, поради допуснатата регистрация на два вида домейн имена – защитено и незащитено домейн име.

Не съществува юридическа пречка за регистрация на домейн като марка. Патентно ведомство вероятно ще откаже да регистрира пълното име на домейна като URL с представки като "ftp://", "http://", "www" поради липса на отличителност на тези елементи. Би следвало да се откаже регистрацията и на наставките, обозначаващи държавен код, като ".bg", ".uk", ".de" и т.н., защото последните представляват географски произход. Този подход се следва от почти всички законодателства в ЕС.

Марка може да се регистрира като домейн име. Особени процедури при регистрацията на домейн за България са налице към Регистър.БГ – ако лицето има предходно регистрирано фирмено наименование, марка или желае да регистрира лично име.

Регистър.БГ вече регистрира два вида домейни – "защитен", при който следва да са налице кое да е от горните условия, и "защитен", при който ако заинтересовано лице докаже, че се ползва от защита по друг закон, се прилагат разпоредбите на Общи условия за регистрация и поддръжка на домейни в областта .bg и под-областите. Съобразно приетите условия за регистрация на защитените домейн имена, условието за такъв тип регистрация е или предходна регистрация на марка или на фирмено наименование или на лично име.

Като краен резултат от процедурата може да се стигне или до Решение за прехвърляне на домейна на собственика на търговската марка или до Решение за заличаване на домейна.

Ключови решения в областта:

- British Telecommunication vs. One in a Million Ltd., 1998 г., Лондонски апелативен съд – регистрацията на домейн, дори без да е използван, е нарушение на търговската марка;
- Hasbro Inc. vs. Clue Computing Inc., 1999 г. – възможна е регистрацията като домейн на чужда търговска марка, ако се докаже, че използването му няма да увреди интересите на притежателя на търговската марка.

4. НАЙ-ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИ ОБЕКТИ НА ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И СЪДЪРЖАНИЕ НА СУБЕКТИВНИТЕ ПРАВА

Обекти на ИС, върху които при регистрацията се разпростират изключителни права

Изобретения с защитими с документ, наречен "патент". Патентът се издава на изобретател за продукт и/или метод, който е нов, има изобретателска стъпка и е промишлено приложим. Изобретение се счита за ново, ако, към датата на подаване на заявката, не е било публикувано никога и никъде по света. Освен новостта, изобретателят трябва да има предвид, че изобретението трябва винаги да включва изобретателска стъпка, която е над съвременното ниво на техническото развитие. Така, изобретението се счита за притежаващо изобретателска стъпка, ако предлага решение на технически проблем по начин, който не е очевиден за лице - специалист в тази област. Третата предпоставка - промишлената приложимост, е обща за повечето изобретения и означава, че изобретението може да намери приложение в някой от отраслите на промишлеността.

Регистрират се **полезни модели**, които са нови, промишлено приложими и имат изобретателска стъпка. Разликата с изобретението е, че полезният модел има изобретателска стъпка, ако лице с обичайни знания и умения в областта не може лесно да го осъществи въз основа на състоянието на техниката.

Може да съществуват паралелни заявки (чл. 75б ЗПРПМ) - за същото изобретение, за което е подадена заявка за патент, заявителят може да подаде и заявка за регистрация на полезен модел при спазване на изискванията на чл. 73, ал. 5 ЗПРПМ, като се позове на датата на подаване и на претендирания приоритет на заявката за патент. Това право може да бъде предявено до изтичането на два месеца от датата на получаване на решението по заявката за патент по чл. 46, ал. 1, чл. 46а, ал. 1 и 2, чл. 47, ал. 3, 4 и 6 ЗПРПМ или на решението по чл. 58, ал. 3, т. 2 и ал. 4 ЗПРПМ на експертния отдел или на отдела по спорове по заявката за патент, но не по-късно от 10 години от датата на подаване на заявката за патент.

Марките могат да се делят на отделни видове, съобразно:

- **лицата - заявители**

- индивидуална (подадена от едно лице) и съвместна (подадена от повече от едно лице, като обикновени съпритежатели);
- колективна (притежание на сдружение на производители, търговци или на лица, извършващи услуги, което е юридическо лице); и

- сертификатна (удостоверяваща материала, начина на изработване, качеството или други характеристики на стоките или услугите, произведени или предлагани от лица, с разрешението и под контрола на притежателя на марката).
- **за какво е регистрирана марката**
  - търговска марка (марки за стоки); и
  - марка за услуги.
- **видимият вид на марката**
  - словна – букви, думи, цифри и комбинации от тях;
  - фигуративна/комбинирана – само изображение или изображение с/без словни елементи;
  - цвят или комбинация от цветове;
  - триизмерна – състояща се от формата на стоката или нейната опаковка;
  - звукова – съдържаща изписани ноти и символи, по които лице с музикални способности може да я възпроизведе.

Марката е знак на лице, което произвежда или предлага стоки или услуги, който дава възможност на потребителите да отличат търсения продукт или услуга сред останалите, подобни или конкурентни продукти или услуги. Всеки знак, който има отличителна способност и може да бъде представен графично може да бъде регистриран като марка.

Промишленият дизайн е видимото външно оформление на един продукт, което може да се ползва от закрила чрез регистрацията, при условие, че е нов и оригинален. Ако дизайнът се отнася до продукт, не е необходимо самият продукт да е нов. Закрилата се предоставя върху външния вид на продукта, а не върху самия продукт (освен ако продуктът няма закрила по друг закон). Следователно всяко трето лице може свободно да произвежда същия тип продукт, но трябва да е с различен външен вид.

Всякакви действия по разпореждане (отчуждаване или отстъпване право на ползване/производство) с тези обекти на индустриалната собственост става с писмен лицензионен договор, който за да има действие по отношение трети лица, следва да е вписан в съответния регистър на ведомството, осъществило регистрацията.

Всички права върху тези обекти на индустриална собственост могат да са обект на особен залог или да служат като обезпечение.

Обекти на индустриална собственост, върху които лицата, които ги регистрират, както и ползвателите им, нямат изключителни права

Според чл. 51 ЗМГО под **географско означение** се разбира наименование за произход и географско указание. Наименование за произход е наименованието на страна, район или определена местност в тази страна, служещо за означаване на стока, която произхожда от там и чието качество или свойства се дължат предимно или изключително на географската среда, включваща природни и човешки фактори.

Географско указание е наименованието на страна, район или определена местност в тази страна, служещо за означаване на стока, която произхожда от там и притежава качество, известност или друга характеристика, които могат да се отдадат на този географски произход.

За географски означения се смятат и традиционни наименования, които отговарят на изискванията по чл. 51, ал. 2 и 3 ЗМГО.

Правото на заявяване принадлежи на всяко лице, което извършва производствената си дейност в определеното географско място, и стоката, която произвежда, отговаря на установените качества или особености. Границите на географското място и качествата или особеностите на стоките, както и връзката на тези качества или особености с географската среда или с географския произход се определят и установяват от съответното централно ведомство със заповед на ръководителя му.

Регистрирано географско означение може да се използва само от лице, което е вписано като негов ползвател. Вписаният ползвател може да използва географското означение само за стоката, за която е регистрирано. Той може да го поставя върху стоките или върху тяхната опаковка, в рекламни материали, върху търговски книжа, свързани със стоката, или върху други документи.

Правната закрила на регистрирано географско означение се прекратява, когато престане да съществува връзката между качествата или особеностите на стоката и географската среда.

Вписването на ползвател се отменя по искане на всеки вписан ползвател, когато по исков ред се установи, че ползвателят използва географското означение за означаване на други стоки или произведените от него стоки не притежават установените качества или особености.

Основанията за отказ на регистрация се съдържат в чл. 52 ЗМГО. Не се регистрира като географско означение наименование, което: се е превърнало на територията на Република България в родово наименование на стоки от определен вид, без да се свързва с мястото на производството им; е идентично с наименованието на по-рано защитен сорт растения или порода животни, когато има вероятност потребителите да се въведат в заблуждение относно истинския про-

изход на стоката; е идентично на географско означение или марка, регистрирани по-рано за идентични стоки; е идентично или сходно на географско означение или марка, регистрирани по-рано за идентични или сходни стоки, когато има вероятност потребителите да се въведат в заблуждение.

Правата върху географски означения нямат изключителен характер. Стига да са налице качествата/характеристиките, изисквани от закона (по отношение лицата, продуктите, природните и човешки фактори), всяко лице, което отговаря на тези критерии може да поиска вписване като ползвател.

5. ЗАЩИТА СРЕЩУ НЕЛОЯЛНАТА КОНКУРЕНЦИЯ

Правата върху индустриалната собственост имат своето специално място и в Закона за защита на конкуренцията.

Общата разпоредба в тази насока е обозначена с термина "имитация" в чл. 35, ал. 1 ЗЗК. Забранява се предлагането на стоки или услуги с външен вид, опаковка, маркировка, наименование или други белези, които заблуждават или могат да доведат до заблуждение относно произхода, производителя, продавача, начина и мястото на производство, източника и начина на придобиване или на използване, количеството, качеството, естеството, потребителските свойства и други съществени характеристики на стоката или услугата.

Забранява се също използването на фирма, марка или географско означение, идентични или близки до тези на други лица, по начин, който може да доведе до увреждане интересите на конкурентите; както и използването на домейн или външен вид на интернет страница, идентични или близки до тези на други лица, по начин, който може да доведе до заблуждение и/или да увреди интересите на конкурентите.

За "нелоялна конкуренция" се считат различни антиконкурентни актове, каквито са действията, накърняващи икономическите интереси на потребителите (например, заблуждаваща и нелоялна реклама), разкриването на търговски тайни (поверителна информация), антиконкурентните стопански и маркетинг практики, въвеждане в заблуждение по отношение произхода на стоката или услугата и др.п.

Особеност в колизията между правата по изключителна лицензия, регламентирани в ЗМГО и конкурентното законодателство

Съгласно чл. 22, ал. 4 ЗМГО лицензодателят на изключителна лицензия няма право да предоставя лицензии със същия предмет на други лица. Той има право да използва марката, ако това е изрично уговорено.

В същото време, съгласно чл. 15, ал. 1 ЗЗК са забранени всякакъв вид споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия, както и съгласувани практики на две или повече предприятия, които имат за цел или резултат предотвратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията на съответния пазар, като: пряко или косвено определяне на цени или други търговски условия; разпределяне на пазари или източници на снабдяване; ограничаване или контролиране на производството, търговията, техническото развитие или инвестициите; или прилагане на различни условия за един и същ вид договори по отношение на определени партньори, при което те се поставят в неравноправно положение като конкуренти.

Често по ЗЗК се санкционират лица, получили права по изключителна лицензия, определящи групи цени, контрол на производството, търговията или техническото развитие. А по смисъла на ЗМГО, очевидно условията при договори за производство при отстъпена изключителна и не изключителна лицензия ще противоречат на разпоредбата на чл. 15, ал. 1, т. 4 ЗЗК от тази разпоредба. В такива случаи често се стига до противоречива практика, в зависимост от това кой орган разглежда казуса.

ГРАЖДАНСКОПРАВНА ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ. АДМИНИСТРАТИВНИ ПРОИЗВОДСТВА. АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНА ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ. ОБЖАЛВАНЕ НА НАКАЗАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ

1. ВИДОВЕ ЗАЩИТА НА ОБЕКТИТЕ НА ИНДУСТРИАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Според способите на защита, целите на иницираното производство и приложимото законодателство, защитата при нарушени права върху обекти на авторските и сродни права и обектите на индустриална собственост са следните:

- **Гражданскоправна защита**

Тя се осъществява от окръжните съдилища - по спорове, касаещи нарушени авторски и сродни на авторското права. По спорове, касаещи нарушени права върху индустриална собственост, споровете са подсъдни само на Софийски градски съд (СГС).

Съдебна практика

1. Въз основа на Решение на Патентно ведомство на Р. България по искане за обявяване на нищожност на прехвърлителна сделка
  - Решение №1347 от 19.08.2014 г. на СГС, ТО, VI – 5 с-в по т. д. №5526/2011 г.
  - Производство в СГС по отношение търговска марка в съпритежание, прехвърлена без съгласие на единия притежател – нарушение на чл. 21, ал. 2 от ЗМГО.
  - Обсъждани параметри на казуса: Задължителност на клаузата за изрично съгласие в писмен вид от страна на съпритежател на правото.
2. По искане за заличаване на марка въз основа на недобросъвестност при подаване на заявката

- Решение №722 от 14.08.2009 г. на СГС, ТО, VI – 8 с-в по т. д. №1173/2008 г.
  - Решение от 16.04.2010 г. на САпС, ТО, VI с-в по т. д. №3213/2009 г.
  - Определение №158 на ВКС, ТК, II отд. по т. д. №773/2010 г. за недопускане на касационно обжалване.
  - Производство в СГС по отношение членовете на музикална група "Стрингс" срещу регистрация на името на техен бивш импресарио на марка "Strings/Стрингс" за същите услуги, свързани с дейността на музикалния струнен квартет.
  - Признава се за установена недобросъвестност. Решението е потвърдено.
  - Обсъждани параметри на казуса: Предпоставки за основателност на иска – да е регистрирана търговска марка.
3. По искане за обезпечение на търговска марка при търговски спорове между търговски дружества
- Определение №371 на ВОС по т. д. №828/2007 г.
  - Молител – търговец в текущо производство по предявен търговски иск (може и да е по бъдещ иск). Предявен иск срещу управителя от заинтересованата страна за допускане на следните обезпечителни мерки: 1. забрана за използване на правата върху марката от притежателя или лицензополучателя; 2. забрана за разпореждане с правата върху марката от притежателя или лицензополучателя на изключителна лицензия.
  - Обсъждани параметри на казуса: Подсъдността на производството между ВОС и СГС. Основателност и последици от допускане на исканите мерки.
- **Административни производства по обжалване на актовете на Патентно ведомство**

Решенията на Председателя на Патентно ведомство за отказ от регистрация на обект на индустриална собственост или за отмяна или заличаване на обект на индустриална собственост се разглеждат по следния ред:

Като първа инстанция жалбите се отнасят до отдел "Спорове" на Патентно ведомство на Р. България, съгласно чл. 42 ЗМГО.

Първа съдебна инстанция по обжалване решението на отдел "Спорове" на Патентно ведомство е пред Административен съд на София град

(АССГ). Пред този съд се обжалват решенията по чл. 45, ал. 1 и чл. 46 от ЗМГО.

Втора съдебна инстанция е тричленен състав на ВАС. Решението е окончателно.

Съдебна практика:

1. По обжалване решения на Патентно ведомство за отказ за регистрация на обект на индустриална собственост
  - Решение от 20.03.2009 г. на СГС, III Б с-в, адм. отд. по ахд. №03251/2006 г. – по обжалване Решение за отказ на Патентно ведомство за регистрация на комбинирана търговска марка "Празнична искра".
  - Решение №11711 от 12.10.2010 г. на ВАС, V отд., по ахд. №14005/2009 г. Потвърждава Решение за отказ за регистрация на търговска марка "Празнична искра" поради противопоставени предходни регистрации на марки "Iskra".
  - Казус: Отказ от регистрация на обект на индустриална собственост (марка) поради сходство с предходно регистриран друг обект на индустриална собственост (марка)
  - Обект: Заявка за регистрация на сходна марка за идентични стоки
  - Фактическа обстановка: Регистрирани са множество марки, изписани на латиница, сходни със заявената за регистрация на кирилица марка, при идентични стоки за клас 33.
  - Обсъждани параметри на казуса: Възможността за недобросъвестна регистрация на сходни марки с цел заблуда на потребителя относно действителния производител и притежател на права.
2. По обжалване решения на Патентно ведомство за заличаване регистрация на обект на индустриална собственост
За търговска марка
  - Решение №5854 от 19.12.2011 г. на АССГ, II отд. 33 с-в по ахд. №4652/2011 г.
  - Потвърждава Решението на Патентно ведомство на Р. България за отказ за заличаване.

Казус ТМ срещу ТМ

- Обсъждани параметри на казуса: Критериите за наличие на сходство между две марки, върху които се прави експертиза за възможност за объркване на потребителя.

За промишлен дизайн

- Решение №141 от 09.11.2009 г. на СГС, III А с-в, Адм. Отд. по ахд. №537/2007 г.
  - Решение №14404 от 26.11.2010 г. на ВАС, V отд., по ахд. №2943/2010 г.
  - Потвърждава Решение на Патентно ведомство за заличаване на регистрацията на промишлен дизайн "Етикет" поради противопоставени предходни регистрации на сходни марки.
  - Казус: Отказ от регистрацията на обект на индустриална собственост (промишлен дизайн "етикет") поради сходство с предходно регистриран друг обект на индустриална собственост (марка)
  - Обект: Заявка за регистрацията на промишлен дизайн "етикет" с визия – сходна на регистрирана комбинирана марка за идентични стоки.
  - Фактическа обстановка: Регистрирани са множество марки, сходни със заявената за регистрацията като промишлен дизайн "етикет" при сходни стоки за клас "вино" и "етикет" за вино.
  - Обсъждани параметри на казуса: Възможността за недобросъвестна регистрацията на различни обекти на индустриална собственост (промишлен дизайн – търговска марка) с цел преодоляване невъзможността да се регистрира сходна или идентична марка за сходна или идентична стока.
3. По обжалване решения на Патентно ведомство за отмяна регистрацията на обект на индустриална собственост
- Решение от 15.01.2010 г. на АССГ, II отд. 28 с-в по ахд. №2809/2008 – по искане за отмяна на търговска марка "Iskra", рег. №19932 поради неизползване (в срок от 5 години)
  - Решение №14464 от 29.11.2010 г. на ВАС, V отд., по ахд. №4993/2008

- Обсъждани параметри на казуса: При какви обстоятелства се приема, че една марка е неизползвана – задължителност на използването ѝ от страна на притежателя (и/или и на лица, на които е отстъпена лицензия) или задължителност на използване на марката точно във вида, в който е била регистрирана (или в несъществен променен вид).

- **Административнонаказателна защита**

При нарушени авторски или сродни права или права върху индустриална собственост, в Република България има предвидена държавно-регламентирана санкция, чрез налагане на глоба. Производствата стартират след издаване на наказателни постановления (НП) от Председателя на Патентно ведомство на Р. България или Министъра на културата в министерство на културата. Производствата по извършване на проверки, съставяне на актове за нарушение и издаване на НП се извършват от съответните отдели и длъжностни лица в Патентно ведомство на Р. България или Министъра на културата.

Първа съдебна инстанция по тези производства се явяват районните съдилища. За гр. София това е СРС.

Административните съдилища (за гр. София – АССГ) са втора и окончателна инстанция.

Съдебна практика:

Пред ПВ на РБ (обжалване пред СРС)

1. По НП №115/10.06.2010 на Председателя на ПВ

- Решение от 13.03.2012 г. на СРС, НО, 115 с-в по н.а.х.д. №13338/2010 г.
- Решение №2186 от 02.04.2013 г. на АССГ, IX касационен с-в по ахд. №6336/2012 г.
- Оставено в сила решение на СРС и приложен принципа на абсолютната давност, осн. чл. 81, ал. 3 от НПК и срока по чл. 81, ал. 1, т. 5 от НПК
- Казус: Претенция за нарушено право върху марка на територията на Р. България за продажба на стоки, внос от чужбина по договор за дистрибуция
- Обект: Новорегистрирана марка на територията на Р. България
- Фактическа обстановка: Българската марка е по-късно регистрирана за територията на Р. България от дъщерна фирма на гръцко

дружество – предоставяло стоки към българското юридическо лице по договор за изключителна дистрибуция на територията на Р. България, носещи същата тази марка. Марката на стоките е регистрирана от дружеството-майка за територията на Гърция и няколко други държави от ЕС.

- Санкционираното дружество: българското юридическо лице е дистрибутор по действащ договор
- Обсъждани параметри на казуса: Клаузата за недобросъвестност при регистрацията на марка и "принципа на изчерпване на права" по ЗМГО.

Пред МК на РБ (обжалване пред СРС)

2. По НП №1317/28.04.2010 г. на Министъра на културата

- Решение от 01.05.2011 г. на СРС, НО, 15 с-в по н.а.х.д. №12715/2010 г.
- Решение №5960 от 23.12.2011 г. на АССГ, IX касационен с-в по ахд. №6294/2011 г.
- Казус: Претенция за разпространение от доставчик на електронна услуга на авторско-правни произведения между негови крайни потребители, без предоставено разрешение за използването им от продуцента
- Обект: Продуцентски права върху аудио-визуални музикални произведения
- Фактическа обстановка: Приет е принципът за безотговорна виновност на юридическото лице – доставчик на услуги. Доставчикът на услуга е санкциониран без предупреждение, без оглед на предприетите действия по ограничаване на възможността за трансфер на подобен род файлове.
- Обсъждани параметри на казуса: НЕПРИЛОЖЕНА разпоредбата на чл. 13 и на чл. 15, т. 5, б. "б", чл. 16, ал. 2, т. 2 и чл. 17 от ЗЕТ. Коментар на решението на МК и СРС за приложения принцип на "превес на ЗАПСП над ЗЕТ".

- **Наказателни производства**

Наказателните производства по чл. 172а и чл. 172б от НК се образуват по сигнал, с участието на органите на МВР и прокуратурата. Като първа инстанция производствата се разглеждат от районните съдилища. Решенията им се обжалват пред окръжните съдилища.

- **Специализирани производства**

Специализираните производства са мерките за граничен контрол по специализираното законодателство и по Наредбата за граничните мерки за защита на правата върху интелектуалната собственост. С наредбата се уреждат редът и начинът за прилагане на мерките за граничен контрол по Закона за авторското право и сродните му права, Закона за марките и географските означения и Закона за промишления дизайн. Мерките за граничен контрол се изразяват в задържане от митническите органи на стоки, пренасяни през държавната граница на Република България, за които има основания да се смята, че нарушават права върху интелектуална собственост.

- **Защита пред КЗК**

Защитата пред КЗК е по специалния състав по чл. 35 от ЗЗК (забрана за имитация), във вр. с чл. 29 от ЗЗК (общата забрана за нелоялна конкуренция).

Производствата стартират пред КЗК. КЗК събира данни за конкурентните търговци, за обстоятелствата по казуса, доказателства, възлага извършването на експертизи и излиза с решение.

Първа инстанция по обжалване на решенията на КЗК е ВАС – тричленен състав.

Втора инстанция е ВАС – петчленен състав.

Практика:

1. Решение №1289/27.09.2011 г., КЗК

- Решение №745 от 27.06.2013 г. по преписка КЗК-1175/2012
- С присъединени доказателства по преписка КЗК-670/20.06.2011 г.
- Решение №15590 от 19.12.2014 г. на ВАС, 4 отд. по адм. д. №10604/2013 г.
- Очаква се решение на ВАС, 5 чл. с-в
- Казус: Молба с правно основание чл. 29 ЗЗК, чл. 35, ал. 1 от ЗЗК, чл. 36, ал. 1 от ЗЗК срещу конкурентно дружество с претенция за нарушени права върху регистриран промишлен дизайн, регистрирана марка и нарушено авторско право
- Обекти: Регистриран промишлен дизайн (триизмерно изображение на икони), с притежател юридическо лице (ООД). Автор на дизайна е съдружникът и управител на дружеството. Търговската марка притежание на същото дружество.

- Фактическа обстановка: Чрез отливка на съществуващата матрица на икона, защитена като промишлен дизайн, при изписване на фалшиво име на автор и производител върху гърба на иконата, са неправомерно произведени и разпространявани копия. При отливката е запазено дори скритото изображение на защитената марка. Копирането и разпространението на неправомерно възпроизведените копия е многократно и съзнателно осъществявано от друг търговец – ЕТ, също художник и производител на произведения на художественото творчество.
  - Обсъждани параметри на казуса: Правилност на приложението на материалния закон (игнориране специалните разпоредби на ЗПрД при произнасяне единствено относно наличието на авторско право по ЗАПСП). Липса на произнасяне относно качеството на конкуренти на двете юридически лица. Непълнота на доказателствата – неприложени веществени доказателства, несъобразяване с влязло в сила осъдително решение по същия казус по административно-наказателното производство на Патентно ведомство на Р. България, неосъществена процедура по назначаване и обсъждане на експертиза; пълна необоснованост на решението.
  - Отказано е налагането на санкция.
2. Решение №255/07.11.2006 г. на КЗК по преписка преписка №КЗК-56/2006 г.
- Решение №7707 от 17.07.2007 г. на ВАС, 4 отд. по адм.д. №10604/2013 г.
  - Решение №2517 от 05.03.2008 г. на ВАС, петчленен състав - II колегия по адм. дело №10140/2007 г.
  - Казус: Искане за налагане на санкция на търговец (юридическо лице) за продажба в неговата търговска мрежа на закупено от чужбина бижутерийно изделие, оригиналът на което е производство на чуждестранно юридическо лице с известна марка. Претенцията е за използване без отстъпено право на разпространение на известен, но нерегистриран дизайн. Предметът на дейност на българското юридическо лице е "проектиране, производство и търговия с бижутерийни изделия..."
  - Обект: НЕрегистриран промишлен дизайн (пръстен).
  - Фактическа обстановка: Пръстенът е бил закупен от Турция заедно с множество други бижутерийни изделия за продажба в българската магазинна мрежа. Върху него НЕ стои марката на нито един производител, нито на българския търговец.

- Обсъждани параметри на казуса: Правилност на компонентите на съставения протокол и иззетите доказателства. Правилност при тълкуване на "анимуса" от страна на търговеца (съобразно предмета на дейност на дружеството). За предлагане в търговската мрежа на пръстен, произведен от неизвестно трето лице, при НЕ-регистриран дизайн и липса на знание, че е твърде известен модел на чуждестранно юридическо лице с известна марка, КЗК налага висока санкция. Въпреки изрядността на счетоводните документи, указващи от къде е закупена (а не произведена стоката), основният мотив за налагане на санкция е качеството на двете юридически лица на конкуренти на специфичен пазар.
- Втора инстанция отменя решението на КЗК. Трета – потвърждава. Коментар на правилността на решенията на КЗК и съотнасяне на материята към спецификата на индустриалната собственост.

Наред с горните производства, съществуват и **алтернативни способи за решаване на споровете** – чрез договорен **арбитраж** или **чрез методите на медиацията**.

Поради естеството на споровете във връзка с обекти на индустриална собственост, предимствата на тези средства са очевидни – бързина, икономичност, конфиденциалност, запазване на отношенията между страните и др.п. Центърът за арбитраж и медиация към СОИС е с дългогодишен опит и практика. В България в момента се работи активно за популяризирането на тези средства, в т.ч. и имплементирането им в действащото законодателство в областта на индустриалната собственост.

2. ГРАЖДАНСКОПРАВНА ЗАЩИТА ПО ЗАПСП

Иск за обезщетение

Исковете се разглеждат по реда на ГПК пред търговските отделения на окръжните съдилища. Съгласно чл. 94, ал. 1 ЗАПСП който наруши авторско право, сродно на него право или друго право по този закон, дължи обезщетение на носителю на правото или на лицето, на което той е отстъпил изключително право за използване.

Обезщетение се дължи за всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от нарушението. При определяне размера на обезщетението съдът взема предвид и всички обстоятелства, свързани с нарушението, пропуснатите

ползи и неимуществените вреди, както и приходите, реализирани от нарушителя вследствие на нарушението.

Производствата са изключително сложни, при много продължителен процес на събиране на доказателства, по уточняване на исковите претенции и техния размер, както и описанието "по пера" на претърпените загуби и пропуснати ползи. Често в България се negliжират т.нар. "неимуществени права". Моралните щети се оценяват трудно и доказателствата по тяхното доказване са изключително рестриктивно допускани от съдилищата.

Тъй като страните често имат затруднение при определяне размера на обезщетението (техните преценки са обичайно съществено различаващи от определените от съда стойности, то законодателят е предвидил тези Особени случаи на иск за обезщетение. Съгласно чл. 94а, ал. 1 ЗАПСП когато искът е установен по основание, но няма достатъчно данни за неговия размер, ищецът може да иска като обезщетение: от петстотин до сто хиляди лева, като конкретният размер се определя по преценка на съда при условията на чл. 94, ал. 3 и 4 ЗАПСП, или равностойността на предмета на нарушението по цени на дребно на правомерно възпроизведени екземпляри. При определяне на обезщетението се вземат предвид и приходите, получени вследствие на нарушението.

За съжаление, горните разпоредби са или никога, или рядко приложими от съдилищата. Обичайно, за да стартира производството (и за да се определи размера на дължимата държавна такса), съдът изисква от ищеца точно описание на размера и вида (основанието) на обезщетението.

Разглеждани казуси:

1. По искове за обезщетение по чл. 94 ЗАПСП при нарушаване на авторски права ("плагиатство" по смисъла на НК, ако се отнасяше за физически лица)
  - Основание на иска: чл. 94, ал. 3 и ал. 4 и чл. 94а ЗАПСП, във вр. с чл. 95б ЗАПСП
  - Молител: автори срещу юридическо лице и неговото издателство за използване на изготвен от тях научен материал без знанието и разрешението им, при изрично посочване за автор на материала на "Колектив на ...ЮЛ"
  - Решение от 09.07.2013 г. на СГС, ТО, VI – 9 с-в по т. д. №1974/2011
  - Признава се изцяло извършеното нарушение, неоснователно се отхвърлят кумулативно предявени искове, като не се присъждат разноски при отказ на съда да приложи разпоредбата на чл. 94а. ЗАПСП (особени случаи на иск за обезщетение), както и исковете по чл. 95 и сл. от ЗАПСП.

- Решение №872 от 29.04.2014 г. на САпС, ТО, 11 с-в по т. д. №667/2014 г. Потвърждава се решението на СГС.
  - Резултат от изпълнение на решението: частично и несъразмерно като шрифт и място в изданието. Изпълнено решение за разгласяване за сметка на нарушителя на диспозитива на решението на съда в един (от определените два) всекидневника. Коментари относно начините на въвеждане в изпълнение на решението, постановило оповестяване в определен от съда часови пояс на телевизионна организация с национално покритие.
2. Иск за нарушени права на продуцент по чл. 94а ЗАПСП във вр. с чл. 94 ал. 1 ЗАПСП и чл. 95, ал. 1, т. 2 ЗАПСП, с предявен кумулативен иск за обезпечение по чл. 96а, ал. 1, т. 1 ЗАПСП

Други иски

Съгласно чл. 95, ал. 1 ЗАПСП когато произведение, обекти по чл. 72 ЗАПСП или бази данни по глава единадесета "а" се използват в нарушение на разпоредбите на този закон, носителят на правото или лицето, на което той е отстъпил изключително право за използване, може да иска по съдебен ред:

- установяване факта на нарушението;
В хода на дискусиите по време на обученията, проведени в периода февруари – април 2015 г. в рамките на проект "Повишаване на компетентността и професионалната квалификация на съдии, прокурори и следователи, както и на административните ръководители на органите на съдебната власт чрез организиране и предоставяне на обученията от ВСС", бяха разгледани следните въпроси във връзка с иски за обезщетения по ЗАПСП за нарушени авторски права, комбинирани с установителни иски:
  - необходимостта на първо място да се изследва активната легитимация на ищеца с оглед наличието на авторство върху съответното произведение. Като пример беше даден казус с генериране на произведение "кръстословица" "при използване на компютърни програми", където на практика липсва творческата дейност на физическото лице – задължителен елемент, за да се приеме, че е налице авторско право. Към момента е налице противоречива съдебна практика.
  - допустимост на поредица от последователно предявявани установителни иски, умишлено НЕВКЛЮЧЕНИ в първоначално заведения иск за обезщетение (с кумулативно предявени и в него други установителни иски по претендирано идентично и периодично нару-

шение). Към момента е налице противоречива съдебна практика по търговски спорове.

- преустановяване на неправомерното използване или забрана за извършване на дейността, която ще съставлява неправомерно използване; В хода на проведените дискусии по време на обученията, беше коментиран приключен казус, където с решение се постановява преустановяване на неправомерното използване на обект на изобретение и забрана за извършване на дейността на ответника, свързана с нарушението. Практическият проблем е, че няма последващ механизъм за контрол, ако е налице кратковременно спазване на постановеното решение и след това ответникът отново възобновява производството и нарушението. В този случай ищецът следва да предявява нов иск, при всички финансови и времеви последствия.
- изземване и унищожаване на неправомерно възпроизведените екземпляри от производението, обектите по чл. 72 ЗАПСП или базите данни по глава единадесета "а", както и на негативите, матриците, клишетата и други подобни, предназначени за възпроизвеждане на екземплярите. Предмет на дискусия: При претенции за нарушени права върху компютърни програми доколко е правомерно изземването и задържането в складове на целите компютърни конфигурации (с целия наличен хардуер и евентуален легален софтуер), както и блокирането на възможността да се извлекат за целите на търговската дейност останалите там служебни и търговски данни на разследваното лице. Проблемът е практически - нанасят се ненужни санкции и материални щети, както и се блокира дейността на разследваното лице до приключване на съдебното производство.

Особени ищци

Съгласно чл. 95а, ал. 1 ЗАПСП право на иск по чл. 94, 94а и 95 ЗАПСП освен носителите на съответното право и лицата, на които те са отстъпили изключително право за използване, имат и: организациите за колективно управление на права (ОКУП), съгласно чл. 40, ал. 8 (за територията на България това са Музикаутор, Театраутор, Филмаутор, Артистаутор и Профон), и професионалните защитни организации на правноносителите. Тези организации могат да предявяват искове и да искат налагането на мерки само по повод на права, които са им поверени за управление, съответно за защита. Организациите за колективно управление на права, когато предявяват искове или искат налагането на мерки, не следва да установяват индивидуални права на управление, съответно за защи-

та, поверени им от техни членове и от сродни организации от чужбина, с които са сключили договори за взаимно представителство на техни членове. В тези случаи разпоредбата на чл. 26, ал. 4 от ГПК не се прилага. Не се призовава като страна и лицето, чието право е предявено.

Особен случай на осигуряване на доказателства по искиви и обезпечителни производства

Съгласно чл. 95в, ал. 4 ЗАПСП представянето на доказателство за единично или еднократно неправомерно използване на закрилян по този закон обект се приема като достатъчно основание за прилагане на разпоредбите на чл. 95б, ал. 1 и 2 ЗАПСП. Наличието на обстоятелствата, свързани с твърдяно нарушение, може да се установи и с представянето на доказателства за единично или еднократно неправомерно използване на закрилян по този закон обект.

Обезпечителните мерки по ЗАПСП са разгледани в чл. 96а на ЗАПСП, а в ЗМГО те са наречени привременни мерки и са регламентирани в чл. 76ж.

Принудителните административни мерки по ЗАПСП са изчерпателно изброени в чл. 96е

За предотвратяване и преустановяване на нарушения, както и за предотвратяване или отстраняване на вредни последици от тях министърът на културата или определен от него заместник-министър има право: да разпорежда писмено на нарушителя да преустанови нарушението на този закон; да разпорежда писмено на нарушителя предприемането на конкретни мерки за отстраняване на нарушението в подходящ срок; да изиска от нарушителя да декларира, че ще преустанови нарушението на този закон и ако е необходимо, да го задължи да направи декларацията обществено достояние; да разпорежда прекратяване на всяко нарушение на този закон и ако е необходимо, да направи разпореждането за прекратяване на нарушението обществено достояние.

Заповедта, с която е приложена принудителна административна мярка, подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Другите видове мерки, предвидени по ЗАПСП са: мерки на границата по чл. 96б от ЗАПСП; действията по инициатива на митническите органи по чл. 96г от ЗАПСП; и административнонаказателни разпоредби, наказания по чл. 97 от ЗАПСП.

Подсъдността за производствата по ЗАПСП е регламентирана в чл. 96 на ЗАПСП - окръжни съдилища. За гр. София – СГС, търговско отделение.

Напълно аналогична на регламентацията за горепосочените мерки по ЗАПСП е тази и по ЗМГО, ЗПрД и ЗППМ.

3. ГРАЖДАНСКОПРАВНА ЗАЩИТА ПО СПЕЦИАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО, КАСАЕЩО ПРАВА ВЪРХУ ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ

За улеснение тук се разглежда релевантното законодателство по ЗМГО (както най-често използван и нарушаван обект на индустриална собственост). Съгласно чл. 76 от ЗМГО правоимащите могат да предявят следните основни иски: иск за установяване факта на нарушението; иск за преустановяване на нарушението; иск за обезщетение за вреди - претърпени имуществени и неимуществени вреди и пропуснати ползи, които са пряка и непосредствена последица от нарушението или от 500 до 100 000 лв.; и иск за изземване и унищожаване на стоките, предмет на нарушението, както и на средствата за неговото извършване.

Едновременно с тях могат да бъдат предявени и допълнителните иски, посочени в чл. 76, ал. 2 ЗМГО: иск да бъдат предадени стоките, предмет на нарушението; иск да бъдат заплатени разходите, свързани със съхранението и унищожаването на стоките, предмет на нарушението; иск за разгласяване за сметка на нарушителя на диспозитива на решението на съда в два всекидневника и в часови пояс на телевизионна организация с национално покритие, определени от съда.

- **Искът по т. 1 на чл. 76, ал. 1 от ЗМГО е за установяване на факта на нарушението**

НЕ е необходимо нарушението да е извършено виновно. Достатъчно е ищецът да удостовери пред съда правото си върху марката и да докаже наличие на нарушение.

Предявяването на този иск не е ограничено със срок.

- **Искът по чл. 76, ал. 1, т. 2 от ЗМГО е за преустановяване на нарушението**

Условие за предявяването му е използване на марката без съгласието на притежателя.

Ищецът трябва да докаже правото си върху марката и наличието на нарушение, без да е необходимо да се доказва вина на нарушителя.

Този иск може да се предявява до прекратяване на действието на регистрацията.

- Третият основен иск е за **обезщетение за вредите**, които носителят на правото е претърпял вследствие неправомерното използване на марката от друго лице

Тук се изисква вина на нарушителя, която обаче се предполага и не трябва да се доказва от ищеца, но ищецът трябва да докаже вредите и причинната връзка между тях и нарушението.

Обезщетение може да се иска както за имуществени, така и за неимуществени вреди. Могат да се претендират претърпените загуби и пропуснатите ползи.

Искът за обезщетение може да се предяви в петгодишен срок от момента на извършване на нарушението.

Съгласно чл. 76а от ЗМГО съдът следва да определи справедливо обезщетение като вземе предвид всички обстоятелства, свързани с нарушението, както и приходите, получени от нарушителя вследствие на нарушението.

Чл. 76б от ЗМГО гласи, че когато искът е установен по основание, но няма достатъчно данни за неговия размер, ищецът може да иска като обезщетение от 500 до 100 000 лева или равностойността по цени на дребно на правомерно произведени стоки, идентични или сходни на стоките, предмет на нарушението

Не е необходимо индивидуализиране на имуществените и неимуществените вреди. Не е необходимо доказване на размера на вредите.

Неимуществените вреди се състоят в накърняване на имиджа на марки-те и тяхното обезценяване.

- **Искът по чл. 76в ЗМГО е за изземване и унищожаване на стоките, предмет на нарушението, както и на средствата за неговото извършване**

В повечето случаи не се предявява самостоятелно, а кумулативно с някой от първите три. Може да се иска изземването на стоки, намиращи се не само на конкретно място, но и на стоки, пуснати в търговската мрежа.

Аналогични на разпоредбите по ЗАПСП са тези за: носене на отговорност на юридически лица за нарушения, извършени от неговия управител или служители, както и за осигуряването на доказателства по искови и обезпечителни производства, искане на информация за произхода и разпространителските мрежи при нарушение и за налаганите привременни мерки (тук те не се наричат обезпечителни). Прилагането на тези мерки обаче не е особено ефективно, поради: липсата на съдебна прак-

тика, неотчитането на особеностите на този вид привременни мерки, неправилното отчитане на обезпечителната нужда за налагането на такива мерки, респ. определянето на непосилни гаранции за правоносителя.

Достатъчно основание за прилагането на тези разпоредби е предоставянето на доказателства за единично или еднократно използване на закриляната търговска марка.

Исковете за нарушение на права върху марки са подсъдни единствено на СГС.

Исковете за установяване и преустановяване на нарушения на права върху всички обекти на индустриална собственост е предвидено да могат да се разглеждат като бързо производство по реда на чл. 310-317 от ГПК. горното е практически невъзможно поради обема на изследваните правоотношения, огромната сложност при точно формулиране на вида на нарушението, обема на събираните доказателства, необходимостта от назначаване на експертизи и като цяло – сложността на материята.

4. АДМИНИСТРАТИВНИ ПРОИЗВОДСТВА ПО ОБЖАЛВАНЕ НА АКТОВЕТЕ НА ПАТЕНТНО ВЕДОМСТВО

На първи етап тези производства се водят пред отдел "Спорове" към Патентно ведомство. Съгласно чл. 42, ал. 1 ЗМГО отделът по спорове разглежда: жалби срещу решения за отказ на регистрацията по чл. 37, ал. 4 ЗМГО; жалби срещу решения за прекратяване на производството по чл. 36, ал. 5 ЗМГО; жалби срещу решения на отдела по опозиции по чл. 38в, ал. 3 и чл. 38г, ал. 6, 9 и 10 ЗМГО; искания за отменяне на регистрацията по чл. 25 ЗМГО; и искания за заличаване на регистрацията по чл. 26 ЗМГО.

Жалбата се подава в тримесечен срок от съобщаване на решението. Когато жалбата е неоснователна, се постановява решение за потвърждаване на решението за отказ на регистрацията или на решението за прекратяване на производството.

Искането може да се подаде през целия срок на действие на регистрацията. Единият екземпляр на искането се изпраща на притежателя на правото върху марката и му се предоставя тримесечен срок за възражение, а когато искането е по чл. 25, ал. 1, т. 1 ЗМГО - и за представяне на доказателства за използване на марката на територията на Република България. Когато искането е по чл. 26, ал. 3, т. 4 ЗМГО и е придружено с влязло в сила решение, с което е установено, че

заявителят е действал недобросъвестно при подаване на заявката, не се изпраща екземпляр от искането на притежателя на марката, а се постановява решение за заличаване на марката.

Решенията по чл. 45, ал. 1 и по чл. 46 ЗМГО могат да се обжалват пред АССГ в тримесечен срок от съобщаването.

Отказите за вписване в държавните регистри и отказът за подновяване на регистрацията могат да се обжалват по реда на АПК. Тричленен състав на ВАС е II инстанция.

По всички тези дела задължително се назначава експертиза.

5. АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНА ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

Административнонаказателната защита на интелектуалната собственост е типична само за българското законодателство – прилага се по отношение на всички обекти на авторски и сродни права и върху обектите на индустриална собственост.

Правна регламентация намира систематично място в съответния закон: след "Гражданскоправната защита" и след останалите разпоредби във всеки един от специалните закони.

За Патентно ведомство на Р. България действа специално създаден сектор "Административнонаказателна отговорност".

За Министерство на културата административнонаказателната защита се осъществява от длъжностни лица, определени със заповед на министъра, отговарящ за културата, след извършване на проверка със съдействието на органите на Министерството на вътрешните работи.

Фази на административнонаказателната защита

Фазите на административнонаказателната защита са предварителна, по съставяне на АУАН и/или НП, съдебна и изпълнителна.

В **предварителна фаза** се инициира административнонаказателното производство: служебно от Патентно ведомство или от Министерство на културата, или по сигнал на всяко лице (гражданин, държавен орган, обществена организация), или в изпълнение на прокурорско постановление или съдебно решение (при маловажни случаи; недоказана вина). Сигналът следва да включва данни за лицето, което го е подало; данни за обекта на авторско право или индустриална собственост; данни за нарушителя и мястото на нарушението; доказателства,

данни за нарушението; и може да се подаде от притежателя на правото, лицензополучателя, юридически представител, ПИС, държавен орган, организация, гражданин.

Подготвителните действия включват проверка за наличието на обект на авторско право или на регистриран обект на индустриална собственост и публикация на регистрацията. Прави се проверка за подадено искане за отменяне по чл. 25 и искане за заличаване по чл. 26 от ЗМГО на регистрацията на марка.

Предварителна експертиза се прави на база на предоставените доказателства, мостри или снимков материал на предмета на нарушението.

В заповедта за извършване на проверка се определят съответните длъжностни лица, мястото на извършване на проверката и обекта на авторско право или индустриална собственост. Изпраща се писмо за съдействие до органите на МВР.

Същинската административнонаказателна фаза включва извършване на проверка. Съставя се протокол за изземване и задържане на веществени доказателства и стоки. Дава се срок за възражение. Съставя се наказателно постановление или следва прекратяване на производството.

Акт за нарушение се съставя, когато се установи, че е осъществен фактическият състав на съответната разпоредба на специален закон (слага се начало на административнонаказателното производство). Специфичните функции на АУАН са констативна, обвинителна и сезираща. Не може да се обжалва, но срещу него може да се подаде възражение в 3-дневен срок. АУАН трябва да съдържа определените в чл. 42 от ЗАНН реквизити. Съставя се в присъствието на нарушителя и на свидетели. Може да се състави и в отсъствието на нарушителя – ако не може да бъде намерен или откаже да се яви. Предявява се на нарушителя и му се оставя екземпляр (ако отсъства – чрез кметските власти или МВР). Подписва се от нарушителя (може да откаже да го подпише и/или да откаже да приеме екземпляр от него). Протоколът за изземване на веществени доказателства и на стоки, подлежащи на отнемане в полза на държавата е неразделна част от акта.

Преди издаването на **наказателно постановление** се прави експертиза на иззетите доказателства. Изготвяното НП се издава и подписва за обекти на авторски и сродни права – от министъра на културата; а за обекти на индустриалната собственост – от председателя на Патентно ведомство (или от упълномощени от тях лица) и се предявява на нарушителя. Срокът по закон на издаване на НП е до 1 месец от предоставянето на преписката на административнонаказващия орган, но не по-късно от 6 месеца от съставянето на акта.

Протоколът за изземване по ЗАПСП е регламентиран в чл. 98а, ал. 1 - трайни материални носители, съдържащи закриляни от закона обекти, свързани с

нарушението, се изземват от длъжностните лица по чл. 98, ал. 1 ЗАПСП с протокол. В протокола се посочват: датата и мястото на действията; времето, когато са започнали и завършили действията; лицата, които са участвали; констатираните факти и обстоятелства; направените искания, бележки и възражения, ако има такива; събраните доказателства - брой, вид на носителите, както и други данни. Протоколът се подписва от лицето, извършило действията, от проверяваното лице и поне от един свидетел. В случаите, когато проверяваното лице откаже да подпише протокола или отсъства, той се подписва поне от още един свидетел.

Съдебна фаза: тези производства са подсъдни на районен съд по местонарушението. Сроктът за обжалване на НП е 7-дневен, считано от получаването му.

Като втора инстанция действат административните съдилища в района на съответния районен съд. Обжалването на решението на районен съд е в 14-дневен срок от съобщаване за решението. Съдебният контрол е относно спазването на процесуалните и материалноправните норми на общия и специалния закон – ЗАНН и съответния специален закон.

В повечето случаи наказаните лица са търговци, които упражняват търговската дейност по занятие, поради което и изискванията към тях са по-високи. Отговорността на юридическите лица е обективна, безвиновна. По въпроса за сходството/идентичността на обектите на авторско право или издетите стоки и обектите на индустриална собственост, съдът служебно или по искане на страните назначава експертиза.

Въпрос от особена важност има приложението на разпоредбата на чл. 28 ЗАНН.

Предимства на административнонаказателното производство

Административнонаказателното производство е бърза, ефикасна, евтина процедура с превантивно и предупредително действие; държавната власт чрез принуда (административно наказание) възстановява нарушения обществен ред и защитава правата и интересите на определени лица.

Предпоставки за прилагане при нарушение е използването на обекта на авторско право или обекта на ИС при липса на съгласие от притежателя на правото.

Преценката за законосъобразност на издаваните наказателни постановления е базирана на процесуални основания и на контрол за материална законосъобразност.

Проблем и особеност в производствата е, че административните съдилища НЕ присъждат разноски в производствата по касационни жалби срещу решенията на районните съдилища по административнонаказателните дела (ТР №2/03.06.2009 г.). Практикуващите юристи единодушно не приемат разпоредба-

та в ТР №2/03.06.2009 г. за съответна на целта на закона. Несправедливо се лишава жалбоподателя от възможността за възстановяване на направените разноси при спечелване на производството. Разпоредбата създава предпоставки за безнаказаност на административнонаказателната отговорност.

Препоръки в тази посока могат да се дадат във връзка с инициране на промяна в разпоредбата: разноските в производството следва да се присъдят на загубилата страна, без да се допускат каквито и да е привилегии с оглед на лицата.

В рамките на проведените обучения по право на интелектуалната собственост и митническото право на ЕС, е коментирано ТР №2 от 03.06.2009 г., въз основа на което НЕ следва да се присъждат разноси, направени от жалбоподателя по административно-наказателни дела. Участниците в дискусиата се обединиха около идеята, че участващите в процеса лица са неравнопоставени. Така държавните и/или общински органи не понасят санкция за признато от съда неправомерно свое поведение, а финансовата тежест остава единствено за лицето, претърпяло санкцията по отменения акт.

ПРАВНО-ПРАКТИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ НА ЗАЩИТАТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ ОНЛАЙН

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Интернет е явление, което обществото през втората декада на ХХI-ви век разпознава като нещо дълбоко вкоренено в своя бит, като естествено състояние, равнопоставено например на достъп до електричество, питейна вода, транспортна инфраструктура и т.н. С оглед и на широкото използване на интернет, както и с тенденциите за неговата експанзия, правоотношенията, които се развиват в него са не само правомерни, но и неправомерни. Правото не може да е безучастно към този тренд на развитие, тъй като споровете, при които е налице използване на интернет се увеличават стремглаво. В този смисъл е оправдано да бъде разгледано явлението "интернет" от правна гледна точка, като се има предвид техническата му същност. Същото би дало начална и основна представа на правоприлагащите органи за съдържанието и процесите, които се развиват в интернет и съответно ще е от съществена полза при разглеждане на спорове, свързани с нарушения и престъпления против интелектуалната собственост, извършени в дигитална среда.

Интернет представлява глобална информационна система, която: (1) е логически свързана посредством всеобщо уникално адресно пространство, основано на интернет протокол или негови следващи продължения (производни); (2) е способна да поддържа комуникация, използвайки в комплект от предавателно-контролен протокол и интернет протокол (Transmission Control Protocol/Internet Protocol (TCP/IP)) или техни следващи продължения (производни), и/или други съвместими интернет протоколи; и (3) осигурява, използва или прави възможен достъпа, по публичен или частен начин, на високо ниво услуги, "наслоени" върху комуникации и свързаната инфраструктура, правеща възможно предоставянето на услугите.

Преносът на данни в тази среда представлява предаване на електроимпулси в двоичен (бинарен) вид, чието разчитане е възможно ползвайки IP протокол, трансформиращ приложенияте в четим за компютрите машинен език. Разпространението на информацията в настоящия исторически етап в интернет се осъществява посредством техника, известна като "пакетно прехвърляне". В същността си тази техника съставлява раздробяване на информацията, която се

транзитира в мрежата на малки единици, известни като "пакети", които се разпространяват въз основа на съответното нареждане на подателя на информацията. Тези пакети преминават през мрежата разделени един от друг, често пъти по многобройни трасета и в различен хронологичен интервал. По време на процеса на разбиване на информацията на пакети и тяхното изпращане през мрежата, изпращащият компютър създава едновременно с това едно еднократно копие на всеки пакет от данни и го транзитира до адресния компютър по възможно най-прекият път, който е достъпен към момента. Този процес продължава докато информацията достигне до получателя си в своята цялост. Съответно информацията, която е временно записана в компютъра – подател, като отделни пакети се сглобява в своята цялост. Принципно така възстановената информация не се изпраща повторно до компютъра - адресат, но дава възможност при последваща заповед на подателя да възстанови процеса и да го повтори.

Интернет е уникална среда за разпространение на информация, а в основата на тази уникалност стои специфичната архитектура - т.нар. "слоева структура". Различаваме следните шест слоя, съставляващи интернет:

- съдържание - символи, звук и изображения, които се разпространяват в мрежата;
- приложения – програмите, които използват интернет;
- транспортен слой (TCP) - протоколът, който разделя данните на "пакети";
- IP-слой - протокол, посредством който се дава възможност разпространението на данните в мрежата;
- свързващ слой – интерфейсът, използван от компютрите на ползвателите и "физическия" слой;
- физически (материален) слой - меден проводник, оптичен кабел, сателитна и друга подобна връзка.

Шестте слоя представляват вертикално организирана структура, а процесът на тяхното взаимодействие може да обясни как функционира комплекса "интернет". Когато информацията се изпраща в мрежата, потокът данни се разпространява чрез слоя "съдържание" (т.нар. "високо ниво"), посредством слоевете "апликации", транспортният слой, IP-слоя и свързва всички тези слоеве чрез материалния слой (наречен "ниско ниво") с предаването на пакети информация. В последствие по същия ред информацията се препредава (условно казано) в обратна посока, за да може да бъде възприета. Съдържанието на информацията в интернет е дигитализирано, като за да стане възможно възприемането и от потребителя (човешко същество), се използват различни приложения. Информацията се разбива на "пакети" посредством транспортния слой и се адресира чрез IP-

протокола, като по този начин може да бъде транспортирана през свързващия слой до материалния слой.

След като горният процес е изпълнен, информацията се предвижва "хоризонтално", а материалният слой я транзитира в зависимост от използваната връзка до крайния адресат. Достигайки своята крайна точка, движението на информацията е условно "на горе", преминавайки през всички слоеве в описания порядък, до достигането и до апликацията, която дава възможност съдържанието на информацията (вече не в дигитален вид) да се възприеме от потребителя.

Накратко изключителността на архитектура на интернет се изразява в организирането и на слоеве.

2. СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ

Интернет се характеризира с няколко особености:

- **Революционно развитие**

Анализът, от техническа страна, на същността, характера и функционирането на интернет не може да бъде приет за изцяло точен именно поради фактора "време". За да сподели информация в мрежата, потребителят вече не е необходимо да ползва персонален компютър - налице са смартфони, планшети, лаптопи. Телефонната връзка, осъществявана посредством модем, е явление от миналото - сега тя е заменена от сателитен сигнал, ефирна трансмисия (Wi-Fi) или оптичен кабел. Всеки потребител, разполагащ със сравнително евтино устройство, може да създаде "точка" (hot spot), а самото устройство да действа като източник за достъп до интернет.

В първичния си вариант интернет представлява по-скоро среда, в която може да се търси и намира информация, доколкото сега се използва т.нар. "социален интернет" - среда, в която потребителите могат да обменят по между си идеи, могат активно да участват не само разпространявайки информация, но и взаимно да споделят и създават нови произведения. Едно от последните нововъведения е използването на т.нар. "компютърен облак". Накратко, компютърният облак може да се определи като модел на предоставяне на услуги, свързани с информационните технологии, при който модел компютърните услуги (хардуер и софтуер) се доставят по поискване от потребителите в мрежата като самостоятелни такива, независимо от устройствата и локацията на потребителя.

Еволюцията на интернет от простият първичен модел "клиент-сървър" до компютърния облак отнема по-малко от 20 години. Макар и в общите си характеристики архитектурата на интернет да е запазена, налице са съществени изменения по отношение на функциите и значението на определени слоеве в него, което пък от гледна точка на обмяна на информацията реконструира погледа върху интернет като понятие, съдържание и предназначение. В хронологичен аспект може да се говори не за еволюция, а за революция в същността на интернет и неговото използване. Същото създава сериозна трудност при правоприлагащите органи, тъй като е практически възможно в процеса на разследване на дадено нарушение да са налице промени в интернет-средата, които да имат съществено значение за конкретния казус.

- **Терминология**

Като феномен с широко обществено значение, интернет е предмет на обсъждане от различни области в науката - психология, философия, социология и пр. Така отделни явления, погледнати през погледа на съответните науки, се разглеждат със специфичния за науката инструментариум, в т.ч. съответната терминология. За разлика от другите обекти на правна регулация, по отношение на интернет се наблюдава комплекс от понятия, неприсъщи за правото, а производни на останалите науки, имащи отношение към дигиталната среда.

Интернет като социален феномен е експлоатиран от обществото и така използва терминология, изхождаща извън науката. Още преди да бъдат открити и внедрени компонентите на интернет, устройствата, чрез които е възможен достъп до мрежата, а и самият интернет, често пъти са били тема на научната фантастика. По този начин наименованията на конкретните "открития" стават известни за обществото именно от романи и филми. В последствие част от интернет-лексиката е допълнена именно с тези термини – и като значение, и като съдържание.

По-нататък комерсиализацията на интернет и на компютърните технологии като цяло изисква изоставяне на някои сложни термини и замената им с достъпни и възприемчиви за широката публика такива. В крайна сметка идеята на бизнес ориентираните решения е подобряване във възможностите за продажба на своя продукт, а често пъти маркетинговите стратегии изискват използване на лесно запомнящи се, уникални имена, твърде далеч от компонентите на интернет, които характеризират конкретни услуги и/или обекти. Пример може да се даде с патентованото изобретение "X-Y позиционен индикатор за дисплейна

система" от 17.10.1970 г. с притежател на патента Dr. Douglas C. Engelbart, който аксесоар сега е сред най-използваните от периферна техника. Наложено в последствие търговско наименование го прави широко известен като "мишка".

Огромна част от иновациите в интернет са създадени не само от специализирани техническо-научни екипи, но и от студенти, любители на интерактивна комуникация, и други лица, които нямат нищо общо в професионален аспект с информационните технологии. Тези автори не са професионалисти, но са създатели на множество нови приложения, ползвани и широко достъпни към сегашния момент в интернет. По тази причина, интернет-лексикона съдържа в себе си термини като "торент", "p2p" ("пиър ту пиър"), "сайд", "даунлоуд", "суорм", "селфи" и множество неразбираеми за правото понятия, звучащи нетипично и твърде отдалечено от интернет, погледната като техническо съоръжение.

Голяма част от тези термини са навлезли в обществената сфера и са разпознаваеми като съдържание, но за тях липсват легални дефиниции. Трудно, ако не и невъзможно, е да се търси легалното им закрепване, поради което практикуващите юристи следва да са запознати с особеностите на интернет терминологията, с която се сблъскват или ще се сблъскат при решаване на казуси, свързани с нарушения на интелектуални права в интернет.

3. ЛЕГАЛНА ДЕФИНИЦИЯ

Съгласно §1, т. 22 от ДР на Закон за електронните съобщения (ЗЕС), "интернет" е "система от взаимносвързани мрежи, ползващи интернет протокол, което им позволява да функционират като самостоятелна виртуална мрежа".

В този си вид дефиницията на "интернет" не е достатъчно пригодна, за да обясни отношенията, развиващи се при разпространение на произведения, защитени от ЗАПСП, което изисква изследване на релацията "интернет – авторско право" и допълнително - колизията между това право и фундаменталното право на свободно изразяване. От гледна точка на човешкият индивид, информацията в процеса на своето транспортиране в интернет-средата е невидима и за него не е от съществено значение какъв е механизма, по който тя се придвижва. Целеният ефект е едно отправено съобщение - в текстова, аудио, видео или смесена форма, да достигне от подателя до неговият получател. Същественото в случая е какво е съдържанието, което дигиталната информация, разпространена чрез интернет, носи. Информацията като съдържание, разпространено в интернет, обаче

не касае единствено и само авторско-правни отношения. По предположение тя може да има всяка насоченост, различно съдържание, да изхожда от различни източници, да бъде разпространявана с различно субективно намерение. В този смисъл, съдържанието засяга различни други сфери на обществения живот - политика, морал, култура, държавна сигурност и пр., като не е изключено освен пряко, разпространението на съдържанието да влияе индиректно върху тях, без намерение на автора на информацията да накърни определени права, защитени от закона.

В светлината на релацията "авторско право - интернет", колизията между различни права има ключово значение, а връзките, които се създават по този повод, характеризират и интернет като специфична среда за разпространение на информацията като съдържание. Липсва универсална формула за определяне на баланса при използване на авторското право, в контекста на правото на свободно изразяване, а всеки един случай следва да бъде тълкуван именно в светлината на справедлив баланс между приложимите основни права, защитени от правния ред.

Много важен момент при тази преценка е кое от двете права има по-силна правна защита, която пък е проекция на значимостта на обществените отношения, охранявани от съответните правни норми. В общите принципи на правото, възприети в европейски и национален план като фундаментални, за естествени права се считат правото на собственост, правото на неприкосновеност, правото на свободно изразяване, правото на труд и пр. Същото следва от нарочно придадената им дефиниция в съответните нормативни актове.

Използването на интернет е до такава степен присъщо на демократичното общество, че е налице натиск върху ООН и респективно – ЕК, за декларирането му самостоятелно като фундаментално човешко право. Такова виждане се прокарва в някои от новите актове на Европейски парламент (например, Директива 2009/140/ЕО от 25 ноември 2009 година за изменение на директиви 2002/21/ЕО относно общата регулаторна рамка за електронните съобщителни мрежи и услуги, 2002/19/ЕО относно достъпа до електронни съобщителни мрежи и тяхната инфраструктура и взаимосвързаността между тях и 2002/20/ЕО относно разрешението на електронните съобщителни мрежи и услуги).

4. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА ИНТЕРНЕТ ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА АВТОРСКОТО ПРАВО

През погледа на правото на интелектуална собственост, в частност – авторското право, Интернет притежава следните характеристики:

- Интернет е техническо съоръжение, представляващо в същността си дигитална среда. То е създадено, подобрявано и се усъвършенства от множество и независимо действащи лица, като при това са използвани моментните постижения на науката и техниката в различни отрасли. Интернет може да бъде разглеждан от различни ъгли в зависимост от конкретната наука, която го изследва като обект. С оглед на своето широко обхватно значение и разнородността на лицата, способстващи усъвършенстването на интернет, същият използва специфична и оригинална терминология, заимствана от различни източници.
- Като техническо съоръжение то има комплексна, сложна "слоева" структура, включваща в себе си материални и виртуални компоненти, която архитектура дава възможност на информацията да протича от подаването и като съдържание, трансформирайки се в електронни импулси по зададен технологичен процес и следващо реструктуриране в равно на подаденото съдържание, като по този начин да бъде възприета от крайния и получател. Този технологичен процес на практика елиминира значението на факторът "време" при разпространение на съдържанието. Не на последно място, разпространената информация ще е достъпна до множество неопределени на брой лица без значение къде те се намират и без значение кога желаят да възприемат информацията.
- Интернет има универсална структура, като по този начин позволява надстройкаване, подобряване, включване на различни подсистеми и неограничен брой потребители, практически без ограничения. По този начин интернет се променя динамично и постоянно, до степен част от компонентите на неговата структура да придобият съвсем нови функции и значение. Динамиката на тези процеси съществено затруднява дефинирането на интернет като феномен – в този смисъл е приемливо определение да се дава според гледната точка на конкретните обществени отношения и то ще е вярно единствено към определен исторически момент.
- Предназначението на интернет е да даде възможност за протичане, разпространение, споделяне и като цяло - използване на информацията. В практически аспект, тези действия са евтини, достъпни, не се влияят от фактори като време и география. По този начин значението на интернет не е равно на останалите медии или други способи за разпространение на информация, а значително го надхвърля.
- Информацията в интернет по правило се разпространява без цензура от нарочни органи, всяко лице има право да участва в този обмен. Технологичното ниво на интернет дава възможност на неговите потребители

не само да предават, но и да създават или трансформират информация като съдържание. В голям процент от случаите това съдържание ще представлява обект на защита на авторското право.

- Правото на свободно изразяване в контекста на разпространение на информация в интернет е основно право на личността. В този смисъл, правото на достъп до интернет е част от това фундаментално право. При използване на съдържание, защитено от авторското право, следва да се спазват законовите гаранции, които са дадени на носителите на авторското право, без обаче да се накърнява неоправдано основното право на свободно слово на личността.

С оглед горното, интернет може да бъде дефиниран като **явление, представляващо изкуствено създадена уникална динамично променяща се дигитална среда, достъп до която има всяко лице, независимо от времеви и географски фактори, която дигитална среда дава възможност на обекти на авторското право да бъдат създадени, променяни, разпространени и възприети от неопределен брой лица.**

АВТОРСКО ПРАВО ВЪРХУ КОМПЮТЪРНИ ПРОГРАМИ И БАЗИ ДАННИ

1. АВТОРСКО ПРАВО ВЪРХУ КОМПЮТЪРНИ ПРОГРАМИ

Определение

Техническо определение за компютърна програма може да бъде дадено, както следва: подреден набор от инструкции, способни, когато са въведени в четяща се от машина среда, да накарат машината да извърши определени функции или да постигне определен резултат.

Компютърните програми първо се изписват от програмиста на изкуствен език, състоящ се от специфични символи. В този си вид компютърната програма се нарича основен код. Този основен код се трансформира в поредица от инструкции, които могат да се разпознаят от компютър. Тези инструкции са на цифровия език 0 и 1. В този четим от машината вид програмата се нарича обектов код. Софтуерните решения са интелектуални продукти, резултати от творческия труд на своите създатели, и е логично да могат да бъдат защитени като обекти на интелектуална собственост.

Съгласно Директива 91/250/ЕЕС на Съвета от 14 май 1991 година относно правната защита на компютърните програми се дават определения за характера и същността на "компютърни програми":

- програми в каквато и да е форма, включително и тези, които са инкорпорирани в хардуер; в т.ч. и подготвителната проектна дейност, водеща до създаването на компютърна програма, при условие че естеството на подготвителната дейност е такова, че на един по-късен етап може да се получи компютърна програма от нея;
- дали една компютърна програма е оригинално произведение или не, е без значение от гледна точка на качествените или естетическите достоинства на програмата;
- функцията на една компютърна програма е да се свързва и сработва заедно с други компоненти на компютърната система и с ползвателите и, за тази цел се изисква логична, а когато е уместно, и механична взаимовръзка и взаимодействие, за да се позволи на всички елементи от софтуера и хардуера да сработят с друг софтуер и хардуер и с ползвателите по всички начини, за които те са предназначени да функциони-

рат; като частите на програмата, които осигуряват такава взаимовръзка и взаимодействие между елементите на софтуера и хардуера, са обичайно известни като "интерфейси";

- функционалната взаимовръзка и взаимодействие е обичайно известна като "интероперативност" - може да бъде определена като способността за обмен на информация и съвместно използване на обменената информация;
- обекта на закрила е само обективното изражение на една компютърна програма, а идеите и принципите, заложи в който и да е елемент на програмата, включително и тези, които са заложи в интерфейсите не се закрилят от авторско право;
- идеите и принципите, залегнали в основата на логиката, алгоритмите и програмните езици, не се закрилят от директивата.

Директива 2009/24/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година относно правната закрила на компютърните програми²³ дава пофокусирана дефиниция - "компютърни програми" включва програми в каквато и да е форма, включително и тези, които са част от хардуер. Това понятие включва и подготвителната дейност по разработване, водеща до създаването на компютърна програма, при условие че естеството на подготвителната дейност е такова, че на един по-късен етап може да се получи компютърна програма от нея.

В националното ни законодателство дефиниция за "компютърна програма" може да бъде открита в чл. 93 НК - "поредица от машинни инструкции, които са в състояние да приведат компютърна система да осъществява определени функции".

Специализираното законодателство в областта на интелектуалната собственост не дава определение за "компютърна програма".

Носител на права

Ако не е уговорено друго, авторското право върху компютърни програми и бази данни, създадени в рамките на трудово правоотношение, принадлежи на работодателя (чл. 14 ЗАПСП).

Авторското право се закриля, докато авторът е жив и седемдесет години след неговата смърт. При произведения, създадени от двама и повече автори, срокът започва да тече след смъртта на последния преживял съавтор. В случаите, когато авторското право върху компютърна програма е възникнало за рабо-

---

²³ Съдържанието на Директива 91/250/ЕИО на Съвета от 14 май 1991 година относно правната защита на компютърните програми е било изменяно. С оглед постигане на яснота и рационалност посочената директива следва да бъде кодифицирана.

тодателя съгласно чл. 14 ЗАПСП, срокът на защита продължава 70 години след разгласяването на програмата.

Обхватът на имуществените и неимуществени права е съгласно чл. 15-18 от ЗАПСП.

Преработки на съществуващи произведения

С промяната в §2, ал. 2, т. 18 от ДР на ЗАПСП (ЗИД на ЗАПСП, ДВ бр. 25 от 2011 г.) се даде и легално определение за "преработка на произведение" – това е изменението му с оглед създаването на ново, производно на него произведение, в това число приспособяването му към друг жанр, както и внасянето на всякакъв вид промени в него. Както и при преводите, преработките се извършват единствено със съгласието на автора на оригиналната творба. Възможно е при това възникване на ново авторско право върху преработката, дори и ако върху основната творба такова право не е възниквало или пък е било погасено с изтичане на срока. Така една компютърна програма подлежи на множество подобрения, които по своя характер най-често се явяват нейни преработки. В зависимост от автора им и отношенията му с носителя на права върху основната компютърна програма, същите могат да бъдат отделни обекти на авторско право, но могат на практика да представляват нарушение в авторското право на носителя му при неототоризирана преработка. Това е особено важно, ако новата програма е специална "подпрограма", разрешаваща забранен достъп до компютърна игра (stack, key-generator и др.п.). Важно от гледна точка на наказателното право е, че на защита ще подлежат единствено правомерно създадените преработки. Принципно, че никой не може да черпи блага от неправомерното си поведение, следва да се тълкува широко. След като е налице неототоризирано създаване на преработка на компютърна програма например, макар и с всички белези на отделен обект на авторско право, авторът му не може да бъде носител на авторското право върху него именно по причина, че същата е създадена в нарушение на ЗАПСП.

Изключения

Релевантна е терминологията на Директива 2009/24/ЕО, който общностен акт е транспониран в българското вътрешно законодателство. В чл. 4 от Директивата са определени изключителните права на носителите на авторско право върху компютърните програми, както следва: постоянното или временното възпроизвеждане на компютърна програма по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма, изцяло или отчасти; доколкото зареждането, изобразяването на екран, изпълняването, предаването на разстояние или съхраняването на компютърната програма налагат такова възпроизвеждане, тези действия изискват разрешението

на носителя на правата; превеждането, адаптирането, обработката и всякакво друго изменение на компютърна програма и възпроизвеждането на съответните резултати, без да се накърняват правата на лицето, което изменя програмата; всяка форма на публично разпространение, включително отдаването под наем, на оригинална компютърна програма или на копия от нея. Тези посочени права следва да се считат за релевантни по отношение на конкретния обект на авторско право - компютърна програма, и всяко едно тяхно нарушаване би било съставомерно за нуждите на чл. 172а, ал. 1 от НК.

От правилата за свободно ползване има едно важно изключение. Според чл. 24, ал. 2 от ЗАПСП те не се отнасят за използване на компютърни програми, за които важат изключенията по смисъла на чл. 70 и 71 от ЗАПСП. Макар и да е отделен обект на авторско право, българският законодател не регулира нарочно правоотношенията по повод авторското право на компютърните програми, а ползва общите принципи на авторското право, като отделните изключения са посочени в закона и касаят своеобразния режим на свободното ползване на компютърни програми. В чл. 70 ЗАПСП са посочени т.нар. "диспозитивни правила", специфични за ползване на компютърните програми. Ако не е уговорено друго, счита се, че лицето, което законно е придобило правото да използва компютърните програми, може да зарежда програмата, да я изобразява върху екран, да я изпълнява, предава на разстояние, да я съхранява в паметта на компютър, да я превежда, преработва и да внася други изменения в нея, ако тези действия са необходими за постигане на целта, заради която е придобито правото да се използва програмата, включително и за отстраняване на грешки. т.нар. императивни правила са посочени в чл. 71 ЗАПСП. Налице е ограничително изброяване и в този смисъл е недопустимо разширителното им тълкуване. Принципно се касае за право на лице, което на законно основание е придобило правото да ползва компютърните програми да ползва същата без съгласие на автора ѝ, като за това не е задължен да заплаща и възнаграждение. В най-общ план той ще има възможността да копира като резерв програмата, ако е свързано с нейното използване, да я ползва по установен начин с образователна и изследователска цел. Същият може да интервира в компютърните програми по отношение на програмния код, по ред и условия, предвидени в чл. 71, т. 3 от ЗАПСП. Тези изключения се съдържат в подобен вид и в по-новото общностно законодателство, като тук ще си позволим да споменем липсата все още на инкорпориране на правилата на този акт във вътрешното ни законодателство (например, правилото за "декомпиляция" по смисъла на чл. 6 от Директива 2009/24/ЕО).

2. АВТОРСКО ПРАВО ВЪРХУ БАЗА ДАННИ

Определение

По същество базата данни представлява специализирана информационна среда за съхранение и обработка на голямо количество данни в конкретна предметна област, които са структурирани (взаимно свързани) по определен начин. Неразделна част от базата данни са програмните средства, които поддържат и управляват информационната среда. Тази организирана съвкупност от програми се нарича система за управление на базата данни. Без наличието на актуална информация в базите данни в модерния свят е трудно да си представим функционирането на редица области в обществения живот: икономика, администрация, транспорт, съобщения, банково дело и борси, библиотечна и патентна дейност и др. Понастоящем базите данни навлязоха и в социалната сфера – медицинско обслужване, социално осигуряване и др.

Директива 96/9/ЕО от 11.03.1996 г. за правна закрила на базите данни, съгласно съображение 17-23, дава дефиниция за "база данни", както следва: под база данни трябва да се разбира като съвкупност от литературни, художествени, музикални или други сборници от произведения или сборници от други материали като текстове, звуци, изображения, цифри, факти и данни; като имат предвид, че той трябва да обхваща сборници от самостоятелни произведения, данни или други материали, които са системно или методично подредени и могат да бъдат достъпни по индивидуален начин; с изключение на запис на аудиовизуално, филмово, литературно или музикално произведение като такова не попада в обхвата на Директивата.

Дефиниция за "бази данни" може да бъде намерена и в §2, т. 13 от ДР на ЗАПСП - съвкупност от самостоятелни произведения, данни или други материали, подредени систематично или методично и индивидуално достъпни по електронен или друг път; компютърните програми, използвани за създаването или функционирането на бази данни, записите на отделно аудио-визуално, литературно или музикално произведение, както и събирането на звукозаписи с музикални изпълнения върху компактдиск не са база данни по смисъла на този закон.

Систематичното включване на базата данни в хипотезата на чл. 3, ал. 2, т. 3 от ЗАПСП следва логиката на включване на компютърните програми към литературните произведения. Както е видима връзката между компютърните програми и литературните произведения, така базата данни като своеобразно "хранилище" и "склад на информация" попада в категорията на сборните литературни произведения.

Sui generis права (на собствено основание) на производителя на база данни

По отношение правата на носителя на права върху базата данни са налице и разлики. На общо основание производителя на базата данни би могъл да притежава всички авторски права, съобразно чл. 15 и 18 от ЗАПСП. Отделно от това притежава и особени, специфични права според чл. 93в от ЗАПСП.

Производителят на база данни има право да забрани: извличането чрез постоянно или временно пренасяне на съдържанието на базата данни или на негова съществена в количествено или качествено отношение част върху друг носител по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма; и повторното използване на съдържанието на базата данни или на негова съществена в количествено или качествено отношение част чрез разгласяване под каквато и да е форма, включително разпространение на копия, отдаване под наем или предоставяне по цифров път. Тези права са различни от авторските, следват самият обект на авторско право от една страна и от друга – конкретния му титуляр. Познати са още като *Sui generis* права. Те възникват независимо от авторското право и са предоставени на производителя на базата данни като закрила на конкретният продукт, без да има връзка с авторското право в общ план (чл. 93д ЗАПСП).

НАКАЗАТЕЛНОПРАВНА ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

1. СИСТЕМА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Престъпленията против интелектуалната собственост са ситуирани в глава III на особената част на Наказателния кодекс (НК), "Престъпления против правата на гражданите", в обособен самостоятелен раздел VII "Престъпления против интелектуалната собственост". Тези състави защитават личните права на гражданите - имуществени и неимуществени.

В системата на престъпленията против интелектуалната собственост са включени следните състави:

- чл. 172а НК - престъпления против неправомерно използване на авторски права и сродни на авторските права (престъпно използване на авторски права);
- чл. 172б НК - престъпления против неправомерно използване на индустриални права (престъпно използване на индустриална собственост);
- чл. 173 НК - плагиатство; и
- чл. 174 НК - натрапено съавторство.

Престъпленията против интелектуалната собственост защитават законосъобразното използване на правата върху интелектуална собственост, в които влизат авторско право, сродни на авторското права, право на използване на търговска марка, промишлен дизайн, сорт растение и порода животно, географско означение, изобретение, полезен модел. Конкретният предмет на съответния престъпен състав е свързан със защитата на конкретен обект на съответното интелектуално право. В общ план, те са създадени, за да гарантират правна сигурност на притежателите на интелектуални права, в гражданският и търговски оборот, като по този начин осигуряват и правния ред в държавата по повод тази дейност. Така държавата има интерес да осигури наказателноправна защита против определен кръг нарушения на интелектуални права, за които се приема, че са с толкова висока степен на обществена опасност, че са в състояние сериозно да накърнят установения правов ред. Горното предполага, че държавата охранява отношенията, свързани с икономиката и търговията, тъй като интелектуалните права в сегашния исторически етап са пряко свързани или се проявяват именно в тази част на обществените отношения. Същото предполага засилено съ-

трудничество между публичен и частен сектор, по повод ефективно разследване на този тип престъпни прояви.

Трябва да се отбележи, че в съдебната практика същественият брой случаи касаят осъществяване на престъпления по чл. 172а и чл. 172б от НК, като тази тенденция е видима и прогресивна. Плагиатството е все по-рядко срещано, а случаи на престъпление по чл. 174 от НК не са известни в последните 10 години. Допълнително, основният предмет на престъплението по чл. 172б от НК се явява нарушение в правата на търговските марки. Останалите нарушения върху обекти на интелектуална собственост рядко пъти са предмет на наказателно преследване.

2. ОБЩИ ЧЕРТИ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА ПРОТИВ ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

В основните си състави, престъпленията против интелектуална собственост (чл. 172а, ал. 1 и ал. 2; чл. 172б, ал. 1; чл. 173 от НК) са на просто извършване и не се изисква наличие на престъпен резултат. Съществуват квалифицирани (чл. 172а, ал. 3-4 и чл. 172б, ал. 2 от НК) и основни състави (чл. 174 от НК), които изискват настъпване на такъв резултат.

Типична черта на интелектуалните престъпления е тяхната бланкетност. Съставите на нормите на чл. 172а-174 НК препращат за голямата си част от своите елементи към правни норми от специалните граждански закони - Закон за авторското право и сродните му права, Закон за административното регулиране на производството и търговията с оптични дискове, матрици и други носители, съдържащи обекти на авторското право и сродните му права, Закон за марките и географските означения, Закон за промишления дизайн, Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни и Закон за патентите и регистрацията на полезните модели, от където могат да бъдат изведени техни определения. Така в тези състави се съдържат понятия, чиито дефиниции липсват в НК и следва да бъдат търсени в специалните граждански закони. Такива са:

- "записва, възпроизвежда, разпространява, излъчва или предава, или използва по друг начин"; "чужд обект на авторско или сродно на него право или екземпляри от него"; "необходимото по закон съгласие на носителя на съответното право" (чл. 172а, ал. 1 НК);
- "матрица" и "материални носители, съдържащи чужд обект на авторско или сродно на него право" (чл. 172а, ал. 2 НК);

- "притежател на изключителното право", "използване в търговската дейност", "марка", "промишлен дизайн", "сорт растение", "порода животно", "географско означение или негова имитация" (чл. 172б НК);
- "чуждо произведение на науката, литературата или изкуството", "изобретение", "полезен модел" (чл. 173 и чл. 174 НК); и
- "съавтор" (чл. 174 НК).

Става въпрос за умишлени престъпления, като в преобладаващия случай се изисква пряк умисъл на извършителя на деянието. Субект на престъпление по правило тук може да бъде всяко лице, с изключение на натрапеното съавторство по чл. 174 от НК, където се изисква специално качество на извършителя - съответното служебно положение, което той заема.

При престъпленията против интелектуална собственост са възможни различни форми на съучастие - подбудителство, помагачество, съизвършителство. Възможно е извършването им от организирана престъпна група по смисъла на чл. 321 НК. Последната форма на организирана престъпна дейност е релевантна и подлежи на обсъждане при престъпления по чл. 172а от НК, извършени в интернет във връзка с разпространение на обекти на авторското право чрез торент-споделяне или друг подобен специфичен начин, т.е. при "интернет-пиратство".

Към част от престъпните състави, които изискват настъпване на резултат, опитът на общо основание е възможен.

Престъпленията против интелектуалната собственост в основните си състави не се явяват "тежки" по смисъла на чл. 93, т. 7 от НК, тъй като предвиждат като най-тежко наказание лишаване от свобода за срок до 5 години.

С изключение на престъплението по чл. 174 от НК, всички престъпления против интелектуалната собственост са престъпления от общ характер.

Система от наказания

Налице са три квалифицирани състави, които представляват тежки престъпления:

- чл. 172а, ал. 3 от НК - повторност или значителни вредни последици;
- чл. 172а, ал. 4 от НК - особено големи размери; и
- чл. 172б, ал. 2 от НК - повторност или значителни вредни последици.

Най-тежко наказуемият състав е по чл. 172б от НК, в който е предвидено наказание "лишаване от свобода" със специален минимум - 5 години, и максимум - 8 години.

Квалифициращите признаци, определящи по-тежката наказуемост, са свързани или с предходна престъпна дейност на дееца (повторност, чл. 172а, ал. 3, пр. I-во и чл. 172б, ал. 2, пр. I-во от НК), или със стойността на предмета на престъплението (значителни вредни последици, чл. 172а, ал. 3, пр. II-ро и чл. 172б, ал. 2, пр. II-ро от НК; особено големи размери, чл. 172а, ал. 4 от НК). Един

от основните състави е съставомерен, ако предметът на престъплението е в "големи размери" (чл. 172а, ал. 2, пр. I-во от НК). Изводът е, че остойносттаването на предмета на престъплението при престъпните ползвания (чл. 172а и чл. 172б от НК) е задължителен елемент от разследването при осъществяване на досъдебното и съдебно производство.

В системата от престъпления против интелектуална собственост съществува и един привилегирован състав - чл. 172а, ал. 5 от НК, при който при наличие на маловажен случай се налага административно наказание. Така такова деяние не може да се приеме за престъпление, то е декриминализирано.

В системата на престъпленията против интелектуалната собственост основното наказание е лишаване от свобода. В основните си състави преобладаващо е без специален минимум (чл. 172а, ал. 1 и чл. 172б, ал. 1 от НК), с изключение на престъплението по чл. 172а, ал. 2 от НК, където е предвиден сравнително висок специален минимум от 2 години.

Типична черта на наказанията при престъпленията на престъпно ползване на интелектуална собственост е кумулативно налагане на имуществени наказания (глоби), които в основните състави са без долен минимум. В квалифицираните състави размерът на глобата е ограничен с висок долен минимум, а максимално предвиденият размер е също сравнително висок (от десет хиляди до петдесет хиляди лева при престъпление по чл. 172а, ал. 4 от НК).

Системата от наказания сочи на няколко извода:

- законодателят е придал съществена икономическа измеримост на интелектуалните престъпления - белег за това е кумулативно предвидените наказания чрез глоби, често пъти значителни по размер;
- в основните си състави при приложение на чл. 55, ал. 1, т. 2, б. "б" от НК е възможна замяна на наказанието лишаване от свобода с пробация и неналагане на глобата;
- приложение на чл. 78а от НК при престъпните ползвания е невъзможно.

При престъпните ползвания е налице уникално правило за конфискация и унищожаване на предмета на престъплението (чл. 172а, ал. 6 и чл. 172б, ал. 3 от НК). Нормата е създадена на база международни и общностни стандарти, но не е правилно транспонирана. Въпреки това, съдът ще е длъжен да я прилага във всички случаи на доказано престъпление, при което е възможно да бъдат засегнати права на правоимащите, спрямо предмета на престъплението. Към настоящия момент преодоляване на тези проблеми е възможно при концентриране на наказателните преследвания към деяния, имащи за предмет "фалшифицирани стоки" и "пиратски стоки" по дефиниция на обяснителна бележка т. 14 към Споразумение за ТРИПС.

3. ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ПО ЧЛ. 172А ОТ НК

Непосредственият обект на престъпното ползване на авторско право и сродни на авторското права е закрилата на обществените отношения, които осигуряват условията за упражняване правата на автора и сродните права на правоимащите, върху обекта на защита на авторско право и сродни на авторското права - продукта на авторската им дейност (респективно правата върху него, придобити по вторичен път), да извършва разпоредителни действия с него, като разрешава използването на обекта на авторско-правна защита от трети лица.

Чл. 172а от НК съдържа два отделни основни състава на престъпление. Първият е в чл. 172а, ал. 1 от НК: "Който записва, възпроизвежда, разпространява, излъчва или предава, или използва по друг начин чужд обект на авторско или сродно на него право, или екземпляри от него, без необходимото по закон съгласие на носителя на съответното право, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба до пет хиляди лева". Вторият състав е установен в чл. 172а, ал. 2 от НК: "Който без необходимото по закон съгласие държи материални носители, съдържащи чужд обект на авторско или сродно на него право на стойност в големи размери, или държи матрица за възпроизвеждане на такива носители, се наказва с лишаване от свобода от две до пет години и глоба от две хиляди до пет хиляди лева".

3.1. ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ПО ЧЛ. 172А, АЛ. 1 ОТ НК

Обективна страна

Предметът на правна защита е "чужд обект на авторското или сродното право или екземпляри от него". Законодателят неизчерпателно е изброил видовете произведения, които са обекти на авторско право в чл. 3, ал. 1-3 от ЗАПСП. "Екземпляри" като термин липсва в НК и в ЗАПСП, но в повечето случаи "екземпляр" е понятие, равнозначно на самия обект на авторско право за нуждите на НК - копие на произведението, еднакво по своя характер на оригинала.

Не са обекти на авторско право, респективно - не са предмет на престъпление по чл. 172а от НК, посочените в чл. 4 от ЗАПСП изключения и някои други творби, например: идеи и концепции; фолклорни творби; новини, факти, сведения и данни; традиционни знания; съдебни/прокурорски актове; заглавие като отделен обект на авторско право.

Засегнати права на автора

Характерно за авторските права е, че те възникват винаги със създаване на произведението, но е възможно да проявят своето действие в различни времеви етапи - възможно е в началото авторът да има възможност да упражнява едно или няколко от тях, а в последствие да може да упражнява и други. Някои от правата продължават своето действие дори и когато авторът е починал и се упражняват от неговите наследници.

Правата биват неимуществени, отразени в чл. 15 от ЗАПСП, и имуществени - по чл. 18 от ЗАПСП. Имуственото право на носителя на авторското право всъщност е едно - да използва произведението, по отношение на което има права по закон. Правото е изключително и противопоставимо на всички, освен в законно установени случаи. При даване на разрешение за ползване на произведението на носителя на авторското право се следва и възнаграждение за автора по общо правило. Условно и неизчерпателно отделните правомощия, влизащи в единственото имуществено право, са отразени в чл. 18, ал. 2 от ЗАПСП.

Сродни права

Чл. 72 от ЗАПСП определя кои са субектите на сродни на авторското права и по отношение на кои произведения те имат права. Съгласно действащото законодателство права, сродни на авторското, имат:

- артистите-изпълнители върху своите изпълнения;
- продуцентите на звукозаписи върху своите звукозаписи;
- продуцентите на първоначалния запис на филм или друго аудиовизуално произведение върху оригинала и копията, получени в резултат на този запис;
- радио- и телевизионните организации върху своите програми.

Съответните субекти на сродни на авторското права притежават конкретно изброени имуществени и неимуществени права съгласно ЗАПСП.

Носителите на права върху база данни по чл. 93в от ЗАПСП (*sui generis*) не се ползват с наказателноправна защита, защото тези *sui generis* права не са равни на авторското право или сродни на авторското права и така излизат извън състава на чл. 172а от НК. Макар и базата данни да е обект на авторско право, правата на производителя им по смисъла на чл. 93в от ЗАПСП не са нито авторски, нито сродни, а особени такива. В чл. 172а от НК е предвиден непосредствен обект на закрила – обществени отношения, изразени във връзката между предмета на престъплението и произведението, представляващо обект на авторско право и съответните авторски или сродни права върху тях. В обхвата на тази норма не

попадат и други нарушени права, които, макар и да се намират систематично в ЗАПСП, не се явяват авторски или сродни. Наказателният закон не може да се тълкува широко, а стеснително, недопустимо е по тълкувателен път да се увеличава неговият обхват, тъй като това би довело до утежняване положението на обвиняемия и до въвеждане на защита върху обекти, които наказателния закон не защитава. Така, нарушеното право *sui generis* не се защитава от чл. 172а, ал. 1 от НК.

Вярно е, че съдържанието на правото *sui generis* по същество е сходно с имуществените права на автора по чл. 18 ЗАПСП и във връзка с определенията им в §2, ал. 1, т. 1-4 от ДР на ЗАПСП. Също така, предметът на нарушението е обект на авторско право според чл. 3, ал. 2, т. 3 от ЗАПСП. Въпреки това, специалното право на производителя на базата данни не е авторско, нито сродно нему. То му е предоставено да защитава неправомерното ползване на съответното произведение, в различен обхват от авторско-правната защита. Важното в случая е, че производителят на база данни не се приравнява на автора ѝ. Законът дава това право не на "автора" в присъщия за ЗАПСП смисъл на това понятие – лице, което в резултат на интелектуалното си усилие "сътворява" конкретно произведение. Вместо това, такова има физическото или юридическото лице, което е поело инициативата и риска за инвестиране в събирането, сверяването или използването на съдържанието на база данни, ако това инвестиране е съществено в количествено или качествено отношение (чл. 93в, ал. 2 от ЗАПСП). По друг начин казано, тук се защитава икономическият ресурс, вложен в набирането на базата данни, не и творческата мисъл при създаването им.

Не може да бъде ползван като аргумент в противна посока разпоредбата на §3 от ДР на ЗАПСП, според която дадените по §2 определения се отнасят съответно и за базата данни. Нормата е насочена не към специфичното право на носителя на права върху базата данни, а върху самият обект, т.е. същата уточнява възможните правомощия на автора на базата данни спрямо тях, а не на носителя на *sui generis* правата.

Разликите между базата данни и останалите обекти на авторско право са съществени и в редица други направления. Така например, упражняване правото *sui generis* не може да накърнява конкретните авторски права върху базата данни; различен е и обемът на правата на производителя на база данни в сравнение на титуляра на авторското право (чл. 93е от ЗАПСП); срокът на закрила тук е 15 години (чл. 93з, ал. 1 от ЗАПСП), докато при авторското право по общо правило е най-малко 70 години (чл. 27, ал. 1 от ЗАПСП) и т.н. Обобщено, макар и със съществени прилики, правото *sui generis* не може да бъде отъждествено с авторско право или сродни на авторското права. Разликите са значими, така че не може по пътя на тълкуването да се придават характеристики на разглежданото

право на производителя на база данни равнопоставено като обем и защита с авторското право. В този ред на мисли, пренесено към чл. 172а, ал. 1 от НК е видно, че тълкуването на нормата е разширително, с ползване на аналогия, което е недопустимо в наказателното право. Законът не е неясен или непълен, а законодателят по същество не е приел, че следва да бъдат криминализирани нарушенията на правото *sui generis*.

Изпълнителни деяния

Изпълнителните деяния са дефинирани като: "*записва, възпроизвежда, разпространява, излъчва или предава, или използва по друг начин*". Принципно се осъществяват единствено с действие. Налице са известни изключения и в определени случаи изпълнителното деяние може да бъде осъществено в комплекс от действие и бездействие или дори само с бездействие. Такъв ще бъде случаят на "разпространение" чрез "съхраняване в търговски количества", където очевидно насочени телодвижения за извършването не са необходими.

Изброяването в чл. 18, ал. 2 от ЗАПСП на начините, по които може да бъде извършено това използване, е неизчерпателно. Някои от възможните са:

- *възпроизвеждане*

В §2, ал. 2, т. 3 от ДР на ЗАПСП самото възпроизвеждане е описано като прякото или непрякото размножаване в един или повече екземпляри на произведението или на част от него, по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма, постоянна или временна, включително запамятването му под цифрова форма в електронен носител. Изпълнителното деяние ще бъде довършено със самия факт на възпроизвеждането (копиране, запамятване във файл, преснимане и пр.) на произведението, и в този смисъл не е необходимо някакво последващо действие от страна на деца.

- *разпространение*

Разпространение ще е налице, когато е осъществено сред неограничен брой лица на оригинал или екземпляри от произведението, съгласно чл. 18, ал. 2, т. 2 от ЗАПСП.

По смисъла на §2, ал. 2, т. 4 от ДР на ЗАПСП, разпространението е налице когато има: продажба, замяна, дарение, даване под наем, както и съхраняване в търговски количества, а също и предложение за продажба или даване под наем на оригинали и екземпляри от произведението.

Иманентна предпоставка на всяка разновидност на разпространението като изпълнително деяние е, че то следва да бъде осъществено сред неограничен брой лица. НК и ЗАПСП не определят какво означава "неоп-

ределен брой лица". Според общоприетото му значение, под "общество" се разбира широк и неограничен кръг от лица, който е различен от обичайно приетото разбиране за семеен кръг лица или за лица, свързани с лично познанство по между си, в такава посока е и практиката на Съдът на Европейски съюз.

Деянието ще бъде довършено с постигане за съгласие между съдоговорителите за сключване на договора. Не е необходима реално разменена престация между страните, тъй като конкретните договори са консенсуални и не изискват специална форма или предаване на престоирана вещь, за да бъдат действителни те.

Втора подформа на деянието е предложение за продажба или даване под наем на оригинали и екземпляри от произведението. Разпоредбата трябва да се тълкува като едно цяло - не става въпрос за оферирание на продажби и отделно на това отдаване под наем, тъй като деянието "наемане" е определено като самостоятелно в първата група релевантни на разпространението сделки, а се касае за предлагане на съответните сделки от дееца. Правно релевантната връзка между страните по сделката възниква от момента, в който едно лице направи предложение (оферта) и тя достига до знанието на друго лице - потенциален купувач. Достатъчно ще бъде деецът да отправи предложение за продажба или даване под наем на обект на авторското право по начин, който е годен да бъде възприет от неопределен кръг лица. Такова ще е налице при рекламиране на такава дейност.

Третата и особена форма на "разпространение" е "съхраняване в търговски количества". Терминът "съхраняване" следва да се тълкува в пряка връзка с изискването да бъде в "търговски количества". Тези обстоятелства подлежат на проверка при всеки един конкретен случай. Тази "подформа" на изпълнителното деяние "разпространение" би имала отношение само в случаите, когато съхранението има за цел да бъде извършвана бъдеща търговия или пък е именно в полза на текуща в момента търговска дейност. Разпоредбата ще е релевантна единствено и само към съхранение на обекти на авторско право, имащи материална форма и това следва от логическото ѝ тълкуване. "Съхранението" на обекти на авторското в електронна форма, например в компютър, и не би представлявало изпълнително деяние по този текст.

- *излъчване*

По смисъла на §2, ал. 2, т. 5 от ДР на ЗАПСП "излъчване на произведение по безжичен път" е излъчването му по радио или телевизия по на-

земен път, както и включването му в непрекъснатата съобщителна верига, водеща до спътник и оттам обратно до Земята чрез сигнали, носещи програми, под контрола и на отговорност на излъчващата организация с оглед да бъде то прието, било пряко и индивидуално от публиката, било чрез посредничеството на организация, различна от излъчващата.

- *записване*

"Записването" е термин без дефиниция в гражданският закон, съответно липсва такава и в НК.

В §2, ал. 2, т. 7 от ДР на ЗАПСП е дадено определение за по-тясното понятие - "звукозаписване". Такова имаме при фиксирането върху траен материален носител на поредица от звуци по начин, позволяващ тяхното възприемане, възпроизвеждане, презаписване, излъчване по безжичен път или предаване чрез кабел или друго техническо средство. Резултатът на звукозаписването е звукозаписа (§2, ал. 2, т. 8 от ДР на ЗАПСП). С оглед неяснотата на закона, дефиниция за записване като изпълнително деяние в чл. 172а, ал. 1 НК следва да се изведе по пътя на историческото, сравнително и смислово тълкуване, което в контекста на наказателното право е неправилно поведение. Проблемът на нормативно ниво не трябва да се пренася в практиката на правораздавателните органи, които следва да отбягват разследване на престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК за изпълнително деяние "записване", вместо което трябва да се насочат към групиране на фактите и обстоятелствата под знаменателя на сравнително ясният термин "възпроизвеждане", който по същество най-често инкорпорира записването в себе си.

- *предаване*

Терминът се използва в чл. 18, ал. 2, т. 5 от ЗАПСП, като примерен за изключително право на правоимащият. Липсва дефиниция в ДР на ЗАПСП, но с оглед използването в отделните норми на закона, може да се счете, че предаване или препредаване на произведението става единствено и само по кабелен път. В контекста - като изпълнително деяние по чл. 172а, ал. 1 от НК, същото има значение на транслиране на обект на авторското чрез радио, телевизионен или друг сигнал посредством кабел от предавател към приемник. То ще е налице, когато се извършва по начин, даващ възможност произведението да бъде възприето от неограничен брой лица, по силата на общото правило на чл. 18, ал. 3 от ЗАПСП.

- *използва по друг начин*

Законът дава възможност изпълнителните деяния да бъдат неограничено число, което е провокирано най-вече от невъзможността на нормата да предвиди технологичния прогрес, посредством който осъществяването на нарушение на изключителни права може да бъде извършено с различни методи и средства, непознати към момента на създаване на нормата, без да има общи черти със съществуващи към момента други изпълнителни деяния. То може да бъде:

- *публичното представяне или изпълнение на произведението* (чл. 18, ал. 2, т. 3 от ЗАПСП)

Такова ще има в случаите, когато съобразно и характера на съответното произведение се изисква неговото изпълнение да бъде извършено на сцена. Така "публичното представяне" е синоним на сценично изпълнение на произведението. Същото е относимо към произведения, попадащи в хипотезата на чл. 3, ал. 1, т. 3 от ЗАПСП - опери, балет, пантомима и др. Публичното изпълнение ще бъде налице, когато отново съобразно и характера на музикалното или литературно произведение, то се изпълнява на публично място.

- *публичното показване на произведение на изобразителното изкуство и на произведение, създадено по фотографски или аналогичен на него начин* (чл. 18, ал. 2, т. 6 от ЗАПСП)

Такова ще бъде налице, когато съответното произведение - картина, плакат, фотография и др., бъде поставено на място и по начин, даващ възможност произведението да бъде възприето от неограничен брой лица.

- *превеждането на произведението на друг език*

Всеки превод на литературно, аудио произведение или аудиовизуално произведение (в частта на неговият текст или съответно по отношение на диалога) по общите правила се оторизира от носителя на авторското върху него. Когато преводът стане публично достояние по начин, даващ възможност на неограничен кръг лица да го възприемат, ще е налице нарушение чрез "използване по друг начин".

- *преработката на произведението* (чл. 18, ал. 2, т. 8 от ЗАПСП)

Преработка на произведение ще е налице в случаите на извършено приспособяване и внасяне на всякакъв вид промени в произведението, както и използване на произведението за създаване на ново, производно от него произведение. Не само промяната в съдържанието

- му, но и използване на защитеното произведение или части от него, за да бъде създадено ново произведение, също ще представлява изпълнителното деяние "преработка". Уточнението, че в резултат се създава едно ново произведение, което е производно на първото, постига желаната завършеност на дефиницията. Важно изискване е деянието да е извършено по начин, даващ възможност произведението да бъде възприето от неограничен брой лица.
- *реализирането на архитектурен проект чрез построяване или изработване на обекта, за който той е предназначен*
  - *предлагането по безжичен път или по кабел на достъп на неограничен брой лица до произведението или до част от него по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрани от всеки от тях* (чл. 18, ал. 2, т. 10 от ЗАПСП)
С това изпълнително деяние законодателят обхваща използването на произведението чрез интернет или други сходни на него начини за пренос на данни. В практиката на Съда на Европейски съюз се приема като подвид на излъчването и/или предаването, но със свои характерни особености. Това е типичното изпълнително деяние при осъществяване на престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК във варианта "интернет пиратство".
  - *неоторизиран от правоимащия внос и износ на екземпляри от произведението в търговско количество, независимо дали са произведени законно или в нарушение на правото за възпроизвеждане* (чл. 18, ал. 2, т. 11 от ЗАПСП)
  - *разгласяване на произведение*
То ще е налице при довеждането на произведението със съгласието на неговия автор за първи път до знанието на неограничен кръг лица, независимо от формата и начина, по който се осъществява това (§2, ал. 2, т. 1 от ДР на ЗАПСП). За да бъде осъществено разгласяване, довеждането до знание на неограничен кръг лица следва да бъде извършено за първи път. Така преди още самият автор (респективно правоимащ по смисъла на ЗАПСП) да е предоставил на обществото своят продукт, деецът извършва това действие без да е налице съгласието на правоимащия.
  - *публикуване на произведението*
Според §2, ал. 2, т. 2 от ДР на ЗАПСП, същото е довеждането на произведението до знанието на неограничен кръг лица посредством възпроизвеждане и разпространение на екземпляри от него, включително като звукозаписи или записи на филми или други аудио-

визуални произведения, в достатъчно количество в зависимост от естеството на произведението. Отношението между публикуване и разгласяване е като частно към общо. Публикуването е вид разгласяване, но извършено именно чрез въвеждане в гражданският оборот на произведението, като за целта са необходими повече от един екземпляри по предположение от самото произведение, които да бъдат предоставени на неограничен кръг лица. Класически пример за публикуване е въвеждането на литературно произведение в търговска мрежа, чрез отпечатване на съответните екземпляри от тиража на произведението и пускането им в продажба.

○ *други възможни изпълнителни деяния.*

Това са всички деяния, извън гореизброените, с които се нарушава изключителното право на автора да използва създаденото от него произведение и да разрешава използването му от други лица, т.е. при които се засяга изключителното имуществено право на неговия носител (чл. 18, ал. 1 от ЗАПСП).

Деяния, при които не се носи наказателна отговорност

● *право на изчерпване* (чл. 18а, ал. 1 от ЗАПСП)

Първата продажба или друга сделка на територията на държавите-членки на Европейския съюз, с която се прехвърля собствеността върху оригинала на произведението или на екземпляр от него, извършена от носителя на авторското право или с негово съгласие, води до прекратяване на правото на разпространение върху тях на тази територия, с изключение на правото да се разрешава по нататъшното им отдаване под наем. В някои случаи, правото на изчерпване не може да бъде приложено. Според чл. 18а, ал. 2-3 от ЗАПСП, няма право на изчерпване при отдаване под наем или заем на звуко- и видеоносители, съдържащи музикално или аудио-визуално произведение; предоставяне на оригинали на произведението или на екземпляри от него по цифров път, по отношение на материализираните копия от произведението, направени от получателя със съгласието на носителя на авторското право.

● *свободното ползване*

То може да се дефинира като правото на лицата, които не са носители на авторско право, да ползват обекти на авторското право по приемлив начин без съгласието на носителя на авторското право, въпреки законоустановеният монопол на носителя върху тях. Случаите са изброени в чл. 24 от ЗАПСП.

В определени случаи деецът не носи отговорност за дейност, при която без съгласието на носителя на авторското право, но при заплащане на справедливо компенсационно възнаграждение, е допустимо: (1) възпроизвеждането с нетърговска цел на отпечатани произведения, с изключение на нотни материали, върху хартия или друг подобен носител чрез репрографиране или друг способ, осигуряващ подобен резултат; и (2) възпроизвеждането на произведения, независимо върху какъв носител, от физическо лице за негово лично използване, при условие че не се извършва с търговска цел (чл. 25 от ЗАПСП). Този вид свободно ползване (частно свободно ползване) е относимо единствено и само към изключителното право на носителя на авторското право да разрешава възпроизвеждане на своите произведения за лични нужди и при липса на търговски цели. Когато последните предпоставки не са налице, на общо основание деецът ще носи отговорност за действията си, включително и наказателна.

Необходимо съгласие по закон на носителя на съответното право

Генералното правило е установено в чл. 35 от ЗАПСП е, че произведението може да бъде използвано единствено и само със съгласието на автора му, освен ако по закон не е предвидено друго. В обичайният случай, за да се използва произведението по начин, засягащ имуществените и неимуществени права (чл. 15 и 18 от ЗАПСП), ще е необходимо нарочно съгласие на неговият автор. чл. 172а, ал. 1 от НК посочва това съгласие да не се дава във всички случаи от автора, а от носителя на съответното право и то да бъде " по закон".

Изключения

- *съгласие по закон при съавторство*

Според чл. 8, ал. 2 от ЗАПСП за всяко използване и преработване на произведението следва да се иска съгласие от всичките му автори. При липса на такова, разрешение се дава по съдебен път. Така ще е налице нарушение в изключителните права на единият автор, ако другият без негово съгласие използва произведението, макар и той да има права върху него. Ако по съдебен път е постановен начин на използване, всяко негово нарушение следва да бъде прието като извършено при липса на съгласие по закон, т.е. ще е възможно извършване на престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК. Противопоставяне на съавтора (чл. 8, ал. 3 от ЗАПСП) против следващо ползване е без значение в наказателноправен аспект.

- *съгласие при съавторство на съставно произведение*

Според чл. 8, ал. 5 от ЗАПСП, когато произведението, създадено от съавтори, се състои от части със самостоятелно значение, всеки от съавторите може да разреши самостоятелното използване на своята част, ако между съавторите не е уговорено друго и това не пречи на използването на общото произведение. Като пример може да бъде даден създаване на песен - ако авторът на текста разреши ползването му без съгласието на автора на музиката, очевидно ще е налице пречка при ползване на общото произведение. В този смисъл, макар и да е била възможна такава уговорка, авторът на музиката ще има право да претендира нарушение в правата си именно на това основание.

Субективна страна

За осъществяване на престъплението не е необходимо субекта да притежава някакво особено качество. Това следва от обобщаващият израз "*който*", използван в чл. 172а от НК. Субект на престъплението може да бъде всяко едно вменияемо физическо лице, достигнало предвидената в закона възраст. Това е лицето, което няма право да ползва съответното авторско право и сродните на авторското права, но го ползва без съгласието на носителя му.

Принципно, престъплението по чл. 172а, ал. 1 от НК е възможно само при пряк умисъл. Така деецът съзнава, че не е носител на авторското право и сродните на авторското права, също съзнава, че липсва съгласие на носителя на съответното нарушено право, но въпреки това го ползва, като съзнава обществено-опасния характер от деянието, желае да настъпят последиците от престъпното ползване на авторското право и сродните на авторското права.

Интернет пиратството като престъпление по чл. 172а от НК

"Интелектуалното пиратство" може да се определи като противозаконно използване на обекти на авторско и сродно право, без съгласието на носителите на права върху тях, извършено в търговски мащаб, извън обхвата на частно ползване за собствени нужди, поради което е със степен на обществената му опасност, годна да бъде прието за престъпление. Интелектуално пиратство, което се извършва в интернет или друга подобна цифрова (дигитална) среда посредством каквото и да е възможно техническо средство (компютър, мобилен апарат и пр.), представлява "интернет пиратство". Обществена опасност като елемент от престъплението по чл. 172а, ал. 1 от НК ще е налице при интернет пиратството, ако то засяга в съществена степен обществените отношения, свързани с защита на авторските права. Такива деяния могат да бъдат продължително във времето извършване на неоторизирано споделяне на произведение или множество произведения, до които достъп имат множество лица, без санкцията на носителя на

права; когато е предоставен достъп до произведение, преди то да бъде разгласено или публикувано, т.е. неизвестно на широката публика; когато са нанесени съществени и/или непоправими вреди на притежателя на авторското право/сродни на авторското права и др.

Предмет на интернет пиратството могат да бъдат почти всички видове обекти на авторско право. Технологиите дават възможност едно произведение да бъде пресъздадено и по дигитален ред - от тук то придобива и невеществената форма на файл или поредица от файлове. Това е единствената форма, в която е възможен предмет на интернет пиратството с оглед развитието на технологиите към момента. Осъществяването на интернет разпространение на "оригинал" от произведение е на практика лишено от смисъл, макар и в единични случаи и като краен резултат да е теоретично възможно. Правилото е, че предметът на интернет пиратството ще бъде вторичен, произведен на оригиналния обект на авторско право, доколкото самата технология на извършване обмена на информация дава само възможности за репродукция на файловете, посредством разпространението, а не за реален "веществен" пренос на оригиналното произведение. Така същият предмет попада в хипотезата на "екземпляри" в нормата на чл. 172а, ал. 1 от НК.

Изпълнителното деяние, релевантно при извършване на интернет пиратство в най-голям брой от случаите е "използване по друг начин" по смисъла на чл. 172а, ал. 1 от НК, посредством предлагането по безжичен път или по кабел на достъп на неограничен брой лица до произведението или до част от него по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрани от всеки от тях (чл. 18, ал. 2, т. 10 от ЗАПСП). Всяко друго деяние ще се яви "последващо" на използването по друг начин, или пък инкорпорирано в предоставянето на достъп (в случая с възпроизвеждането, или пък ще е свързано с техническите въпроси на самото разпространение чрез интернет) при излъчването и предаването. Извършването на възпроизвеждане, записване и т.н. като изпълнителни деяния, след като достъпът е бил осъществен без съгласието на правноносителите, вече не би представлявало интернет пиратство в разглеждания тесен смисъл на понятието, но няма пречка деецът да бъде подведен под наказателна отговорност и за тази своя "вторична" дейност, ведно с нарушение на правото на достъп. Изпълнителното деяние "по друг начин", изразен в нарушение на изключителното право по чл. 18, ал. 2, т. 10 от ЗАПСП за достъп до произведението, се извършва единствено с действие, или най-малко - в комплекса "действие-бездействие".

Способите за извършване на интернет пиратство са най-различни и варират в зависимост от технологичното развитие на интернет средата и устройствата, използвани за потребителите. Понастоящем такива са споделяне по модела

"потребител-потребител" (p2p, "пиър ту пиър"), торент споделяне, стрийминг, споделяне, чрез предоставяне на хипервръзка и др. Механизмът на интернет пиратство във варианта p2p споделяне (например, чрез торент) е следният (понастоящем е и най-разпространения модел): чрез поддържане на устройство за достъп до интернет, деецът подава дот-торент файл (специален файл, който дава възможност на неограничен брой лица да разберат, че конкретното съдържание се споделя в интернет) във виртуалната среда на торент сайт, посредством което неопределен кръг лица имат възможност да "трасират" пътя, по който достъпът е предоставен и да снемат произведението. Деянието започва от момента, в който деецът създава дот-торент файла, което се извършва от неговото устройство - от този момент нататък произведението е достъпно за всички желаещи. Достъпът се извършва именно от това устройство, където се намира файла със съдържанието, посочено от дот-торент файла. Престъплението е формално, не е съставомерен престъпен резултат, поради и което следва да се счете за довършено именно в този момент. Така, за нуждите на наказателното право, е без значение къде е позициониран сървъра, кои лица ефективно са получили достъп до произведението, дали такива въобще има. Ако престъплението е продължавано (или продължено), то релевантно за довършеност на престъплението ще бъде мястото, където това се е случило.

Характерно за p2p споделянето като начин за осъществяване на изпълнително деяние е, че то се извършва в продължителни периоди от време, при постоянност на действията, за различни произведения. При това положение деецът ще осъществи продължавано престъпление по чл. 26, ал. 1 от НК, защото всяко едно от тези деяния ще осъществява поотделно един състав на едно и също престъпление, ще бъдат извършени през непродължителни периоди от време, при една и съща обстановка и при еднородност на вината, при което последващите ще се явяват от обективна и субективна страна продължение на предшестващите. Не е лишено от правна логика да се приеме, че споделянето на всяко конкретно произведение, което е елемент от продължаваната престъпна дейност, по същество представлява продължено престъпление. Налице ще е особена форма на усложнена престъпна дейност, при която деецът оказва множество отрицателни въздействия върху непосредствения обект на даден вид престъпление – в случая чл. 172а, ал. 1 от НК, като се стига по този начин до едно негово общо засягане. Последното е резултат от количествени натрупвания на негативни изменения в обекта или в материалните условия за неговото нормално възникване, съществуване или прекратяване.

За извършено престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК се предвижда наказание лишаване от свобода за срок до 5 години и кумулативно с него – наказание гло-

ба до 5000 лв. Касае за едно престъпление, което не е "тежко" по смисъла на чл. 93, ал. 1, т. 7 от НК.

3.2. ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ПО ЧЛ. 172А, АЛ. 2 ОТ НК

Непосредственият обект на престъплението по чл. 172а, ал. 2 от НК обхваща закрилата на обществените отношения, които осигуряват условията за законнообразно производство, разпространение и държане на материални носители и средствата, с които те се създават, с цел защита правата на автора и останалите правоимащи, върху обекта на авторско или сродно право, който е фиксиран, или възможно да бъде фиксиран като съдържание върху носителите.

Първият предмет на престъплението включва кумулативно следните предпоставки: материален носител, в който се съдържа чужд обект на авторско право или сродни на авторското права, и да бъде на стойност в големи размери. Това са вещи, в които е въведена и трайно съхранена, най-често в дигитален вид, информация, представляваща запис на произведение, обект на авторско право или сродни на авторското права. В допълнение, категорията "оптичен диск" включва в себе си следните формати: CD, CD-DA, CD-I, CD-P, CD-ROM, CD-R, CD-RW, CD-WO, DVD, DVD-RAM, DVD-ROM, LD, MD, VCD, CVD, SVCD, SACD. По общо правило като "други носители" законът има предвид и класическите материални носители на информация, върху които може да бъде фиксиран обект на авторско право/сродни на авторското права - магнитна лента, грамофонна плоча, хартиен носител, фотографска лента или снимки и пр. В тази група ще попаднат прости като устройство вещи, предназначени единствено да съхраняват информация, като прочитането на последната е свързано с ползване на по-сложно устройство.

Характерен белег на носителя ще се яви и фактът, че същият не се захранва с електричество, за разлика от устройството, което по необходимост изисква силово захранване, за да може да функционира, а често пъти ще съдържа специален софтуер, необходим за извличането на информацията, съдържаща се в него. Важно е да се подчертае, че предмет на разглежданото престъпление в първата му хипотеза може да има само материален, веществен характер. Стойност в големи размери на предмета на престъплението ще е налице, ако оценката на материалните носители, съдържащи обекти на авторско право/сродни на авторското права, е по-голяма от 70 минимални работни заплати, преценено през цената им на дребно като правомерно произведени екземпляри (Тълкувателно решение №1 от 30.10.1998 г. на ВКС по тълк. н. д. №1/1998 г., ОСНК). Устройствата като

компютър, преносима памет, преносим хард диск и др. не следва да бъдат третираны като носители по смисъла на чл. 172а, ал. 2 от НК.

Предмет на престъплението може да бъде и "матрица за възпроизвеждане на материални носители", а изпълнителното деяние - държане на предмета на престъплението. Касае се за формално престъпление, което е довършено с простото държане на материалния носител, ако е на стойност в големи размери.

Престъплението по чл. 172а, ал. 2 от НК е по-тежко наказуемо от състава на чл. 172а, ал. 1 от НК. Тук е поставена долна граница на двете наказания - лишаването от свобода е за срок от 2 до 5 години и глобата - от 2000 лв. до 5000 лв.

3.3. КВАЛИФИЦИРАН СЪСТАВ НА ЧЛ. 172А, АЛ. 3 ОТ НК

Ако деянието по чл. 172а, ал. 1 и 2 НК е извършено повторно или са причинени значителни вредни последици, наказанието е лишаване от свобода от една до шест години и глоба от три хиляди лева до десет хиляди лева. Нормата предвижда две отделни хипотези - повторност и наличие на значителни вредни последици. Понятието "повторност" не съдържа съществени трудности, тъй като е изяснено в правната доктрина и съдебна практика. "Значителни вредни последици", като квалификация, се съдържа в чл. 172б, ал. 2 от НК и представлява съществена трудност при правоприлагането.

Принципно вредните последици могат да бъдат от имуществен или неимуществен характер и в тази връзка са и указанията, дадени в т. 2 от Постановление №2 от 9.VI.1980 г. по н. д. №2/1980 г., Пленум на ВС. В случая, механичното пренасяне на това тълкуване няма да бъде правилно. Постановлението на пленума е по отношение на длъжностното престъпление по чл. 282 от НК, докато чл. 172а от НК защитава правоимащите да разполагат с правото на интелектуална собственост, в частност – авторско право/сродни на авторското право, която е от типа лични права със смесен - имуществен и неимуществен, характер на гражданите. В този смисъл значителните вредни последици следват не "...съществени смущения в правилното функциониране на държавните органи и обществени организации" или на икономически определен отрасъл, а трябва да са насочени именно към непосредствения обект на престъплението - правата на автора и другите правоимащи по смисъла на ЗАПСП. По този начин, ППВС №2/1980 г. следва да се прилага твърде корективно.

Имущественият компонент от квалификацията "значителни вредни последици" е единствено възможно да бъде остойностен по реда на чл. 94а, ал. 1, т. 2 от ЗАПСП. След определяне на имуществените вреди, за да може да бъдат преценени "значителните вредни последици", е необходимо да бъде отчетено по-

страдалото лице - не е необходимо да се прави съпоставка, например, между търговския оборот на притежателя на авторското право/сродните на авторското права, реални продажби точно на такъв артикул, загуби в следствие на предлагане на пиратските произведения, и др. Преценка като размер на вредите и дали те ще бъдат "значителни" е възможно да бъде направена по обективни и установени критерии за "вреди в големи размери" и "вреди в особено големи размери". При оценка на размера на вредите в имуществен аспект, следва да се изходи от абсолютната стойност на материалните щети за увредения, без да се държи сметка за размера на имуществото, което притежава. Като неимуществени вреди, по смисъла, вложен в чл. 172а, ал. 3, пр. II-ро от НК, трябва да бъдат преценени всички обстоятелства, касаещи нарушаването на неимуществените права на автора (чл. 15 от ЗАПП) - намаляване авторитета на правноносителя при пиратска продукция и т.н. Кумулативно съдържание на имуществени и неимуществени вреди не е необходимо, за да се квалифицират те като значителни вредни последици. Достатъчно е дори съществуването само на едната компонента, ако тя е значителна като размер или пък има значителна качествена характеристика по отношение на увреждането на обществените отношения - със завишена обществена опасност, преценявайки конкретността ѝ по повод засегнатото правоотношение, да се стигне до извода, че е налице квалификация на престъплението по чл. 172а, ал. 3, пр. II-ро от НК.

Предвидената наказуемост на състава по чл. 172а, ал. 3 от НК е лишаване от свобода за срок от 1 до 6 години и глоба от 3 хиляди до 10 хиляди лева. Без значение кой е основният състав, по който е осъществено квалифицираното престъпление по чл. 172а, ал. 3 от НК, наказуемостта по закон е еднаква.

3.4. ТЕЖКО КВАЛИФИЦИРАН СЪСТАВ НА ЧЛ. 172А, АЛ. 4 ОТ НК

Чл. 172а, ал. 4 НК ще е приложим единствено и само при осъществяване признаците на чл. 172а, ал. 1 и ал. 2, пр. I-во от НК. Видима е разликата между "значителни вредни последици" от една страна, относими за нарушаване на всички права на правоимащите и представляващи комплекс от имуществени и неимуществени вреди, и от друга – икономическият критерий, заложен в чл. 172а, ал. 2 от НК, относно "стойност в големи размери". Законодателят е градуирал възходящо наказателната отговорност единствено и само по отношение на размера.

Квалификацията за престъпление по чл. 172а, ал. 2, пр. II-ро от НК не е релевантна, с оглед неотносимата в наказателен план стойност на предмета на престъпление – матрица. Единственият възможен предмет на този състав ще

бъдат материални носители, съдържащи обекти на авторско право/сродни на авторското права. Критерият "особено големи размери" трябва да се преценява съобразно и указанията, дадени в Тълкувателно решение №1 от 30.10.1998 г. на ВКС по тълк. н. д. №1/1998 г., ОСНК, и те ще са налице, когато стойността на пиратската продукция е в размер по-голям от 140 минимални работни заплати.

За осъществено престъпление по този текст се предвижда лишаване от свобода за срок от 2 до 8 години, кумулативно с него и наказание глоба в диапазона от 10 000 лв. до 50 000 лв.

3.5. ПРИВИЛЕГИРОВАН СЪСТАВ ПО ЧЛ. 172А, АЛ. 5 ОТ НК

Според чл. 172а, ал. 5 от НК, за маловажни случаи деецът се наказва по административен ред по ЗАПСП. Изводът дали един случай е маловажен е предоставен на решаващият орган - прокурора или съда, във всеки един конкретен случай и такъв ще имаме, когато съвкупната преценка на всички обстоятелства от разследваното деяние ще обуславя по-ниска степен на обществена опасност на конкретно извършеното деяние в сравнение с обикновените случаи на престъпление по чл. 172а от НК.

4. ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ПО ЧЛ. 172Б ОТ НК

Основният състав на престъплението гласи "Който без съгласието на притежателя на изключителното право използва в търговската дейност марка, промишлен дизайн, сорт растение или порода животно, обект на това изключително право, или използва географско означение или негова имитация без правно основание, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба до пет хиляди лева".

Видно от написаното, в нормата се срещат понятия, за които липсват дефиниции не само в чл. 93 от НК, но и в целия НК, като например - притежател на право, търговска дейност, марка, промишлен дизайн, сорт растение или порода животно, обект на това изключително право, географско означение или негова имитация. Съдържанието на посочените елементи се запълва от даденото им определение в специалните закони - Закон за марките и географските означения, Закон за промишлен дизайн и Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни.

Наказателна защита се дава на специфични отношения на индустриалната собственост, подробно регламентирани именно в тях²⁴. Особено важни и задължителни се явяват указанията, дадени с ТР №1/2013 г. от 31.05.2013 г. по т. д. №1/2013 г., ВКС, ОСНК. Тъй като в практиката внушително преобладаващият брой престъпления по чл. 172б от НК са с предмет правата върху търговска марка, проблемите с този вид престъпления са център на този раздел от настоящото ръководство.

Непосредственият обект на престъплението по чл. 172б, ал. 1 от НК е комплексен, тъй като на практика се защитават в една норма обществени отношения, регулирани в пет области на индустриалната собственост – търговска марка, промишлен дизайн, сорт растение или порода животно и на последно място-географско означение.

Съгласно чл. 9, ал. 1 от ЗМГО, марката е знак, който е способен да отличава стоките или услугите на едно лице от тези на други лица и може да бъде представен графично. Такива знаци могат да бъдат думи, включително имена на лица, букви, цифри, рисунки, фигури, формата на стоката или на нейната опаковка, комбинация от цветове, звукови знаци или всякакви комбинации от такива знаци. Определението следва дефиницията на чл. 1 от Първа директива 89/104 ЕИО и е възприето от почти всички европейски държави.

Търговската марка иманентно съдържа в себе си три признака: 1) да бъде знак; 2) този знак да отличава стоките или услугите, предоставяни от едно лице от тези на други лица; и 3) този знак да може да се представи графично. Налице са различни класификации на видовете марки по различни критерии, описани по-горе в текста от настоящото ръководство. Важното в наказателноправен аспект е свързването на марката със стоката или услугата, върху която е поставена, което се извлича от връзката между чл. 9 и 11 от ЗМГО. Принципно значението на търговската марка без да е налице стока, върху която да е поставена като знак, не би обосновоало действителен предмет на престъпление по чл. 172б от НК. Това е така, защото смисъла и същността на марката е видима единствено в контекста на използването ѝ, т.е. при наличие на единството "знак + стока".

Марката има идентификационна и качествена функция, което дава възможност един път да свърже конкретната стока/услуга с търговеца, който я представя, и от друга страна - да установи определен стандарт на качество на тази стока/услуга, като проекция на посочената връзка стока/услуга – търговец. Марката

---

²⁴ Решение № 378 от 21.10.2009 г. на ВКС по н. д. № 387/2009 г., I н. о., НК, докладчик съдията Евелина Стоянова, Решение № 140/08.06.2011 г., I НО, н.д. 25/2011 г., докладчик съдия Пламен Томов

като самостоятелно съществуващ знак не е от значение в контекста на индустриалното право, нейното значение се проявява в комплекса със стоката/услугата, която тя идентифицира. Това е налице и ако е използвана във виртуална реклама - марката ще бъде свързана с услугата (респективно продукта), която идентифицира. Икономическата стойност на търговската марка е функция от стойността на увредената търговска репутация или бранд. Атакувайки по непозволен начин правото на използване на търговската марка, по същество се нанасят вреди върху търговеца. Въздействието върху знака – търговска марка, е на практика въздействие върху имиджа на търговеца, неин правопритежател, който търпи и вреди от незаконосъобразното поведение на нарушителя. В резюме, предметът на престъплението по отношение на нарушаване правата на правоимащия върху търговската марка е винаги комплексен и се изразява в единството на знака и стоката, върху която е поставен или знакът и услугата (стоката), която идентифицира.

Право на притежателя на права върху търговска марка включва в себе си правото да я използва, да се разпорежда с нея и да забрани на трети лица я използват в търговската си дейност без негово съгласие (чл. 13, ал. 1 от ЗМГО). Това право е изключително (чл. 10, ал. 3 от ЗМГО), неговият притежател може да го противопостави на всяко едно друго лице, което нарушава неговите права, респективно – да търси обезщетение за вреди от такова ползване, както и административнонаказателна и наказателна защита по предвидения ред.

Администрирането (регистрацията) на правото се провежда по строго установена процедура в ЗМГО, започваща с подаване на заявление и завършваща с публикация на регистрацията от Патентно ведомство. От датата на публикацията изключителното право върху търговската марка има действие по отношение на трети добросъвестни лица (чл. 13, ал. 3 от ЗМГО).

В чл. 13, ал. 1 от ЗМГО е установено, че правоимащият на търговската марка има право да забрани всекиму без негово съгласие да използва в търговската дейност знак при определени условия. Изказът "може да забрани" не следва да се тълкува като една възможност на правоимащия с някакъв нарочен акт да забрани някому нарушаване на правото. Правото на използване на търговската марка е изключително право, същото е публикувано в нарочен регистър на Патентно ведомство и е достъпно до знанието всекиму. Терминът се отнася до една абстрактна, противопоставима на всяко едно лице забрана да нарушава правата на носителя на правото върху търговска марка.

За да е налице такова нарушение, то следва да съдържа два задължителни компонента: (1) деянието да е извършено в търговската дейност; и (2) с това деяние да е налице вероятност от объркване на потребителя. Тези съставки на нарушението са релевантни в наказателноправен план, тяхното установяване е

приоритет на разследващите органи и съда, т.е. става въпрос за правни изводи. Необходимо е да съществуват кумулативно, а разпоредбите на чл. 13, ал. 1 и ал. 2 от ЗМГО имат значение единствено и само, когато се анализират двете съставки на марково нарушение, т.е. по отделно и в друг контекст нямат значение от правна гледна точка.

"Използване в търговска дейност", като елемент от престъплението, е свързано с използването от нарушителя на знак, идентичен или сходен на търговската марка, в качеството му на "марка" за означаване на продукта или услугата, предлаган(а) за търговска употреба и свързването му (и) с неговият производител. В основата на идеята за "използването в търговската дейност" по отношение на регистрираната марка стоят характеристиките, присъщи на правоимащия на търговската марка: а) използването на марката да е във връзка с търговията; и б) осъществена връзка на марката с конкретната стока/услуга.

Използването на търговската марка трябва да бъде асоциирано с продажба или разпространение на стоки и услуги, като марката трябва да е поставена върху стоките или техните опаковки, или на местата, присъщи за това при разпространение на стоките, на етикети и указания, фиксирани върху стоките, или (когато такова поставяне е невъзможно) на документите, асоцииращи се със стоките или тяхната продажба. Марките за услуги трябва да бъдат използвани или показани при предлагане или извършване на услугата, а в обичайният и най-често използван случай - при тяхното рекламиране. Като цяло това условие следва да бъде разбрано като изискване марката като знак да бъде използвана като търговска марка за идентифициране на източника, свързан със стоката или услугата. Използването в търговската дейност на търговската марка по ал. 1 е конкретизирано в чл. 13, ал. 2 от ЗМГО, и то се осъществява при следните условия:

1. поставянето на знака върху стоките или върху техните опаковки;
2. предлагането на стоките с този знак за продажба или пускането им на пазара, или съхраняването им с тези цели, както и предлагането или предоставянето на услуги с този знак;
3. вносът или износът на стоките с този знак;
4. използването на знака в търговски книжа и в реклами.

Не може да има съмнение, че изброяването е изчерпателно в смисъл, че "използването в търговската дейност" ще бъде налице единствено и само по начина, закрепен в ал. 2, а за нуждите на чл. 172б от НК същото се подкрепя и от принципа за стеснително тълкуване на наказателния закон. Така не всяка дейност, която е "търговска" в общоприетия и придаден от Търговски закон смисъл, може да бъде инкриминирана по смисъла на чл. 172б от НК.

Като видове "използване в търговска дейност" характеризираме:

- *Поставяне на знака върху стоките или върху техните опаковки.*

Тази форма на използване в търговската дейност е сравнително ясна, касае използването на поставения знак като източник на информация и кой е носителя на права върху стоката. Простото поставяне на знак върху един артикул няма да е достатъчно да се приеме, че е налице осъществено изпълнително деяние. Остава в сила задължението на разследващите органи да установят, че тези действия са насочени към въвеждане на стоката в търговско обращение. Класически пример тук е изготвяне на фалшифицирани продукти на производствени места (халета, фабрики, цехове и пр.).

- *Предлагане, пускане и съхранение с цел продажба.*

Тези различни, но свързани по между си форми на търговска дейност, са визирани в чл. 13, ал. 2, т. 2 от ЗМГО. Предлагане на стоките за продажба ще е налице, когато например стоката се оферира за продажба - чрез фактическото ѝ излагане с такава цел или чрез рекламиране.

Разликата между "предлагане" и "пускане" на пазара е твърде неясна и е трудно да бъде определена точна граница между едното и друго действие. Например, не е възможно да бъде категорично определено дали когато фалшифицираната дреха е поставена на щанд ще е "предлагане за продажба", тъй като по този начин се дава възможност на потребителите да възприемат стоката и да я закупят, или пък ще представлява "пускане на пазара" с оглед на факта, че чрез поставянето на дрехата на щанда на практика тя се въвежда в "оборот" и може да бъде закупена от неустановени желаещи това лица. В чисто житейски план "пускане" на пазара е по-обширна като съдържание хипотеза отколкото "предлагане" на стоката. Излишното формализиране тук не е нужно. Дали ще е налице "предлагане" или "пускане" на стоката на пазара, резултатът ще е един и същ - налице ще бъде "използване в търговската дейност".

При съхраняване, с цел предложение или пускане на стоката на пазара, са налице трудности в чисто практически аспект по отношение на факта дали ще е налице престъпление или не, в зависимост от "съхранението" на стоката. Липсва изискването стоките да бъдат в търговски количества, но за това пък е необходимо наличие на специална цел - стоката да бъде съхранявана с цел предлагане или пускане на пазара. Очевидно тук критерият е оценъчен и следва да бъде решаван във всеки отделен казус съобразно и доказателствата, които се съберат за неговото изясняване. Така например, би било без значение, ако стоката се държи в жилищна сграда или друга нетърговска постройка, автомобил

или пък в обект, който не е собствен на дееца, при положение, че са налице доказателства в посока, че вещите се държат на посочените места, за да бъдат продадени/предложени на пазара. Ако деецът се занимава с търговска дейност и продава такива или подобни стоки, ако са налице доказателства, че стоката е придобита с цел да бъде препродадена другиму и т.н., то тогава е възможно да се приеме "използване в търговска дейност" чрез съхранение на стоката. Предлагагнето или предоставяне на услуги със знак по чл. 13, ал. 1 от ЗМГО има предмет единствено и само услуги и компилира хипотезата на чл. 13, ал. 2, т. 1 и т. 2 (без съхранение) в едно. Това използване е логично и житейски оправдано, обхваща фактически цялата дейност по практическото предоставяне на услуга.

- *Внос/износ на стоките със знак по чл. 13, ал. 1 от ЗМГО*

За избягване на неясноти с оглед и обстоятелството, че част от релевантните за нарушението термини се използват в други закони, в ДР §1, т. 12 от ЗМГО е налице определение за внос и износ: "фактическото пренасяне през границата на Република България на стоки, носещи знак, идентичен или сходен на регистрирана марка или регистрирано географско означение, или негова имитация, независимо дали по отношение на тези стоки е задействан митнически режим". Важими са указанията на ВКС, дадени с ТР №1/2013 г.

- *Използването на знака по чл. 13, ал. 1 ЗМГО в търговски книжа и в реклами*

Нашето мнение е, че тук става въпрос за типичен случай за нарушение на права върху търговска марка, които са в сферата най-вече на гражданската отговорност (с оценка на вреди по реда на чл. 76б, ал. 1, т. 1 от ЗМГО и пр.) и вероятна административнонаказателна отговорност. Маркар несъмнено чл. 172б от НК да не е безучастен към тази форма на "използване в търговска дейност", то в практически аспект трудно можем да очакваме някакво нейно съществено значение. Тук следва да се посочи, че в множество национални законодателства, криминализирането на нарушения с предмет търговска марка за услуга липсва.

Законовата защита на търговската марка е провокирана от нуждата да бъде предотвратено объркването на потребителя, което потенциално води до загуби едновременно и за двете страни в легалните търговски взаимоотношения. От една страна това са лицата, които са измамани посредством използваната объркваща и невярна марка, поставена върху стоките или услугите, които придоби-

ват, тъй като е налице разминаване в очакванията им, защото на практика придобитото е различно от желаното. От друга страна, това засяга и търговците, предлагачи означените легално с търговска марка стоки и услуги, поради загубите от продажбите, доведени от незаконното използване на марката по посочения начин. В този смисъл нарушението спрямо търговската марка настъпва, когато едно лице присвоява знак, който е еднакъв, идентичен или сходен с регистрираната търговска марка върху стоки и услуги, представяйки ги на потребителя в търговската си дейност и по този начин последният е възможно да бъде въведен в заблуждение, грешка или объркване за производителя на продукта или за истинската връзка между страните, спонсориращи производство или търговията на стоките.

Варианти по чл. 13, ал. 1 от ЗМГО, установяващи елемента "вероятност от объркване на потребителя", като елемент от нарушението на права върху търговската марка, са:

- *Поставен знак, който е идентичен на марката за стоки или услуги, идентични на тези, за които марката е регистрирана*

Действителният смисъл на чл. 13, ал. 1, т. 1 от ЗМГО трябва да се разгледа през призмата на основния предмет на престъпление по чл. 172б от НК - това е хипотезата на използване в търговска дейност на фалшифицирани стоки. Фалшифицираните стоки не винаги са напълно еднакви с оригиналните, напротив - визуално имат различия в начина на изписване на знака, поставен върху тях, например ползва се различен нюанс на цвета от регистрираната търговска марка, поставени са на различно място върху стоката и т.н. Въпреки това тяхното ползване се наказва от закона, а в определени случаи ще представлява и престъпление. Качественият критерий тук ще бъде, дали знакът е поставен със санкцията на регистрирания правоимащ или не. В последният случай ще е налице нарушение²⁵. Допълнително следва да се обърне внимание, че хипотезата на чл. 13, ал. 1, т. 1 от ЗМГО не предвижда свързване на идентичен знак със сходни стоки. Така например, ако е използван знак, който е идентичен на регистрирана търговска марка за спортни дрехи, който знак например е пълно копие, но е поставен върху официални обувки, то приложение на разглежданият текст не може да има.

---

²⁵ В подкрепа на това разбиране са и т.3 от мотивите на Тълкувателно решение № 1 от 15.06.2009 г. на ВКС по тълк. д. № 1/2008 г. на ОСТК, докладвано от съдията Тотка Калчева, според които: "...Поставеният от трето лице графичен знак върху стоките представлява копие или имитация на марката, независимо дали изображението е идентично или сходно на знака, придобил качеството на марка по силата на регистрацията по чл. 10 ЗМГО."

Действителното объркване не е необходимо, за да се обоснове нарушението на правото на търговска марка, макар и данните за неговото наличие да са от съществено значение за конституиране на елемента "вероятността от объркване". По тази рационална причина при фалшифицираните стоки винаги се предполага ако не действително случило се объркване на потребителя, то поне потенциалната вероятност от такова. Възможно е фалшифицираните стоки да носят белега на "сходност", ако не представляват "копиране" или "реална имитация" на оригиналната търговска марка. В тези случаи горните изводи няма да имат отношение и на общо основание ще следва да се установяват предпоставките, визирани в чл. 13, ал. 1, т. 2 от ЗМГО. Като цяло обаче такива случаи не съдържат в себе си високата степен на обществена опасност, присъща на копираните търговски марки, поставени върху фалшифицирани стоки. В практически аспект, съгласно и ТР №1/2013 г., за правоприлагащите органи, когато предмет на престъплението са фалшифицирани стоки в хипотезата на чл. 13, ал. 1, т. 1 от ЗМГО, елементът "вероятност от объркване" се предполага, т.е. неговото доказване не е в тежест на обвинението.

- *Поставен знак, който поради неговата идентичност или сходство с марката и идентичността или сходството на стоките или услугите на марката и знака съществува вероятност за объркване на потребителите, която включва възможност за свързване на знака с марката*

Това е типичното гражданскоправно нарушение. Характерно за него е най-често липса на пряк умисъл за осъществяването му. Като цяло хипотезите на чл. 13, ал. 1, т. 2 от ЗМГО са твърде различни и с широк обхват. Водещото тук обаче не е някакво зловредно намерение на нарушителя да навреди на притежателя на търговската марка, а че самото използване на идентичен или сходен знак, поставен върху стоки, които са сходни или идентични за регистрираната марка, нарушава идентификационната и функция като знак и може да въведе потребителя в объркване за източника на стоката. Видно е, че сложността по въпроса с установяване на "вероятност от объркване" е твърде сериозна, а в наказателноправен план - въвеждаща висок елемент на несигурност за държавата. В практически план, правоприлагащите органи се затрудняват с квалифициране на нарушението, тъй като вещото лице, назначавано в хода на досъдебното производство, дава често пъти заключение по правни въпроси. В частност срещат се множество заключения, при

които при изследване на фалшифицирани стоки, вещото лице дава становище за "сходност", не и за "идентичност", формално приравнявайки "идентичност" на "еднаквост". След това често пъти експертът дава заключение за наличие/липса на "вероятност от объркване". Въпросите са правни и на база това заключение, съответният орган следва да има предвид, че елементът "вероятност от объркване" е налице, ако макар и знакът да не е еднакъв във всички елементи с регистрираната търговска, то за обикновения обичайно добре информиран потребител е възможно да произтече объркване при неговото възприемане. В кардинален план следва да се подчертае отново, че при фалшифицираните стоки, където знакът е "копиран", вероятността от объркване се предполага. Пак в тази връзка, несъществени различия при това копиране не водят до сходство на знакът и марката, а до идентичност. Няма да е налице нарушение на чл. 13, ал. 1, т. 2 от ЗМГО, а ще е нарушен чл. 13, ал. 1, т. 1 от ЗМГО, ако фалшифицираният знак е поставен на идентични стоки, за които е регистрирана съответната оригинална търговска марка. В практически план следва да се посочи, че разследващите органи трябва да обърнат внимание на правилната квалификация на нарушението на маркови права, като единствено се подпомагат при тези изводи от експертизата, но не и да я инкорпорират в своите изводи безкритично.

- *Поставен знак, който е идентичен или сходен на марката за стоки или услуги, които не са идентични или сходни на тези, за които марката е регистрирана, когато по-ранната марка се ползва с известност на територията на Република България и използването без основание на знака би довело до несправедливо облагодетелстване от отличителния характер или известността на по-ранната марка или би ги увредило*
Касае се за законодателното закрепване в ЗМГО на концепцията за "размиване на марката", като тук елемента "вероятност от объркване на потребителя" не е необходим по дефиниция. Това е така, защото нарушението на права е свързано с връзката, която потребителят прави между марката, ползваща се с известност на територията на Р. България и знакът, поставен на тотално несвързаните с нея стоки. По този начин създава негативни впечатления за оригиналната марка, която се "размива" от такова ползване.

Общи черти за изпълнително деяние по чл. 172б от НК за всеки предмет на престъплението

Изпълнителното деяние против четирите конкретни обекта на престъплението има множество общи белези. То може да осъществи в преобладаващите случаи *чрез действие*. Като единствено изключение, при което нарушението на права се осъществява чрез действие и бездействие или само с бездействие, е случая на "съхранение" по чл. 13, ал. 2, т. 2 от ЗМГО, като основанията за това са сходни с тези за изпълнителното деяние "разпространява" при чл. 172а, ал. 1 от НК чрез съхраняване в търговски количества по смисъла на чл. 18, ал. 2, т. 2 от ЗАПСП, вр. §2, ал. 2, т. 4 от ДР на ЗАПСП, и при изпълнително деяние от чл. 172а, ал. 2 от НК. Съставът на чл. 172б, ал. 1 от НК не изисква наличие на престъпен резултат от осъществяване на престъплението. Престъплението следва да се счете за извършено със самото му осъществяване. Налице е едно *формално престъпление*. Винаги има правоимащ, който е пострадал, защото с осъществяване на престъплението се засяга правото му на упражняване правата върху конкретния обект на индустриална собственост и във връзка с нарушаване на тези права на пострадалия е възможно да настъпят и вреди.

Изпълнителното деяние за всеки един от обособените предмети на престъплението има и друга обща черта - същото е насочено към един и същ непосредствен обект на правна защита, а именно защитата на правата на правоимащите по отношение на съответния обект на индустриална собственост. Всяко едно лице следва да се съобразява с правомощията на носителите на охраняемите индустриални права като защита изключителния им обхват. Така всяко нарушение относно правото на ползване и разпореждане с обекта на индустриална собственост без правно основание и съгласие на титуляря на правото сочи към осъществено изпълнително деяние по чл. 172б от НК. Наказателна репресия се предвижда за лицата, които нарушават правата на правоимащите по специален начин - във връзка с търговската си дейност.

За три от отделните предмета на престъплението (марка, означение и промишлен дизайн) като цяло може да се обобщи, че елементът "използване в търговската дейност" на деeca е свързан с прокарване в търговския оборот на стоки, продукти или услуги, които във връзка с външна и нарочно постигната прилика със защитени по силата на специалните закони такива сходни стоки, продукти или услуги, или поради известността на последните, се постига неправомерна печалба от страна на извършителя. Неправомерно се ползва известността на регистриран и защитен обект на индустриалната собственост *чрез възможното въвеждане в заблуждение* на потребителите в посока, с оглед на която предложеният продукт е внесен в търговския оборот от титуляря на правото или с неговото съгласие. Въвеждането в заблуждение не е възведено като "специален начин" на осъществяване на изпълнителното деяние в нормата на чл. 172б от НК. Въпреки това, същото е специфична част от механизма на изпълнителното

деяние - в най-общ смисъл казано това е начинът, благодарение на който и поради който деецът успява да осъществи изпълнителното си деяние, а поставеният знак, външно сходство и пр. са специфичното "средство" за заблуда на потребителя. Именно посредством неистинският, копиран, сходен или идентичен на "оригиналния" знак, имитация на географско означение или копиран, сходен или идентичен промишлен дизайн, деецът има възможност да въвежда потребителя в заблудата, а след обективизиране на този механизъм, в последния се създава невярна представа за произхода на, най-общо казано, предлагания на пазара продукт. Не е необходимо да е налице действително постигнато заблуждение, за да се приеме, че е налице изпълнителното деяние, изискуемо по смисъла на нормата.

Изпълнителното деяние по отношение на тези конкретни предмети на престъплението може да бъде осъществено единствено и само ако е налице нарушение в правото на носителя на права върху марката (промишления дизайн) - единствено на конкретно изброените негови правомощия, извършени чрез "използване в търговската дейност", точно и изчерпателно дефинирани в чл. 13, ал. 2 от ЗМГО, респективно в чл. 19, ал. 2 от ЗПД. Релевантните понятия, които подлежат на тълкуване, са дадени в съответната допълнителна разпоредба на закона, а именно §1, т. 12 от ЗМГО и §1, т. 15 ЗПД. Изводът е, че не всяко едно нарушение в правото на носителя на права по отношение на марката или притежателя на права на промишлен дизайн във формата на използване на "оригинални" или подобни на тях знаци или копиран дизайн води до престъпление, а само това нарушаване на права, и то по начина, дефиниран в специалния закон, води до изпълнително деяние, съставомерно на нормата на чл. 172б от НК. В противен случай ще се стигне до неправилно и незаконосъобразно приложение на закона чрез разширително тълкуване – респективно увеличаване обхвата на наказателната репресия, което е недопустимо.

Изчерпателно са изброени и конкретните правомощия на притежателя на сертификат на сорт растение или порода животно. За да е налице престъпление по чл. 172б от НК с такъв конкретен обект обаче, следва да е налице нарушаването им в търговската дейност на дееца. Поради липса на дефиниция за термина "търговска дейност" същата се извежда по правилата на логиката чрез тълкуване. Това е и способът, по който се определя специалния начин за осъществяване на това конкретно изпълнително деяние. Тълкуването обаче не може да излезе от обхвата, определен в 18 от ЗЗНСРПЖ. Всяко нарушаване на друго правомощие на правоимащия не следва да се третира като престъпление, тъй като изброяването им е изчерпателно. Тук е налице и съществена разлика с останалите изпълнителни деяния. Криминализира се *употребата на самият обект на индустриална собственост, а не някаква негова "имитация"*. Това следва от същ-

ността на предмета на престъплението (характерни белези, начин на възпроизводство, и др.), като законодателя е приел, че липсва обществена опасност от употреба в търговска дейност на растения или животни, които макар и да приличат на принадлежащи към сорт или порода, не са действително такива.

Изпълнителното деяние против ползвателя на географско означение е в най-голяма степен разширено като възможни прояви. Това е така, защото изброяването на конкретните правомощия е неизчерпателно, в тях се включва защита от всяко едно нарушение в правата на правоимащия. Поради липса на конкретна дефиниция престъпното ползване в търговската дейност на престъпника следва да се тълкува за всеки един конкретен случай.

Липса на съгласие от правоимащият и липса на правно основание

Изпълнителното деяние против непосредствения обект на престъпно посетелство, включва за всички конкретни предмети двете кумулативно изискуеми предпоставки - използването да е без съгласието на правоимащия и то да е без правно основание. Съобразно и конкретиката на обекта на правна защита и регулирането му в специалните закони действително са налице примери, при които едно ползване на правото може да е без съгласието на правоимащия, но пък на правно основание (чл. 16, ал. 2 от ЗМГО). Липсата на съгласие произтича от волята на притежателя на права върху обекта на индустриална собственост. Тази воля може да бъде дадена по всеки един начин - най-често чрез договор по специалния закон, като няма пречка да е и с друг договор – различен по форма, в крайна сметка съгласието може да бъде дадено мълчаливо и чрез конклюдентни действия, което би могло да е релевантно за престъплението по чл. 172б от НК. ЗМГО изисква в някои случаи да е налице вписване на договорно " съгласие" (чл. 21, ал. 3, чл. 22, ал. 4), в други случаи пък изисква и предварително писмено съгласие (чл. 22, ал. 3). В тези случаи то ще съставлява легална предпоставка да се приеме, че деянието е извършено или не при липса на съгласие. Хипотезата за съпритежание на търговска марка (чл. 16, ал. 2, чл. 29, ал. 1 от ЗМГО) ще постави проблеми, подобни при съавторството по ЗАПСП, поради и което тук не следва да ги повтаряме. Същите изводи могат да бъдат направени и за елемента "правно основание", който е достатъчно добре изяснен в доктрината и практиката.

Ограничения, когато липсва нарушение, и престъпление против търговска марка

Предвид особеният характер на конкретния обект на индустриална собственост – търговска марка, и с оглед на строгия регистрационен режим, за да могат правата върху него да възникнат, ограничаването на правото върху търговската

марка има малко практическо отношение към престъплението по чл. 172б от НК. Някои основни законови ограничения са: чл. 14, ал. 1 от ЗМГО, съгласно която притежателят на правото върху марка не може да забрани на трето лице да използва в търговската дейност, при условие че използването не противоречи на добросъвестната търговска практика определени данни, свързани със стоки²⁶; "право на изчерпване" по смисъла на чл. 15, ал. 1 от ЗМГО²⁷; и нарушаване задължение за използване на марката по смисъла на чл. 19 от ЗМГО. Няма предмет на нарушение на "знака" по смисъла на чл. 17 от ЗМГО - ®. Ползването му от притежателя на права върху търговска марка е една "привилегия", която не може да бъде приравнена на значение като знака – търговска марка. Съобразно българското законодателство, лице ползващо допълнението ®, не носи никаква отговорност.

Субективна страна

За осъществяване на индустриалното престъпление не е необходимо субектът да притежава някакво особено качество. Правоимащите върху търговската марка, промишлен дизайн, сорт растение или порода животно и географско означение нямат задължението да бъдат самите те търговци по смисъла на Търговския закон. В ЗМГО не е предвидено изискване носителя на право върху марката да има специално качество²⁸.

4.1. ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ПО ЧЛ. 172Б, АЛ. 1 ОТ НК

Престъплението по чл. 172б, ал. 1 от НК е умишлено. В общия случай формата на изискуемия умисъл ще бъде пряка. Това е така, защото деецът съзнава, че няма право върху съответния обект на индустриалната собственост, липсва съгласие на правоимащия или на закона да го ползва, въпреки което целенасочено го използва в търговската си дейност. По отношение на разпространението на

---

²⁶ Свое име или адрес; указания, отнасящи се до вида, качеството, количеството, предназначението, стойността, географския произход, времето на производство на стоките или на предоставянето на услугите или други характеристики на стоките или услугите; и марката, когато е необходимо да се посочи предназначението на стоките или на услугите и по-специално в качеството им на принадлежности или резервни части.

²⁷ Чл. 15, ал. 1 от ЗМГО: "това лице не може да забрани използването на ТМ за стоки, които са пуснати на пазара на територията на държавите - членки на Европейския съюз, съответно на Европейското икономическо пространство с тази марка от него или с негово съгласие.", изрично го изключва и т. I.3 от ТР№1/2013 от 31.05.2013 г. по т. д. №1/13 г., ОСНК, ВКС

²⁸ т. I.4 от ТР №1/2013 от 31.05.2013 г. по т. д. №1/13 г., ОСНК, ВКС

фалшифицирани стоки, намерението на престъпника е насочено съзнателно към достигане на исканите от него правни последици, съзнавайки противоправността на своите действия.

Законът предвижда наказание лишаване от свобода за срок до пет години, кумулативно с което и налагане на наказание глоба до пет хиляди лева за извършено престъпление по чл. 172б, ал. 1 от НК.

4.2. КВАЛИФИЦИРАН СЪСТАВ НА ЧЛ. 172Б, АЛ. 2 ОТ НК

Според квалифицираният състав на чл. 172б, ал. 2 от НК "[а]ко деянието по ал. 1 е извършено повторно или са причинени значителни вредни последици, наказанието е лишаване от свобода от пет до осем години и глоба от пет хиляди до осем хиляди лева". Принципните изводи, изложени за "повторността" по чл. 172а, ал. 3 от НК са валидни и тук. Ако първото престъпление по чл. 172б, ал. 1 от НК е било с предмет правото върху промишлен дизайн, а второто – например, сорт растение, ще има "повторност", тъй като общата хипотеза на индустриалното престъпление поставя знак на равенство между различните охраняеми обществени отношения, така всяко престъпно деяние, в която и да е от хипотезите, ще доведе до реализиране на наказателна отговорност по смисъла на чл. 172б, ал. 1 от НК. В тази връзка второто престъпление ще бъде "повторно" по смисъла на чл. 172б, ал. 2, пр. I-во от НК, съобразно и общата разпоредба на чл. 28, ал. 1 от НК.

По отношение на квалификацията "значителни вредни последици", изводите за същата, изложени по повод престъпление по чл. 172а, ал. 3 от НК, важат и тук с известна бележка, касаеща компонента "неимуществени вреди". За разлика от чл. 15 от ЗАПСП, ЗМГО не дефинира никъде неимуществените права на притежателя на търговската марка, а при разпространението на фалшифицирани стоки ще се засегнат права, които по характер имат имуществено изражение, оценимо по пътя на чл. 76б от ЗМГО. Понятието "действителни вреди" в общоприетият смисъл на НК и ЗЗД очевидно няма да има приложение при престъплението по чл. 172б от НК. Именно характера му на интелектуалното право, което е нарушено, неговата "невещественост" и "виртуалност" предпоставят този извод. Считаме, че проблемите в практиката по приложение на тази квалификация изискват най-малко тълкуване от страна на ВКС, тъй като инцидентно тълкуване на отделните съдилища не може да изгради надлежна основа за бъдещото правоприлагане, а теоретичните разработки не биха били в синхрон с принципите на стеснително тълкуване в НК.

5. ПОСТРАДАЛ ПРИ ПРЕСТЪПНИТЕ ПОЛЗВАНИЯ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Пострадалият от интелектуалните престъпления е субекта на интелектуалното право, лицето, чиито изключителни права се нарушават.

НПК различава пострадалият от оцетеното юридическо лице (ОЮЛ), предоставяйки им различни права на фазата на досъдебното производство. В самото съдебно производство правата също не са изравнени, предвид невъзможността на ОЮЛ да се конституира като частен обвинител.

Важни указания за възможността на пострадалото лице и в частност – ОЮЛ, да участва в наказателното производство при извършени престъпления против търговска марка дава ТР№1/2013 г. от 31.05.2013 г. по т. д. №1/2013 г., ВКС, ОСНК. Според същото, тъй като престъплението по чл. 172б от НК причинява реално вреди, което дава процесуалната възможност с основание чл. 74, ал. 1 и ал. 2 от НПК и чл. 84, ал. 1 от НПК, пострадалото физическо лице и оцетеното юридическо лице, притежатели на право върху марка, могат да се конституират като граждански ищци. Същото решение може да се счете за приложимо и в случаите на чл. 172а от НК.

5.1. ПОСТРАДАЛ ПРИ ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ПО ЧЛ. 172А ОТ НК

Претенцията на автора за обезвреда при настъпило престъпление по чл. 172а от НК, когато се заявява в наказателния процес, е възможна единствено и само на деликтно основание. Тъй като е налице съществено противоречие между обичайната доктрина за "действителни вреди" по смисъла на българското право и вредите от интелектуални престъпления като същност, първата пречка пред правораздавателните органи е дали има вреди от престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК и дали те са "действителни", т.е. може ли да бъде приет граждански иск за съвместно разглеждане в наказателно производство.

В общностно-европейски план по правило се предвижда репарирание на вреди, които са настъпили от нарушението на авторски права, но не в техният действителен размер, а при ползване на различни презумпирани механизми, имащи за крайна цел да се достигне до едно "справедливо" обезщетяване на носителя на авторското право, които включват в себе си икономическите критерии, изчислени по сложен икономически начин, чрез който в тях се калкулират и различни други релевантни обстоятелства - пропуснати ползи, загуба на авторитет и пр.

В България основанието за претендиране на отговорност за вреди е концентрирано в чл. 94-94а от ЗАПСП. Видимо законът е повлиян от общностните актове в тази връзка, защото вредите се отличават от познатите вреди на деликтно основание. Българската правна доктрина придава диалектическо единство на връзката вреди-обезщетение, като във всеки един случай следва да се докаже, че деликтът води до нанасяне на вреда, която е установима по размер. Размерът на обезщетението за неимуществени вреди се решава по справедливост от съда по общия принцип на чл. 52 от ЗЗД. При всички положения вредата е свързана с намаляване в имущественото състояние на увредения или в засягане на неговата неимуществена сфера по неправилен път. Вредите представляват обективни находки и именно те подлежат на обезщетяване.

По отношение на вредите, в мотивите си ТР №1/2013 г. посочва, че те са свързани със същностните белези на правото върху марка като специфично нематериално благо, част от интелектуалната собственост. Приложението на марката в стоковия оборот е резултат на разходи на средства и време за създаване на търговската репутация на притежателя ѝ. Отрицателните икономически последици от нейното засягане са реални и различни, но трудни за остойностяване с познатите механизми на непозволеното увреждане.

Националният законодател, при съобразяване на съществуващите международни стандарти е създал в чл. 76б, ал. 1, т. 2 от ЗМГО презумптивен механизъм за оценка на вредите при нарушение на правото върху марка. Според него, когато искът е установен по основание, но няма достатъчно данни за неговия размер, ищецът може да иска като обезщетение равностойността по цени на дребно на правомерно произведени стоки, идентични или сходни със стоките, предмет на нарушението. Този алгоритъм е в синхрон с правилото в наказателното производство да се издирват само претърпените вреди, но не и пропуснатите ползи, както и с постулата, че юридическите лица не търпят неимуществени вреди. Проектирано върху спецификата на нарушеното право по чл. 172б от НК това схващане отразява презюмирани икономически последици от засягането на едно по същината си нематериално благо. Абсолютният размер на определените по този начин вреди е практически ориентир за правилната квалификация на престъплението по чл. 172б от НК и разграничаването му от административните нарушения.

Радикално погледнато, трудно можем да си представим каква точно би била една "действителна" вреда от нарушение на авторското право - като характер, особености, още повече като размер. Трудността следва при съпоставяне конкретния обект на нарушение. От една страна, конвенционалната доктрина е относима към нарушения, атакуващи едно имуществено/неимуществено право, което има най-често телесен характер, а ако не е с такъв – ясно оценим по ико-

номически критерий (на база бъдещи прогнози, конкретни пропаднали договорни ангажименти и пр.). Интелектуалното право, следващо и съответното производство, е трудно оценимо, тъй като то е продукт на творческата дейност, която не е "материална", а "виртуална". Изводът е, че конвенционалната доктрина не може да има практическо приложение при оценяване на вредите от нарушения против авторските права. Въпреки това, вреди настъпват и те са именно оценени по действащ механизъм в ЗАПСП. Няма пречка да се постави равенство по отношение на оценката на вредите през призмата на справедливото обезщетение към понятието "действителни вреди" по смисъла на НК.

Ако се приеме нещо по-различно от гореизложеното, без смисъл и съдържание биха били въобще разпоредбите на чл. 172а, ал. 2 от НК по отношение на елемента "големи размери"; чл. 172а, ал. 3, пр. II-ро от НК по отношение на имущественият компонент на "значителни вредни последици"; и чл. 172а, ал. 4 от НК за квалификацията "особено големите размери". Несъмнено законодателното намерение е било именно в посока, че вредите от интелектуалните престъпления са измерими и оценени по икономически критерии и по този начин това е рефлектирало и в създаването на посочените норми.

Доктрината и практиката на ВС и ВКС приемат, че процесуалната правоспособност на пострадалия да предяви граждански иск в наказателния процес не е свързана с това да бъдат накърнени интереси, които се явяват част от състава на престъплението - достатъчно е да бъдат претърпени вреди като пряка и непосредствена последица от извършеното деяние. Казано по друг начин, претенцията за обезвреда е свързана не с квалификация на обвинението, а с факта, че от деянието, инкриминирано като престъпление, пострадалият е претърпял вреди. От тук следва, че законодателят не изключва възможността на пострадалият от едно престъпление, в следствие на което са му нанесени вреди, макар и същото да нарушава основно други обществени отношения, или дори да не включва въобще в състава си престъпен резултат (формално престъпление), да търси тяхното репарирание в наказателния процес като предяви граждански иск.

Акцесорният характер на граждански иск води до специфични особености при неговото разглеждане. Тъй като процесът е един и той е наказателен, то съдбата на гражданския иск следва и разглеждането на обвинението. В частност, престъплението по чл. 172а от НК по смисъла на чл. 35, ал. 1 от НПК, е подсъдно като първа инстанция на районните съдилища. Ако гражданската претенция бъде приета за съвместно разглеждане, то това е компетентният съд, който може да се произнесе по нея. В този смисъл, специалната подсъдност по смисъла на чл. 96 от ЗАПСП не е от значение. Това следва от нормата на чл. 88, ал. 1 от НПК, даваща предимство на наказателно-процесуалния ред за разглеждане на

иска, а по аргумент на обратното – и от чл. 84, ал. 2 от НПК, ако искът е приет от наказателния съд, то гражданският иск не може да го разглежда.

Причина за допустимостта на гражданският иск е същия да не затруднява наказателното производство (чл. 88, ал. 2 от НПК). Ако на досъдебното производство не са събирани доказателства за наличие и размер на вредите по смисъла на чл. 94а, ал. 1, т. 2 от ЗАПСП или чл. 76б, ал. 1, т. 2 от ЗМГО, без съмнение съдебното производство ще бъде затруднено и делото ще следва да се отложи. Разглеждане на този иск ще бъде свързано със събиране на доказателства за размера на вредите, с цел да се установи равностойността по цени на дребно на правомерно произведени стоки, идентични или сходни със стоките, предмет на престъплението, а от тук - гражданският иск на това основание не може да бъде допуснат за разглеждане. Когато в хода на досъдебното производство, разследващите органи и прокурора назначат оценителна експертиза, съответна на горепосочените норми, този проблем няма да съществува.

При даване на становище на страните, относно направено искане за съвместно разглеждане на граждански иск, подсъдимият и неговия защитник могат да възразят против него, както и да направят и нови доказателствени искания, съдът следва да прецени във всеки един конкретен случай дали исканията са относими и допустими. Ако те са свързани не само с гражданския иск, но и с обвинението като цяло, и водят до отлагане на делото, то става ясно, че гражданският иск не се явява пречка за разглеждане на делото. Простото оспорване по същество на претенцията за обезщетение, свързано с него липса на искания за събиране на нови доказателства, не се явява основание за отлагане на делото. Направено обаче искане за отлагане на делото, за да може подсъдимият да се подготви по предявения граждански иск, не е основание за неговото неприемане, а от друга страна също би следвало да се остави без уважение, ако всички доказателства се намират по делото, и същият е имал възможност да се запознае с тях, съответно и да подготви защитата си. В още по-голяма степен това важи и когато пострадалият е заявил, че ще се предявява граждански иск или пък след като делото е внесено в съда такъв се предявява преди съдебното заседание в писмена форма и в срока, даден от съдия – докладчик, на страните да се запознаят с материалите по делото (чл. 257 от НПК).

Проблем би настъпил, ако пострадалият насочва претенцията си не против подсъдимия, а против лицата, с които той се намира в отношенията, визирани в чл. 95г от ЗАПСП. Ако такова искане не е направено своевременно (прави се в съдебно заседание в срока по чл. 85, ал. 3 от НПК) или пък съдът не е призовал посочените лица като граждански ответници, или пък те не се явят, то делото ще се отложи, а това пък води до основание гражданския иск да не се допусне за съвместно разглеждане.

Възможно е обаче от престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК пострадалите лица да са твърде много на брой - режисьор, сценарист, оператор; ако те са повече от един - всички лица от тази категория (чл. 62 от ЗАПСП). Права върху заснетият филм ще има и продуцента (чл. 63 от ЗАПСП), възможни са и права на разпространителя (чл. 64 от ЗАПСП). Права върху филма ще имат и актьорите, които участват в него, художници, ако са ползвани авторски произведения във филма, автори на песни или друг музикален съпровод и други.

Няма обаче пречка в този случай да се уведоми организация за колективно управление на авторски права, на която цитираните по-горе лица да отстъпят правото да договарят използването на произведенията им по един или повече начини и да събират възнагражденията. Същите организации имат правата по чл. 40, ал. 7 от ЗАПСП, включително и да предявяват иски по чл. 94, 94а и 95 от ЗАПСП. При предявяване на такъв иск, разпоредбата на чл. 26, ал. 4 от ГПК не се прилага (чл. 95а, ал. 2 от ЗАПСП). В допълнение на това, такива права имат и "професионални защитни организации на правоносителите" по смисъла на §1, т. 17 от ДР на ЗАПСП, които съгласно устава си са оправомощени от своите членове да защитават техните права срещу нарушаването им, както и юридическите лица, които представляват в страната международна организация с такъв характер. Без съмнение те имат право да предявяват граждански иски, съответно - да се явят в процесуалното качество на "граждански ищци" в процеси за извършено престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК.

Не може да бъде аргумент в полза на недопускане на граждански иск и съображението, че пострадалият може да реализира претенцията си в отделен граждански процес, където има и възможност да предяви и останалите иски по ЗАПСП/ЗМГО и не плаща първоначална държавна такса. Ищецът е господар на иска, след като самият той е избрал предявяване на осъдителния иск в наказателния процес и има право за това, то той е преценил, че към този момент има интерес от точно такава защита. Същият демонстрира по този начин нежеланието си да изчаква завършване на наказателния процес и при евентуална осъдителна присъда да води ново дело за обезщетение, като освен субективните аргументи в полза на пострадалото лице е ясен и обективния такъв - репарирание на вредите в един разумен срок.

Пострадалият има право на достъп до правосъдие, за да може да заяви своята претенция за получаване на обезщетение за претърпени от престъплението вреди по смисъла на чл. 6, т. 1 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС). Необоснования отказ на съда да допусне разглеждане на граждански иск би представлявал отказ от правосъдие, което е в разрез с европейските стандарти и на практика – нарушение на посочената норма, имаща примат пред националното ни право по смисъла на чл. 5, ал.

4 от Конституцията на Р. България. По този начин не само в пълен обем, но и по-бързо ще бъдат защитени правата на пострадалия. Отделно на това няма никакво основание да се натоварва съдебната система с едно ново производство пред граждански съд, свързано с разходи, които не могат да бъдат оправдани с евентуалното осъждане на делинквента да заплати държавни такси.

В обобщение, след като има нарушение на права, значи има и посегателство спрямо носителя им, а носителя на тези права е не някой друг, а носителя на съответното нарушено право. Пострадал *винаги има*, вредите следват и деликта, осъществен посредством престъплението, а както и при останалите случаи на НК, когато има нарушение в правото, в следствие на извършено престъпление, изисква се да се даде възможността на пострадалия да защити правата си със средствата на НПК. Стеснителното тълкуване на НПК е недопустимо, когато се касае за права на пострадали от престъпление. Гражданският иск в производство пред наказателен съд за престъпление по чл. 172а, ал. 1 от НК по посочените аргументи е допустим.

5.2. ПОСТРАДАЛ ПРИ ПРЕСТЪПЛЕНИЕ ПО ЧЛ. 172Б ОТ НК

Изводите за наличие на вреди за престъпление по чл. 172а от НК изцяло са валидни и тук. В трите специални закона, съобразно и характерните особености на обектите на правна регламентация, е налице и разлика в субекта (носител, притежател или ползвател) на правото върху марка; промишлен дизайн; сорт растение или порода животно и географско означение. Това са лицата, които имат право да се разпореждат със съответния обект на позитивното гражданско право. При засягане на правата им по смисъла на чл. 172б от НК те се явяват *пострадали* от това престъпление.

Типичното тук, по отношение на търговската марка, е, че тя е произведение на икономиката и всички вреди при нарушаване в правата на правоимащия са измерими в стойностно изражение. "Стойността" на марката е невъзможно да бъде определена на самостоятелно основание, а единствено във връзка с вложените усилия на търговеца да изгради своята репутация или бранд. Вредите от използване на знак в нарушение на ЗМГО рефлектират именно върху търговската дейност на правоимащия, като ощетяват неговият бизнес - било чрез намаляване на продажбите, като пряка производна на нарушението, било чрез "очерняне" на неговата репутация или по другите изброени и обсъдени вече начини.

При престъпно използване на търговска марка, ОЮЛ може да поиска репарирването на вреди единствено като пряка последица от нарушението, чието оразмеряване не излиза извън обхвата и задачите на наказателното производ-

ство. Имайки предвид, че преобладаващо предмета на престъплението е фалшифицирани стоки, то претенцията в наказателното производство ще е предявен по реда на чл. 76б, ал. 1, т. 2 от ЗМГО. Така не е необходимо осъществяване на следствени действия, които са извън предмета на наказателното обвинение и извън предмета на гражданския иск - посочена пазарната стойност на оригинали на стоки е недостатъчна, за да се определят вредите, тъй като не дава представа, че именно такава сума биха получили носителите на права, ако бяха дали съгласието си тяхната марка да се използва от нарушителя в търговската дейност. Например, необходима е съпоставка между продаваните дрехи по отношение на качество, което обаче е невъзможно, защото правото да ползва марката и да поставя съответното лого върху стоката си има всеки търговец, който е сключил съответен лицензионен договор, респективно заплатил лиценза, а те са много. След като фалшифицираната стока е продавана на цени значително по-ниски от тези на производителя и потребителите по този начин не могат да бъдат заблудени, то няма и никакви вреди в правопритежателя, а остойносттаването на стоките по цени на дребно на правомерно произведени стоки е неправилно; и т.н.

Крайният извод е, че предвид характера и същността на вредите, нанесени на притежателя на право върху търговска марка, няма принципни пречки наказателният съд да разгледа граждански иск, основан на разпоредбите на чл. 76б, ал. 1, т. 2 от ЗМГО, тъй като същият съответства изцяло на нуждите както на ищеца, който е сезирал съда, така и на нуждите на правосъдието като цяло, с оглед процесуалните правила; включително и не противоречи на изискването в наказателното производство да бъдат приемани само искове за действителни вреди, претърпени от престъплението, по причина, че ще се изследват именно такива по съдържание вреди, но презумптивно определени по размер.

6. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА УВЕЛИЧАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА ПРИ РАЗСЛЕДВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

В хода на изготвяне на настоящото ръководство по повод престъпленията против интелектуалната собственост, бяха повдигнати различни проблеми, представляващи проблем за аудиторията - следователи, прокурори, съдии; а в по-общ план и предложения за повишаване на ефективността при разследване на престъпления против интелектуалната собственост. Основните от тях са:

- Неясна нормативна основа за престъпленията против интелектуална собственост; сложност при тълкуване на нормите, с оглед препращането към гражданските закони.
- Липса на ясни стандарти в закона, тълкувателна практика и указания по повод отделни обстоятелства, релевантни за интелектуалните престъпления - вреди, значителни вредни последици и др.
- Проблеми с разбиране и тълкуване на указанията, дадени с ТР №1/2013 г. на ОСНК, ВКС. По-конкретно - проблеми по отношение на намирането и уведомяване на съответния маркопритежател (ощетено юридическо лице) в хода на досъдебното производство; участие на ОЮЛ в досъдебната фаза; сключване на споразумение (чл. 381 и сл. от НПК) и участие на ОЮЛ при това сключване, във връзка с изискването за репарирание на имуществени вреди.
- Принципни проблеми при разследване на деяния, извършени в интернет - събиране на допустими доказателства, достатъчност на тези доказателства и пр.
- Различен подход в различните съдебни райони по повод разследвания за престъпления против интелектуална собственост. В частност са налице съдебни райони с множество разследвания, в други – почти липсват.
- В общ план са налице някои становища за принципно несъгласие с идеята със средствата на наказателното правораздаване да се защитават правата на носителите на права върху интелектуална собственост.

В обобщение, проблемите могат да бъдат разделени, съобразно и тяхната същност: (1) проблеми в нормативна основа; (2) проблеми в различната философия при инициране и приключване на наказателни производства (проблеми в организационен план); (3) процесуални проблеми; и (4) проблеми в знанието. Ограничавайки изложеното тук, единствено и само в контекста на провежданите обучения в областта на интелектуалната собственост, излагаме нашето виждане за намаляване проблемите, свързани с интелектуални престъпления.

- В общ план, при наличие на политическа воля за промяна на НК или създаване на нов такъв, би било полезно да се проучи внимателно външният опит на доказаните демокрации в Европа и САЩ, по повод нормативната база за криминализиране на нарушения против интелектуална собственост, като се извърши корекция на съответната нормативна основа и се предвиди възможно най-голяма яснота на закона, преоценка на обектите на интелектуална собственост, които могат да бъдат предмет на наказателноправна защита (в частност - отпадане на повече от

- тях, сега намиращи се в чл. 172б от НК); правна симетрия на чл. 172а и чл. 172б от НК, с увеличена диференциация на включените в тях състави; преоценка на санкциите; уточняване на конкретни термини като "фалшифицирани стоки" и пиратски стоки"; и др.
- По същият начин да се подходи при промяна на НПК, в частност по отношение на електронни доказателства и престъпления, извършвани с използването на интернет.
  - По отношение на неразбирането на идеята за наличие на система от престъпления против интелектуалната собственост, предлагаме продължаване дейността по обучение на състава на правоприлагащите органи в различни форми и с различен интензитет, отчитайки предимствата и недостатъците от настоящите обучения.
  - Трябва да се насочат сериозни усилия за разбиране на един от съществените проблеми: кооперирането на държавата с частния сектор по повод защита на интелектуалната собственост. Това е европейският модерен подход и изхожда от позицията, че държавата гарантира на частния сектор законосъобразно развитие на нормалният търговски оборот, а част от тази гаранция е наказателноправната защита. Държавата има интерес от закрилата на частни интереси по същество. От друга страна, бизнесът има интерес да съдейства на държавата, като добросъвестно я подпомага по повод качествено и ефективно правораздаване. В това коопериране обаче не следва да има равнопоставеност, тъй като държавата е по-силният партньор, но пък от своя страна именно държавата следва да гарантира ефективна защита на бизнеса. Тези съображения са особено важни, тъй като ако е налице разбиране на прокурори, следователи и съдии за тях, би се преодоляло частично битуващо мнение за неправилност изобщо на наказателноправната защита за нарушения на интелектуална собственост.
  - Особено важен проблем е виждането на органите на досъдебното производство първоначално, а в последствие и на съда, по повод обстоятелството спрямо кои нарушения на интелектуална собственост трябва да има наказателно разследване, и против кои - не. Този проблем наричаме "свърхкриминализация/неглижиране". И двете му прояви норми са абсолютни пречки за изграждане на доверие на бизнеса към държавата, а от там и на обществото към държавата. В тази връзка предлагаме Прокуратурата да преразгледа отношението си към престъпленията против интелектуална собственост, като организира изработването на поне приблизителен стандарт за разследващите органи, при който при

първоначалните данни за нарушение е обществено оправдано да се образува досъдебно производство. Предлагаме в тази връзка концентриране на наказателното преследване към престъпления с предмет "фалшифицирани" и "пиратски" стоки, най-вече в сериозни търговски мащаби и с придобиване на преки или непреки печалби от такава дейност (например, организирано сериозно производство/внос на фалшификати, организирано разпространение на пиратска продукция и др.), но не и в незначителни такива случаи. Към този минимален стандарт трябва да бъдат взети предвид степента на обществена опасност, а като маркери за повишена степен могат да бъдат: опасност за живота и здравето на потребителите при фалшификати (например, при лекарства, храни, авточасти и др.); необичайно големи размери като брой или цена на фалшифицираните стоки (не може обаче да се има предвид единствено и само цената на фалшификата по смисъла на чл. 76б, ал. 1, т. 2 от ЗМГО); утежняващи обстоятелства, свързани със субекта на престъплението (повторност, рецидив); вида на изпълнителното деяние (внос, по особено упорит престъпен начин и пр.); сериозно засягане на определени марки в конкретна област на търговията или в конкретни райони на страната (например, фалшифицирането на стоки може да доведе до сериозни загуби на пазар за конкретен регион на дадена марка, дори до фалит).

- Засилване ролята на административнонаказателната защита. Множество от сега образуваните досъдебни производства за престъпления по чл. 172а и чл. 172б от НК са с предмет използване на произведения в интернет или нарушения върху дрехи и/или обувки (например, 100 чифта обувки, 50 броя анцузи и пр.). При бъдеща преоценка от страна на Прокуратурата добре би било да се приеме този род нарушения за релевантни към административното наказване, но не и към наказателното правораздаване. Посочваме, че свръхкриминализацията е проблем, водещ само до негативи в икономически, социален, обществен и професионален аспект.
- В тази връзка, следва изпълнителната власт да се ангажира със съществено реструктуриране на административнонаказателния си апарат. Трябва да посочим, че даването на административнонаказателни правомощия на Патентно ведомство е екзотика, която липсва в Европа. Би било добре да се изследва опита на развитите държави в ЕС по отношение създаване на нарочни органи, занимаващи се координиране и защита на интелектуална собственост, и предоставянето им на администра-

- тивнонаказателни правомощия (Обединено кралство Великобритания, Франция, Испания, Италия).
- Крещяща е нуждата от нарочна регламентация на отношенията, развиващи се в интернет. Напредналите държави-членки на ЕС промениха своето законодателство, създавайки нарочни административни органи, следящи за нарушение на права в интернет, посредством специална административна процедура и придаване на значителни правомощия в тази връзка (Италия, Испания, Обединено кралство и др.)
  - По отношение на конкретен проблем - задължението на органите на досъдебното производство да издирят и уведомят ощетеното юридическо лице за престъпления по чл. 172б от НК, както и правоимащите на авторски права при престъпление по чл. 172а от НК, намираме, че е възможно бързо и ефикасно решение. Предлагаме да бъдат проведени консултации между прокуратурата и правозащитните организации по смисъла на §1, т. 17 от ДР на ЗАПСИ и/или организации за колективно управление авторски и сродни на авторските права по смисъла на чл. 40 от ЗАПСИ, както и правоносители на търговски марки и техни представители за България. При тези срещи следва да се намери подходящ алгоритъм, по който органите на досъдебното производство без значително затруднение да могат да уведомят пострадалите за осъществени престъпления против интелектуална собственост. Подходящо в този ред на мисли е създаване на електронен регистър, в който нормативно да се определи срок за вписване на съответните носители на права, с посочване на електронен и стационарен адрес, който регистър да бъде достъпен за органите на досъдебното производство и съд, а уведомяването им да се извърши чрез него. Трябва да се посочи, че множество досъдебни производства не могат да се проведат в разумен срок именно по повод тук посочената пречка (особено за престъпления по чл. 172а от НК, с множество автори и изпълнители, имащи права върху произведенията). При гарантиране на такова уведомяване, както и при поето задължение от страна на правоимащите да се впишат в него, с уточнение на детайлите, ще бъде преодолян проблема. Трябва да се посочи, че именно бизнесът има интерес да се гарантират неговите интереси в наказателния процес - така и инициативата да се впишат в такъв регистър следва да е тяхна. От друга страна държавата не може и не следва неоправдано да отлага наказателни дела единствено и само, за да издирва правоносители. При евентуална липса на такива лица или гарантиране по друг начин на оповестяването в хода на досъдебното производство

според нас няма да има пречка делото да се внесе в съда, като се мотивира неуведомяването на ошетеното юридическо лице по негова вина, т.е. вероятно предявеният бъдещ граждански иск е станал причина за отлагане на наказателното производство. Така делото ще бъде разглеждано в разумен и бърз срок.

- На последно място трябва да отбележим, че правото на интелектуална собственост е един от най-сложните дялове в правото изобщо. Огромният обем натоварване, концентриран в някои съдебни райони, нетипичност на този вид престъпления, липса на специализация на отделните кадри в правораздавателната система, винаги ще е проблем при разглеждане на този вид престъпления, а и нарушения. Тук решението е комплексно - чрез преценка на закони (по отношение на яснота, съобразеност със законодателството на ЕС, промяна в подсъдност, създаване на специализирани състави в прокуратура и съд и пр.); чрез управленски решения (указания от прокуратурата по повод престъпленията, ситуиране на нови административнонаказващи органи и пр.); чрез обучение и специализации на лица от състава на правораздавателните органи и др.

МИТНИЧЕСКИ РЕЖИМ И МЕРКИ НА ГРАНИЦАТА

Присъединяването на България към външноикономическите отношения на ЕС, в това число към митническия съюз, наложи привеждане на търговската политика на страната ни в съответствие с общата търговска политика. Българската митническа администрация стана част от европейската и пое функциите по прилагане на разпоредбите на общата търговска, общата селскостопанска и политиката в областта на рибите и рибните продукти.

Първата стъпка в посока сближаване с процедурите и практиките, прилагани от митническите служби на държавите от ЕС, беше приемането на нов Закон за митниците (ЗМ), хармонизиран с Митническия кодекс на Общността. Неговата структура е подобна на тази на Митническия кодекс и включва разпоредби за правата и задълженията на лицата по отношение на митническата материя, факторите, на базата на които се прилагат вносните и износните мита и други мерки, свързани с търговията със стоки, включително Митническата тарифа и класирането на стоките; произхода на стоките - непреференциален и преференциален; облагаемата стойност; както и всички митнически режими. Тези разпоредби представляват базата за по-нататъшното еднакво прилагане на митническите процедури.

Бяха приети още Правилник за приложение на Закона за митниците (ППЗМ) и други нормативни актове, осигуряващи функционирането на системата. Глобализацията и необходимостта от гарантиране на сигурност и улеснения за търговията, Лисабонската стратегия за конкурентоспособност и развитие, създаването на възможности за работа на митниците в електронна среда, инициативата за "по-добро регулиране" на митническите процеси и процедури са само част от факторите, които наложиха модернизиранието на Митническия кодекс на Общността. За да отговори на новите реалности и с оглед постигане на заложените в Лисабонската стратегия цели в областта на Митническия съюз, Европейската комисия прие *Предложение СОМ/2005/608 относно модернизиранието на Митническия кодекс на Общността*.

Регламентът, въвеждащ разпоредбите на Модернизирания митнически кодекс, е одобрен в съответствие с член 251, ал. 2, б. "а" от Договора за създаване на Европейската общност, чрез процедурата на съвместно приемане на решение от Съвета на ЕС и Европейския парламент - Регламент (ЕИО) №2913/92 на Съвета от 12.10.1992 г. относно създаването на Митнически кодекс на Общността и регламентът за приложението му; въведени изменения с Регламент (ЕО)

№450/2008 г. на ЕП и на Съвета от 23.04.2008 г. за създаване на Модернизиран митнически кодекс на Съюза (отменен с Регламент (ЕС) №952/2013 г. на ЕП и Съвета от 09.10.2013 г., частично влязъл в сила от 31.10.2013 г., окончателно от 01.06.2016 г.). Сред поставените цели са модернизиранието и опростяването на митническото законодателство и административните процедури от гледна точка както на митническите органи, така и на икономическите оператори; и адаптиране на митническите правила към общи стандарти за съвместими информационни системи чрез рационализиране на митническите процедури и процеси. В този смисъл Митническият кодекс представлява съвременен правен инструмент, предвиждащ много по-опростени и ясни правила, баланс между сигурността и улесняването на търговията, които превръщат митниците в партньор на коректните търговци.

Доказателство за изключително важната роля на митническия режим е факта, че митническият съюз между западните европейски държави даде началото на Европейският съюз. Митническият съюз е вторият етап при изграждането на икономическа интеграция след създаването на зони за свободна търговия.

"Последователните етапи за развитие на интеграционния процес са следните: зона за свободна търговия – премахване на бариерите пред свободното движение на стоки, но запазване на компетентност по отношение на стоките от трети страни; митнически съюз – зона за свободна търговия и обща митническа тарифа; общ пазар- митнически съюз и свободно движение на лица, услуги и капитали; паричен съюз – общ пазар и единна валута; икономически съюз – паричен съюз и единна парична и бюджетна политика, контролиран от централен орган, отговорен пред парламента, който от своя страна определя външната политика и политика за сигурност; цялостен съюз – пълно унифициране на участващите икономики и обща политика в областта на данъците, общественото осигуряване и т.н.", Бернард

След приемането ни като равноправен член на ЕС, България стана негова външна граница и чрез митническия режим брани фискалните и икономическите интереси на целия Европейски съюз. Това обстоятелство обуславя нарастващото значение на административно-правната охрана и наказателноправната защита на митническия режим на Република България. Елемент от законодателството се явява общностното митническо законодателство, което следва да се прилага еднакво на митническата територия на Общността.

Изграждането на вътрешния пазар представлява един от основните етапи на интеграционния процес и е заложено като основна цел на ЕС в чл. 3, пар. 3 ДЕС.

Вътрешния пазар на ЕС е единен пазар, в който е обезпечено свободното движение на стоки, услуги, капитали и лица и в който европейските граждани са свободни да живеят, учат, работят и да развиват бизнес. Като едно интегрирано, отворено и конкурентно пространство, той насърчава мобилността, конкурентоспособността и иновациите, взаимодействайки в частност със секторните политики на ЕС. Създаването и функционирането на вътрешния пазар се осъществява върху поредица от абсолютни и относителни забрани с директен ефект, които са включени в ДФЕС, както и на актове на производното право, които имат за цел хармонизиране на националните законодателства в съответните области.

Една от уредените в договорите забрани е свързана с режима на свободното движение на стоки. Принципът на свободното движение на стоки се прилага към всички продукти, които имат парична стойност и поради това могат да бъдат предмет на търговски сделки. Това определение включва не само промишлените стоки, но и селскостопанските продукти, произведенията на изкуството, отпадъците или нетелесни вещи като електроенергията. Принципът на свободното движение се прилага както към продуктите, които произхождат от държавите-членки, така и към продуктите, които се намират на територията на Общността, след като са били внесени по установения ред от трета страна. Забраните и ограниченията не могат да представляват средство за необоснована дискриминация или прикрито ограничение.

Част от правната уредба на свободното движение на стоки е непосредствено свързана със системата на митническия съюз. Митническият съюз е пространство, в което държавите премахват митата помежду си и прилагат обща митническа тарифа спрямо трети страни. Това правомощие се поема от наднационално обединение, тъй като митата от общата митническа тарифа се определят от Съвета на ЕС, по предложение на ЕК. Наред с общата митническа тарифа действа и интегрирана тарифа ТАРИК. Така на практика държавите-членки се лишават от каквато и да било регулираща функция в областта на митническия съюз.

Системата на митническия съюз обхваща забраната на митата по вноса и износа и на таксите с равностоен на мито ефект между държавите-членки, уредена в чл. 30 от ДФЕС. Под такса с равностоен ефект трябва да се разбира всеки финансов налог, дори минимален, който е въведен едностранно, независимо от названието и метода на събирането му, върху стоки – местно или чуждо производство, и който се събира единствено поради факта, че съответната стока пресича границата. Тези налози съставляват "такса с равностоен ефект", дори когато не постъпват в държавния бюджет, не са дискриминационни или протекционистични, и таксувания продукт не се конкурира с местен такъв. От това определение, дадено от Съда на Европа, следва, че забраната може да бъде приложена

към такси, които не се събират в полза на държавата в тесен смисъл, а в полза на местен орган или дори на орган, който упражнява прерогативи, свързани с публична власт. Тук следва едно уточнение, факта, че "таксата с равностоен ефект" се налага поради пресичането на граница, отграничава този вид такси от вътрешното данъчно облагане. Вътрешното данъчно облагане е забранено, само когато е дискриминационно. Дори когато се прилага без дискриминация към местни и вносни стоки, вътрешният данък във всички случаи е забранен, ако приходите от него ползват само националното производство.

Пряко свързана със свободното движение на стоки е и забраната за количествени ограничения върху вноса и износа, както и всички мерки с равностоен ефект между държавите-членки. Същата е уредена в чл. 34 и 35 ДФЕС и има директен ефект. Според Съда, понятието "мерки с равностоен ефект" обхваща "всички търговски правила на държавите-членки, които могат реално или потенциално, пряко или непряко да възпрепятстват търговията в Общността". Забраната на количествените ограничения и на мерките с равностоен ефект не е абсолютна. Договорите допускат ограничения върху вноса и износа, основаващи се на съображения за обществен морал, обществен ред, обществена сигурност, за закрила на живота и здравето на хората, животните, растенията, за закрила на националните богатства с художествена, историческа или архитектурна стойност, както и за закрила на индустриалната или на търговската собственост. Първата поредица изключения са установени в съдебната практика в известното решение по делото Касис дьо Дижон (немското право забранява продажбата на ликьор с алкохолно съдържание под 22% и поради тази причина вносът на френски ликьор с алкохолно съдържание от 15% е забранен). Съдът на ЕО (сега Съд на ЕС) приема, че държавите-членки могат да спрат вноса на продукти, които се разпространяват законно в друга държава-членка, но не съответстват на предписанията на държавата по вноса, ако тези предписания са нужни за удовлетворяване на императивните изисквания като ефективност на данъчния контрол, закрила на общественото здраве, почтеност на търговските сделки, защита на потребителите, опазване на културата или околната среда. По дело Dawsonville 8/74 (белгийското законодателство изисква сертификат за произход при внос на стоки с наименование за произход – в случая шотландско уиски; налице е внос от Франция без сертификат, тъй като търговецът е затруднен да си извади такъв от Англия), решението е, че всяка мярка, която засяга пряко, косвено, действително или потенциално търговията в ЕО е ММЕ (мярка с еквивалентен ефект).

Една мярка, която има за резултат ограничаване на вноса или износа, може да се смята за разрешено изключение само ако се прилага без разлика към мест-

ни и вносни стоки - ако е недискриминационна и не надхвърля необходимото за постигане на нейната цел, т.е. ако е пропорционална.

Стоките, транзитирани през митническата територия на Общността, не се делят на местни и чуждестранни, а на общностни или необщностни (понятия, дефинирани в митническото законодателство). Съгласно член 4, т. 18 от Регламент 450/2008 общностни са следните стоки:

- стоки, изцяло получени на митническата територия на Общността и които не съдържат в себе си стоки, внесени извън митническата територия на Общността. Стоките, изцяло получени на митническата територия на Общността, нямат митнически статут на общностни, ако са външен транзит, временен внос (чл. 101, пар. 2, б. "в" Регламента);
- стоки, въведени на митническа територия на Общността от държави или територии извън тази територия, допуснати в свободно обръщение; или
- стоки, получени или произведени в границите на митническата територия на Общността.

Необщностните стоки, съгласно чл. 4, т. 19 от същия регламент, са стоките, различни от посочените по-горе общностни стоки, или са загубили своя статут на общностни стоки.

От датата на присъединяване към ЕС България възприе и прилага изцяло Общата търговска политика на ЕС по отношение вноса от трети страни, в т.ч. Общата митническа тарифа и преференциалните търговски споразумения на ЕС, както и прилаганите антидъмпингови и защитни мерки.

Справка за прилаганите по вноса и износа мерки могат да бъдат направени в базата данни ТАРИК на ЕС, която е достъпна чрез интернет страницата на Европейската комисия.

ТАРИК е популярното съкращение на информационната система на Интегрираната тарифа на Европейските Общности. За интернет потребителите ТАРИК представлява информационна система без обвързваща юридическа стойност, която е създадена, за да показва на търговците, широката публика и властите на държавите, които не са членки на ЕС, различните правила, приложими по отношение на вноса и износа в и от Европейския съюз. На търговците от ЕС системата предоставя информация относно възможностите за възстановяване на определени суми при износ на селскостопански стоки извън границите на Общността за трети страни - процедура известна още като "процедура при възстановяване при износ"; може да се срещне и като погрешно възприетия термин "предоставяне на експортни субсидии".

Търсенето се осъществява по два начина: чрез кода на стоката по ТАРИК или чрез описание на стоката. ТАРИК съдържа основните категории мерки:

- Тарифни мерки
  - Мита по вноса от трети страни, определени в Комбинираната номенклатура на ЕС;
  - Суспендирани мита;
  - Тарифни квоти; и
  - Тарифни преференции.
- Селскостопански мерки
  - Селскостопански компоненти;
  - Допълнителни мита за съдържанието на захар и брашно;
  - Изравнителни такси; и
  - Възстановявания при износ на основни селскостопански стоки.
- Мерки на търговска защита
  - Антидъмпингови мита; и
  - Изравнителни мита.
- Мерки свързани с ограничение на движението
  - Забрани по вноса и износа;
  - Ограничения по вноса и износа; и
  - Количествени ограничения.
- Мерки за набиране на статистически данни
  - Наблюдение на вноса; и
  - Наблюдение на износа.

Законовото основание за ТАРИК се съдържа в Регламент 2658/87 на Съвета относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа.

ТАРИК не съдържа информация относно прилаганите на национално ниво от държавите-членки други държавни вземания като ДДС, акцизи и такси.

Тарифната квота представлява преференциална тарифна мярка, която се изразява в прилагане на намалено или нулево мито в рамките на определено количество или стойност на вноса, валидна за определен период от време и за определен произход. Режимите за администриране на тарифните квоти са два. Единият е управляван от митническата администрация на принципа "пръв пристигнал - пръв обслужен" съгласно чл. 308а–308с от Регламент на Комисията 2454/1993, а вторият е управляван на базата на вносни лицензи съгласно законодателството в областта на мерките на Общата селскостопанска политика.

Независимо от режима на администриране, всяка тарифна квота се характеризира с т.нар. Ордер №. Посредством митническата информационна система тези искания се препращат в ГД "Данъци и митнически съюз", където се обработват постъпилите от всички държави-членки искания за тарифни квоти и се извършва разпределението по исканите количества.

Автономните мерки за суспендиране на митата представляват автономни решения за пълно или частично премахване на митата, приложими по отношение на вноса от трети страни в ЕС. Тези мерки имат за цел насърчаване на икономическата активност на производствените предприятия в Общността и повишаване на тяхната конкурентоспособност. Съществуват два основни вида мерки: суспендиране (премахване или намаляване на митата без количествени ограничения), които не предвиждат количествени ограничения в обема на внесените стоки и се прилагат при липсата на производство на дадена стока в рамките на ЕС; и автономни тарифни квоти, които представляват намалена ставка единствено за предварително определена стока за даден период, като след достигането на определените нива вносът на стоката се осъществява при обичайните условия. Тази мярка се прилага при наличие на недостатъчно производство на стоката в рамките на Общността.

Терминът суспендиране означава, че тези мерки са временни и могат да бъдат прилагани в период, който се определя за всяко конкретно споразумение. Щом мерките бъдат приети, те започват да се прилагат на цялата територия на ЕС. Инициатор на въвеждането на суспендирани мита може да бъде всяка българска фирма – производител, която използва в дейността си вносни суровини. За целта тази фирма или представляващата я браншова организация подават в Министерство на финансите специален формуляр с искането си, който се разглежда от Комитета по Интегрираната митническа тарифа и след това се прераща до работната група "Икономически и тарифни въпроси" към Европейската комисия. Условието на които трябва да отговарят стоките, предложени за суспендирано мито са дадена суровина да не представлява сама по себе си краен продукт и по отношение на нея да не се прилага друга схема, а преференциално тарифно третиране. Обсъждането на исканията се провежда два пъти годишно и приетите мерки започват да действат от 1 юли на същата календарна година или от 1 януари на следващата, като обичайния им период на действие е 5 години, като някои от тях могат да бъдат превърнати и в постоянни преференции при доказване на трайна липса на дадените стоки на европазара. Именно в изпълнение на тези условия на България е разрешено да внася със суспендирано мито необходимите ѝ горива за реактора в АЕЦ "Козлодуй" и суровини за завода в Пирдоп от трети страни. В същото време, на Булгартабак ("Булгартабак Холдинг Груп" АД) е отказано искането да внася на преференциална тарифа няколко вида тютюн поради възражения на няколко фирми - производителки на същата стока (компаниите от Гърция и Унгария, държащи на склад точно търсените видове тютюн), които се намират в границите на ЕС. Според общоевропейското търговско законодателство в случай на наличие на територията на ЕС на производство или производствен капацитет за стока, чието суспендиране се иска от дадена държа-

ва-членка, е възможно ЕК или друга държава-членка да отправят възражение. Възражения за суспендиране се допускат също и при наличието на производство или производствен капацитет за еквивалент или заместващ продукт на обявения за митническо префериране. Комуникацията относно качествата и количествата на продуктите, както и тяхната приложимост за съответните цели, се осъществява между самите фирми - производителки. Съгласно нормативните разпоредби на външнотърговската политика на ЕС, администрациите на държавите-членки не могат да участват като страна в тази комуникация.

Могат да бъдат суспендирани митата за стоки, които не са налични на територията на ЕС и които представляват суровини, материали, полуготови изделия или компоненти за производство. Автономни мерки за суспендиране на митата не могат да бъдат предоставяни за крайни продукти.

Режимът транзит в рамките на митническото законодателство на Общността се разглежда като: общностен режим транзит (чл. 340а-450г на Разпоредбите за прилагане на митническия кодекс) и други транзитни режими, прилагани в рамките на Общността (чл. 451-462 на Разпоредбите за прилагане на митническия кодекс), когато превозът на стоките се осъществява:

- под покритието на карнет ТИР²⁹ (Конвенция за ТИР);
- под покритието на карнет АТА³⁰ (Конвенция АТА), използван като

---

²⁹ Карнетът ТИР (TIR CARNET) представлява международен транспортен гаранционен документ за обезпечаване на митнически вземания до 50 000 щатски долара. Издава се по силата на международна конвенция ТИР, под гаранцията на оправомощените за това организации – IRU (Международна асоциация на превозвачите), а за България – АЕВТРИ (Асоциацията на българските предприятия за международни превози и пътищата). На практика карнетът ТИР е международен документ за транзит на стоки, под покритието на гаранцията, дадена от издаващата организация. Съгласно него се превозват стоки и товари с митнически печати и пломби, в автотранспортни средства или контейнери. Необходимо е горепосочените транспортни средства да са предварително одобрени по описаните от Конвенцията методи и да притежават валидно Свидетелство за митническа годност.

³⁰ Карнетът АТА се издава по силата на митническата конвенция за временно допускане на стоки АТА. Идеята за създаване на общ международен митнически документ за временен внос на стоки (с изключение на превозните средства) се заражда към края на 50-те години и в крайна сметка на 30.07.1963 г. конвенцията АТА влиза в сила, а за България е в сила от 01.11.1964 г. Абревиатурата АТА е комбинация от първите букви на френския и английския израз "Временно допускане", съответно "Admission temporaire" и "Temporary admission". Конвенцията АТА е насочена към опростяване и унификация на митническите процедури, свързани с временния внос, реекспорта и транзитното пренасяне на стоки през територията на договарящите страни. Въвежда се единен международен митнически гаранционен документ - Карнетът АТА. Всяка една страна, член на конвенцията приема Карнета АТА вместо своите национални документи за временен внос, временен износ или транзит. Употребата на Карнета АТА позволява опростяване на

- транзитен документ;
- под покритието на Рейнския Манифест (според чл. 9 на допълнителната Конвенция за плаване по Рейн);
- под прикритието на формуляр, предвиден в Конвенцията между страните членки на НАТО с оглед статута на техните армии;
- чрез пощенски пратки, включително колети.

Общностният режим транзит може да бъде: външен общностен транзит (процедура T1) и вътрешен общностен транзит (процедури T2 и T2 F).

Съгласно чл. 91, ал. 1 МК режимът външен транзит разрешава превоза от едно до друго място на територията на Общността на: необходимостни стоки (стоки от трети страни), без тези стоки да бъдат обект на вносни мита и други такси и без да подлежат на мерките на търговската политика; общностни стоки в случаи и при условия, определени в съответствие с процедура на Комитета, за които като продукти са предвидени ограничителни или насърчителни мерки по износ, с цел тези мерки да не бъдат избегнати или неправомерно използвани.

Режимът вътрешен общностен транзит (процедура T2 и T2 F), съгласно чл. 163, ал. 1 от Митническият кодекс на Общността, разрешава превоза на общностни стоки от едно до друго място на митническата територия на Общността, като се преминава през територията на трета страна, без това да води до промяна на техния митнически статут.

Ролята на митническите органи при прилагането на нетарифираните мерки е да подпомогнат съответния компетентен национален орган по осъществяването на контрола, свързан със съответните забрани и ограничения. Съгласно чл. 58 от Регламент 2913/92/ЕС и чл. 248 от Регламент 2454/93/ЕС при основателни съмнения митническите органи могат да отложат с мотивирано решение разрешаването на исканото за стоките направление, като незабавно уведомят определения компетентен орган, свързан със съответната забрана или ограничение. В съответствие с чл. 250 от Регламент 2454/93 при непредоставяне на регламентирани съгласно законодателството документи, не се разрешава вдигането на стоките. Нетарифни мерки, приложими в ЕС, се групират в: ветеринарен контрол, фитосанитарен контрол, контрол за пресни плодове и зеленчуци, на лекарства, на радиоактивни материали, необработени диаманти, контрол на дива флора и фауна, експортен контрол на стоки с възможна двойна употреба, превоз на

митническите процедури, отбягване от попълване на нови митнически документи, изискване за разрешение за временен внос, внасяне на парични гаранции и т.н., които водят до излишно усложняване на митническите процедури, в случаите на временен внос, временен износ и транзит на професионално оборудване, изложбени експонати, педагогически материали, и т.н.

опасни стоки и временен внос на културни стоки, взривни вещества. Нетарифните мерки, приложими в ЕС, са дефинирани в Регламенти, както следва:

- **Регламент 1334/2000 от 22.06.2000 г., установяващ Общността режим за контрол върху износа на изделия и технологии с двойна употреба**

Регламент №1334/2000/ЕС за експортен контрол на стоки и технологии с двойна употреба въвежда ефективна система от мерки на Общността по отношение износа на стоки с двойна употреба. Съгласно определенията на Регламента "стоки с двойна употреба" са стоки, включително програмни продукти и технологии, които могат да се използват, както за граждански, така и за военни цели, и включва всички стоки, които могат да се прилагат както за не-взривна употреба, така и по какъвто и да било начин, подпомагащ производството на ядрени оръжия или други ядрени взривни устройства. Експортът на стоки и технологии с двойна употреба, изброени в Приложение I на Регламента, подлежи на разрешителен режим, като разрешението за износ на такива стоки е валидно за целия Европейски съюз. Съгласно чл. 6 на Регламента за износ на някои видове стоки, предназначени за следните страни – Австралия, Канада, Япония, Нова Зеландия, Норвегия, Швейцария и САЩ (Приложение II на Регламента) се въвежда генерално разрешение за износ от Общността. За всякакъв друг износ, за който се изисква разрешение съгласно Регламента, разрешението се издава от компетентните органи на държавата-членка, където е установен износителят. Разрешението може да бъде индивидуално, глобално или генерално. Всички индивидуални и глобални разрешения за износ се издават по образец, посочен в Приложение IIIа. Генералните разрешения за износ се публикуват съгласно националните закони и практика и се издават в съответствие с образеца в Приложение IIIв на Регламента.

Съгласно чл. 13 на Регламента митническите формалности при износ на стоки с двойна употреба се осъществяват само от митнически учреждения, специално определени за тази цел. Според разпоредбата на чл. 12 при извършване на формалностите при износ на стоки с двойна употреба в митническите учреждения, където се обработва митническата декларация за износ, износителят е длъжен да представи издадените от компетентния орган разрешения за износ (генерално, глобално или индивидуално). От износителя може да бъде изискано да осигури превод на разрешението за износ на официалния език на държавата-членка, където се подава декларацията за износ. Държавата-членка, къ-

дето се осъществява износа, има право да преустанови износа от своята територия на стоки с двойна употреба, изброени в Приложение I, за които има валидно разрешение за износ, когато има основание да подозира, че: информация, която има отношение по въпроса, не е била взета предвид при издаването на разрешението или обстоятелствата сериозно са се променили след издаването на разрешението. В този случай с компетентния орган на държавата-членка, която е издала разрешението, незабавно се провеждат консултации. Ако компетентния орган реши да подкрепи разрешението, той дава отговор в рамките на 10 работни дни, който срок може да бъде удължен до 30 работни дни при изключителни обстоятелства. В такъв случай или ако не бъде получен отговор в рамките на 10 до 30 дни, стоките с двойна употреба се освобождават незабавно. Държавата-членка, която е издала разрешението, информира останалите държави и Комисията.

Съгласно чл. 21 на Регламента, за всякакви прехвърляния (трансфер) в рамките на Общността на стоки с двойна употреба, изброени в Приложение IV, се изисква разрешение, като за стоките, изброени в Част 2 на Приложението, не може да се издава генерално разрешение. В определени случаи държава-членка има право да наложи изискване за получаване на разрешение за прехвърляне на други стоки с двойна употреба от нейна територия към друга държава-членка.

- **Спазване на въведено ембарго в изпълнение на Общи позиции на Съвета на Европейския съюз и Резолюции на Съвета за сигурност на ООН**

След присъединяването на страната към ЕС от 01.01.2007 г. се изпълняват съответните задължения и във връзка със спазване на въведено ембарго по отношение определени държави в изпълнение на Общи позиции на Съвета на Европейския съюз и Резолюция на Съвета за сигурност на ООН.

- **Регламент 259/93 от 1.02.1993 г. относно надзора и контрола върху превози на отпадъци в рамките на, за и от Европейската общност**

На Европейско ниво трансграничният превоз на отпадъци се регламентира от Регламент (ЕЕС) 259/93 за надзора и контрола на превозите на отпадъци в рамките на, от и за Европейската общност, както и от **Регламент (ЕС) 1547/1999** и **Регламент (ЕС) 1420/1999**, въвеждащи процедурите за износ на отпадъци от Зеления списък за развиващите се страни.

За прилагането на Европейското законодателство е подготвено ръководство за нуждите на митническата администрация.

- **Регламент 2037/2000 от 29.06.2000 г. за веществата, които разрушават озоновия слой**

Регламент №2037/2000/ЕС за веществата, които нарушават озоновия слой урежда условията за вноса, износа, пускането на пазара и употребата на продукти и оборудване, съдържащи озоноразрушаващи вещества.

Съгласно разпоредбите на Регламента вноса в Общността на контролираните вещества подлежи на лицензионен режим. Вносните лицензи се издават от Европейската комисия, след като се увери, че веществата отговарят на определените изисквания. Комисията изпраща копие от всеки издаден лиценз на компетентния орган на страната-членка, за която е предназначен вноса. Лиценз за преработка ще се издава само ако контролираните вещества ще се използват в митническата територия на Общността по режима за активно усъвършенстване по чл. 114, ал. 2 от Митническия кодекс и при условие, че подобрения продукт е предназначен за реекспорт в страна, където производството, консумацията или вноса на конкретното контролирано вещество не е забранено. Свободното движение в границите на Общността внесени от трети страни подлежи на количествени ограничения.

Разпоредбите на Регламента забраняват вноса на контролирани вещества от държави, които не са страни по Монреалския протокол. Също така се забранява вносът на продукти, съдържащи контролирани вещества от държави, които не са страни по Протокола. Списъкът на продуктите съдържащи контролирани вещества и кодовете по комбинираната номенклатура са посочени в Приложение №V. Съгласно чл. 11 на Регламента се забранява износ от Общността на хлорфлуорвъглероди, други напълно халогенирани хлорфлуорвъглароди, халони, тетрахлорметан, хидробромхлорвъглероди, продукти и оборудване с изключение на лични вещи, съдържащи тези вещества или чието функциониране зависи от зареждане с такива. Износът на контролирани вещества от Общността подлежи на разрешителен режим. Разрешителните се издават от Комисията, която изпраща копие на всяко издадено разрешително до компетентния орган на съответната страна-членка.

- **Регламент 304/2003 от 28.01.2003 г. относно износа и вноса на опасни химични вещества**

Отпада разрешителния режим при внос. Остава регистрационния режим за износ.

Приложение I на Регламента е изменен и допълнен чрез разпоредбите на **Регламент 77/2006 от 23.05.2006 г.** Измененията се отнасят до въвеждане на нови вещества, които подлежат на контрол при внос и износ. Митническите органи ще имат достъп до Европейската база данни EDEXIM, като за тази цел в момента се разработва версия за този директен достъп до информацията относно подадените в Европейската комисия уведомления за износ от Приложение I, държавите, към които се осъществява, сроковете на валидност. Министерство на околната среда и водите е длъжна да подготви конкретни указания за митническите служители.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПРОТИВ МИТНИЧЕСКИЯ РЕЖИМ

Разпоредбата на чл. 242, ал. 1 от НК е кодифицирана в раздел III от Особената част на НК като престъпление против "митническия режим". Изпълнителното деяние е насочено срещу установения ред за износ и внос на стоки и ценности през митническите граници на страната. Към тях се отнасят на първо място контрабандата на стоки, предмети и вещества, с търговско предназначение, а също така на оръжие или боеприпаси, ядрен материал и съоръжения, технологии, суровини и материали, предмети на художественото, историческото и археологическото наследство, екземпляри от защитен вид (или негова част, или продукт) от дивата флора или фауна, митническите измами и другите свързани с тях съпътстващи ги или улесняващи ги престъпления.

Анализът на текста на чл. 242 от НК показва, че е усложнен състав, в който си дават среща различни правни дефиниции и институти, като граница, съучастие, предварителен сговор, организирана престъпна група, документни престъпления, измама, длъжностно лице във връзка с митниците, препратки към законите за наркотиците, за енергетиката, за лова и околната среда и т.н.

Определенията, дадени за понятията общностни и необщностни стоки, за митнически органи и за техния статут и значение на направените от тях констатации и на постановяваните решения, на "митнически надзор" и "митнически контрол", "митническо задължение", на различните видове "митнически режим" и "митническо направление", и за правилата за деклариране на стоките и на дължимите се митнически формалности за определяне на статута им, за облагането им с митни сборове и/или обезпечаване тяхното заплащане, за издаване на съответните електронни и на хартиен носител документи за техния превоз и проследяване на доставката им до крайния получател до освобождаването им за икономическо обращение или техният износ от митническата територия на Съюза, са от съществено значение за съставомерността на деянието, като посочването им е необходимо с оглед бланкетната конструкция на състава на това престъпление.

За стоките, намиращите се на територията на ЕС, се презюмира, че са по произход общностни и като такива за тяхното придвижване на територията на ЕС не е необходимо декларирането им пред митническите органи и тяхното разрешение, доколкото обаче не са поставени под специален разрешителен режим.

Когато стоките са необщностни, от момента на въвеждането им на територията на ЕС те са под митнически надзор и остават под него до определяне на

митническия им статут и оформяне на съответните митнически формалности. След това се разрешава пускането им в свободно обращение или тяхното придвижване на територията на Съюза под съответен, допустим митнически режим до крайния получател или съответното митническо направление до свободен склад или свободна зона, като вид митнически режим. Всяко отклонение от тези правила води до неправомерно въвеждане на стоките на територията на ЕС, съответно на държавата-членка, което е свързано с възникване на митническо задължение и отговорност за вносителя, приносителя или превозвача на стоките, освен ако те не са за лична употреба. Правните последици са посочени в специалното ни законодателство.

Квалифицираната контрабанда по чл. 242 НК се осъществява в пренасяне през границите на страната на стоки без знанието и разрешението на митниците. По своята същност престъпният характер се определя от квалифициращите обстоятелства, посочени в чл. 242, ал. 1, б "а"- "з" НК, всяко от което определя различни признаци на деянието. Предмет на престъплението са "стоки", като легалната дефиниция на понятието се съдържа в §1, т. 14 от Закона за митниците – "Стоки са всички видове предмети, пренасяни през държавната граница, включително по тръбопроводи и електропроводи, както и превозни средства, пътнически багажи и други пратки". Необходимо условие за обективна съставомерност е, пренасяне на стоки през границата на страната да е станало без знанието и разрешението на митниците. В случаите, когато митниците са дали разрешение за внос на стока, посочена с недействителни, несъществуващи или други заблуждаващи характеристики, се приема, че вносът на въпросната стока е осъществен без знанието и разрешението на митниците. От субективна страна квалифицираната контрабанда се извършва с пряк умисъл – деецът съзнава, че пренася стоки през границите на страната без знанието и разрешението на митниците, като отношението му към деянието и последиците му следва да е обективизирано в действията и поведението му.

Тълкуване на общностни норми, във връзка с неправомерното въвеждане или движение на стоките на територията на няколко държави-членки, включително за директното приложение на приложимото право на ЕС, е дадено в редица дела. Според решение на Съда по дело C-230/08, "за стоките, предмет на контрабанда, в общия случай е практически невъзможно да се определи местонахождението на крайния им потребител. Все пак е несъмнено, че рискът от неконтролиран достъп до икономическо обращение и следователно от достигане до крайния потребител става значителен от момента, в който стоките, предмет на контрабанда, преминават зоната, в която се намира първото митническо бюро, разположено във вътрешността на територията на Общността. Този риск засяга цялата територия на Общността, но преди преминаването на вътрешна граница

все пак може да се локализира в първата държава-членка на внос. Ако впоследствие тези стоки, предмет на контрабанда, бъдат превозени с търговска цел през вътрешна граница на Общността в следваща държава-членка, рискът се измества към тази следваща държава-членка на внос, което настъпва към момента, в който стоките, предмет на контрабанда, физически преминават вътрешната граница". Според решение на Съда по дело C-459/07, V. E. срещу H. L., и решение по дело P. и др., C-195/03, "...неправомерно въвеждане" представлява вносът на стоки, който не спазва етапите, предвидени от чл. 38-41 от Митническият кодекс. За да може да се счете, че една стока е предмет на правомерно въвеждане на митническата територия на Общността, още с пристигането си тя трябва да бъде превозена до митническо бюро или до свободна зона и да бъде представена пред митническите органи. Последното задължение, което тежи върху лицето, което носи отговорност за въвеждането, или върху лицето, което поема задължението за превоза, има за цел да гарантира, че митническите органи са били уведомени не само за пристигането на стоките, но и за всички релевантни данни относно вида на изделията и продуктите, за които става въпрос, както и за количеството на тези стоки. Всъщност именно тази информация позволява правилното идентифициране на стоките с оглед на тарифното им класиране и евентуалното изчисляване на вносните сборове. Под "мястото, където стоката се внася в митническата територия на Общността", за стоките, превозвани по земя, се разбира мястото, където се намира първото митническо бюро.

Понятието "митническа контрабанда" е дадено в чл. 233, ал. 1 от ЗМ, а с въвеждането на новата ал. 2 със ЗИДЗМ (ДВ бр. 105/2006 г.) е допълнено, че за митническа контрабанда се наказва и пренасянето или превозването на стоки през външна за ЕС граница без знанието и разрешението на митническите органи и стоките са открити при проверка на територията на страната ни. Знанието и разрешението на митниците се добива при въвеждане на стоките на територията на ЕС, включително и на територията на Р. България като част от нея, при осъществяване на митническия режим внос. При укритите стоки деецът няма намерение да извести митническите органи за въвеждането им на митническата територия на ЕС и затова няма как деецът да се позове на тяхно знание или разрешение да ги търгува било в Р. България, било като ги пренесе през границата на страната ни и ги въведе на територията на друга държава-членка или да ги изнесе към трети страни. Във всички случаи обаче те присъстват на територията на ЕС и на Р. България неправомерно и е налице контрабандата им. Поради това, контрабандата на стоките възниква с подминаването на първото митническо бюро на територията на ЕС и продължава до откриването им на тази територия, със съответните последици от това. Съдът изрично свързва създаването на това неправомерно положение с тяхното държане и/или придвижване на съюзната

територия с търговската цел на притежателя, приносителя или превозвача им като лицата, които носят отговорност за тях и свързаните с тях дължими, с правно значение, действия. Даденото от митническите органи на държава-членка разрешение и знание е валидно за всички други държави-членки. Това поставя въпроса дали липсата на знание и разрешение на който и да е митнически орган на държава-членка може да обективира престъпен състав по чл. 242 НК. В тази насока следва да се съобразят разпоредбите на Регламент 450/08, както и аргументите, съдържащи се в Решение на Съда на ЕС по дело С 459/07, III с-в от 02.04.2002 година, както и Решение на Съда от 03.04.2008 г. по дело С 230/06, относно неправомерното въвеждане на стоки на митническата територия на Общността, българското законодателство, Наредба за граничните контролно-пропускателни пунктове, Валутния закон.

Изследването на правомощията на митническите органи по отношение на оформяне и проследяване на вноса и износа на стоки през митническата територия на България има отношение към това дали внос, износ и транзит през митническата територия са подчинени на изискването за уведомяване и получаване, и дали извършването на тези действия без знание и разрешение на митниците би могло да се яви съставомерно обстоятелство. За това е необходимо да се изяснят и понятията митнически контрол и митнически надзор. Съгласно чл. 4, т. 3 от Регламент 450/2008 митнически контрол означава специфични действия, извършени от митническите органи, за да осигурят правилно прилагане на митнически и друг закон, уреждащ напускане, транзит, трансфер, предвижване между митнически територии на общността и друго териториално движение на необщностни стоки и стоки в режим на употреба. Митнически надзор е цялостната дейност на митнически органи за осигуряване, спазване на митническото законодателство, където е уместно спазване на други разпоредби, предмет на тази дейност.

Общностните стоки подлежат на митнически контрол, когато преминават през външна граница. Въвеждане, напускане и складиране на общностни стоки през външна граница изисква знание и разрешение на митническите органи.

Общностни стоки, придвижвани в рамките на Общността, подлежат на последващ митнически надзор. Изключение е, когато са поставени под действие на нетарифирани мерки, с които се ограничава временно движението им в общността.

Общностни стоки, придвижвани в рамките на митническата територия на Общността по принцип не са възможен предмет на престъплението по чл. 242 от НК. Те са годен предмет на контрабанда в два случая: когато се въвеждат, напускат, трансферират през външна граница или складираат, и имат специфична употреба в трета страна.

В случаите на внасяне през вътрешни граници на общностни стоки се изисква знанието, чрез декларирането им и при необходимост доказване на общностния им статут, но не се изисква съгласието на митниците за реализирането им на пазара и транзитното им преминаване. Соченото следва от обстоятелството, че въпреки липсата на изрично уреждане в НК на подобна хипотеза, общностното митническо законодателство се прилага с приоритет пред вътрешното, съгласно принципа за еднаквото му прилагане на митническата територия на общността.

Контрабанда, извършена чрез пренасяне на екземпляр от защитен вид от дивата флора или фауна или негова част, или продукт

Това квалифициращо обстоятелство е в сила от 27.05.2011 г. Практиката в тази област е оскъдна като задължителен елемент са разрешителните за острел или придобиване по Законите за лова и опазване на околната среда, сертификати, регистрации, фитосанитарни, биологични, здравни и други документи; документи за произход, класиране, оценка и други, доказващи законното притежание и право за пренос през границата. В този смисъл е и *Регламент №338/97/ЕС от 09.12.1996 г. за защита на видовете от дивата флора и фауна чрез регулиране на търговията с тях.*

Регламент №338/97/ЕС за защита на видовете от дивата флора и фауна чрез установяване на режим за контрол на търговията с тези видове пресъздава принципите и изискванията на Вашингтонската конвенция за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES). Регламентът определя общи условия за издаването, използването и представянето на задължителните документи при внос, износ и реекспорт от Общността на застрашените видове, като тези документи важат за цялата Общност. Регламентът определя условията за продажбата на видове, изброени от Приложение А в рамките на Общността. Внос на застрашени видове, изброени в приложенията на Регламента, се допуска след: представяне в митническото учреждение на разрешение за внос, издадено от компетентния орган на приемащата държава и извършване на необходимите проверки.

По всяко време ЕК може да въведе генерална забрана за внос в Общността, или забрани за внос на застрашени видове от определени държави, като списък с тези забрани се публикуват в "Official Journal" на Европейския съюз. Износ и реекспорт на застрашени видове се допуска след: представен в митническото учреждение на разрешение за износ или сертификат за реекспорт от компетентен орган в държавата, където се намират екземплярите и извършване на необходимите проверки. Когато държава-членка отхвърли молба за издаване на разрешение или сертификат за внос/износ на застрашени видове веднага информира

ра Комисията, която от своя страна информира другите държави-членки за този отказ. При транзит на екземпляри, изброени в приложенията на Регламента, през територията на Общността не се извършват проверки на входящото митническо учреждение и не е необходимо представянето на съответните разрешения или сертификати. Съгласно разпоредбите на Регламента всяка държава-членка определя митнически учреждения, в които се извършват формалностите по вноса и износа на застрашените видове, като някои от тези учреждения са определени само за живи екземпляри. Във всяко от тези митнически учреждения е необходимо да има обучен персонал във връзка с изискванията на Регламента. Тези учреждения са определени с Решение на Междуведомствения съвет по въпросите на граничните контролно-пропускателни пунктове от 27.12.2002 г.

Мерките на Регламента са въведени в TARIC системата на Европейския съюз.

Културно-историческите ценности

Тези престъпления очертават един особен елемент на обществената опасност, свързана с тях, а именно, националната идентичност и самосъзнание. Загубата на тези ценности е свързана с научна информация, която те дават за историята. България е една от страните, богати на културно наследство, като заема трето място по културно-исторически ценности. Печалбите от този тип трафик са огромни и съизмерими с печалбата от наркотици.

За правната основа на тези престъпления следва да се прави връзка с материалното законодателство. С промяна в Закона за културното наследство от 2011 г. се направи промяна и на дефиницията за културни ценности. Във Великобритания например, съществува закон за съкровищата и се дава дефиниция на "съкровище", "нещо, което е открито, представлява ценност, състои се от злато или сребро от него, повече от 15% и е на повече от 300 години".

Друго, което влияе в тези състави, е изискването за 7-дневен срок за съобщаване. Това дава възможност за изграждане на защитни версии, като обяснения от рода на това, че са тръгнали да носят на най-близкия музей. Срокът в Италия например е 24 часа, лицето трябва да съобщи в най-близкия музей и после в 24-или 48-часов срок да ги отнесе. Обществената опасност на тези деяния е свързана със загубата на научна информация поради достъпа на гражданите до културно-исторически ценности.

С последната реформа на Закона за културното наследство законодателят прие, че когато тези предмети са включени във фондовете на музеите, лицето, което претендира за техен собственик, трябва да докаже собствеността на предмета в съдебно производство, а не тя да се презюмира. При започване на досъдебно производство, в развитие на процеса по чл. 111 и чл. 112 от НПК, предме-

тите на музея се предават на съхранение в музеите, те се връщат във фондовете, въпреки че не са тяхно притежание. По правилно тълкуване е, че лицата би следвало да докажат собствеността преди да вещите да им бъдат върнати. В този смисъл, Министерство на културата по чл. 14, ал. 2, т. 14 от Закона за културното наследство е принципал, и следва Министерство на културата да се разпорежи и да направи преценка дали тези предмети са изключителна държавна собственост. В този смисъл са и **Регламент 3911/92 от 9.12.1992 г. за износа на културни стоки** и **Регламент 752/93/30.03.1993 г. за прилагането на Регламент 3911/92**. Износът на движими паметници на културата се извършва по условията и реда, определени в посочените регламенти. За износ и временен износ на движими паметници на културата, включени в приложението на Регламент 3911/92 следва да се изисква представянето заедно с митническата декларация на едно от следните видове разрешения, издадено от дирекция "Музеи, галерии и изобразителни изкуства" в Министерство на културата.

Стандартно разрешение: Разрешението се издава при *временен или окончателен износ за отделни движими паметници на културата* или *пратки*. При износ на няколко движими паметника на културата с едно разрешение, стоките трябва да попадат в една и съща категория, да са част от една пратка към едно и също местоназначение, а в случай на временен износ - да бъдат върнати в една пратка към страната изпращач. Ако се касае за различен случай, се издават няколко разрешения. При представяне на движими паметници на културата на изложба или панаир, се изисква разрешение за временен износ. Разрешението е валидно за период от 12 месеца от датата на издаване.

Специално отворено разрешение: Това разрешение се използва за повтарящ се временен износ от Европейския съюз на движими паметници на културата с цел тяхното използване или представянето им пред публика от лицата, които притежават правото на собственост или ги владеят (например, музикален инструмент). При връщането на предмета в изпращащата страна въпросните лица са длъжни да гарантират за доброто състояние на предмета. Срокът на валидност на разрешението не може да бъде по-дълъг от 24 месеца.

Общо отворено разрешение: Това разрешение се използва за повтарящ се временен износ на движими паметници на културата от Европейския съюз от лице или организация, с цел ползване или представяне пред публика в трета страна. Предметите представляват музейни сбирки и колекции, както и части от тях. При кандидатстване за разрешение, трябва предварително да е известно кои движими паметници на културата ще останат извън пределите на Европейския съюз през следващите 24 месеца. Разрешението може да бъде използвано за всеки временен износ, на който и да е движими паметник на културата, обявен в разрешението, представляващ част от постоянната колекция. Разрешението мо-

же да се използва за различно групиране на паметниците, които ще бъдат изнесени последователно или едновременно. Лицата, осъществяващи износа, трябва да гарантират, че предметите ще бъдат върнати в страната износител в добро състояние. Срокът на валидност на разрешението не може да бъде по-дълъг от 24 месеца. Всяка сбирка или част от сбирка трябва да бъде изнесена до един и същи адрес и да бъдат върнати едновременно в страната изпращач. Изискванията на Регламент 3911/92 са въведени в TARIC системата на Европейския съюз.

Разрешение за износ за трети страни извън ЕС не се издава, когато възрастта или стойността на движимите паметници на културата не превишава прага за съответната категория. Митническите органи могат да изискат притежателите на движимите паметници, за които не е издадено разрешение за износ, да докажат възрастта и стойността, така както е декларирано от лицата, осъществяващи износа. За тази цел митническите органи имат право да изискват представянето на фактури, експертни оценки, застраховки и други подобни документи. В тази връзка всяко юридическо и физическо лице, собственик на предмет, който няма качествата на движим паметник на културата, представя предмета в най-близкия регионален, специализиран национален или друг музей, определен от министъра на културата, за издаване на удостоверение за това обстоятелство. Не се изисква разрешение за износ при движението в рамките на ЕС на движими паметници на културата.

Съгласно разпоредбите относно износ на движими паметници на културата, представляващи национално богатство съгласно Закона за паметниците на културата и музеите, не се допуска износ на движими паметници на културата, представляващи национално богатство. Движими паметници на културата, представляващи национално богатство могат да бъдат изнасяни само временно в следните случаи: за представяне пред чуждестранна публика или за осъществяване на консервационно-реставрационни работи, експертиза и научни изследвания. За издаване на разрешение за временен износ на движими паметници на културата, представляващи национално богатство, се подава заявление в Министерство на културата. Не се издават разрешения за износ за паметници на културата, които попадат под защитата на националното законодателство на някоя от страните-членки на ЕС.

Съществува възможност за получаване на разрешение за износ с позволенieto на страната на произход. По молба на друга страна-членка, Министерство на културата прави всичко възможно за ускоряване на правните процедури по връщане на незаконно изнесени паметници на културата. Взаимното сътрудничество в областта на незаконно изнесени паметници на културата от всяка страна-членка се основава на разпоредбите на Директива 93/7/ ЕЕГ от 27 март 1993 г, въведени и в глава шеста "б" на Закона за паметниците на културата и музеите.

Движими паметници на културата, които не представляват национално богатство и не влизат в една от категориите съгласно приложението на Регламент 3911/92/ЕС се изнасят със сертификат, издаден от директора на дирекция "Музеи, галерии и изобразителни изкуства" в Министерство на културата.

Производство и разпространение на фалшиви лекарства

Няма международно правна дефиниция за фалшиво лекарство и затова се използва работното определение на Световната здравна организация - "Фалшивото лекарство е това, чийто вид и/или източник умишлено и измамливо е обозначен погрешно на етикета. Фалшивите продукти може да включват продукти с правилните съставки или с грешните съставки, без активни вещества, с недостатъчно активни вещества или с фалшива опаковка. Производството и разпространението на фалшиви лекарства може да засегне и в действителност засяга както патентованите, така и генеричните лекарства". Истинският автор и производител остава скрит и не е оправомощен да произвежда привидното копие. Затова може би определението, че фалшиви са лекарствата с търговска марка, които не са произведени от притежателя на търговската марка или без негово разрешение, е по-подходящ.

Търговията с фалшиви лекарства започва да конкурира търговията с наркотици. Пазарът на фалшиви лекарства у нас гони 100 млн. годишно, а в световен мащаб е около 80 млрд. долара. Те са или местно производство, или произведени в Китай, Индия, Турция, Косово, Сърбия, Македония.

"Българското участие" на фалшивия европейски пазар се оценява на около 1,6% от целия обем. България продължава да е в челната тройка по търговия с фалшиви лекарства сред европейските държави, по данни на Световната здравна организация. Големите фармацевтични компании твърдят, че фалшиви лекарства не само се продават, но и се произвеждат у нас.

Пътят на фалшификатите е следния: Обикновено се взема субстанция от една държава, таблетира се в друга, пакетира се в трета и се продава в четвърта. Това никога не може да бъде извършено само в една държава.

Аптеки и бакалии продават фалшиви лекарства, които в повечето случаи се продават като хранителни добавки. Проблемът е в лекарствата на билкова основа. Производителите на тези продукти използват липсата на закон за хранителните добавки и заобикалят Закона за лекарствата. Според законодателството ни никой няма право да продава индиректно лекарство. За да се контролира цялата верига, трябва да има директен контакт между продавача и пациента. Истината е, че всички тези лекарства, които се продават чрез спамове по интернет, са или паралелен нелегален внос, или фалшиви. Процедурата в България е следната: ако даден производител установи, че някое от лекарствата му се фалшифицира

или се внася паралелно като контрабанда, може да се обърне към фирма за защита на търговската марка. Тя има право да търси източници на разпространение на фалшиви лекарства, да сезира Изпълнителна агенция по лекарствата и да провежда акции за изземване. Това обаче е дълга и тромава процедура и се прави в малък мащаб.

Всичко това наложи да се одобри ново законодателство, което да предотврати попадането на фалшифицирани лекарствени препарати в законната дистрибуционна мрежа. Новите правила въвеждат мерки за сигурност и проследяване, както и санкции за фалшификаторите, с цел да се осигури по-добра защита на европейските граждани; включително регулиране на продажбата на фармацевтични продукти в Интернет. Интернет аптеките в държавите-членки, в които подобна дейност е разрешена, ще трябва да изискват специално разрешение от компетентните власти. Уеб-сайтовете ще трябва да имат общо лого на заглавната си страница, който да помогне на обществеността да разпознае дали даден сайт, който предлага за продажба лекарствени продукти, е свързан с оторизирана аптека. Всички оторизирани интернет аптеки ще бъдат свързани в централен национален уеб-сайт и ще бъдат включени в списък в дадения уеб-сайт. Различните национални уеб-сайтове, ще бъдат свързани в общоевропейски уеб-сайт. Въвеждат се и така наречените показатели за безопасност, които трябва да присъстват на опаковката на лекарствата, за да гарантират автентичността и идентификацията на отделните опаковки. В бъдеще брокерите на медицински продукти ще трябва да се регистрират, за да могат да търгуват с лекарства, като ще трябва да бъдат отстранявани от регистъра, ако не се съобразяват с новите правила.

СЪДЕБНО СЪТРУДНИЧЕСТВО ПО НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ВЪПРОСИ В ЕС

Приложно поле за оказване на МПП

Чл. 471. (1) НПК Международна правна помощ по наказателни дела на друга държава се оказва при условията на сключен международен договор, по който Република България е страна, или на принципа на взаимността. Международна правна помощ по наказателни дела се оказва и на международен съд, чиято юрисдикция е призната от Република България.

Формата по правило е писмена и се изпраща по факс или електронна поща. В чл. 476, ал. 2 НПК е предвидено приемане за изпълнение от българските компетентни органи на молби за правна помощ и приложенията към тях от компетентни органи на друга държава получени чрез факс и по електронен път. При неотложни обстоятелства по взаимно съгласие на съответните държави - страни по Конвенцията срещу транснационалната организирана престъпност и Конвенция 2000 молбите могат да се отправят и устно, като впоследствие се изпраща писмено потвърждение.

Компетентни органи за изпращане и получаване на молби за правна помощ

В чл. 475, ал. 2 от НПК е посочено, че поръчката за международна правна помощ се изпраща до Министерството на правосъдието, освен ако с международен договор, по който Р. България е страна, е предвиден друг ред или при условията на взаимност – чрез Дирекция "Международно сътрудничество и евроинтеграция" или по ред, предвиден с международни договори, по които Р. България е страна.

За молбите за правна помощ за досъдебно производство Централен орган е Върховната касационна прокуратура (ВКП), а за останалите молби за правна помощ" Централен орган е Министерството на правосъдието.

Във фазата на досъдебното производство Централен орган е ВКП и в съответствие с двустранните договори за взаимопомощ по наказателни дела, молбите, с изключение на спешните такива, следва да бъдат изпращани на централния орган, посочен в декларацията по чл. 15, ал. 8, б. "б" в ДП към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси (ЕКВНВ), изм. ВДП.

Молбите за правна помощ може да се изпращат и пряко между съдебните органи, съгласно чл. 15, ал. 8, б. "с" (изм. ВДП); от съдебен орган до съдебен орган за страните по ЕКВНВ и по общо правило съобразно чл. 15, ал. 4 ЕКВНВ (изм. ВДП); от административен до административен орган или досъдебен орган и обратно, съгласно чл. 15, ал. 3 ЕКВНВ (изм. ВДП).

В спешни случаи се допуска и прякото предаване чрез Международната организация на криминалната полиция (ИНТЕРПОЛ), съгласно чл. 15, ал. 7 ЕКВНВ (изм. ВДП), в случаите, в които Конвенцията разрешава.

Форми на правна помощ

Съгласно чл. 471, ал. 2 от НПК международната правна помощ включва, връчване на документи; действия по разследване; събиране на доказателства; предоставяне на информация и други форми на правна помощ, ако са предвидени в международен договор, по който Република България е страна, или са наложени при условията на взаимност.

Формите на правна помощ в международен договор, по който Р. България е страна, са предвидени и по чл. 1, ал. 1 от ЕКВНВ - "възможно най-широка правна помощ" при предаване на заверени преписи или заверени фотокопия на сведения или документи (чл. 3, ал. 3 ЕКВНВ) и изпращане и връчване на документи (чл. 7 от ЕКВНВ, чл. 5 от Конвенция 2000). Предаване на предмети, служещи като доказателства, сведения или документи, са предвидени и съгласно чл. 18 от Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност. Включени са и разпит на свидетели, обвиняеми или експерти в чужбина чрез видеоконференция или телефонна конференция, съгласно чл. 474 от НПК, чл. 9 и 10 ВДП, чл. 10 и чл. 11 от Конвенция 2000 и чл. 18 от Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност. Предаването на веществени доказателства е регламентирано в чл. 6, ал. 1 и ал. 2 ЕКВНВ, чл. 12 ВДП към ЕКВНВ и чл. 18 от Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност.

Формите на правна помощ обхващат и извършване на очни ставки, разпознаване на лица, издирване и изземване на имущество, претърсване, обиск и изземване на веществени доказателства, съгласно чл. 18 от Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност; доверителна сделка, разследване под прикритие, по ВДП към ЕКВНВ, чл. 17, 18, 19 и 20, и чл. 12 и 14 от Конвенция 2000; съвместен екип за разследване по чл. 13 от Конвенция 2000; връщане на имущество на законните му собственици по чл. 8 от Конвенция 2000; временно прехвърляне на задържани лица за целите на разследването по чл. 9 от Конвенция 2000.

Международна правна помощ по Конвенция 2000

Прокурорът преценява компетентният орган, на когото възлага изпълнението на поръчката. При възлагане за изпълнение на молби за провеждане на видео-конференция и телефонна конференция компетентен орган е следовател от Национална следствена служба. Член 4 от Конвенция 2000 предвижда, че при изрично искане от молещата държава, замолената държава трябва да посочи датата и мястото на изпълнение на молбата за оказване на помощ и при съгласие на замолената държава, могат да присъстват длъжностни и заинтересувани лица.

Международни актове, уреждащи правната помощ в наказателните производства

- Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 20 април 1959 г.
- Допълнителния протокол от 17 май 1978 г. към Европейската конвенция за взаимопомощ
- Втори допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси, открит за подписване в Страсбург на 8 ноември 2001 г., ратифициран на 18.02.2004 г., влязъл в сила на 01.09.2004 г.
- Европейската конвенция за екстрадиция от 13.12.1957 г. на Съвета на Европа (ЕКЕ) и допълнителните протоколи към нея

Форми на правно сътрудничество съгласно Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси, 1959 г.

Връчване на книга и преписи от присъди на основание чл. 7 от ЕКВНВ може да се извърши чрез просто предаване на книгата или преписа на съответното лице. Предвидена е възможност, при която молещата държава може изрично да поиска връчването да се извърши от замолената държава по реда, определен за връчване на аналогични документи според собственото ѝ законодателство или по специален ред съгласно това законодателство. Замолената държава трябва, ако молещата държава е поискала това, да посочи дали връчването е извършено в съответствие със законодателството на замолената държава. При изпълнение на молби за правна помощ за връчване на книга и преписи от присъди, ако е изрично поискано следва да се уведоми молещата държава за това обстоятелство. Съгласно Конвенцията, за доказателство за връчването се приема разписка с дата и подпис на съответното лице или декларация за извършване на връчването, направена от замолената държава, в която се посочват формата и датата на връчването, като в същата задължително следва да се изброят връчените книга,

като се упомене, че предаването е във връзка с изпълнението на молбата за правна помощ. Възможно е да бъде съставена и декларация от компетентния орган за извършването връчване. Независимо от вида на съставения документ – разписка или декларация, той се изпраща незабавно на молещата държава. Разписката и декларацията са посочени алтернативно в ЕКВНВ и не е нужно дублирането и съставянето и на двата документа.

Задържано лице, чието лично явяване се иска от молещата държава за свидетелски показания или за очна ставка, се предава временно на територията, където следва да се състои разглеждането на делото, при условие, че то ще бъде върнато в срок, определен от замолената страна, и при условията на чл. 12, доколкото те са приложими. Хипотезите, при наличието на които предаването може да бъде отказано са следните: ако задържаното лице не е съгласно; ако присъствието му е необходимо за наказателен процес, който е висящ на територията на замолената държава; ако предаването му би продължило срока на неговото задържане; или ако съществуват други много важни причини, поради които то не може да бъде предадено на територията на молещата държава.

Предоставяне на информация във връзка с наказателното производство

В чл. 21 ЕКВНВ е предвидено, че информацията, предоставяна от една договаряща страна във връзка с наказателното производство пред съдилищата на друга страна, трябва да бъде предавана между заинтересуваните министерства на правосъдието, освен ако дадена договаряща страна се възползва от възможността, предвидена в ал. 6 на чл. 15 ЕКВНВ. В Декларацията по чл. 15, ал. 6 от Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси, така както е формулирана в чл. 4 от Втория допълнителен протокол, е посочено, че Република България определя съдилищата, постановили присъдите, за компетентни органи, до които могат да се изпращат молби за преписи от присъди и последващи мерки по чл. 4 от Допълнителния протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси.

По отношение на оказването на правна помощ при деяния, свързани с нарушения на данъчни и финансови норми, следва да се има предвид, че Република България е направила декларация по чл. 8, т. 2 от Допълнителния протокол към ЕКВНВ, в която е заявила, че приема изпълнението на глава I от Протокола само по отношение на деяния, които съставляват престъпления по българския наказателен закон. Съгласно тази декларация се изпълняват и посочените в чл. 15 съдебни поръчки.

С Вторият допълнителен протокол, ратифициран на 18.02.2004 г., влязъл в сила на 01.09.2004 г., се разшири обхвата на Конвенцията, като се регламентира

взаимопомощта в областта на административното производство. Предвидена е взаимопомощ при действията, предприети срещу юридическите лица или процедурите във връзка с действия, за които юридическите лица могат да бъдат отговорни.

Форми на правно сътрудничество съгласно Втория допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси, 1959 г., е предоставяне на информация без поискване на основание чл. 11 ВДП. Република България декларира, че ще спазва условията, поставени от страната, предоставяща информация без поискване, само ако тази страна предварително е уведомила за естеството на информацията, която тя ще изпрати, и е получила съгласието на българската страна за нейното изпращане.

Временно предаване на задържани лица на замолената страна по чл. 13 от ВДП – съгласно декларация по чл. 13, ал. 7 - в съответствие с чл. 13, ал. 7 от Втория допълнителен протокол към Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси Република България декларира, че ще изисква съгласието на засегнатото лице по чл. 13, ал. 3, преди да е постигнато споразумението между компетентните органи по ал. 1 на същия член. За пръв път с протокола са уредени новите форми и институти за осъществяване на международната правна помощ: разпит чрез видеоконференция и разпит чрез телефонна конференция, трансгранично наблюдение, контролирани доставки, разследване под прикритие и съвместните екипи за разследване.

КОНВЕНЦИЯ на ООН срещу транснационалната организирана престъпност

Ратифицирана със закон, приет от 38-то Народно събрание на 12.04.2001 г., ДВ, бр. 42 от 27.04.2001 г.

Издадена от Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 98 от 6.12.2005 г., в сила за Република България от 29.09.2003 г.

Със закона за ратифициране на Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност са ратифицирани също и Протокола срещу незаконния трафик на мигранти по суша, море и въздух; Протокола за предотвратяване, противодействие и наказване на трафика с хора, особено жени и деца, допълващи Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност. За целите на тази конвенция в чл. 2 от същата е дадена легална дефиниция на "организирана престъпна група" - структурирана група от три или повече лица, която съществува за определен период от време и действа съгласувано с цел извършване на едно или повече тежки престъпления, предвидени в съответствие с тази конвенция, с цел получаването, пряко или косвено, на финансова или друга материална облага.

В чл. 3 на Конвенцията е определено приложното ѝ поле, а именно: освен ако в нея не е предвидено друго, Конвенцията се прилага по отношение на предотвратяването, разследването и наказателното преследване на: форми на правно сътрудничество съгласно Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност (чл. 18, ал. 3); събиране на доказателства и свидетелски показания, включително и чрез видеоконферентна връзка в случай, че не е възможно или е нежелателно въпросното лице да се явява лично на територията на молещата държава - страна по конвенцията; връчване на съдебни документи; извършване на претърсвания и изземвания и налагане на възбрани; проверка на даден обект или място; предоставяне на информация, доказателствен материал и експертни заключения; предоставяне на оригинали или заверени копия на документи, включително държавна, банкова, финансова, корпоративна или търговска документация; идентифициране или проследяване на облаги от престъпление, имущество, средства, използвани за извършване на престъпление, и други материали, които биха могли да послужат за целите на доказването; улесняване доброволното явяване на лица в молещата държава - страна по конвенцията; оказване на всякакъв вид съдействие, което не противоречи на вътрешното законодателство на замолената държава - страна по конвенцията.

В обхвата на Конвенция за взаимопомощ 2000 са включени производства образувани пред административни органи във връзка с деяния, наказуеми по националното право на молещата или замолената държава-членка, които могат да доведат до наказателно производство пред наказателен съд и производства, свързани с престъпления или нарушения, за които молещата държава може да подведе под отговорност юридически лица.

Предвидена е възможност за изпълнение и съгласно законодателството на молещата държава, както и да се иска изпълнението да стане в определен срок.

Форма, начин на изпращане и получаване на молби за правна помощ. Компетентни органи. Компетентни органи

Формата е писмена. В бързи и неотложни случаи молбата може да бъде предадена и в устна форма до компетентния орган, но следва при поискване молещата държава да предостави и в писмен вид молбата. Изпраща се пряко между компетентните органи съгласно чл. 6 от Конвенцията - по факс, по имейл, по пощата, а в неотложни случаи да бъде отправена чрез: Международната криминална полицейска организация (Интерпол); чрез Евроджъст и Европол, в качеството им на орган, имащ компетентност съгласно разпоредби, приети по силата на Договора за Европейския съюз или чрез полицейски аташета, намиращи се на територията на Р. България или на територията на замолената държава.

При изпращане на молби за правна помощ до Великобритания като замолената държава, същите трябва да се изпращат само до Централния орган – Home Office, предвид декларацията, която е направила държавата. По същия ред се изпращат и информацията при доброволен обмен на информация по член 7 от Конвенцията.

Форми на правно сътрудничество съгласно Конвенция 2000

Предвидено е всяка държава-членка да изпраща процесуалните документи, предназначени за лица, които се намират на територията на друга държава-членка директно до тях по пощенски път. Документите могат да се изпратят и чрез органите на замолената държава-членка, когато адресът на лицето, за което са предназначени, е неизвестен или несигурен; процесуалното право на молещата държава-членка изисква доказателство за връчването на документа на адресата, различно от доказателството, което може да се получи от пощенските служби; не е било възможно връчването на документите по пощенски път; молещата държава-членка има основателни причини да счита, че връчването по пощенски път ще се окаже неефективно или неподходящо.

Предвидена е възможност, когато има основание да се счита, че адресатът не разбира езика, на който е съставен документа, документът или поне съществената част от него да бъдат преведени на езика (един от езиците) на държавата-членка, на чиято територия пребивава адресатът. В случаите, при които органът, издал документа, знае, че адресатът владее единствено някакъв друг език, документът или поне съществената част от него трябва да бъдат преведени на този език. Процесуалните документи следва да се придружават от писмо, в което да е указано, че адресатът може да получи информацията относно правата и задълженията си във връзка със съответния документ от органа, издал документа, или от други органи на същата държава-членка.

Специфичните форми на взаимопомощ съгласно Конвенция 2000 са: връщане на имущество на законните му собственици; временно прехвърляне на задържани лица за целите на разследването; разпит чрез видеоконферентна и телефонна връзка; контролирани доставки; съвместни екипи за разследване и разследване под прикритие; детайлно регламентиране на прихващането на съобщения и защитата на данни. Разпоредбите на чл. 17, 18 и 19 от Протокола уреждат съответно "трансгранично наблюдение", "контролирани доставки" и "разследване под прикритие" като способности за събиране на доказателства, които да послужат на наказателното производство в молещата държава. Разпоредбата на чл. 20 от протокола урежда дейността на "съвместни екипи за разследване" (SEP).

Понятието СЕР възниква в резултат на убеждението, че наличието на екипи от следователи и представители на съдебните органи на две или повече държави, които работят съвместно, с ясни правомощия и правна сигурност по отношение на правата, задачите и задълженията на участниците, би подобрило борбата с организираната престъпност. СЕР може да се образува от компетентните органи на две или повече държави с определена цел и за определен период от време, като срока може да бъде удължаван по взаимно съгласие, с оглед провеждане на наказателно разследване в една или повече от държавите, създали екипа. СЕР може да се създаде за разследване на наказателни дела от общ характер на територията на Р. България или на територията на друга държава, с участието на български прокурори и разследващи органи въз основа на споразумение между Р. България и другата/ите държава/и. Искането за създаване на СЕР може да бъде направено както от държава-членка, така и от Европол и Евроджъст.

Със споразумението за СЕР се определя основната рамка на неговия състав и функциониране, като същевременно се отчитат всички елементи на законодателствата на държавите, които ще участват в екипа. То следва да съдържа основни разпоредби и ясни определения за ролята на членовете и участниците в СЕР, съгласие между страните между които е сключено, по следните въпроси: място на действие; срок на споразумението и за извършване на действията по разследването от СЕР; състав на СЕР; предмет и задачи на СЕР. Изрично следва да бъде уточнена възможността членовете на СЕР да бъдат разпитвани в качеството на свидетели, ако съответното национално законодателство допуска това. Уточнява се орган на друга държава, на който се предава доказателствения материал.

Действията по разследването се извършват и процесуалните документи се съставят в съответствие с изискванията на българското законодателство, когато екипа действа на българска територия, освен ако в споразумението не е посочено друго. Законно събраната информация от СЕР по време на неговото действие има пълна доказателствена стойност. Събраните в рамките на екипа доказателства се подчиняват на правния принцип на особеността. Преимуществовата от използването на СЕР са от една страна възможност за пряк обмен на информация между членовете, без необходимост от отправяне на молби за правна помощ, а от друга за пряко ползване на събраните доказателства във всяка една от участващите държави за целите на наказателното преследване. СЕР допринася за изграждане на взаимно доверие между практикуващите юристи от различни юрисдикции. Предоставя възможност за определяне на оптимални стратегии за разследване и наказателно преследване. Дава възможност за кандидатстване за налично финансиране от ЕС, Евроджъст или Европол.

Разпита на лица чрез видеоконференция или телефонна конференция е нов за страната ни институт. Той дава възможност за извършване на разпити на обвиняеми, свидетели и вещи лица чрез видеоконференция и/или телефонна конференция, които се намират в Република България и когато това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна. Разпит чрез видеоконференция с участие на обвиняем може да се проведе само с негово съгласие и след като участващите български съдебни органи и съдебните органи на другата държава договорят начина на провеждане на видеоконференцията. Чрез този институт се улеснява извършването на разпити, когато личното явяване на лицето, което трябва да бъде разпитано, е нежелателно или невъзможно. Разпит, опосреден от видеоконференция, се допуска само при и по повод ангажирането на международна правна помощ (чл. 115, 138, 139, 141, 149, 474 от НПК). Разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция може да се проведе само ако това не противоречи на основни принципи на българското право. За нуждите на досъдебно производство молба за разпит чрез видеоконференция или телефонна конференция се изпълнява от Националната следствена служба. За нуждите на съдебно производство молба за разпит чрез телефонна конференция се изпълнява от равен по степен съд по местоживеене на лицето, а за разпит чрез видеоконференция - от апелативния съд по местоживеене на лицето.

Правила за работа при изпълнение и изпращане на молба за правна помощ с искане за разпит чрез видеоконференция в досъдебното производство

Р. България като замолена страна

1. Компетентната прокуратура получава молба за правна помощ с искане за разпит на свидетел, вещо лице или обвиняем чрез видеоконферентна връзка. Прокурорът се произнася по допустимостта и законосъобразността на искането с постановление.
2. За да допусне изпълнението на молбата, същата трябва да отговаря на следните изисквания:
  - да не противоречи на основни принципи на правото на Р. България;
  - явяването на свидетеля, вещото лице или обвиняемия в молещата държава да е нежелателно или невъзможно;
  - да разполага с необходимите технически средства за провеждане на разпита.
3. При наличие на положителните предпоставки за това, изброени в т. 2, прокурорът възлага изпълнението на искането на Националната следствена служба.

4. При изпълнението на молбата стриктно се спазват правилата за разпит на свидетел, вещо лице и обвиняем, визирани в разпоредбите на НПК.
5. Националната следствена служба призовава по реда на НПК за разпит свидетеля, вещото лице, обвиняемото лице. При призоваването могат да се приложат съответните принудителни мерки (принудително довеждане, глобяване при неявяване по неуважителни причини), предвидени в НПК.
6. Разпитът се провежда в присъствие на следовател от Националната следствена служба в специално оборудвана за целта стая в сградата на НСлС или в друга сграда, освен ако апаратурата не е преносима. Следователят създава необходимата организация за провеждане на разпита като за целта:
  - уведомява молещата държава за деня и часа на разпита, като при разпит с държава с друга часова разлика съобразява това обстоятелство и спазва изискването на НПК за разпит на лицето в светлата част на деня;
  - назначава преводач на лицето, ако такъв не е назначен от молещата държава;
  - назначава служебен защитник на обвиняемия при наличие на предпоставките за това в НПК.
7. Активната страна при провеждане на разпита по принцип е молещата страна, чийто представители задават въпроси на лицето. В случая правилата за провеждане на разпита се определят от процесуалното право на молещата държава.

По изключение разпита се провежда от следовател от НСлС под прякото ръководство на представителите на молещата държава.
8. Задължение на следователя преди започване на разпита е да смене самоличността на лицето и да му разясни правата и задълженията му по българският НПК.
9. Особености при разпита на отделните категории лица:
  - 9.1. Разпит на свидетел

Следва изрично да разясни на свидетеля, че носи наказателна отговорност по българското наказателно право при лъжливо свидетелстването - ако откаже да свидетелства даде неистински показания или премълчи някои обстоятелства. Разяснява му се, че не е длъжен да дава показания по въпроси, отговорите на които биха уличили в извършване на престъпление него или неговите близки.
  - 9.2. Разпит на вещо лице

- Следва изрично да се разясни задължението му да даде заключение по въпросите на експертизата и правото му да откаже да даде заключение, когато поставените въпроси излизат извън рамките на неговата специалност или материалите, с които разполага.
- 9.3. Разпит на свидетел с тайна самоличност
Следва да се вземат всички мерки за запазване на неговата самоличност като се променят образа и гласа му.
- 9.4. Разпит на служител под прикритие като свидетел
Преди началото на разпита ръководителя на структурата, която осигурява прилагането на разследване чрез служител под прикритие свидетелства, че разпитваното лице е същото с това, на което е даден съответния идентификационен номер.
Следва да се вземат всички мерки за промяна на гласа и образа на разпитвания свидетел.
- 9.5. Разпит на малолетен или непълнолетен свидетел
Следва да се осигури присъствие на педагог или психолог, а при необходимост и на родител или настойник.
Непълнолетният свидетел се разпитва в присъствие на гореизброените лица по преценка на следователя от НСлС.
- 9.6. Разпит на обвиняем
Преди разпита изрично следва да се попитата дали дава съгласие за провеждане на разпита му чрез видеоконферентна връзка.
Следва да се разясни правото на обвиняемият да откаже да дава обяснения.
10. Разпитът се провежда в присъствието на преводач, осигурен или от молещата или от замолената страна или в присъствието на двама преводачи съответно в молещата и замолената страна, по споразумение между двете страни. Във всички случаи преводът е устен.
11. По време на разпита на лицата следва да им се предостави възможност за консултация с адвоката (защитника), без да бъдат чути от разпитващия орган. За целта е необходимо да бъдат изключени съответните микрофони.
12. След приключване на разпита следователят от НСлС изготвя протокол на български език за видеоконференцията. В протокола са посочват датата и мястото на провеждане на разпита, самоличността на разпитваното лице, съгласието на обвиняемо лице за провеждане на разпита му, самоличността и функциите на всички останали участници в разпита от българска страна и техническите условия, при които е

бил проведен разпита. Протоколът се подписва от участниците в разпита, след което се изпраща непреведен в молещата държава.

13. Разходите за провеждане на видеоконференцията, разходите за поддържане на видеовръзката в замолената държава, изплатените възнаграждения на преводачи, пътни разходи на свидетели и вещи лица трябва да бъдат възстановени от молещата на замолената страна, освен ако последната не се откаже от възстановяването на част от тях или на всички разходи.

Р. България като молеща страна

1. Компетентен орган да изготви молбата за правна помощ с искане за провеждане на разпит чрез видеоконферентна връзка е наблюдаващия прокурор от съответната първоинстанционна прокуратура.

Не съществува изискване в НПК за наличие на международен договор със замолената страна като условия за изпращане на молба за правна помощ.

2. Условия и предпоставки за изготвяне на искане за разпит чрез видеоконферентна връзка са:

- лицето (свидетел, вещо лице, обвиняем), чийто разпит се иска да се намира в чужбина;
- явяването на лицето, чийто разпит се иска в Р. България да бъде нежелателно или невъзможно;

Налице е нежелателност за явяването в случаи на непълнолетие, преклонна възраст на лицето, лошо здравословно състояние и други. Налице е невъзможност, когато явяването на лицето в молещата държава би го изложило на сериозна за живота и здравето му опасност.

- за обвиняемият това няма да попречи за разкриване на обективната истина;
- наличие на технически условия за провеждане на разпита.

3. При наличие на горните положителни предпоставки наблюдаващият прокурор изготвя молбата за правна помощ, която трябва да съдържа следните важни елементи:

- органа, отправил искането;
- предмета и основанията на искането;
- аргументи за нежелателност или невъзможност на явяването на лицето;
- името и адреса (ако се знае) на лицето, което трябва да бъде призовано и разпитано;

- наименованието на съдебния орган и лицата, които ще проведат разпит;
  - искане да се вземе съгласие от обвиняемия, чийто разпит се иска (ако това се предвижда по националното законодателство на замолената държава).
4. При допуснат разпит от страна на замолената държава разпита се провежда директно от следовател от Националната следствена служба. Разпитът може да бъде проведен и в присъствие на разследващия орган от българска страна - разследващ полицай, следовател или наблюдаващ прокурор. Разпитът се провежда в специално оборудвана за целта стая в НСлС или друга такава, освен ако не се провежда чрез преносима техника.
  5. Разпитът се провежда по правилата на българския НПК като за целта се съставя съответен протокол.
  6. Разследващия орган осигурява при необходимост преводач, освен ако такъв не е бил осигурен от молещата страна, в зависимост от постигнатото между двете страни споразумение.
  7. Разноските за преводач, дневни разходи за разпитвани свидетели и вещи лица и по провеждане и поддържане на видеоконферентната връзка са изцяло за сметка на българската страна, освен ако по споразумение между двете страни се реши нещо друго.
  8. След приключване на разпита замолената страна изпраща протокол на молещата страна за проведения разпит, който се окомплектова заедно с протокола, съставен от българския разследващ орган и двата протокола са едно неразделно цяло, закрепващо данните от проведения разпит.

Форма за искане за видеоконферентна връзка

<i>Date:</i>		<i>№:</i>						
SITE A		SITE B						
PARTICIPIENTS' INFORMATION								
<i>Court/Prosecution/Other Authority</i>		<i>Court/Prosecution/Other Authority</i>						
<i>Country</i>		<i>Country</i>						
<i>City</i>		<i>City</i>						
<i>Address</i>		<i>Address</i>						
<i>Investigator/Judge/Prosecutor contact details</i>		<i>Investigator/Judge/Prosecutor contact details</i>						
<i>Name</i>		<i>Name</i>						
<i>Phone</i>		<i>Phone</i>						
<i>Fax</i>		<i>Fax</i>						
<i>e-mail</i>		<i>e-mail</i>						
<i>Technician contact details</i>		<i>Technician contact details</i>						
<i>Name</i>		<i>Name:</i>						
<i>Phone</i>		<i>Phone</i>						
<i>Fax</i>		<i>Fax</i>						
<i>e-mail</i>		<i>e-mail</i>						
TECHNICAL INFORMATION								
<i>Equipment type and make</i>		<i>Equipment type and make</i>						
<i>IP</i>	<i>Speed (kbps)</i>	<i>IP</i>	<i>Speed (kbps)</i>					
<i>ISDN no.</i>	<i>Speed (kbps)</i>	<i>ISDN no.</i>	<i>Speed (kbps)</i>					
<i>Protocols and standards used</i>	<i>No of cameras</i>	<i>Protocols and standards used</i>	<i>No of cameras used</i>					
<i>You will be using any of the following audio/visual aids during your conference:</i> ☐ <i>Video recordings</i> ☐ <i>Software to provide contents documentation</i> ☐ <i>Others</i>		<i>You will be using any of the following audio/visual aids during your conference:</i> ☐ <i>Video recordings</i> ☐ <i>Software to provide contents documentation</i> ☐ <i>Others</i>						
Requested date and time for video conference								
<i>TEST</i>	<i>Date</i>	<table border="1" style="display: inline-table;"> <tr> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>d</i></td> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>m</i></td> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>y</i></td> </tr> </table>	<i>d</i>	<i>m</i>	<i>y</i>	<i>Time (24h)</i> <table border="1" style="display: inline-table;"> <tr> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>h</i></td> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>m</i></td> </tr> </table>	<i>h</i>	<i>m</i>
<i>d</i>	<i>m</i>	<i>y</i>						
<i>h</i>	<i>m</i>							
<i>Video Conference</i>	<i>Date</i>	<table border="1" style="display: inline-table;"> <tr> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>d</i></td> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>m</i></td> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>y</i></td> </tr> </table>	<i>d</i>	<i>m</i>	<i>y</i>	<i>Time (24h)</i> <table border="1" style="display: inline-table;"> <tr> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>h</i></td> <td style="width: 30px; text-align: center;"><i>m</i></td> </tr> </table>	<i>h</i>	<i>m</i>
<i>d</i>	<i>m</i>	<i>y</i>						
<i>h</i>	<i>m</i>							

Please complete the form and send it by
e-mail nsls.videoconf@nsls.bg or fax +359 2 870 53 22

Принципи в сътрудничеството по наказателни дела

Един от основните принципи в областта на сътрудничеството по наказателни дела е взаимното признаване на съдебните актове и директния контакт между съдебни и правоохранителни органи на държавите-членки. Достигнато е до извода, че именно взаимното признаване ще доведе до бързина и ефективност при сътрудничеството между компетентните органи. В сферата на наказателното правораздаване принципът на взаимното признаване се проявява в задължението на национален съд на една държава-членка да изпълни правораздавателен акт, постановен в друга държава-членка, като акт на собствената му юрисдикция. Прилагането на принципа на взаимното признаване на съдебни актове, основаващ се на взаимното доверие между държавите-членки излиза извън рамките на класическия принцип на международно сътрудничество и утвърждава нова форма на международна взаимопомощ за прилагане на съдебни актове.

Този нов модел на развитие на европейското наказателно пространство намира своята първа реализация в Европейската заповед за арест (ЕЗА), приета чрез Рамково решение (РР) от 13.06.2002 г. Чрез този инструмент се осигурява в една държава-членка прякото прилагане на заповед за задържане на едно лице, издадена от съдебен орган на друга държава от ЕС, с цел предаването му на тази държава-членка с оглед неговото наказателно преследване или привеждането в изпълнение спрямо него на присъда. Това е първата мярка в сферата на наказателното право, която прилага принципа на взаимното признаване, посочено изрично и в самото рамково решение - пар. 6 от Преамбюла.

Вторият инструмент, приет от Съвета на ЕС в областта на взаимното признаване, е Рамковото решение на Съвета 2003/577/ПВР от 22.07.2003 г. за изпълнението в ЕС на заповеди за замразяване на имущество или обезпечаване доказателства.

С Договор от Прюм се предвижда органите и службите на държавите, които отговарят за въпросите, свързани с това пространство, дават пряк достъп до определени бази данни. Обмена на информация включва обмен на ДНК профили и създаване на система за автоматично търсене на данни между държавите; бази данни с дактилоскопни отпечатъци и създаване на система за автоматично търсене на данни между държавите; автоматично търсене в регистрационните бази данни на превозни средства на държавите; обмен на информация и данни във връзка със спортни и други масови прояви, както и тероризъм; автоматично търсене и сравняване на ДНК профили и дактилоскопни данни. Целта и условията съгласно Договора са разкриване и разследване на престъпления. Дава се възможност за сравняване на непознати ДНК профили от националните бази данни на една държава с тези на друга държава. Автоматично търсене чрез националните точки за контакт. Възможност за обратна информация при съвпадение и

референтни данни в националната база данни или обратна информация за липса на съвпадение (система от типа "съвпада/не съвпада"). По-нататъшната информация следва да се предава по каналите на официалното полицейско сътрудничество. Осъществяването на автоматична връзка между националните бази данни се реализира на базата на взаимно съгласие. Съгласно чл. 13 и 14 от Договора, за целите на предотвратяването на престъпления и за поддържане на обществения ред и сигурността по време на големи събития с трансгранично измерение, по-специално спортни събития или заседания на Европейския съвет, държавите-членки, както при поискване, така и по своя инициатива и в съответствие с националното законодателство на изпращащата държава изпращат необходимата информация, която не съдържа лични данни, а при конкретни обстоятелства и лична информация, чрез националните точки за контакт.

"Шведската инициатива" (Рамково решение на Съвета 2006/960/JHA за опростяване на обмена на информация и сведения между правоприлагащите органи) е приета от Съвета на 18.12.2006 г. Този инструмент, предложен от Швеция, въвежда принципа, че правилата, на които се подчинява трансграничния обмен на наказателноправна и оперативна информация не могат да бъдат по-строги от правилата, които се прилагат спрямо вътрешния обмен на данни. Въвежда задължения за държавите-членки да подават отговор на искане за информация от една държава-членка към друга (дори и когато такава информация не е налична) и определя срокове за подаване на тези отговори. Причините за приемането на този акт бяха разширяване на Шенгенското пространство и свързаните с това рискове, заплахите от терористични атаки. Установено беше, че ефективността на потока от информация се възпрепятства от формални процедури, свързани с придобиване на информацията или данните. Беше отчетено, че условията за предоставяне на информация и сведения на компетентните правоприлагащи органи в другите държави-членки не следва да бъдат по-стриктни от условията, които се прилагат на национално ниво. Обменът на информация и сведения, навременният достъп до точна и актуализирана информация и сведения представлява ключов елемент на успешното разкриване, предотвратяване и разследване на престъпленията. Особено приложимо е това, в пространството, в което вътрешните граници са отменени в съответствие изискванията на Шенгенското законодателство.

С Договора от Лисабон, влязъл в сила на 1 декември 2009 г., структурата на "стълбове" в рамките на Европейския съюз отпадна и се създаде нова институционална рамка. "Третият стълб" в областта на правосъдието и вътрешните работи, към който попадаха рамковите решения, следва да се заличи напълно след петгодишен преходен период от влизането в сила на Договора от Лисабон и да се замени с обща политика в областта на свободата, сигурността и правосъдието.

Въпреки, че този договор не предвижда рамковите решения като част от вторичното право на Съюза, държавите-членки не са освободени от задължението си да въведат в националното си законодателство правилата, съдържащи се във вече приети рамкови решения.

Правна рамка на сътрудничеството

- Европейска конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 1959 г. Първи и втори допълнителен протокол към нея
- Конвенция съставена от Съвета на ЕС в съответствие с чл. 34 от Договора за Европейския съюз, за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите-членки на ЕС (Конвенция 2000). Протокол към същата от 2001 г.
- Европейска конвенция за трансфер на производства по наказателни дела
- Закони за ратифициране
- Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи
- НПК, глава 36, раздел II I "Международна правна помощ по наказателни дела" и раздел IV "Трансфер на наказателно производство"
- Договор от Прюм, подписан на 27.05.2005 г. в гр. Прюм в Германия
- Рамково решение на Съвета 2006/960/ЈНА за опростяване на обмена на информация и сведения между правоприлагащите органи ("Шведската инициатива")
- Рамковото Решение на Съвета 2003/577/ПВР от 22.07.2003 г. за изпълнението в ЕС на заповеди за замразяване на имущество или обезпечаване доказателства
- Европейската заповед за арест (ЕЗА)

ПРИЛОЖЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА ПРАВОТО НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

1. ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ

- **Интелектуална собственост**

Обхватът на понятието "интелектуална собственост" може да се изведе от Конвенцията за учредяване на световната организация за интелектуална собственост. Съгласно разпоредбата на чл. 2 (viii) "интелектуална собственост" включва правата отнасящи се до: литературни, художествени и научни произведения; изпълнения на артисти-изпълнители, звукозаписи и радио- и телевизионни предавания; изобретения във всички области на човешката дейност; научни открития; промишлени образци; търговски марки, марки за услуги, търговски наименования и обозначения; закрила срещу нелоялна конкуренция, както и всички други права, произтичащи от интелектуална дейност в промишлената, научната, литературната и художествената област. Обектите на интелектуална собственост могат да бъдат обединени в три групи, както следва: обекти на авторското право и сродните му права, обекти на индустриална собственост и други обекти на правото на интелектуална собственост.

- **Убиквитет** е присъщо на обектите на интелектуална собственост свойство, което е свързано с техния нематериален характер и се отнася до възможността правата върху тези обекти да бъдат упражнявани по едно с също време от различни лица на различни места в пространството. За разлика от обектите на интелектуална собственост, убиквитетът не е присъщ за вещите.

- **Принцип на териториалното действие** на правната закрила се изразява в предоставянето от всяка държава на закрила на правата върху обекти на интелектуална собственост на собствената ѝ територия и в съответствие с националните ѝ правни норми. Редът за предоставяне на закрила на субективното право на територията на други държави се определя от международните договори и от законодателството на съответната чужда държава.

- **Принцип на ограниченото във времето действие на правната закрила**

Закрилата на правата върху обекти на интелектуална собственост е ограничена до изтичането на определен от закона срок. Този срок е различен по отношение на различните обекти. Така напр. правата върху обекти на авторското право се закрилят по време на целия живот на автора и 70 години след настъпването на неговата смърт. Изобретенията се закрилят за период от 20 години, считано от датата на подаването на заявката за издаване на патент. Изключение от този принцип е закрилата на права върху означения. Фирмата на търговеца се ползва от закрила докато тя е вписана в регистъра; срокът на закрила на марката, който е 10 години може да бъде подновяван неограничен брой пъти, вписаните географски означения се ползват от закрила докато съществува връзката между качествата и особеностите на продукта и произхода му от съответната географска област.

- **Автор** е лицето, в резултат на чиято творческа дейност възниква произведението. Автор може да бъде само физическо лице, докато носителите на авторски права могат да бъдат и юридически лица. Автор може да бъде всяко физическо лице, без оглед на неговата дееспособност. Когато в резултат на творческата дейност на едно лице възникне обект на индустриална собственост, това лице също може да се определи като автор (например, създател на промишлен дизайн) или в други случаи като изобретател, напр. при създаване на патентоспособно изобретение.
- **Съавторство** възниква когато произведението е създадено съвместно от две или повече лица. В случаите на съавторство правата върху произведението се пораждат за всички съавтори и използването и преработката на произведението се решават по съгласие на всички. Всеки един от съавторите има право да получи равен дял от възнагражденията за използване на произведението, освен ако съавторите не са постигнали съгласие за друго. Съавторство може да възникне и при създаване на обекти на индустриална собственост (например, при промишлен дизайн). По отношение на изобретения, създадени от две или повече лица, последните се определят като "съизобретатели". В посочените хипотези за съавторите на обект на индустриална собственост, съответно за съизобретателите, се поражда право на заявяване, което може да се упражни съвместно или от някой, или от част от тези лица, когато някой, съответно някои от тях се откажат от правото си на заявяване.
- **Обект на авторското право** е всяко произведение на литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност и е изразено

по какъвто и да е начин и в каквато и да е обективна форма. Закрилата върху произведенията възниква от момента на тяхното създаване и изразяване в обективна форма, без да е необходимо извършване на допълнителни действия или акт на държавен орган. Не всеки резултат от творческата дейност на човека се ползва от закрила като обект на авторското право. Не се закрилят идеите и концепциите, новините, фактите, сведенията и данните, нормативните и индивидуалните актове на държавни органи, а също и фолклорните творби.

- **Авторски права** са вид субективни права, от категорията на абсолютните субективни права, предмет на които е обект на авторското право – произведение на литературата, науката или изкуството. Авторските права включват множество правомощия на своя носител по отношение на създаденото от него произведение. В съдържанието си авторското право обхваща лични неимуществени и имуществени правомощия. Част от тях, като правото на авторство и правото на авторско име, са непрехвърлими и не могат да преминават върху други лица. Друга част, включително всички имуществените правомощия могат да бъдат прехвърляни чрез правна сделка, а също така могат да бъдат наследявани.
- **Заявител** е лице, на което законът признава правото да подаде заявка за получаване на закрила върху обект на индустриална собственост, чрез издаване от компетентния държавен орган на защитен документ, удостоверяващ правата на заявителя върху съответния обект на индустриална собственост – патент за изобретение или свидетелство за регистрация. В общия случай заявителят се признава и за носител на изключителното право върху заявения обект с издаването на защитния документ. Допустимо е, след подаването на заявката, правата върху нея да бъдат прехвърлени от заявителя на трето лице. Законът признава право на заявяване на създателя на изобретение, полезен модел или дизайн. В определени хипотези това право може да възникне и за друго лице – например за възложителя или работодателя.
- **Изобретател** е лице, създало изобретение или полезен модел. Изобретателят има право да подаде заявка за издаване на патент, а също и да бъде посочен в заявката и в издадения патент, което право е лично и не може да преминава върху други лица.
- **Обекти на индустриална собственост**
С приемането на първите два международни договора в областта на интелектуалната собственост (Парижката конвенция от 1883 и Бернската конвенция от 1886 г.) е създаден диференциран правен режим на обектите на индустриална собственост и на обектите на авторското право.

Съгласно Парижката конвенция понятието индустриална собственост включва изобретените там нематериални блага, които имат стопанско значение. Такива са патентите за изобретенията, полезните модели, промишления дизайн, марките, географските означения и фирмите и закрилата срещу нелоялната конкуренция. В определени случаи е възможно един обект на авторското право да получи и да се ползва от закрила и като обект на индустриална собственост. Обект на индустриална собственост може да съдържа или да се състои изцяло от обект на авторското право, така напр. промишления дизайн или марката могат да се състоят от произведение на изобразителното изкуство (графика) – обект на авторското право. Различен е редът, по който възникват правата върху обекти на индустриална собственост. Изобретенията се закрилят чрез издаването на патент от Патентното ведомство, марките и промишления дизайн – чрез издаване на свидетелство за регистрация и т.н.

- **Патентоспособност на изобретението**

За да получи закрила едно изобретение чрез издаването на патент е необходимо то да бъде от областта на техниката и да отговаря на признаците новост, изобретателска стъпка и промишлена приложимост.

- **Патент** е документ, издаван от компетентния орган (Патентното ведомство), с който се предоставя закрила на едно изобретение.
- **Марка** е знак, който е способен да отличава стоките или услугите на едно лице от тези на други лица и може да бъде представен графично. Марката може да се състои от всякакви знаци, които са способни да разграничат стоките или услугите на едно лице от тези на други лица (думи, букви, цифри, цветове и др.). Правото върху марка се придобива с регистрация на знака в Патентното ведомство.
- **Фирма** е наименованието под което търговецът упражнява дейността си и се подписва. Търговският закон определя задължителното съдържание на фирмата по отношение на отделните видове търговци. Така например фирмата на едноличния търговец трябва да съдържа без съкращения личното и фамилното или бащиното име, с което е известен в обществото. Факултативното съдържание на фирмата може да включва означение за предмета на дейност, имената на участващите лица, а също и свободно избрана добавка. Фирмата трябва да отговаря на истината, да не въвежда в заблуждение и да не накърнява обществения ред и морала.
- **Промислен дизайн** е видимия външен вид на един продукт или част от него. Продукт е всяко изделие, получено по промишлен или занаят-

чийски начин. Правото върху промишлен дизайн се придобива чрез регистрацията в Патентното ведомство, а регистрацията се извършва за дизайн, който е нов и оригинален.

- **Лицензионен договор**

С договора за лицензия носителят на право върху изобретение, полезен модел, промишлен дизайн, марка, топология на интегрална схема или производствен опит - лицензодател, отстъпва срещу възнаграждение изцяло или отчасти на лицензополучателя ползването му. Договорът е формален, възмезден и двустранен. Договорът за лицензия подлежи на вписване в регистъра на Патентното ведомство и може да бъде противопоставен на трети лица след извършване на вписването.

2. НОРМАТИВНА УРЕДБА

2.1. НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Изобретения и полезни модели

- Закон за патентите и регистрацията на полезните модели
- Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за патенти
- Постановление №53 от 19 март 2008 г. за изменение и допълнение на Наредбата за оформяне, подаване и експертиза на заявки за патенти
- Наредба за подаване на заявки и издаване на сертификати за допълнителна закрила на медицински продукти и продукти за растителна защита
- Наредба за секретните патенти
- Наредба за разглеждане на спорове по Закона за патентите и регистрацията на полезните модели

Марки и географски означения

- Закон за марките и географските означения
- Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на марки и географски означения
- Постановление №200 от 30 август 2007 г. за изменение и допълнение на Наредбата за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на марки и географски означения

- Наредбата за реда за оформяне, подаване и разглеждане на опозиции по Закона за марките и географските означения
- Наредба за реда и начина за определяне в Патентното ведомство на марка като общоизвестна и марка, ползваща се с известност на територията на Република България
- Обща препоръка за разпоредби, касаещи закрилата на общоизвестни марки, приета от Асамблеята на Парижкия съюз за закрила на индустриалната собственост и Генералната асамблея на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) на Тридесет и четвъртата поредица от срещи на Асамблеите на страните-членки на СОИС, 20-29 септември 1999 г.
- Методически указания за прилагане на чл. 11 от Закона за марките и географските означения
- Методически указания за прилагане на чл. 12 от Закона за марките и географските означения

Промислен дизайн

- Закон за промишления дизайн
- Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на промишлен дизайн

Топология на интегрални схеми

- Закон за топологията на интегралните схеми
- Инструкция за оформяне, подаване и формална експертиза на заявките за топологии на интегралните схеми

Сортове растения и породи животни

- Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни
- Инструкция за реда за разглеждане в Патентното ведомство на заявки за сертификати за нови сортове растения и породи животни
- Наредба №31 от 10.12.1996 г. за представителите по интелектуална собственост
- Тарифа за таксите, които се събират от Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол по Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни
- Наредба за граничните мерки за защита на правата върху интелектуалната собственост

2.2. ОБЩНОСТНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

- Регламент №386/2012 на Европейския парламент и на Съвета за възлагане на Службата за хармонизация във вътрешния пазар (марки, дизайни и модели) на задачи, свързани с гарантирането на спазването на правата на интелектуална собственост, включително обединяването на представители на публичния и частния сектор в Европейска обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост

Изобретения и полезни модели

- Директива 2004/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно упражняването на права върху интелектуалната собственост (текст от значение за ЕИП)
- Директива 98/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли 1998 година относно правната закрила на биотехнологичните изобретения
- Регламент (ЕО) №1610/96 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юни 1996 година относно създаването на сертификат за допълнителна защита на продуктите за растителна защита
- Регламент (ЕО) №2100/94 на Съвета от 27 юли 1994 година относно правната закрила на Общността на сортовете растения
- Регламент (ЕО) №469/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 година относно сертификата за допълнителна закрила на лекарствените продукти

Марки и географски означения

- Регламент (ЕО) №509/2006 на Съвета от 20 март 2006 година относно селскостопански и хранителни продукти с традиционно специфичен характер
- Регламент (ЕО) №479/2008 на Съвета от 29 април 2008 година относно общата организация на пазара на вино, за изменение на регламенти (ЕО) №1493/1999, (ЕО) №1782/2003, (ЕО) №1290/2005 и (ЕО) №3/2008 и за отмяна на регламенти (ЕИО) №2392/86 и (ЕО) №1439/1999
- Регламент (ЕО) №110/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 15 януари 2008 година относно определението, описанието, представянето, етикетирането и защитата на географските означения на спиртните напитки и за отмяна на регламент (ЕИО) №1576/89 на Съвета

- Регламент (ЕО) №207/2009 на Съвета от 26 февруари 2009 година относно марката на Общността
- Регламент (ЕО) №2868/95 на Комисията от 13 декември 1995 година относно условията и приложението на Регламент (ЕО) №40/94 на Съвета относно търговската марка на Общността от 13 декември 1995 година относно условията и приложението на Регламент (ЕО) №40/94 на Съвета относно търговската марка на Общността
- Регламент (ЕО) №510/2006 на Съвета от 20 март 2006 година относно закрилата на географски указания и наименования за произход на земеделски продукти и храни
- Първа директива на Съвета от 21 декември 1988 година относно сближаване на законодателствата на държавите-членки във връзка с търговските марки от 21 декември 1988 година относно сближаване на законодателствата на държавите-членки във връзка с търговските марки

Промислен дизайн

- Регламент (ЕО) №2245/2002 на Комисията от 21 октомври 2002 година за прилагане на Регламент (ЕО) №6/2002 на Съвета за промишления дизайн на Общността
- Регламент №6/2002 на Съвета (ЕО) от 12 декември 2001 година относно дизайните на Общността
- Директива №98/71/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 13 октомври 1998 година относно правната защита на индустриални дизайни

Сортове растения и породи животни

- Регламент (ЕО) №1831/2004 на Комисията от 21 октомври 2004 година за изменение на Регламент (ЕО) №930/2000 на Комисията относно създаването на прилагащи правила, отнасящи се до избираемостта на сортовете наименования на селскостопанските растителни видове и зеленчуковите видове
- Регламент (ЕО) №2100/94 на Съвета от 27 юли 1994 година относно правната закрила на Общността на сортовете растения
- Регламент (ЕО) №1650/2003 на Съвета от 18 юни 2003 година за изменение на Регламент (ЕО) №2100/94 относно правната закрила на Общността на сортовете растения

2.3. МЕЖДУНАРОДНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

- Парижка конвенция за закрила на индустриалната собственост, 13.06.1921 г.
- Конвенция за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС), 19.05.1970 г.
- Договор за патентно коопериране (РСТ), 21.05.1984 г.
- Будапещенски договор за международно признаване на депозирането на микроорганизмите във връзка с процедурата за патентоване, 19.08.1980 г.
- Хагска спогодба относно международното депозиране на промишлени дизайни, 11.12.1996 г.
- Мадридска спогодба за международна регистрация на марките, 01.08.1985 г.
- Протокол относно Мадридската спогодба за международна регистрация на марките
- Изменения на Протокола относно Мадридската спогодба за международна регистрация на марките, 02.10.2001
- Лисабонска спогодба за закрила на наименованията за произход и тяхната международна регистрация, 12.08.1975 г.
- Мадридска спогодба за преследване на фалшивите и заблуждаващи означения за произхода на стоките, 12.08.1975 г.
- Международна конвенция за закрила на новите растителни сортове (UPOV), 24.04.1998 г.
- Виенска спогодба, учредяваща Международната класификация на образните елементи на марките, 27.02.2001 г.
- Ницска спогодба относно Международната класификация на стоките и услугите за регистрация на марки, 27.02.2001 г.
- Локарнска спогодба, учредяваща Международната класификация на промишлените дизайни, 27.02.2001 г.
- Конвенция за издаване на европейски патенти (Европейска патентна конвенция), 01.07.2002 г.
- Страсбургска спогодба относно Международната патентна класификация, 27.11.2001 г.

3. ОТНОСИМА НОРМАТИВНА УРЕДБА (ИЗВАДКИ)

3.1. ЗАКОН ЗА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ МУ ПРАВА

Предмет на закона

Чл. 1. Този закон урежда отношенията, свързани със създаването и разпространението на произведенията на литературата, изкуството и науката.

Възникване на авторското право

Чл. 2. Авторското право върху произведения на литературата, изкуството и науката възниква за автора със създаването на произведението.

Закриляни обекти

Чл. 3. (1) Обект на авторското право е всяко произведение на литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност и е изразено по какъвто и да е начин и в каквато и да е обективна форма, като:

1. литературни произведения, включително произведения на научната и техническата литература, на публицистиката и компютърни програми;

2. музикални произведения;

3. сценични произведения - драматични, музикално-драматични, пантомимични, хореографски и други;

4. филми и други аудио-визуални произведения;

5. произведения на изобразителното изкуство, включително произведения на приложното изкуство, дизайна и народните художествени занаяти;

6. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2011 г., в сила от 25.03.2011 г.) реализирани произведения на архитектурата и приложени устройствени планове;

7. фотографски произведения и произведения, създадени по начин, аналогичен на фотографския;

8. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2011 г., в сила от 25.03.2011 г.) одобрени архитектурни проекти, одобрени проекти по устройствено планиране, карти, схеми, планове и други, отнасящи се до архитектурата, териториалното устройство, географията, топографията, музейното дело и която и да е област на науката и техниката;

9. графично оформление на печатно издание;

10. (нова - ДВ, бр. 29 от 2006 г.) кадастрални карти и държавни топографски карти.

(2) Обект на авторското право са също:

1. преводи и преработки на съществуващи произведения и фолклорни творби;
2. аранжimenti на музикални произведения и на фолклорни творби;
3. периодични издания, енциклопедии, сборници, антологии, библиографии, бази данни и други подобни, които включват две или повече произведения или материали.

(3) Обект на авторското право може да бъде и част от произведение по ал. 1 и 2, както и подготвителните скици, планове и други подобни.

Изключения

Чл. 4. Не са обект на авторското право:

1. (доп. – ДВ, бр. 21 от 2014 г.) нормативни и индивидуални актове на държавни органи за управление, актовете на съдилищата, както и официалните им преводи;
2. идеи и концепции;
3. фолклорни творби;
4. новини, факти, сведения и данни.

Авторско право върху сборници, антологии, библиографии и бази данни

Чл. 11. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2000 г., в сила от 05.05.2000 г.) (1) Авторското право върху сборници, антологии, библиографии, бази данни и други подобни принадлежи на лицето, което е извършило подбора или подреждането на включените произведения и/или материали, освен ако в договор е предвидено друго. Авторското право върху включените в такова произведение отделни части, които имат характер на произведения на литературата, изкуството и науката, принадлежи на техните автори.

(2) За включването на произведения или части от тях в такова произведение е необходимо съгласието на техните автори, освен ако законът не предвижда друго.

Авторско право върху компютърни програми и бази данни, създадени по трудово правоотношение

Чл. 14. Ако не е уговорено друго, авторското право върху компютърни програми и бази данни, създадени в рамките на трудово правоотношение, принадлежи на работодателя.

Видове неимуществени авторски права

Чл. 15. (1) Авторът има право:

1. да реши дали създаденото от него произведение може да бъде разгласено

и да определи времето, мястото и начина, по който да стане това, с изключение на обектите по чл. 3, ал. 1, т. 4, 6 и 8, при които това право се уговаря по договор;

2. да иска признаване на неговото авторство върху произведението;

3. да реши дали произведението му да бъде разгласено под псевдоним или анонимно;

4. да иска името му, псевдонима му или друг идентифициращ го авторски знак да бъдат обозначавани по съответния начин при всяко използване на произведението;

5. да иска запазване на целостта на произведението и да се противопоставя на всякакви промени в него, както и на всяко друго действие, което би могло да наруши законните му интереси или личното му достойнство;

6. да променя произведението си, ако с това не се нарушават права, придобити от други лица;

7. на достъп до оригинала на произведението, когато то се намира във владение на друго лице и когато това е необходимо с оглед упражняване на неимуществено или имуществено право, предвидено в този закон;

8. да спре използването на произведението поради промени в убежденията си, с изключение на реализираните произведения на архитектурата, като обезщети за претърпените вреди лицата, които законно са придобили правото да използват произведението.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2011 г., в сила от 25.03.2011 г.) Авторът няма право да се противопостави на желанието на собственика на произведението на архитектурата да го разруши, преустрои, надстрои или пристрои, ако това се извършва в съответствие с действащите разпоредби. За уточняване на начина на извършване на промените собственикът на произведението на архитектурата може да подаде искане до организацията по чл. 40, която е длъжна да извърши консултацията.

Видове имуществени авторски права

Чл. 18. (1) Авторът има изключителното право да използва създаденото от него произведение и да разрешава използването му от други лица, освен в случаите, за които този закон разпорежда друго.

(2) За използване по смисъла на ал. 1 се смятат действия като:

1. възпроизвеждането на произведението;

2. разпространението сред неограничен брой лица на оригинала или екземпляри от произведението;

3. публичното представяне или изпълнение на произведението;

4. излъчването на произведението по безжичен път;

5. (изм. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) предаването и пре-
предаването на произведението по кабел;

6. публичното показване на произведение на изобразителното изкуство и на
произведение, създадено по фотографски или аналогичен на него начин;

7. превеждането на произведението на друг език;

8. (доп. - ДВ, бр. 28 от 2000 г., в сила от 05.05.2000 г., доп. - ДВ, бр. 25 от
2011 г., в сила от 25.03.2011 г.) преработката и синхронизацията на произведе-
нието. Преработка е и приспособяването и внасянето на всякакъв вид промени в
произведението, както и използването на произведението за създаване на ново,
производно от него произведение;

9. реализирането на архитектурен проект чрез построяване или изработване
на обекта, за който той е предназначен;

10. (нова - ДВ, бр. 28 от 2000 г., в сила от 05.05.2000 г., изм. - ДВ, бр. 99 от
2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) предлагането по безжичен път или по кабел на
достъп на неограничен брой лица до произведението или до част от него по на-
чин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индиви-
дуално избрани от всеки от тях;

11. (нова - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г., доп. - ДВ, бр. 25 от
2011 г., в сила от 25.03.2011 г.) вносът и износът в трети държави на екземпляри
от произведението в търговско количество, независимо дали са произведени
законно или в нарушение на правото по т. 1.

(3) Използване по ал. 2, т. 3 до т. 8 включително е налице, когато посочени-
те действия се извършват по начин, даващ възможност произведението да бъде
възприето от неограничен брой лица.

(4) (Отм. - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.)

**Свободно използване без заплащане на възнаграждение (Загл. изм. - ДВ,
бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.)**

Чл. 24. (Изм. - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) Без съгласи-
ето на носителя на авторското право и без заплащане на възнаграждение е до-
пустимо:

1. (доп. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) временното възпроиз-
веждане на произведения, ако то има преходен или инцидентен характер, няма
самостоятелно икономическо значение, съставлява неделима и съществена част
от техническия процес и се прави с единствената цел да позволи:

а) предаване в мрежа чрез посредник, или

б) друго разрешено използване на произведение;

2. използването на цитати от вече разгласени произведения на други лица
при критика или обзор при посочване на източника и името на автора, освен ако

това е невъзможно; цитирането трябва да съответства на обичайната практика и да е в обем, оправдан от целта;

3. използването на части от публикувани произведения или на неголям брой произведения в други произведения в обем, необходим за анализ, коментар или друг вид научно изследване; такова използване е допустимо само за научни и образователни цели при посочване на източника и името на автора, освен ако това е невъзможно;

4. използването като текуща информация в периодичния печат и другите средства за масово осведомяване на речи, отчети, проповеди и други или на части от тях, произнесени на публични събрания, както и на пледоарии, произнесени в съдебни процеси, при посочване на източника и името на автора, освен ако това е невъзможно;

5. (изм. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) възпроизвеждането от средствата за масово осведомяване на вече разгласени статии по актуални икономически, политически или религиозни теми, в случай че такова използване не е било изрично забранено, при посочване на източника и името на автора, освен ако това е невъзможно;

6. възпроизвеждането по фотографски, кинематографичен или аналогичен на тях начин, както и чрез звукозаписване или видеозаписване на произведения, свързани с актуално събитие, за да бъдат тези произведения използвани от средствата за масово осведомяване в ограничен обем, оправдан от целите на информацията, при посочване на източника и името на автора, освен ако това е невъзможно;

7. използването на произведения, постоянно изложени на улици, площади и други обществени места, без механично контактено копиране, както и излъчването им по безжичен път или предаването им чрез кабел или друго техническо средство, ако това се извършва с информационна или друга нетърговска цел;

8. публичното представяне и публичното изпълнение на публикувани произведения в учебни или в други образователни заведения, ако не се получават парични постъпления и не се заплащат възнаграждения на участниците в подготовката и реализирането на представянето или изпълнението;

9. (изм. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) възпроизвеждането на вече публикувани произведения от общодостъпни библиотеки, учебни или други образователни заведения, музеи и архивни учреждения, с учебна цел или с цел съхраняване на произведението, ако това не служи за търговски цели;

10. възпроизвеждането на вече разгласени произведения посредством Брайлов шрифт или друг аналогичен метод, ако това не се извършва с цел печалба;

11. предоставянето на достъп на физически лица до произведения, намиращи се в колекциите на организации по смисъла на т. 9, при условие че се извър-

шва за научни цели и няма търговски характер;

12. временното записване на произведение от радио- и телевизионни организации, на които авторът е отстъпил правото да използват произведението, осъществено със собствени технически средства и за нуждите на собствените им предавания в рамките на полученото разрешение; записи, които имат важна документална стойност, могат да бъдат съхранени в официален архив;

13. използването на произведения за целите на националната сигурност, в съдебно или административно производство или в парламентарната практика;

14. използването на произведения по време на религиозни церемонии или на официални церемонии, организирани от публичната власт;

15. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2011 г., в сила от 25.03.2011 г.) използването на сграда, която е произведение на архитектурата, или на план на такава сграда с цел реконструкцията ѝ, извършено след съгласуване с организация по чл. 40.

(2) Разпоредбите на ал. 1 не се отнасят до компютърните програми. За тях се прилагат разпоредбите на чл. 70 и 71.

Свободно използване със заплащане на компенсационно възнаграждение (Загл. изм. - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.)

Чл. 25. Изм. - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Без съгласието на носителя на авторското право, но при заплащане на справедливо компенсационно възнаграждение е допустимо:

1. възпроизвеждането с нетърговска цел на отпечатани произведения, с изключение на нотни материали, върху хартия или друг подобен носител чрез репрографиране или друг способ, осигуряващ подобен резултат;

2. възпроизвеждането на произведения, независимо върху какъв носител, от физическо лице за негово лично използване, при условие че не се извършва с търговска цел.

(2) Разпоредбата на ал. 1, т. 2 не се отнася до компютърните програми и архитектурните произведения. За компютърните програми се прилагат разпоредбите на чл. 70 и 71.

Обвързване на свободното използване със запазването на техническите средства за защита

Чл. 25а. (1) (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г., предишен текст на чл. 25а - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Използването на произведения по чл. 24, ал. 1 и чл. 25, ал. 1 не може да се извършва по начин, който е съпроводен с премахване, повреда, унищожаване или разстройване на технически средства за защита, без съгласието на носителя на авторското право.

(2) (Нова - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Ползватели, които искат да се възползват от разпоредбите на чл. 24, ал. 1, т. 3, 9, 10, 12 и 13 и чл. 25, ал. 1, т. 1, но са възпрепятствани от технически средства за защита, могат да поискат от носителя на правото да им осигури съответния достъп в оправдана от целта степен. Тази разпоредба не се прилага в случаите, когато произведения или други обекти на закрила са станали по договорен път достъпни за неограничен брой лица по начин, позволяващ този достъп да бъде осъществен от място и по време, индивидуално избрани от всеки от тях.

Договори за използване

Чл. 36. (1) С договора за използване на произведението авторът отстъпва на ползвател изключителното или неизключителното право да използва създаденото от него произведение при определени условия и срещу възнаграждение.

(2) Когато отстъпи на ползвател изключително право за използване на произведение, авторът не може сам да го използва по начина, за срока и на територията, уговорени в договора, нито да отстъпва това право на трети лица.

(3) Когато отстъпи на ползвател неизключително право за използване на произведение, авторът може сам да го използва, както и да отстъпва неизключително право върху същото произведение на трети лица.

(4) Отстъпването на изключително право по ал. 2 се извършва изрично и писмено. Ако липсва подобна уговорка, смята се, че е отстъпено неизключително право за използване на произведението.

(5) Ако в договора не е уговорен срок, смята се, че правото да се използва произведението е отстъпено за три години, а за произведения на архитектурата - за пет години.

(6) Ако в договора не е уговорена територията, на която ползвателят има право да използва произведението, смята се, че това е територията на страната, чийто гражданин е ползвателят или където се намира седалището му, ако той е юридическо лице.

Действие и срок на договора

Чл. 37. (1) Нищожен е договорът, с който авторът отстъпва правото да се използват всички произведения, които той би създал, докато е жив.

(2) Договорът за използване на произведение може да се сключи за срок до десет години. Когато този договор е сключен за по-дълъг срок, той има сила за десет години. Това ограничение не се прилага спрямо договорите за произведения на архитектурата.

Разваляне на договора, ако изпълнението не е започнало

Чл. 39. (1) Ако в договора, с който се отстъпва изключително право, не е уговорен срок, в който ползвателят е длъжен да започне използването на произведението, авторът може да развали договора, ако използването не е започнало в двегодишен срок от сключването му или от деня на предаването на произведението, когато това е станало след сключването на договора.

(2) Алинея 1 не се прилага за произведения на архитектурата

Организации за колективно управление

Чл. 40. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2011 г., в сила от 25.03.2011 г.) Авторите могат по свое желание да образуват организации за колективно управление на авторски права, на които да отстъпят правото да договарят използването на произведенията им по един или повече начини и да събират възнагражденията, произтичащи от тези договори или от предписание на закона.

...

(10) (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2000 г., бр. 99 от 2005 г., предишна ал. 7, бр. 21 от 2014 г.) Организациите по ал. 1 имат право да представляват своите членове, сродните организации от чужбина, с които са сключили договори за взаимно представителство, и техните членове пред всички правораздавателни и административни органи при защитата на поверените им за управление техни права. За защитата на тези права организациите по ал. 1 могат и от свое име да предприемат всякакви юридически действия, включително да предявяват иски по чл. 94, 94а и 95 и да искат налагане на мерки по чл. 95в, 95г, 96а, 96б и 96г.

Раздел VII.

Използване на компютърни програми

Диспозитивни правила

Чл. 70. Ако не е уговорено друго, счита се, че лицето, което законно е придобило правото да използва компютърна програма, може да зарежда програмата, да я изобразява върху екран, да я изпълнява, предава на разстояние, да я съхранява в паметта на компютър, да я превежда, преработва и да внася други изменения в нея, ако тези действия са необходими за постигане на целта, заради която е придобито правото да се използва програмата, включително и за отстраняване на грешки.

Императивни правила

Чл. 71. Лицето, което законно е придобило правото да използва компютърна програма, може без съгласието на автора и без заплащане на отделно възнаграждение:

1. да изготвя резервно копие от програмата, ако това е необходимо за съответния вид използване, за който е придобита програмата;

2. да наблюдава, изучава и изпитва начина на действие на програмата за определяне на идеите и принципите, които са залегнали в който и да е неин елемент, ако това става в процеса на зареждането на програмата, изобразяването ѝ върху екран, изпълняването ѝ, предаването ѝ на разстояние или съхраняването ѝ в компютърната памет при условие, че той има право да извършва тези действия в съответствие с чл. 70;

3. (доп. - ДВ, бр. 28 от 2000 г., в сила от 05.05.2000 г.) да превежда програмния код от една форма в друга, ако това е безусловно необходимо за получаване на информация за постигане на съвместимост на създадена компютърна програма с други програми, при условие, че необходимата за тази цел информация не е била предоставена в готов вид и че това се извършва само по отношение на онези части от компютърната програма, които са необходими за постигане на съвместимостта. Получената информация не може да бъде използвана за създаване и разпространение на компютърна програма несъществено отличаваща се от програмата, чийто програмен код се превежда, както и за каквото и да е друго действие, което може да накърни авторските права върху програмата.

Дял втори **ПРАВА, СРОДНИ НА АВТОРСКОТО ПРАВО** **И ДРУГИ ОСОБЕНИ ПРАВА**

Глава осма **ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ**

Носители и обекти на сродни права

Чл. 72. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2000 г.) Права, сродни на авторското, имат:

1. артистите-изпълнители върху своите изпълнения;
2. продуцентите на звукозаписи върху своите звукозаписи;
3. продуцентите на първоначалния запис на филм или друго аудио-визуално произведение върху оригинала и копията, получени в резултат на този запис;
4. радио- и телевизионните организации върху своите програми.

Колизия с авторски права

Чл. 72а. (Нов - ДВ, бр. 28 от 2000 г.) Сродните права не могат да бъдат упражнявани по начин, който би могъл да доведе до накърняване или ограничаване на авторските права.

Чл. 74. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 28 от 2000 г.) **Артист-изпълнител** е лицето, което представя, пее, свири, танцува, рецитира, играе, режисира, дирижира, коментира, озвучава роли или изпълнява по друг начин произведение, цирков или вариететен номер, номер с кукли или фолклорна творба.

Чл. 85. **Продуцент на звукозапис** е физическото или юридическото лице, което организира осъществяването на първия запис и осигурява финансирането му.

Глава единадесета.

"а" ПРАВА НА ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ НА БАЗИ ДАННИ (НОВА - ДВ, БР. 77 ОТ 2002 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2003 Г.)

Носител на правото

Чл. 93б. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) Носител на правото е производителят на базата данни.

(2) Производител на база данни е физическото или юридическото лице, което е поело инициативата и риска за инвестиране в събирането, сверяването или използването на съдържанието на база данни, ако това инвестиране е съществено в количествено или качествено отношение.

Съдържание на правото

Чл. 93в. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) Производителят на база данни има право да забрани:

1. извличането чрез постоянно или временно пренасяне на съдържанието на базата данни или на негова съществена в количествено или качествено отношение част върху друг носител по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма;

2. повторното използване на съдържанието на базата данни или на негова съществена в количествено или качествено отношение част чрез разгласяване под каквато и да е форма, включително разпространение на копия, отдаване под наем или предоставяне по цифров път.

(2) Даването в заем не е извличане или повторно използване по смисъла на ал. 1.

(3) Правото по ал. 1 може да се отчуждава или да бъде отстъпвано на други лица.

(4) Производителят на база данни има право да забрани действията по ал. 1 и по отношение на несъществена част от съдържанието ѝ, когато тези действия се извършват повторно и систематично по начин, който противоречи на нормалното ѝ използване или може да увреди законните интереси на производителя.

Прекратяване на правото

Чл. 93г. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 01.01.2007 г.) Първата продажба на територията на държавите - членки на Европейския съюз на материално копие от база данни от носителя на правото по чл. 93в или с негово съгласие води до прекратяване на правото му да контролира по-нататъшните продажби на копието от нея на тази територия.

(2) Когато база данни се предава в цифрова форма, включително в комуникационна мрежа, правото по чл. 93в не се прекратява по отношение на материализираните копия от базата данни, направени от получателя със съгласието на носителя на това право.

Колизия с други права

Чл. 93д. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) Правото по чл. 93в възниква независимо от това, дали базата данни или частите от съдържанието ѝ се ползват от закрилата на авторско право или на сродни на него права.

(2) Правото по чл. 93в не може да бъде упражнявано по начин, който би могъл да доведе до накърняване или ограничаване на авторски или сродни на тях права върху съдържанието на базата данни.

Права и задължения на законните ползватели

Чл. 93е. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) (Нова - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Лицето, което законно е придобило правото да използва база данни или копие от нея, може свободно да извършва действията по чл. 18, ал. 2, т. 1, 2, 3, 4, 5, 7 и 8 с нея, както и действия, свързани с резултатите, евентуално получени от превода, преработката, обработката и каквито и да е други изменения, които е направило с нея, когато това е необходимо за достъп до съдържанието на базата данни и за нормалното ѝ използване. Когато това лице има право да използва само част от базата данни, тази разпоредба се прилага само по отношение на тази част.

(2) (Предишна ал. 1 - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Когато една база данни е била разгласена по какъвто и да е начин, производителят ѝ не може да възпрепятства извличането или повторното използване на несъществена част от съдържанието ѝ за каквито и да е цели от лице, което е придобило по законен начин достъп до нея. Ако законният ползвател има право да извлича или използва повторно само част от базата данни, тази разпоредба се прилага само по отношение на тази част.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Законният ползвател на база данни, която е била разгласена по какъвто и да е начин, не

може да извършва действия, които противоречат на нормалното ѝ използване или увреждат законните интереси на производителя ѝ.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Законният ползвател на база данни, която е била разгласена по какъвто и да е било начин, не може да уврежда правата на носителя на авторско право или сродно на него право върху произведенията или другите обекти, съдържащи се в нея.

(5) (Нова - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Всяка договореност, противоречаща на разпоредбите на ал. 1, 2, 3 и 4, е нищожна.

Изключения

Чл. 93ж. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) Законният ползвател на база данни, която е била разгласена по какъвто и да е начин, може без съгласието на производителя ѝ да извлича или да използва повторно по смисъла на чл. 93в съществена част от нейното съдържание в следните случаи:

1. извличане за лично ползване на съдържание на база данни, която не е в електронна форма;
2. извличане без търговска цел за илюстриране при обучение или при научни изследвания в обем, оправдан от целта, при посочване на източника;
3. извличане или повторно използване за целите на националната сигурност или в административно или съдебно производство.

Времетраене

Чл. 93з. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) Правата по чл. 93в продължават петнадесет години. Сроктът започва да тече от първи януари на годината, следваща годината, през която е завършено създаването на базата данни.

(2) В случай че базата данни е била разгласена по какъвто и да е начин преди изтичането на срока по ал. 1, срокът започва да тече от първи януари на годината, следваща годината на разгласяването.

(3) Всяка нова съществена инвестиция в базата данни, която води до съществено изменение в съдържанието на базата данни, поставя началото на нов самостоятелен срок на закрила по отношение на частта, която е резултат на тази инвестиция.

Иск за обезщетение

Чл. 94. (Изм. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) (1) Който наруши авторско право, сродно на него право или друго право по този закон, дължи обезщетение на носителя на правото или на лицето, на което той е отстъпил изключително право за използване.

(2) Обезщетение се дължи за всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от нарушението.

(3) При определяне размера на обезщетението съдът взема предвид и всички обстоятелства, свързани с нарушението, пропуснатите ползи и неимуществените вреди, както и приходите, реализирани от нарушителя вследствие на нарушението.

(4) Съдът определя справедливо обезщетение, което трябва да въздейства възпиращо и предупредително на нарушителя и на останалите членове на обществото.

Особени случаи на иск за обезщетение

Чл. 94а. (Нов - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) (1) Когато искът е установен по основание, но няма достатъчно данни за неговия размер, ищецът може да иска като обезщетение:

1. от петстотин до сто хиляди лева, като конкретният размер се определя по преценка на съда при условията на чл. 94, ал. 3 и 4, или

2. равностойността на предмета на нарушението по цени на дребно на правомерно възпроизведени екземпляри.

(2) При определяне на обезщетението по ал. 1 се вземат предвид и приходите, получени вследствие на нарушението.

Носене на отговорност

Чл. 95б. (Нов - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 10.01.2006 г.) Юридическите лица и едноличните търговци носят гражданска отговорност за нарушаването на права по този закон, извършено виновно от лицата, които ги представляват, съответно от техни служители или от лица, наети от тях. В този случай вината се предполага до доказване на противното.

Приложим закон при производителите на база данни

Чл. 101а. (Нов - ДВ, бр. 77 от 2002 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) (Доп. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 01.01.2007 г.) Този закон се прилага за производителите на бази данни, ако са граждани на Република България или имат постоянен адрес в нея или са граждани на държава - членка на Европейския съюз, или имат постоянен адрес в такава държава.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 99 от 2005 г., в сила от 01.01.2007 г.) Разпоредбата на ал. 1 се прилага и за юридическите лица, учредени в съответствие със законодателството на Република България, които имат седалище, централно управление или основна дейност на територията ѝ, както и за юридическите лица, учредени в съответствие със законодателството на някоя държава - членка на Европейския

съюз, които имат седалище, централно управление или основна дейност на нейна територия. Ако юридическото лице има само седалище в Република България или в държавата - членка на Европейския съюз, се изисква дейността му да има реална връзка с нейната икономика.

3.2. ЗАКОН ЗА АДМИНИСТРАТИВНОТО РЕГУЛИРАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО И ТЪРГОВИЯТА С ОПТИЧНИ ДИСКОВЕ, МАТРИЦИ И ДРУГИ НОСИТЕЛИ, СЪДЪРЖАЩИ ОБЕКТИ НА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ МУ ПРАВА

§1. По смисъла на този закон:

2. "Оптични дискове" са носители, върху които е фиксирана и съхранена или може да бъде фиксирана и съхранена информация в цифрова форма, четима с помощта на оптичен механизъм, използващ лазер или друг високочестотен светлинен източник, като в тази категория се включват CD, CD-DA, CD-I, CD-P, CD-ROM, CD-R, CD-RW, CD-WO, DVD, DVD-RAM, DVD-ROM, LD, MD, VCD, CVD, SVCD, SACD.

3. "Матрица" е първообраз на оптичен диск, съдържащ информация, от който по специална технология могат да се произвеждат ограничен брой екземпляри оптични дискове.

4. "Други носители" са трайни материални носители, върху които са фиксирани обекти на авторското право и сродните му права по начин, даващ възможност тези обекти с помощта на подходящи устройства да бъдат доведени до знанието на публиката.

3.3. ЗАКОН ЗА МАРКИТЕ И ГЕОГРАФСКИТЕ ОЗНАЧЕНИЯ

Определение

Чл. 9. (1) **Марката** е знак, който е способен да отличава стоките или услугите на едно лице от тези на други лица и може да бъде представен графично. Такива знаци могат да бъдат думи, включително имена на лица, букви, цифри, рисунки, фигури, формата на стоката или на нейната опаковка, комбинация от цветове, звукови знаци или всякакви комбинации от такива знаци.

(2) Марка е търговска марка, марка за услуги, колективна марка и сертификатна марка.

Придобиване на право върху марка

Чл. 10. (1) Правото върху марка се придобива чрез регистрация, считано от

датата на подаване на заявката.

(2) Правото на регистрация принадлежи на първия заявител.

(3) Правото върху марка е изключително право.

Чл. 11. (1) Не се регистрира:

1. знак, който не е марка по смисъла на чл. 9, ал. 1;

2. (изм. - ДВ, бр. 43 от 2005 г.) марка, която няма отличителен характер;

3. (доп. - ДВ, бр. 43 от 2005 г.) марка, която се състои изключително от знаци или означения, станали обичайни в говоримия език или в установената търговска практика в Република България по отношение на заявените стоки или услуги;

4. (изм. и доп. - ДВ, бр. 43 от 2005 г.) марка, която се състои изключително от знаци или означения, които указват вида, качеството, количеството, предназначението, стойността, географския произход, времето или метода на производство на стоките, начина на предоставяне на услугите или други характеристики на стоките или услугите;

5. знак, който се състои изключително от:

а) формата, която произтича от естеството на самата стока;

б) формата на стоката, която е необходима за постигане на технически резултат;

в) формата, която придава значителна стойност на стоката;

6. марка, която противоречи на обществения ред или на добрите нрави;

7. марка, която може да въведе в заблуждение потребителите относно естеството, качеството или географския произход на стоките или услугите;

8. (изм. - ДВ, бр. 43 от 2005 г., доп., бр. 19 от 2010 г., в сила от 10.06.2010 г.) марка, която се състои от или включва гербове, знамена или други символи, както и техни имитации на държави - членки на Парижката конвенция, както и гербове, знамена или други символи, съкращения или наименования на международни междуправителствени организации, обявени по чл. 6 от Парижката конвенция;

9. (нова - ДВ, бр. 19 от 2010 г., в сила от 10.06.2010 г.) марка, която съдържа знаци, емблеми или гербове, различни от тези, обявени по чл. 6 тер от Парижката конвенция, и представляващи особен обществен интерес;

10. (доп. - ДВ, бр. 43 от 2005 г., предишна т. 9, бр. 19 от 2010 г., в сила от 10.06.2010 г.) марка, която се състои от или включва официални знаци и клейма за контрол и гаранция, когато те са предназначени за означаване на идентични или сходни стоки;

11. (изм. - ДВ, бр. 28 от 2005 г., бр. 94 от 2005 г., бр. 54 от 2011 г.) марка, която се състои от или включва наименование или изображение на културна

ценност или части от културни ценности, определени по реда на Закона за културното наследство;

12. (отм. - ДВ, бр. 43 от 2005 г., нова, бр. 19 от 2010 г., в сила от 10.03.2011 г.) марка, която се състои изключително от заявено или регистрирано географско означение, действащо на територията на Република България, или от негови производни;

13. (нова - ДВ, бр. 19 от 2010 г., в сила от 10.03.2011 г.) марка, която съдържа заявено или регистрирано географско означение, действащо на територията на Република България, или негови производни, когато заявителят не е вписан ползвател на географското означение.

(2) Разпоредбите на ал. 1, т. 2, 3 и 4 не се прилагат, когато марката в резултат на употреба е придобила отличителност по отношение на стоките или услугите, за които е заявена.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2005 г., бр. 19 от 2010 г., в сила от 10.06.2010 г.) Разпоредбите на ал. 1, т. 8, 9, 10 и 11 не се прилагат при съгласие на съответния компетентен орган.

Определение

Чл. 51. (1) Под **географско означение** се разбира наименование за произход и географско указание.

(2) Наименование за произход е наименованието на страна, район или определена местност в тази страна, служещо за означаване на стока, която произхожда от там и чието качество или свойства се дължат предимно или изключително на географската среда, включваща природни и човешки фактори.

(3) Географско указание е наименованието на страна, район или определена местност в тази страна, служещо за означаване на стока, която произхожда от там и притежава качество, известност или друга характеристика, които могат да се отдадат на този географски произход.

(4) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2005 г.) За географски означения се смятат и традиционни наименования, които отговарят на изискванията по ал. 2 и 3.

Основания за отказ на регистрация

Чл. 52. Не се регистрира като географско означение наименование, което:

1. се е превърнало на територията на Република България в родово наименование на стоки от определен вид, без да се свързва с мястото на производството им;

2. е идентично с наименованието на по-рано защитен сорт растения или порода животни, когато има вероятност потребителите да се въведат в заблуждение относно истинския произход на стоката;

3. е идентично на географско означение или марка, регистрирани по-рано за идентични стоки;

4. е идентично или сходно на географско означение или марка, регистрирани по-рано за идентични или сходни стоки, когато има вероятност потребителите да се въведат в заблуждение.

3.4. ЗАКОН ЗА ПАТЕНТИТЕ И РЕГИСТРАЦИЯТА НА ПОЛЕЗНИТЕ МОДЕЛИ

ПАТЕНТОСПОСОБНИ ИЗОБРЕТЕНИЯ

Чл. 6. (Изм. - ДВ, бр. 66 от 2002 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2006 г.) **Патентоспособни са изобретенията** от всички области на техниката, които са нови, имат изобретателска стъпка и са промишлено приложими.

(2) Не се считат за изобретения:

1. открития, научни теории и математически методи;
2. резултати от художествено творчество;
3. планове, правила и методи за интелектуална дейност, за игри или за делова дейност и компютърни програми;
4. представяне на информация.

(3) Алинея 2 се прилага за посочените обекти, доколкото се иска правна закрила за самите тях като такива.

(4) (Нова - ДВ, бр. 64 от 2006 г.) Човешкото тяло на различните етапи от неговото образуване и развитие, както и простото откриване на един от неговите елементи, включително последователността или частичната последователност на ген, не може да съставлява патентоспособно изобретение. Елемент, изолиран от човешкото тяло или получен по друг начин чрез технически процес, включително последователност или частична последователност на ген, може да съставлява патентоспособно изобретение, дори ако структурата на този елемент е идентична с тази на естествен елемент.

Изключения от патентоспособност

Чл. 7. (Изм. - ДВ, бр. 66 от 2002 г., бр. 64 от 2006 г.) (1) Патенти не се издават за:

1. изобретения, чието търговско използване би нарушило обществения ред и добрите нрави, в т.ч. отнасящи се до:

- а) методи за клониране на хора;
- б) методи за изменение на генетичната идентичност на човешки зародиш;

в) използване на човешки ембриони за промишлени или търговски цели;

г) методи за модифициране на генетичната идентичност на животни, когато има опасност това да им причини страдания, без да има някаква съществена полза от медицинска гледна точка за хора или животни, както и на животни, получени чрез такива методи;

2. методи за лечение на хора или животни чрез терапия или по хирургичен път, както и методи за диагностика, прилагани на хора или животни, като това не се отнася за продукти, по-специално вещества или състави, употребявани при тези методи;

3. сортове растения и породи животни;

4. по същество биологични методи за произвеждане на растения и животни.

(2) Нарушението по ал. 1, т. 1 не може да произтича само от факта, че използването на изобретението е забранено от законодателството.

ПАТЕНТ

Правна закрила

Чл. 12. (1) (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2006 г.) Правната закрила на патентоспособното изобретение се предоставя с патент.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 66 от 2002 г., бр. 64 от 2006 г.) Патентът удостоверява изключителното право на притежателя върху изобретението.

(3) (Нова - ДВ, бр. 66 от 2002 г.) Патентът действа по отношение на трети лица от публикацията за издаването му в официалния бюлетин на Патентното ведомство.

Право на заявяване

Чл. 13. (1) Правото на заявяване принадлежи на изобретателя или на неговия правоприменник. Когато правото на заявяване принадлежи на няколко лица, то се упражнява от тях съвместно. Отказът на едно или на няколко от тях да участват в заявяването или в процедурата по издаване на патента не е пречка останалите да извършват предвидените в този закон действия.

(2) Счита се, че заявителят има право на заявяване, докато не се установи друго по съдебен ред.

(3) Правото на заявяване на изобретение, създадено при условията на чл. 15, принадлежи на работодателя, ако той подаде заявка в тримесечен срок от получаване на уведомление от изобретателя за създаването на изобретението. В противен случай правото на заявяване преминава върху изобретателя. Правото на заявяване може да принадлежи съвместно на работодателя и на изобретателя, ако това е предварително уговорено в договор.

(4) Когато изобретението е създадено въз основа на договор, правото на заявяване принадлежи на възложителя освен ако друго не е предвидено в договора.

ПОЛЕЗНИ МОДЕЛИ

Правна закрила

Чл. 73. (Изм. - ДВ, бр. 64 от 2006 г.) (1) Правна закрила на полезен модел се предоставя чрез регистрация в Патентното ведомство. Регистрацията има действие по отношение на трети лица от датата на публикацията в официалния бюлетин на Патентното ведомство.

(2) Правото на регистрация принадлежи на лицето, което има право на заявяване съгласно чл. 13.

(3) Регистрират се полезни модели, които са нови, промишлено приложими и имат изобретателска стъпка.

(4) Не се считат за полезни модели обектите по чл. 6, ал. 2 и 4, доколкото се иска правна закрила за самите тях като такива.

(5) Не се регистрират като полезни модели биотехнологични изобретения по смисъла на чл. 7а, методи, химични съединения или тяхно използване, както и обектите по чл. 7.

3.5. ЗАКОН ЗА ПРОМИШЛЕНИЯ ДИЗАЙН

Промишлен дизайн

Чл. 3. (1) По смисъла на този закон **промишлен дизайн**, наричан по-нататък „дизайн“, е видимият външен вид на продукт или на част от него, определен от особеностите на формата, линиите, рисунъка, орнаментите, цветовото съчетание или комбинация от тях.

(2) Продукт по смисъла на ал. 1 е всяко изделие, получено по промишлен или занаятчийски начин, включително части, предназначени за сглобяване в съставно изделие, комплект или композиция от изделия, опаковка, графични символи и печатни шрифтове, с изключение на компютърни програми.

Право на авторство

Чл. 4. (1) Лицето, създало дизайн, има право на авторство по този закон. Това право е безсрочно и непрехвърляемо и се ползва от защита по този закон, независимо от защитата, която може да получи и по други закони.

(2) Когато дизайнът е създаден от две или повече лица, правото на авторство възниква за всички лица и те са съавтори. Не са съавтори лицата, които са оказали само техническа, материална или друга помощ на автора.

(3) Авторът или съавторите на дизайн се посочват в свидетелството за регистрация и в публикацията за нея, което се следи служебно от Патентното ведомство.

(4) Патентното ведомство вписва в Държавния регистър на промишлените дизайни действителния автор, установен с влязло в сила съдебно решение по спор за авторство и съавторство.

Придобиване на право върху дизайн

Чл. 10. (1) Право върху дизайн се придобива чрез регистрацията му в Патентното ведомство, считано от датата на подаване на заявка за регистрация.

(2) Правото върху дизайн е изключително.

Основания за регистрация

Чл. 11. (1) Регистрира се дизайн, който е нов и оригинален.

(2) Не се регистрира:

1. дизайн, който противоречи на общественения ред или на добрите нрави;
2. (изм. - ДВ, бр. 43 от 2005 г.) дизайн, чиито особености са обусловени единствено от техническата функция на продукта;
3. дизайн, чиито особености са обусловени от необходимостта продуктът, към който е включен или към който е приложен дизайнът, да бъде механически свързан или поставен във, около или срещу друг продукт така, че и двата продукта да изпълняват функциите си, с изключение на дизайн, чиято цел е да направи възможно мултиплицирано сглобяване или свързване на взаимно заменяеми продукти в модулна система.

Новост

Чл. 12. (1) Дизайнът е нов, ако преди датата на подаване на заявката, съответно преди датата на приоритета, не е известен друг идентичен дизайн, който е станал общодостъпен чрез публикации, използване, регистрации или разгласяване по какъвто и да е друг начин където и да е по света.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2005 г.) Дизайните се считат за идентични, ако техните особености се различават само в несъществени елементи.

Оригиналност

Чл. 13. (1) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2005 г., предишен текст на чл. 13, бр. 73 от 2006 г.) Дизайнът се счита за оригинален, ако цялостното впечатление, което той

създава в информирания потребител, се различава от цялостното впечатление, което създава дизайн, станал общодостъпен преди датата на подаване на заявката за регистрация или когато се претендира за приоритет преди датата на приоритета.

(2) (Нова - ДВ, бр. 73 от 2006 г.) При преценка на оригиналността се взема предвид степента на свобода на дизайнера при създаването на дизайна.

3.6. ЗАКОН ЗА ТОПОЛОГИЯТА НА ИНТЕГРАЛНИТЕ СХЕМИ

Обект на закрила

Чл. 3. (1) Обект на закрила е оригинална топология, която е резултат от собствените интелектуални усилия на създателя ѝ и не е известна сред създателите на топологии и производителите на интегрални схеми по време на нейното създаване.

(2) На закрила подлежи и топология, представляваща комбинация от известни елементи и връзки между тях, само когато отговаря на условията по ал. 1.

(3) Правната закрила на топологията по този закон не се простира върху технологиите за производство на интегралната схема, в която е приложена топологията, както и върху информацията, съхранена в нея.

3.7. ЗАКОН ЗА ЗАКРИЛА НА НОВИТЕ СОРТОВЕ РАСТЕНИЯ И ПОРОДИ ЖИВОТНИ

Обхват

Чл. 1. (1) С този закон се уреждат отношенията, свързани със създаването, закрилата и използването на новите сортове растения и породи животни.

(2) Законът се прилага по отношение на:

1. създадени или открити и разработени сортове растения от всеки ботанически род и вид, в това число клон, линия, хибрид или подложка, независимо от метода (изкуствен или естествен) на получаването им, наричани по-нататък "сортове";

2. създадени или открити и разработени породи, линии и хибриди селскостопански животни независимо от метода на получаването им, наричани по-нататък "породи".

Органи, участващи в процедурата по предоставяне на правна закрила

Чл. 2. Органите, които участват в процедурата по предоставяне на правна закрила на новите сортове растения и породи животни, са Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол и Държавната комисия по породи животни при Министерството на земеделието и продоволствието и Патентното ведомство.

Право на авторство

Чл. 4. (1) (Доп. - ДВ, бр. 26 от 2010 г.) Авторството на сорт или порода възниква със създаването или откриването и разработването им. Местните (автохтонните) породи селскостопански животни и създадените породи в страната съгласно приложението са собственост на българската държава.

(2) Лице, което е създадо или открило и е разработило сорт или порода, е автор (създател) на този сорт или порода.

(3) Когато няколко лица са създали или открили и разработили сорт или порода съвместно, те са съавтори на сорта или на породата.

(4) Правото на авторство е лично, безсрочно и непрехвърляемо.

(5) Авторът или съавторите на сорта или породата имат право да бъдат посочени като такива в заявката, в сертификата и в публикациите относно сорта или породата.

Глава втора

ПРАВНА ЗАКРИЛА НА СОРТОВЕТЕ

Раздел I

Условия за предоставяне на правна закрила

Изисквания (критерии)

Чл. 7. (1) Правна закрила на сорт се предоставя, когато той е:

1. нов;
2. различим;
3. хомогенен;
4. стабилен.

(2) Сортът трябва да има сортово наименование, което да се свързва с неговото генерично обозначение съгласно чл. 12.

Новост

Чл. 8. (1) Сортът се разглежда като нов, когато към деня на подаване на заявката за сертификат той или размножителен материал, или реколта от него не е

предлаган за продажба, продаван, подлаган на друг вид търговия или е предлаган със съгласието на селекционера:

1. на територията на страната за не повече от една година;
2. на територията на всяка друга държава за не повече от:
  - а) шест години, когато се отнася до дървета или лози;
  - б) четири години, когато се отнася за всеки друг растителен вид.

(2) Всяко сортоизпитване не влияе върху новостта на сорта и не може да бъде използвано във вреда на правото на селекционера.

Различимост (отличимост)

Чл. 9. (1) Сортът е различим, когато е ясно отличим от всеки друг сорт, който е общоизвестен към деня на подаване на заявката в Патентното ведомство.

(2) Друг сорт се счита за общоизвестен, ако към датата на подаване на заявката е осъществен чрез култивиране, обект е на маркетинг, търговия или друг вид реализация или е обект на правото на селекционер, вписан е в регистрите за сортовете, включен е в справочна колекция, точното му описание е дадено в публикация или е станал известен по друг начин.

(3) Заявка за предоставяне право на селекционер или за вписване на друг сорт в официален регистър за сортовете в която и да е страна се счита, че придава общоизвестност на този сорт от датата на подаване на заявката, при условие че заявката е довела до предоставяне право на селекционера или до вписване на сорта в официалния регистър за сортовете.

(4) Признаците, позволяващи да се определят характеристиките и отличителните особености на сорта, трябва да бъдат точни за описание.

Хомогенност (еднородност)

Чл. 10. (1) Сортът е хомогенен, когато независимо от наличието на малки отклонения растенията са идентични по своите съществени признаци, в това число и по отношение на особеностите на своето полово или вегетативно размножаване.

(2) Отклоненията от всеки вид се определят по методики, приети от Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол.

Стабилност (устойчивост)

Чл. 11. Сортът е стабилен, когато остава непроменен по своите съществени признаци след нееднократна репродукция (размножаване) или ако за създадения сорт селекционерът е определил особен цикъл на размножаване, като в края на всеки цикъл сортът е съхранил съответствие на даденото му описание.

Наименование

Чл. 12. (1) На всеки нов сорт се дава наименование, което да се свързва с неговия род или вид и да служи за идентифицирането му. Наименованието може да се състои от една или две думи или от комбинация от думи, букви и число, но не повече от четирицифрено число.

(2) Към наименованието на сорта се предявяват и следните изисквания:

1. да се отличава от всяко друго наименование, използвано в страната за този вид или за близки на него видове, или от такова, с което е означен съществуващ сорт във всяка договорна държава, включително и след изтичане срока на действие на сертификата;

2. да не дава възможност за въвеждане в заблуждение или неяснота по отношение на признаците, същността или идентичността на дадения сорт или личността на селекционера;

3. да не нарушава по-рано придобити права на трети лица, получили право на такова наименование, ако съгласно т. 4 на селекционера може да се предостави право за същото наименование. В този случай Патентното ведомство изисква от селекционера да предложи друго сортово наименование;

4. всяко лице, предлагащо във всяка договорна държава за продажба или търговия размножителен материал от закрилян сорт или сорт в процес на експертиза, е длъжно да използва сортово наименование даже и след прекратяването на закрилата на този сорт, доколкото това не противоречи на по-рано придобити права за това използване, съгласно т. 3.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 1999 г.) Когато един сорт е предложен за продажба или използване с търговска цел, може да се добави към регистрираното сортово наименование на защитения сорт и марка, географско означение или друго означение. След добавянето на такива означения сортово наименование трябва да е ясно и лесно различимо.

Глава трета

ПРАВНА ЗАКРИЛА НА ПОРОДИТЕ ЖИВОТНИ

Експертиза на породите животни

Чл. 43. (1) Заявката за сертификат за породи животни се подава в Патентното ведомство и се вписва в дневника на заявките за породи животни, след което се извършва експертиза в Държавната комисия по породи животни в съответствие с правилника за работа на комисията.

(2) При експертиза на породата по същество Държавната комисия по породи животни проучва и анализира следните специални изисквания:

1. развъдна цел;

2. кратка характеристика на изходните породи;
3. описание на методите за създаване на породата;
4. продуктивни качества и морфологични особености на породата;
5. адаптивни способности и устойчивост на заболявания;
6. численост, племенна и генеалогична структура;
7. район на разпространение.

(3) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2004 г.) Експертиза по същество на породи, линии и хибриди на копринената пеперуда се извършва от Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол. Експертизата се извършва чрез изпитвания за различимост, хомогенност и стабилност и за стопански биологични качества.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 18 от 2004 г.) Материалната експертиза за чуждестранни породи се извършва с поколението им, родено в нашата страна.

(5) (Предишна ал. 4, доп. - ДВ, бр. 18 от 2004 г.) Държавната комисия по породи животни, а в случаите по ал. 3 - Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол след вземане на решение за признаване на породата изпраща в едномесечен срок в Патентното ведомство доклада си, оформеното описание, реферата и препис от решението за признаване на породата, като уведомява селекционера да заплати съответните такси в Патентното ведомство.

Правна закрила

Чл. 44. Правната закрила за породи животни се предоставя със сертификат, който има срок на действие тридесет години от датата на издаване на сертификата.

Разпоредби за породите животни

Чл. 45. (1) Режимът за сортовете растения се прилага и за породите животни, доколкото в тази глава не е предвидено друго.

3.8. НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС

Чл. 93. Указаните по-долу думи и изрази са употребени в този кодекс в следния смисъл:

26. (Нова - ДВ, бр. 38 от 2007 г.) "Компютърна програма" е поредица от машинни инструкции, които са в състояние да приведат компютърна система да осъществява определени функции;

Раздел VII

Престъпления против интелектуалната собственост (Загл. изм. - ДВ, бр. 50 от 1995 г.)

Чл. 172а. (Нов - ДВ, бр. 50 от 1995 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., бр. 75 от 2006 г.) Който записва, възпроизвежда, разпространява, излъчва или предава, или използва по друг начин чужд обект на авторско или сродно на него право, или екземпляри от него, без необходимото по закон съгласие на носителя на съответното право, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба до пет хиляди лева.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., бр. 75 от 2006 г.) Който без необходимото по закон съгласие държи материални носители, съдържащи чужд обект на авторско или сродно на него право на стойност в големи размери, или държи матрица за възпроизвеждане на такива носители, се наказва с лишаване от свобода от две до пет години и глоба от две хиляди до пет хиляди лева.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 62 от 1997 г., бр. 75 от 2006 г.) Ако деянието по ал. 1 и 2 е извършено повторно или са причинени значителни вредни последици, наказанието е лишаване от свобода от една до шест години и глоба от три хиляди лева до десет хиляди лева.

(4) (Нова - ДВ, бр. 75 от 2006 г.) Когато деянието по ал. 2 е в особено големи размери, наказанието е лишаване от свобода от две до осем години и глоба от десет хиляди до петдесет хиляди лева.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 75 от 2006 г.) За маловажни случаи деецът се наказва по административен ред по Закона за авторското право и сродните му права .

(6) (Предишна ал. 5, изм. - ДВ, бр. 75 от 2006 г.) Предметът на престъплението се отнема в полза на държавата, независимо чия собственост е, и се унищожава.

Чл. 172б. (Нов - ДВ, бр. 75 от 2006 г.) (1) Който без съгласието на притежателя на изключителното право използва в търговската дейност марка, промишлен дизайн, сорт растение или порода животно, обект на това изключително право, или използва географско означение или негова имитация без правно основание, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба до пет хиляди лева.

(2) Ако деянието по ал. 1 е извършено повторно или са причинени значителни вредни последици, наказанието е лишаване от свобода от пет до осем години и глоба от пет хиляди до осем хиляди лева.

(3) Предметът на престъплението се отнема в полза на държавата, независимо чия собственост е, и се унищожава.

Чл. 173. (1) (Изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г.) Който издава или използва под свое име или под псевдоним чуждо произведение на науката, литературата или изкуството или значителна част от такова произведение, се наказва с лишаване от свобода до две години или с глоба от сто до триста лева, както и с обществено порицание.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 1999 г.) Със същото наказание се наказва и онзи, който представи за регистрация или регистрира от свое име чуждо изобретение, полезен модел или промишлен дизайн.

Чл. 174. (Изм. - ДВ, бр. 10 от 1993 г., бр. 81 от 1999 г.) Който, като злоупотреби със служебното си положение, се включи като съавтор на изобретение, полезен модел или промишлен дизайн или на произведение на науката, литературата или изкуството, без да е взел участие в творческата работа по неговото създаване, се наказва с лишаване от свобода до две години или с глоба от сто до триста лева, както и с обществено порицание.

3.9. ДИРЕКТИВА 2009/24/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 23 АПРИЛ 2009 ГОДИНА ОТНОСНО ПРАВНАТА ЗАКРИЛА НА КОМПЮТЪРНИТЕ ПРОГРАМИ

Съображение (7) За целите на настоящата директива понятието "компютърни програми" включва програми в каквато и да е форма, включително и тези, които са част от хардуер. Това понятие включва и подготвителната дейност по разработване, водеща до създаването на компютърна програма, при условие че естеството на подготвителната дейност е такова, че на един по-късен етап може да се получи компютърна програма от нея.

3.10. ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА НА КОНКУРЕНЦИЯТА

Глава седма ЗАБРАНА ЗА НЕЛОЯЛНА КОНКУРЕНЦИЯ

Обща забрана

Чл. 29. Забранява се всяко действие или бездействие при осъществяване на стопанска дейност, което е в противоречие с добросъвестната търговска практика и уврежда или може да увреди интересите на конкурентите.

Увреждане на доброто име на конкурентите

Чл. 30. Забранява се увреждането на доброто име и доверието към конкурентите, както и на предлаганите от тях стоки или услуги чрез твърдение или разпространяване на неверни сведения, както и чрез представяне на факти в изопачен вид.

Въвеждане в заблуждение

Чл. 31. Забранява се въвеждането в заблуждение относно съществени свойства на стоките или услугите или относно начина на използване на стоките или предоставяне на услугите чрез твърдение на неверни сведения или чрез изопачаване на факти.

Забрана за заблуждаваща и сравнителна реклама

Чл. 32. (1) Забраняват се заблуждаващата реклама, както и неразрешената сравнителна реклама.

(2) Рекламодателят и рекламната агенция, изготвила рекламата, носят отговорност за заблуждаваща и за неразрешена сравнителна реклама.

Заблуждаваща реклама

Чл. 33. (1) Заблуждаваща е всяка реклама, която по какъвто и да е начин, включително по начина на нейното представяне, подвежда или може да подведе лицата, до които е адресирана или достига, и поради това може да повлияе на тяхното икономическо поведение или по тези причини нанася или може да нанесе вреди на конкурент.

(2) При определянето на рекламата като заблуждаваща се взимат предвид и:

1. характеристиките на стоките и услугите, като: наличност, вид, изработка, състав, начин и дата на производство на стоките или изпълнение на услугите, годност за употреба, начини за употреба, количество, географски и търговски произход, резултати, които могат да се очакват от тяхната употреба, резултати и

съществени характеристики от изпитванията или извършените проби върху стоките или услугите;

2. цената или начинът на формирането ѝ и условията за доставка на стоките и изпълнение на услугите;

3. данни за рекламодателя или рекламирация, като: име или фирма, адрес или седалище, адрес на управление, имущество, права върху индустриална и интелектуална собственост, получени награди или отличия.

Сравнителна реклама

Чл. 34. (1) Сравнителна реклама е всяка реклама, която пряко или косвено идентифицира конкурента или предлагани от него стоки или услуги.

(2) Сравнителната реклама е разрешена, когато:

1. не е заблуждаваща по смисъла на чл. 33 от този закон и не е нелоялна търговска практика по смисъла на чл. 68д, 68е, 68ж от Закона за защита на потребителите;

2. сравнява стоки или услуги, задоволяващи еднакви потребности или предназначени за една и съща цел;

3. сравнява обективно една или повече характерни черти на стоките и услугите, които са съществени, сравними и представителни за тези стоки и услуги, включително техните цени;

4. не води до объркване на рекламодателя с неговите конкуренти или на търговски марки, търговски имена, други отличителни белези, стоки или услуги на рекламодателя с тези на неговите конкуренти;

5. не води до дискредитиране или опетняване на търговските марки, търговските имена, други отличителни белези, стоките, услугите, дейностите или положението на конкурентите;

6. сравнява стоки с едно и също наименование за произход;

7. не извлича нелоялно предимство от известността на търговската марка, търговското име или други отличителни белези на конкурентите или от наименованието за произход на конкуриращи се стоки;

8. не представя стоките или услугите като имитация или копие на стоки или услуги със запазена търговска марка или име.

(3) При преценката дали една сравнителна реклама е разрешена освен обстоятелствата по ал. 2 се вземат предвид и разпоредбите на Регламент (ЕО) №510/2006 на Съвета от 20 март 2006 г. относно закрилата на географски указания и наименования за произход на земеделски продукти и храни.

Имитация

Чл. 35. (1) Забранява се предлагането на стоки или услуги с външен вид, опаковка, маркировка, наименование или други белези, които заблуждават или

могат да доведат до заблуждение относно произхода, производителя, продавача, начина и мястото на производство, източника и начина на придобиване или на използване, количеството, качеството, естеството, потребителските свойства и други съществени характеристики на стоката или услугата.

(2) Забранява се използването на фирма, марка или географско означение, идентични или близки до тези на други лица, по начин, който може да доведе до увреждане интересите на конкурентите.

(3) Забранява се използването на домейн или външен вид на интернет страница, идентични или близки до тези на други лица, по начин, който може да доведе до заблуждение и/или да увреди интересите на конкурентите.

Нелоялно привличане на клиенти

Чл. 36. (1) Забранява се осъществяването на нелоялна конкуренция, насочена към привличане на клиенти, в резултат на което се прекратяват или се нарушават сключени договори, или се осуетява сключването им с конкуренти.

(2) Забранява се предлагането или даването на добавка към продаваната стока или услуга безвъзмездно или срещу привидна цена на друга стока или услуга, с изключение на: рекламни предмети с незначителна стойност и с ясно посочване на рекламиращото предприятие; предмети или услуги, които според търговската практика са принадлежност към продаваната стока или извършваната услуга; стоки или услуги като отбив при продажба в по-големи количества.

(3) Забранява се извършването на продажба, когато заедно с нея се предлага или обещава нещо, чието получаване зависи от: решаване на задачи, ребуси, въпроси, гатанки; събиране на серия от купони и други подобни; разиграване на игри с парични или предметни награди, чиято стойност значително надвишава цената на продаваната стока или услуга. Комисията на основание чл. 8, т. 14 приема правила, с които определя в кои случаи стойността на обещаваната награда значително надвишава цената на продаваната стока или услуга.

(4) Забраняват се продажбите на вътрешния пазар на значителни количества стоки за продължително време на цени, по-ниски от разходите за производството и реализацията им, с цел нелоялно привличане на клиенти.

Забрана за разгласяване на производствени или търговски тайни

Чл. 37. (1) Забранява се узнаването, използването или разгласяването на производствена или търговска тайна в противоречие с добросъвестната търговска практика.

(2) Забранява се използването или разгласяването на производствена или търговска тайна и когато тя е узната или съобщена при условие да не бъде използвана или разгласявана.

4. СЪДЕБНА ПРАКТИКА НА АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД – СОФИЯ ГРАД В ОБЛАСТТА НА ТЪРГОВСКИТЕ МАРКИ

Административно-правната защита на търговските марки, включително и на марките, регистрирани по Мадридската спогодба, е от изключителната компетентност на Административен съд София-град по силата на чл. 50, ал. 1 от ЗМГО.

Административен съд София-град (АССГ) образува и разглежда административни дела от 01.03.2007 г. Настоящата презентация³¹ включва практиката на съда за периода от образуването му до настоящия момент.

Предмет на съдебен контрол е законосъобразността на административните актове на председателя на Патентното ведомство, издадени в производствата по отказ на регистрация на търговска марка (чл. 45, ал. 1 от ЗМГО), отмяна и заличаване на регистрация на търговска марка (чл. 46 ЗМГО).

1. Характер на производството пред АССГ. Преценка за редовност и допустимост на жалбата. Доказателства пред съд

Производството е по реда на дял III от АПК и е с контролно-отменителен характер. Образува се по жалба на лице, неблагоприятно засегнато от решение на ПВ.

1. Нередовности, които се допускат най-вече от жалбоподателите, притежатели на търговска марка с международна регистрация, които не са установени на територията на страната:

- 1.1. Липса на представителна власт на лицето, подписало жалбата. Обикновено жалбата е подписана от лице представител по индустриална собственост, който е представлявал притежателя на марката в производството пред Патентното ведомство. Когато представителят по индустриална собственост не е адвокат, той не разполага с представителна власт по смисъла на чл. 18 АПК във връзка с чл. 32 от ГПК – да образува и води производство пред съда.
- 1.2. Липса на доказателства за съществуването и представителството на чуждестранното лице жалбоподател съгласно чл. 151, т. 1 от АПК, преведени на български език.

В тези случаи съдът предоставя на страната законоустановения 7-дневен срок за отстраняване на нередовностите. Следва да се отбележи, че сроковете в съдебното производство са значително по-кратки в сравнение със сроковете в

---

³¹ Същата е изготвена от съдия Мадлен Петрова и съдия Татяна Жилова от Административен съд София-град към 25.11.2009 г.

административното производство пред ПВ. Съдът във всички тези случаи проявява толерантност като удължава срока за изправяне на нередовности при искане от жалбоподателя и до настоящия момент няма прекратено дело на това основание.

2. Съдът провежда цялостен контрол за законосъобразност на административния акт.

Това означава в съдебното производство да се установят пълно и вярно фактите от значение за спора и да се подведат под съответната правна норма. Всяка страна доказва положителните факти, на които основава своите искания и от които черпи за себе си благоприятни последици. Редовно събраните в административното производство доказателства имат сила и пред съда. Пред съда са допустими и нови доказателства. Обстоятелството, че тези нови доказателства са могли да бъдат представени пред административния орган, но не са и той не ги е взел предвид при постановяване на решението си, е без значение в съдебното производство.

Пример: Пред съда за първи път е представена фактура за внос на стоки, означени с марката, чиято отмяна се иска. Съдът приема фактурата като доказателство. Административно-процесуалният кодекс не съдържа изрична разпоредба относно разноските по делото в случаите, когато пред съда се представят доказателства, които е могло да бъдат представени в административното производство (каквато например е разпоредбата на чл. 161, ал. 3 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс). Съдът намира за справедливо в този случай разноските да останат така както са направени от страните, въпреки изхода на спора (адм. дело №3937/2008 г.). Към настоящия момент делото е висящо пред ВАС и не следва да бъде обсъждано в детайли.

Пример: Доказателства за използването на марката JADE с притежател Ло-реал Хааркозметик унд Парфюмериен ЕООД не са представени нито пред ПВ, нито пред АССГ. Доказателства за използване на марката в случая са представени за първи път едва пред Върховния административен съд и въз основа на тях съдът е отменил първоинстанционното съдебно решение и решението на ПВ. (адм. дело №12361/2008 г. по описа на ВАС, адм. дело №767/2008 г. по описа на АССГ).

II. Производство по отказ на регистрация на търговска марка

1. С оглед темата на настоящия семинар ще разгледаме хипотезата относно отказ за регистрация на търговска марка с международна регистрация по чл. 5 от Мадридската спогодба.

Съгласно правилата на спогодбата Международното бюро на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) съобщава на Патентното ведомство на РБ за извършената международна регистрация на дадената търгов-

ска марка, когато Република България е обозначена като страна, по отношение на чиято територия ще се прилага закрилата ѝ. В тези случаи пред Патентно ведомство се извършва експертиза на марката по същество с оглед преценка на търсената по реда на Мадридската спогодба закрила на територията на България във връзка с изискванията на националния закон – чл. 11 и сл. от ЗМГО. Когато се установи някое от предвидените в националния закон основания за отказ на регистрацията, на основание чл. 5 от МС, ПВ на РБ уведомява Международното бюро на Световната организация за интелектуална собственост за отказ за защита на съответната марка с международна регистрация.

Пример: Такъв съдебен спор с предмет законосъобразността на постановен от ПВ отказ за регистрация на международна марка "steam", притежавана от Австрийско дружество ЛИВ ЛЬОВА Имотилен унд Вервалтунгс Гмбх с е разгледан от съда и е потвърден с влязло в сила съдебно решение по адм. дело 619/2007 г. по описа на АССГ.

2. Идентичност или сходство на по-ранна марка с международна регистрация е основание за отказ на регистрацията на заявена марка и това обстоятелство е предмет на изследване и в хода на съдебното производство по обжалване решението на ПВ, с което се отказва регистрацията на национална ТМ.

III. Производство по отмяна на регистрацията на търговска марка (чл. 25 ЗМГО)

В съдебната практика са налице множество спорове с предмет искане на притежателя на търговска марка с действие за България (национална или международна марка) за отмяна действието на търговска марка с международна регистрация за България поради неизползването ѝ. Съгласно чл. 25 от ЗМГО регистрацията на марка може да бъде отменена, когато в срок от пет години от датата на регистрацията, притежателят не е започнал реално да използва марката на територията на Република България, във връзка със стоките или услугите, за които е била регистрирана, или използването е било преустановено за непрекъснат период от пет години (чл. 19, ал. 1 от ЗМГО).

За реално използване на марката се счита и използването ѝ от притежателя във вид, който не се различава съществено от вида, в който е била регистрирана.

Преценката за реално използване се прави в съответствие с чл. 13, ал. 2 от ЗМГО - достатъчно е да се установи на една от четирите посочени в разпоредбата хипотези. Преценява се дали марката се използва за означение на стоките и услугите в класа, за който е регистрирана

Пример: Марка за енергийна напитка, регистрирана в клас за безалкохолни и алкохолни напитки. Иска се отмяната на регистрацията поради неизползване на марката в класа за алкохолни напитки. Притежателят на марката твърди, че я

използва и в този клас, тъй като напитката е включвана в състава на алкохолни коктейли. Делото е висящо и не може да бъде обсъждано в детайли.

Използването на марката със съгласието на притежателя ѝ се счита за използване от самия него (чл. 19, ал. 2 и ал. 3 от ЗМГО). При договори за дистрибуция или лицензия също следва да се докаже реално използване на марката.

Доказва се само реално използване на марката, а не намерение или приготвяне за използването ѝ. Подготовката за възобновяване на използването има значение само в хипотезата на чл. 25, ал. 2, изр. 2 от ЗМГО. Съгласно цитираната разпоредба използването на марката в 3-месечен период преди подаване на искането не се взема предвид, ако подготовката му е започнала след като притежателят на марката е узнал, че е възможно да се подаде искане за отмяна на действието на марката. Предпоставките са кумулативни – една обективна – подготовката да е извършена в тримесечен срок преди подаване на искането за отмяна; е една субективна – притежателят на марката да е знаел, че ще се подаде искане за отмяна. Тежестта на доказване е за лицето, което иска отмяната.

Пример: адм. дело №3937/2008 г.

IV. Производство по заличаване на регистрация на търговска марка (чл. 26 ЗМГО)

1. По искане на притежатели на търговска марка с международна регистрация за заличаване на национална марка

Преценява се дали са налице основанията по чл. 11 и чл. 12 от ЗМГО. Когато се релевират абсолютни основания (чл. 11 ЗМГО), искането може да бъде направено от всяко лице без да се доказва правен интерес. Когато се релевират относителни основания (чл. 12 ЗМГО), се доказва правен интерес.

Пример: Френската фирма Биофарма, притежател на международна търговска марка ДИАПРЕЛ, регистрирана по реда на Мадридската спогодба, с действие за България от 1994 г., иска заличаване на регистрация на национална търговска марка ДИАБЕЛ с дата на заявката от 2004 г. и регистрация от 2006 г., Патентното ведомство е отхвърлило искането за заличаване на марката за клас 05. В съдебното производство е установено фонетично и визуално сходство между двете марки за стоки от клас 05 и решението на ПВ е отменено в тази му част. (адм. дело №3182/2007 г. по описа на АССГ)

Пример: ПВ заличава национална регистрация на марка METRO TURIZM за услугите в клас 42 на абсолютно основание по чл. 1, т. 7 – въвеждане на потребителите в заблуждение, а на основание чл. 12, ал. 1, т. 2 – сходство или идентичност, за стоките в клас 05 и услугите в клас 39. В този случай на българската марка са противопоставени по-рано регистрираните международни марки METRO и Quality METRO. Първоинстанционният съд приема, че решението на ПВ е законосъобразно и потвърждава заличаването. Касационната инстанция

приема, че не е налице сходство между услугите от клас 39, предлагани от сравняваните марки. Метро туризъм е регистрирана за "транспорт", а "Метро" – за услугите "упаковане и съхраняване на стоки, организиране и агенции за пътувания, разнасяне и доставка на стоки от всички разновидности". Втората международна марка и Quality METRO не е регистрирана за този клас. Според ВАС липсата на сходство в предлаганите услуги не позволява да се стигне до вероятност за объркване на потребителите. (адм. дело №5420/2007 и адм. дело №13855/2008 г. на ВАС).

2. По искане на лице, притежател или заявител на търговска марка пред ПВ за заличаване на ТМ с международна регистрация

Патентното ведомство не разполага с правомощия да администрира международните регистрации на марки по реда на Мадридската спогодба.

Пример: Жалбоподателят е заявил пред ПВ за регистрация марка "Томе/Томе", на която е противопоставена по-ранна марка ТНОМЕ, регистрирана по реда на Мадридската спогодба със страна на произхода Франция. Жалбоподателят е поискал ПВ да прекрати действието на международната марка поради прекратяване на юридическото лице-притежател без правоприемство и е представил писмени доказателства в тази връзка. Жалбоподателят е уточнил, че желае прекратяване на действието на международната марка само за територията на България. (адм. дело №626/2008 по описа на АССГ, адм. дело №3688/2009 по описа на ВАС). ПВ е прекратило производството като е счело, че искането е недопустимо.

Прекратяването на юридическото лице без правоприемство несъмнено засяга международната регистрация. Патентното ведомство не може да преценява обстоятелства, свързани с прекратяването и правоприемството на чуждестранно юридическото лице, тъй като неговото правно положение се урежда от правото на държавата, в която е регистрирано лицето.

Международният регистър се поддържа от Международното бюро на Световната организация за интелектуална собственост. Съгласно чл. 6, ал. 4 от Мадридската спогодба за международна регистрация на марките заличаването (доброволно или служебно) се извършва от Международното бюро по искане на ведомството в страната на произхода. Разпоредбата на чл. 9, ал. 1 от Мадридската спогодба въвежда задължение на ведомството на страната на титуляря да уведоми Международното бюро за всички анулирания, заличавания, откази и други промени, отразени в националния регистър, ако същите засягат международната регистрация.

5. КАЗУС

В хода на дискусиите по време на обученията, проведени в периода февруари – април 2015 г. в рамките на проект "Повишаване на компетентността и професионалната квалификация на съдии, прокурори и следователи, както и на административните ръководители на органите на съдебната власт чрез организиране и предоставяне на обучения от ВСС", е разгледан представеният по-долу казус в областта на наказателно-правната защита на интелектуалната собственост.

Г-н Найкински извършва търговска дейност като ЕТ "Оригиналлар – Чепик Найкински", която се изразява в продажба на дрехи на открит щанд в пазар "Илиянци". Той самият лично осъществява зареждането със стока. На пазар "Илиянци" продават дъщеря му г-ца Найкинска и работник, назначен на трудов договор към фирмата - г-н Пумов, като продавач-консултант, с когото г-жа Найкинска живеела на съпружески начала от 5 години.

На 02.02.2015 г. г-н Найкински е задържан в близост до гр. Любимец, обл. Хасково, с личния си автомобил от митнически органи, съвместно със служителите на МВР. Констатирано е, че същият преди около 30 мин. е влязъл в Р. България от Р. Турция, а в колата му са намерени 300 тениски с марка "Найки", 500 потника с марка "Лакост" и 100 спортни панталона, носещи марка "Адидас" и "Армани", едновременно поставени върху тези панталони на различни места. Паралелно с това, по същото време е направена и проверка в "Илиянци", където са намерени 50 панталони, носещи едновременно поставени марка "Адидас" и "Армани", на която маса е продавала г-ца Найкинска. Г-н Пумов се намирал в личния си автомобил, находящ се в близост до масата, в който автомобил намерили 100 тениски "Найки". При проверка в патентно ведомство се е установило, че г-н Найкински не притежава съгласие от носителите на права върху посочените марки да ги използва в търговската си дейност.

При извършване на експертиза е дадено следното заключение: знаците "Найки" и "Лакост" са сходни, защото липсва пълно съвпадение между тях и регистрираните марки, поставени са върху идентични стоки, за които марките са регистрирани. Сходството е близко, разликите идват от промяна в наклон на фигуративни елементи, различен шрифт и пр. Знаците на "Адидас" и "Армани" са идентични с оригиналните регистрирани марки, за стоки, които са също идентични за стоките, които марки са регистрирани. Нито една от стоките не е произведена от оригинален или оторизиран производител, действащ със съгласие на правопритежателите, а дрехите видимо са с по-лошо качество от оригиналните.

Оценява всички дрехи, ползвайки данни за цени на дребно на оригинални стоки, както следва: с марка " Найки" на 12.000,00 лв. (30,00 лв. на бройка), с марката "Лакост" на 100.000,00 лв. (200,00 лв. на бройка). Дрехите, носещи едновременно марките " Адидас" и " Армани", оценява при средна стойност, подадена му от носителите на права; при "Адидас" - 100,00 лв., и при "Армани" - 300,00 лв., т.е. общата им стойност е $150 \times 200,00 = 30.000,00$ лв. Общо стоката струвала 142.000,00 лева. Дава втори вариант, оценявайки стоката по цени, на които се намират по откритите пазари на страната, общата им стойност възлизала на 1.000,00 лева.

В обясненията си г-н Найкински твърди, че стоката, която е намерена в колата, е предназначена за дарение на дом за сираци в село Къртожабене, Плевенско. В своите обяснения г-ца Найкинска се признава за виновна, твърди че лично помагала на баща си в дейността му, не работела по трудово правоотношение с него. Г-н Пумов твърди, че нищо не знаел за стоката, за колко пари се продава на щанда, конкретно тениските в автомобила не били предназначени за продажба, а просто си стояли там. И тримата не представят писмени доказателства за закупена стока, не са събрани и извадка от фискалният апарат за осъществени продажби.

РП-Свиленград образува досъдебно производство против г-н Найкински, РП- София - съответно срещу г-ца Найкинска и г-н Пумов. Повдигнато е обвинение на г-н Найкински за престъпление по чл. 172б, ал. 1 от НК, извършващ нарушение на правата на носителите на марки, чрез съхраняване на стоките с цел пускане на пазар. В София е повдигнато обвинение против г-ца Найкинска и г-н Пумов за престъпление по чл. 172б, ал. 2, пр. II-ро(значителни вредни последици), вр. ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 от НК, за това, че са предлагали за продажба посочените стоки в съучастие като съизвършители.

Въпроси:

1. Какво е становището Ви за деянието на г-н Найкински?
2. Какво е становището Ви за деянието на г-ца Найкинска?
3. Какво е становището Ви за деянието на г-н Пумов?

6. ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ

- Патентно ведомство на Република България
<http://www.bpo.bg/>
- Световна организация за интелектуална собственост (СОИС)
<http://www.wipo.int/portal/en>
- Европейско патентно ведомство (ЕПВ)
<http://www.epo.org/index.html>
- Ведомство за хармонизация на Вътрешния пазар (ОНИМ)
<https://oami.europa.eu/ohimportal/en/>
- Евразийска патентна организация
<http://www.eapo.org/rus/ea/index.html>

ПРИЛОЖЕНИЯ В ОБЛАСТТА НА МИТНИЧЕСКОТО ПРАВО И МЕРКИТЕ НА ГРАНИЦА

1. НОРМАТИВНА УРЕДБА

1.1. НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

- Наказателен кодекс
- Наказателно-процесуален кодекс
- Закон за митниците
- Валутен закон
- Закон за безмитната търговия
- Закон за културното наследство
- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество
- Правилник за прилагане закона за митниците
- Митническа тарифа на Р. България
- Наредба за граничните мерки за защита на права върху интелектуална собственост

1.2. ОБЩНОСТНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

- Регламент за изпълнение (ЕС) №58/2013 на Комисията от 23 януари 2013 година, за изменение на Регламент (ЕИО) №2454/93 за определяне на разпоредби за прилагане на Регламент (ЕИО) №2913/92 на Съвета за създаване на Митнически кодекс на Общността
- Регламент за изпълнение (ЕС) №174/2014 на Комисията от 25 февруари 2014 година, за изменение на Регламент (ЕИО) №2454/93 за определяне на разпоредби за прилагане на Регламент (ЕИО) №2913/92 на Съвета за създаване на Митнически кодекс на Общността по отношение на идентификацията на лицата в контекста на споразуменията за взаимно признаване на ОИО

- Регламент (ЕС) №608/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 година относно защитата на правата върху интелектуалната собственост, осъществявана от митническите органи, и за отмяна на Регламент (ЕО) №1383/2003 на Съвета
- Регламент (ЕО) №562/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2006 година за създаване на Кодекс на Общността за режима на движение на лица през границите (Кодекс на шенгенските граници)
- Регламент (ЕО) №1931/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 2006 година за определяне на правилата на местния граничен трафик на външните сухопътни граници на държавите-членки и за изменение на разпоредбите на Шенгенската конвенция
- Регламент (ЕО) №2725/2000 на Съвета от 11 декември 2000 година за създаване на система "Евродак" за сравняване на дактилоскопични отпечатащи с оглед ефективното прилагане на Дъблинската конвенция
- Директива 2008/115/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година относно общите стандарти и процедури, приложими в държавите-членки за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни
- Директива 2004/82/ЕО на Съвета от 29 април 2004 година относно задължението на превозвачите да съобщават данни на пътниците
- Регламент (ЕО) №2007/2004 на Съвета от 26 октомври 2004 година за създаване на Европейска агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на държавите-членки на Европейския съюз
- Регламент (ЕО) №863/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година за установяване на механизъм за създаване на екипи за бърза гранична намеса и за изменение на Регламент (ЕО) №2007/2004 на Съвета по отношение на този механизъм, и за регулиране на задълженията и правомощията на гост-служителите
- Регламент (ЕС) №1168/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година за изменение на Регламент (ЕО) №2007/2004 на Съвета за създаване на Европейска агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на държавите-членки на Европейския съюз
- Регламент (ЕО) №539/2001 на Съвета от 15 март 2001 година за определяне на третите страни, чиито граждани трябва да притежават виза, когато преминават външните граници на държавите-членки, както и тези, чиито граждани се освободени от това изискване

- Регламент (ЕО) №562/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2006 година за създаване на Кодекс на Общността за режима на движение на лица през границите (Кодекс на шенгенските граници)
- Съобщение на Комисията до Европейския парламент и до Съвета. Интелигентни граници - варианти и бъдещи действия
- Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Европейската система за наблюдение на границите (EUROSUR)
- Регламент (ЕО) №810/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година за създаване на Визов кодекс на Общността (Визов кодекс)
- Регламент (ЕО) №767/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. относно Визовата информационна система (ВИС) и обмена на данни между държави-членки относно визите за краткосрочно пребиваване (Регламент за ВИС)
- Изменено предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно създаването на механизъм за оценка и наблюдение с цел проверка на прилагането на достиженията на правото от Шенген

1.3. РЕГЛАМЕНТ (ЕС) №608/2013 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 12 ЮНИ 2013 ГОДИНА ОТНОСНО ЗАЩИТАТА НА ПРАВАТА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ, ОСЪЩЕСТВЯВАНА ОТ МИТНИЧЕСКИТЕ ОРГАНИ, И ЗА ОТМЯНА НА РЕГЛАМЕНТ (ЕО) №1383/2003 НА СЪВЕТА (РЕЗЮМЕ)

Общ преглед

Регламент (ЕС) №608/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на правата върху интелектуалната собственост, осъществявана от митническите органи, се прилага от 01.01.2014 г., като отменя Регламент (ЕО) №1383/2003. С новата правна уредба се разширяват правомощията на митническите органи да задържат на външните граници на ЕС стоки, за които се подозира, че са фалшиви или пиратски. Регламентът създава по-детайлна правна рамка, като по-важните изменения са следните:

- Промените **разширяват кръга на правата**, за които може да се иска предприемане на мерки за граничен контрол - добавени са права върху търговско наименование, полезен модел и др. Регламентът запазва досегашното правило, че няма да се прилага по отношение на стоки, предмет на "незаконна паралелна търговия" (оригинални стоки, които

- се пускат за пръв път на пазара в ЕС без съгласието на правопритежателя), както и във връзка с оригинални стоки, произведени от лице, упълномощено от притежателя на правото, но в превишение на договорените количествени ограничения. Мотивите за това решение са свързани с ограничените ресурси - приема се, че не е целесъобразно митническите органи да съсредоточават усилията си за борба с тези нарушения. Остава непроменено и положението, че стоки с нетърговски характер, съдържащи се в личния багаж на пътниците, са изключени от системата на граничен контрол.
- Регламента **разширява и кръга на лицата**, които могат да подадат молба за намеса на митническите органи.
  - Задължителното въвеждане на т.нар. **опростена процедура за бързо унищожаване на задържани стоки**. Подобна процедура се предвиждаше и от отменения Регламент 1383/2003 г., но въвеждането ѝ в националните законодателства беше предоставено на преценката на отделните държави членки. До този момент България беше една от малкото членки на ЕС, чието законодателство не предвиждаше опростена процедура за унищожаване. Поради това във връзка с всяко задържане на фалшиви стоки правопритежателите бяха задължени в кратък срок да започнат гражданско или наказателно производство с цел да се установи, че правата им са нарушени. Този процедурен ред значително забавяше унищожаването и беше изключително неизгоден икономически в случаите на задържания на малки количества фалшиви стоки. Нововъведената задължителна опростена процедура е значително по-бърза и икономична, защото предвижда, че задържаните стоки могат да бъдат унищожени и без да се започва съдебно производство за установяване на нарушение, ако притежателят на правото е потвърдил, че стоките са фалшиви и желае да бъдат унищожени, и деклараторът или държателят на стоките е съгласен с унищожаването. Съгласието на декларатора или държателя на стоките за тяхното унищожаване ще се предполага винаги когато той изрично не се е противопоставил на унищожаването в определения в регламента срок от десет работни дни. Тази законова презумпция за съгласие представлява облекчение за притежателите на правата, тъй като вече няма да им се налага да водят дела, за да обосноват унищожаването на задържани фалшиви стоки, които и без това са оставени от собствениците им. Само ако собственикът на стоките изрично се противопостави на унищожаването, титулярят на правата ще трябва да установи нарушението по предвидения в закона ред.

- Отново с цел свеждане до минимум на административната тежест, новият регламент предвижда и специална **процедура за унищожаване на стоки в малки пратки**. Става въпрос за пощенски или куриерски пратки, които съдържат най-много три артикула или имат общо тегло, по-малко от два килограма. Идеята на тази нова мярка е по ефективен начин да се обхване и разрастващата се интернет търговия с фалшиви и пиратски стоки. Процедурата дава възможност митническите органи, дори без участието на титуляря на правата, да унищожават стоки, транспортирани в малки пратки, за които подозират, че са фалшиви, ако собственикът на стоките не се противопостави в определения за това срок. Тази процедура ще се прилага само ако притежателят на правата е направил предварително общо искане в такъв смисъл в заявлението за митническа намеса.

Запазва се правилото, че всички митнически разходи, свързани със задържането, съхранението и унищожаването на стоките, включително във връзка с малките пратки, са за сметка на титулярите на правата.

- Регламентът предвижда и създаването на **нова централна електронна база данни** (най-късно до 01.01.2015 г.) за обмяна на информация и подобряване на комуникацията между митническите органи на всички държави-членки на ЕС. Извън обхвата на граничен контрол остават паралелният внос и стоките, преминаващи транзитно през ЕС. Очакванията са новият регламент да осигури по-надеждна защита срещу вноса на фалшификати в ЕС, и то при облекчени и бързи административни производства. По отношение на България се очаква в резултат на задължителната опростена процедура задържаните фалшификати да бъдат унищожавани в кратки срокове, а правораздавателните органи да бъдат разтоварени от разследването и установяването на такива нарушения.

Разглеждане и одобряване на заявления за прилагане на мерки за закрила на права върху интелектуалната собственост

1. Правно основание

- Чл. 5, параграф 2 и чл. 6 Регламент (ЕС) 608/2013 г.
- Чл. 5, параграф 3 и чл. 6 Регламент (ЕС) 608/2013 г. (Подаване на заявление след уведомяване от страна на митническите органи за задържане на стоки по чл. 18 – ex officio/служебно задържане)
- Чл. 12, параграф 1 и параграф 7

2. Обща характеристика:

В чл. 1 на Регламент (ЕО) №608/2013г. са определени условията за намеса на митническите органи, когато стоките, за които се предполага, че нарушават права върху интелектуалната собственост са под митнически надзор и контрол на митническата територия на Съюза в съответствие с Регламент (ЕИО) №2913/92. на Съвета относно създаване на Митнически кодекс на Общността. Тези правомощия са възможни само в **следните ситуации**: когато стоките са декларирани за допускане за свободно обръщение, за износ или реекспорт, когато се въвеждат на митническата територия на Съюза или я напускат, когато са поставени под режим с отложено плащане или са в свободна зона или свободен склад. В обхвата на Регламента не са включени вътреобщностните доставки (движението на стоки от една държава членка до друга).

Митническите органи имат правомощията да задържат стоки, за които има основания да се смята, че нарушават права върху интелектуална собственост въз основа на **подадено писмено заявление** от притежател на права (чл. 17) или по собствена инициатива - *ex officio* (чл. 18). Заявленията могат да бъдат **национални** - за прилагане на мерки на територията на страната и **съюзни** – с които се иска намеса на митническите органи на територията на една или повече държави членки.

Съюзно заявление може да бъде подадено единствено във връзка с права върху интелектуалната собственост, основаващи се на правото на Съюза, което поражда действие в целия Съюз (чл. 4) – например, търговска марка на Общността, търговска марка, която е предмет на международна регистрация и която има действие в Европейския съюз, промишлен дизайн на Общността, промишлен дизайн, който е предмет на международна регистрация и който има действие в Европейския Съюз, както и други права на интелектуалната собственост с правна закрила на Общността.

Процедура по извършване на административната услуга

1. Компетентен орган: Агенция "Митници" - Централно митническо управление София (чл. 5, пар. 1)
2. Определения и Податели
  - 2.1. Определения
Съгласно чл. 2, параграф 8-13
"притежател на правото" означава притежател на правото върху интелектуалната собственост
"заявление" означава подадено до Централно митническо управление искане за намеса на митническите органи във връзка със стоки, за които се предполага че нарушават право върху интелектуалната собственост
"национално заявление" означава заявление с което се иска намеса на

митническите органи на държава членка в рамките на тази държава членка

"съюзно заявление" означава заявление, подадено в държава членка с което се иска намеса на митническите органи на тази държава членка и на една или повече други държави членки в рамките на техните държави членки

"подател" означава лице, от чието име е подадено заявлението

"притежател на решението" означава притежател на решение с което се удовлетворява заявление

2.2. Податели

Съгласно чл. 3 от Регламента **национално или съюзно заявление** имат право да подават:

2.2.1. притежатели на права, органи за управление на колективни права върху интелектуалната собственост, органи за професионална защита, групи по смисъла на Регламент (ЕС) №1151/2012г., Регламент (ЕО) №1234/2007, подобни групи производители, съгласно Регламент (ЕИО) №1601/91 и (ЕО) №110/2008г.

2.2.2. национално заявление може да подават и лица, притежаващи разрешение да ползват права върху интелектуалната собственост, които са надлежно упълномощени от притежателя на правата да започнат производство с цел да се установи дали е нарушено право върху интелектуалната собственост, както и групи производители, предвидени в националното законодателство за географските указания.

2.2.3. съюзно заявление може да подават и притежателите на изключителни лицензии за територията на две или повече държави членки, в които тези лицензополучатели са надлежно упълномощени във въпросните държави членки от притежателя на права за започване на производство с цел да се установи дали е нарушено право върху интелектуалната собственост.

3. Нормативно установени изисквания

3.1. Съгласно чл. 5, параграф 2 заявлението се попълва, като се използва формулярът посочен в чл. 6 и съдържа изискваната в него информация. Заявлението се подава в два екземпляра, съгласно Приложение I от Регламент за изпълнение (ЕС) №1352/2013 г. за установяване на формулярите, предвидени в Регламент (ЕС) №608/2013 г.

Заявлението трябва да съдържа цялата информация, съгласно чл. 6, параграф 3:

- данни за подателя;
- статут на подателя по смисъла на член 3;
- документи, които доказват пред компетентната митническа служба, че подателят има право да подаде заявлението;
- когато подателят подава заявление чрез представител – данни за лицето, което го представлява, и доказателство за наличието на представителна власт в съответствие със законодателството на държавата членка, в която е подадено заявлението;
- правото или правата върху интелектуалната собственост, по отношение на които се търси защита;
- при случаите на съюзно заявление – държавите-членки, в които се иска намеса на митническите органи;
- специфични и технически данни за автентичните стоки, включително обозначаване като например баркод и изображения, където е целесъобразно;
- информацията, необходима за лесното разпознаване на въпросните стоки от митническите органи;
- информация, приложима с оглед на извършваните от митническите органи анализ и оценка на риска от нарушение на съответното право или права върху интелектуалната собственост, като например оторизираните дистрибутори;
- дали информацията, подадена в съответствие с настоящия параграф, буква ж), з) или и), трябва да бъде отбелязана като информация, до която се предоставя ограничен достъп в съответствие с член 31, параграф 5;
- данните на всеки представител, упълномощен от подателя да отговаря за правните и техническите въпроси;
- задължение на подателя, че се ангажира да уведоми компетентната митническа служба за всяка една от ситуацияите, определени в член 15;
- задължение на подателя, че се ангажира да предава и актуализира всяка информация, която е от значение с оглед на извършваните от митническите органи анализ и оценка на риска от нарушение на съответното право или права върху интелектуалната собственост;
- задължение на подателя, че поема отговорност съгласно условията, определени в член 28;
- задължение на подателя, че поема разходите, посочени в член 29, съгласно условията, предвидени в същия член;

- съгласие на подателя предоставените от него данни да могат да бъдат обработвани от Комисията и държавите членки;
- дали подателят иска да бъде приложена процедурата по член 26 и в случай че митническите органи поискат това, дали е съгласен да поеме разходите по унищожаването на стоките съгласно същата процедура.

Заявлението се попълва в съответствие с бележките относно попълването, съдържащи се в Приложение III от **Регламент за изпълнение (ЕС) №1352/2013 г.** за установяване на формулярите, предвидени в Регламент (ЕС) №608/2013 г.

Формулярите на заявлението могат при необходимост да бъдат попълвани четливо на ръка при спазване на чл. 2 от **Регламент за изпълнение (ЕС) №1352/2013 г.**

3.2. Съгласно чл. 5, параграф 3, (Подаване на заявление след уведомяване от страна на митническите органи за задържане на стоки по чл. 18 – ex officio (служебно задържане)), заявлението се подава в два екземпляра, съгласно Приложение I от **Регламент за изпълнение (ЕС) №1352/2013 г.** и то отговаря на следните изисквания:

- представлява национално заявление;
- подава се в ЦМУ в срок от 4 работни дни от уведомлението за задържането на стоките;
- съдържа информацията посочена в чл. 6, параграф 3. Подателят може да пропусне информацията посочена в същия параграф, букви "ж", "з" и "и" (специфични и технически данни за автентичните стоки, включително обозначаване като например баркод и изображения, където е целесъобразно; информацията, необходима за лесното разпознаване на въпросните стоки от митническите органи; информация, приложима с оглед на извършваните от митническите органи анализ и оценка на риска от нарушение на съответното право или права върху интелектуалната собственост, като например оторизираните дистрибутори).

3.3. Съгласно чл. 12, параграф 1 при изтичане на срока, в рамките на който трябва да се намесят митническите органи, и при условие че притежателят на решението е платил задълженията си, дължими на митническите органи съгласно Регламента, ЦМУ може да удължи този срок по искане на притежателя на решението.

Искането се подава в два екземпляра, като се използва формуляра по чл. 12, параграф 7, съгласно Приложение II от Регламент за изпъл-

нение (ЕС) №1352/2013 г. за установяване на формулярите, предвидени в Регламент (ЕС) №608/2013 г.

4. Необходими документи

- попълнено заявление в два екземпляра съгласно формуляра по Приложение I от Регламент за изпълнение (ЕС) №1352/2013 г. за установяване на формулярите, предвидени в Регламент (ЕС) №608/2013г; *или*
- попълнено искане за удължаване на срока в два екземпляра съгласно формуляра по Приложение II от Регламент за изпълнение (ЕС) №1352/2013 г. за установяване на формулярите, предвидени в Регламент (ЕС) №608/2013г;
- документи, доказващи, че подателят има право да подава заявление. (Например: удостоверение от Патентното ведомство, че подателят е правоприетел, или че е лицензополучател на изключителна лицензия и др.)
- в случай на заявление подавано чрез представител, се представя документ доказващ правомощията на представителя да действа като такъв (например: нотариално заверено или легализирано пълномощно от притежателя на права)
- актуално удостоверение за правния статус на обектите на интелектуална и/или индустриална собственост, за които се иска намеса на митническите органи;

5. Вътрешен ход на административната услуга

5.1. Съгласно чл. 9, параграф 1, когато получи заявление за намеса, ЦМУ го разглежда и уведомява подателя за своето решение, с което удовлетворява или отхвърля заявлението в срок от 30 работни дни, считано от получаването на заявлението. В случай че заявлението се отхвърля, Агенция "Митници" мотивира решението си и прилага към него информация за процедурата за обжалване.

При разглеждане на заявлението, ако се счете, че то не съдържа цялата информация, изисквана съгласно чл. 6, параграф 3, може да бъде поискано от подателя да предостави липсващата информация в срок от десет работни дни от уведомяването за това искане (чл. 7, параграф 1). В такива случаи срокът, посочен в чл. 9, параграф 1 спира да тече до получаването на необходимата информация.

Когато подателят не предостави липсващата информация в срока посочен в параграф 1 (10 работни дни), Агенция "Митници" отхвърля заявлението (чл. 7, параграф 2).

Съгласно чл. 11, параграф 1 когато удовлетвори заявление за намеса,

Централно митническо управление определя периода през който митническите органи следва да се намесят, като предприемат действията по задържане на стоки, за които има подозрение че нарушават права върху интелектуалната собственост. Този период не може да **надхвърля една година.**

- 5.2. Съгласно чл. 9, параграф 2, когато получи заявление за намеса след уведомяване от страна на митническите органи за задържане на стоки по чл. 18 – *ex officio* (служебно задържане), ЦМУ го разглежда и уведомява подателя за своето решение, с което удовлетворява или отхвърля заявлението в срок от 2 работни дни, считано от получаването на заявлението.

Съгласно чл. 11, параграф 2 когато заявление подадено на основание чл. 5, параграф 3 и чл. 6 от Регламент (ЕС) 608/2013 г. (след задържане на стоки по чл. 18 – *ex officio*), не съдържа информацията посочена в чл. 6, параграф 3, букви "ж", "з" или "и", то се удовлетворява единствено по отношение на задържаните стоки, като периодът в който митническите органи ще се намесят може да е по-кратък от 1 година.

- 5.3. Съгласно чл. 12, параграф 3 ЦМУ, уведомява притежателя на решението в рамките на 30 работни дни от получаване на искането за удължаване на срока, посочено в параграф 1. Решението може да е за удовлетворяване или за отхвърляне на искането. На основание чл. 12, параграф 1, искането се удовлетворява при условие, че притежателят на решението е платил задълженията си, дължими на митническите органи съгласно регламента. Когато искането за удължаване на срока, в рамките на който трябва да се намесят митническите органи, е получено в ЦМУ по-малко от 30 работни дни преди изтичането на срока, който трябва да бъде удължен, искането може да бъде отхвърлено (чл. 12, параграф 2).

Съгласно чл. 12, параграф 4, удължения срок в рамките на който трябва да се намесят митническите органи не превишава 1 година.

6. Такси

Подателят не дължи такси за покриване на административните разходи, произтичащи от обработването на заявлението (чл. 8 и чл. 12, параграф 6).

Съгласно чл. 29, параграф 1, при поискване от страна на митническите органи притежателят на решението възстановява разходите, понесени от митническите органи или от други страни, действащи от името на митническите органи, от момента на задържането или на отлагането на

вдигането на стоките, включително съхранението на стоките и действията, свързани с тях, съгласно член 17, параграф 1, член 18, параграф 1 и член 19, параграфи 2 и 3, както и при прилагане на коригиращи мерки, като унищожаване на стоките в съответствие с членове 23 и 26.

Формуляри на заявление в съответствие с чл. 6 от Регламент (ЕС) №608/2013: Агенция "Митници" (www.customs.bg) - директория Информация за бизнеса/Защита на интелектуалната собственост.

1.4. ШЕНГЕНСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО (РЕЗЮМЕ)

Свобода на придвижването

Личната свобода на придвижване в ЕС повдига въпросите за сигурността на държавите-членки, след като проверките са премахнати на почти всички вътрешни граници в Съюза, като в същото време се взимат допълнителни мерки за сигурността на външните граници на Европейския съюз. А тъй като от свободата на придвижване се възползват и престъпници, националните полицейски сили и съдебните власти на страните-членки на Европейския съюз започват да работят заедно срещу международната престъпност.

Една от най-важните промени, която улесни пътуващите в Европейския съюз, настъпи през 1985 г., когато правителствата на Белгия, Франция, Германия, Люксембург и Нидерландия подписват споразумение в малкото погранично люксембургско градче Шенген. Чрез него те постигат договореност да премахнат по общите си граници всички проверки на хора, независимо от националността им, да съгласуват контрола по границите си с държавите извън ЕС и да въведат обща визова политика. По този начин те създават зона без вътрешни граници, известна като Шенгенската зона.

История на Шенген

1985 Шенгенско споразумение

Белгия, Нидерландия и Люксембург, заедно с Германия и Франция, подписват споразумение за постепенно премахване на контрола по общите си граници. Споразумението е подписано в люксембургското селце Шенген.

1990 Подписана е Шенгенската конвенция за изпълнение на Шенгенското споразумение от 1985 г.

1990 Италия подписва Шенгенската конвенция

1991 Испания и Португалия подписват Шенгенската конвенция.

1992 Гърция подписва Шенгенската конвенция.

1995 Шенгенската конвенция влиза в сила, с което се премахва контролът по вътрешните граници на подписалите конвенцията държави (Белгия, Нидерландия, Люксембург, Франция, Германия, Испания и Португалия) и се създава обща външна граница, по която граничният контрол за влизане в шенгенското пространство се осъществява по единни правила. Въведени са "компенсаторни" мерки (напр. Обща визова политика, подобро полицейско и съдебно сътрудничество и Шенгенската информационна система).

Австрия подписва Шенгенската конвенция.

1996 Дания, Финландия и Швеция подписват Шенгенската конвенция.

Без да са членки на ЕС, Исландия и Норвегия подписват Шенгенската конвенция по силата на по-стари споразумения между Скандинавските държави относно премахването на граничния контрол.

1997-1998 Премахване на граничния контрол между Австрия и Италия.

1999 Договорът от Амстердам влиза в сила (Договорът е подписан през октомври 1997 г., но влиза в сила през месец май 1999 г.)

Шенгенското законодателство става част от правото на Европейския съюз чрез съответния протокол към Договора от Амстердам. В протокола се посочва още, че Обединеното кралство и Ирландия също могат да участват във всички или част от договореностите от Шенген, след единодушно одобрение от страна на Съвета.

2000 Премахване на граничния контрол по вътрешните граници с Гърция.

2000 Одобрено е искането на Обединеното кралство за частично участие в Шенген (основно в областта на полицейското и съдебното сътрудничество, както и частично участие в Шенгенската информационна система).

2001 Премахване на граничния контрол по вътрешните граници със страните от Скандинавския паспортен съюз (Дания, Финландия, Исландия, Норвегия и Швеция).

2002 Одобрено е искането на Ирландия за частично участие в Шенген (също основно в областта на полицейското и съдебното сътрудничество, както и частично участие в Шенгенската информационна система).

2004 Кипър, Чешката република, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия и Словения се присъединяват към Европейския съюз и въвеждат част от шенгенските разпоредби (по-конкретно в областта на контрола по външните граници и полицейското и съдебно сътрудничество)

2004 Швейцария подписва споразумение за асоцииране към Шенген.

2004 Обединеното кралство започва да въвежда някои шенгенски разпоредби (все още обаче не е свързано с Шенгенската информационна система).

2006 Лихтенщайн предприема стъпки за подписване на протокол за присъединяване към споразумението за асоцииране с Швейцария

2007 България и Румъния се присъединяват към Европейския съюз и прилагат от части шенгенските разпоредби (по-конкретно в областта на контрола по външните граници и полицейското и съдебно сътрудничество)

Края на 2007/началото на 2008: краен срок за премахване на граничния контрол по вътрешните граници с присъединилите се през 2004 г. държави-членки (без Кипър).

Правни основания

Шенгенското законодателство (включително Шенгенското споразумение, Шенгенската конвенция, решенията и декларациите на Шенгенския изпълнителен комитет), включено по силата на Договора от Амстердам в общата рамка на Европейския съюз през май 1999 г., предвижда поредица от компенсаторни мерки (обща правила по отношение на външните граници, визите, полицейското и съдебно сътрудничество и въвеждането на Шенгенската информационна система), за които съответните европейски страни са се договорили и които позволяват свободното движение на хора през вътрешните граници.

Шенгенската информационна система е една от тези компенсаторни мерки. Тя е разработена като основно средство за улесняване на сътрудничеството в областта на граничния контрол, митниците, полицейското и съдебното сътрудничество и обмена на съвкупност от данни с цел да се защити законното движение на хора, като същевременно се обменя информация за лица, на които напр. не е разрешено влизане или пребиваване на територията на Шенген или които се издирват с цел задържане или отвеждане.

Всяка държава-членка трябва да спазва принципите на Шенгенското законодателство и неговата правна рамка като приема национални законодателни мерки, чрез които на всички служители в областта на граничния контрол, правоприлагането и националната сигурност се осигурява възможност да работят ефективно.

Шенгенско сътрудничество

Шенгенското сътрудничество улеснява премахването на вътрешния граничен контрол между участващите държави и по този начин позволява свободното движение на хора, поради което се установят някои компенсаторни мерки за оказване на помощ на тези държави в борбата им срещу незаконната миграция. Тези мерки откриват съвършено нови възможности за трансгранично сътрудничество между правоприлагащите органи. Постига се успешен баланс между не-

обходимостта от бърза реакция с цел противодействие на престъпността и зачитането на националния суверенитет.

Новите правни инструменти, установени по силата на Шенгенската конвенция, са пример за международно сътрудничество в работата на полицията, в наказателното правораздаване и граничния контрол. Те намират отражение в множество двустранни и многостранни правни инструменти, тъй като ползата от тях вече се признава от много държави.

Основните инструменти за противодействие на престъпността по отношение на свободното движение са Шенгенската информационна система и Националните бюра "SIRENE", чрез които се осъществяват презграничните издирвателни дейности по отношение на издирвани или изчезнали лица и вещи.

Други правни инструменти за полицейско сътрудничество

- Сътрудничество при поискване - член 39 от Шенгенската конвенция определя правната рамка за тясно и бързо сътрудничество. Полицейските органи на държавите-членки могат взаимно да си съдействат в рамките на строго определени срокове за предотвратяването и разкриването на престъпления. Сътрудничеството е обвързващо в рамките на установените в националното законодателство граници. Исканията за съдействие и отговорите на тези искания се обменят между централните органи във всяка държава-членка, отговарящи за международното полицейско сътрудничество.

В изключително спешни случаи обаче националните полицейски служби могат да контактуват пряко. Сътрудничеството включва обмен на данни, търсене в бази данни и полицейски регистри, както и обикновени справки.

Предоставената от замолената държава-членка писмена информация може да се използва като доказателство в наказателно преследване с предварителното съгласие на съдебните органи на замолената държава-членка. В пограничните райони обхватът на това сътрудничество често е разширен по силата на двустранни споразумения.

- Обмен на информация без предварително поискване - член 46 от Шенгенската конвенция дава на полицейските органи правото да обменят информация с друга държава-членка по собствена инициатива с цел предотвратяване на престъпления или при заплахи срещу обществения ред.
- Презгранично наблюдение - в член 40 от Шенгенската конвенция се казва, че полицейските служители имат право да продължат операцията за наблюдение, която е започнала на тяхна територия, и на територията

на друга държава-членка, при условие че са получили предварително разрешение от държавата, на чиято територия се провежда наблюдението. При обичайни обстоятелства замолената държава отказва или дава разрешение, което може да е придружено от условия за начина на провеждане на наблюдението.

Наблюдение по спешност може да се осъществява само когато поради извънредно спешни причини е било невъзможно да се поиска предварително разрешение. Обикновено това са случаи, когато наблюдаван субект неочаквано пресече границата на друга държава-членка, когато разследваното престъпление е толкова тежко, че продължаването на операцията е оправдано, и обстоятелствата около наблюдението се изясняват на толкова късен етап, че искането за съдействие не може да бъде удовлетворено, дори ако бъде предадено незабавно на органа на замолената държава. В тези случаи органът на замолената държава трябва да бъде уведомен веднага след пресичането на границата. Искането за съдействие трябва да се подаде незабавно, а наблюдението трябва да се преустанови или по искане на замолената държава, или – когато липсва разрешение от замолената държава – в рамките на пет часа след пресичането на границата. След пресичането на границата служителите са длъжни да спазват националното законодателство на страната, в която действат.

- Преследване по гореща следа – член 41 от Шенгенската конвенция разрешава на полицейските служители, които в своята страна преследват лице, което е заловено на местопрестъплението и е извършило или е участвало в извършването на тежко престъпление, да продължат преследването на територията на друга държава-членка без предварително разрешение. Условието е, че е невъзможно да се уведомят компетентните органи на другата държава преди влизането на нейна територия или че въпросните органи не могат да се явят своевременно на място, за да продължат преследването. Служителите, които извършват преследването, трябва да могат да бъдат лесно идентифицирани или по тяхната униформа. На служителите се забранява влизането в частни домове или места без обществен достъп. Употребата на полицейски огнестрелни оръжия е ограничена до случаите на самозащита. Всяка държава членка може да определи в декларация дали има ограничения във времето или пространството за служителите, които извършват преследването.

SIS – Шенгенска информационна система (ШИС)

ШИС е най-голямата в Европа обща база данни в областта на защитата на обществената сигурност, подпомагането на полицейското и съдебното сътрудничество и управлението на контрола на външните граници. Участващите държави подават сведения, наричани "сигнали", за издирвани лица и лица в неизвестност, загубени и откраднати вещи и за забрана за влизане на територията. Базата данни е непосредствено и пряко достъпна за всички полицейски служители с оперативни функции и други правоприлагащи служители и органи, които се нуждаят от такава информация, за да изпълняват задълженията си да защитават законността и реда и да се борят с престъпността. ШИС обхваща по-голямата част от Европейския съюз, заедно с Норвегия, Исландия и Швейцария.

SIRENE

SIRENE (Supplementary Information Request at the National Entry) означава "искане за допълнителна информация от националните звена" и очертава основната задача на "бюрата SIRENE", създадени във всички шенгенски държави, която се състои в междудържавен обмен на допълнителна информация по подадени сигнали;

Бюрата "SIRENE" предоставят допълнителна информация по сигнали и съгласуват мерките, свързани със сигналите, подадени в Шенгенската информационна система (ШИС), като същевременно осигуряват предприемане на необходимите действия в случаи като следните: задържано е издирвано лице; лице, на което е отказано влизане в шенгенското пространство, е направило нов опит да влезе; лице в неизвестност е открито; иззет е откраднат автомобил или документ за самоличност и т.н.; Шенгенското пространство е пространство без контрол на вътрешните граници.

Бюрата "SIRENE" обменят също така данни от значение за полицейското и съдебното сътрудничество, търсят в базите данни, координират трансгранични операции и т.н.

2. СЪДЕБНА ПРАКТИКА

- Решение №98 от 04.03.2014 г. по н. д. №2375/2013 г. на ВКС - I н. о.
- Решение №274 от 04.06.2013 г. по н. д. №829/2013 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №618 от 16.12.2011 г. по н. д. №2715/2011 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №37 от 26.03.2013 г. по н. д. №2138/2012 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №485 от 29.11.2012 г. по н. д. №752/2012 г. на ВКС - II н. о.
- Решение №40 от 05.03.2012 г. по ВНОХД №525/2011 г. на АС - Пловдив
- Решение №488 от 29.11.2012 г. по н. д. №1726/2012 г. на ВКС - II н. о.
- Решение №600 от 27.02.2012 г. по н. д. №2696/2011 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №226 от 27.06.2013 г. по ВНОХД №317/2013 г. на АС - София
- Решение №116 от 11.06.2012 г. по ВНОХД №226/2012 г. на АС - Пловдив
- Решение №13 от 25.01.2012 г. по ВНОХД №604/2011 г. на АС - Пловдив
- Решение №191 от 11.12.2012 г. по ВНОХД №229/2012 г. на АС - Бургас
- Решение №452/07.11.2013 г. по н. д. №1631/2013 г. на ВКС - II н. о.
- Особено мнение към Решение №226/27.06.2013 г. по НОХД №317/2013 г. на АС - София
- Решение №263/21.07.2011 г. по ВНОХД №493/2011 г. на АС - София
- Решение №251 от 06.07.2009 г. по н. д. №38/2008 г. на ВКС - I н. о.
- Решение №274 от 04.06.2013 г. по н. д. №829/2013 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №488 от 29.11.2011 г. по н. д. №1726/2012 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №618 от 16.12.2011 г. по н. д. №2715/2011 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №485 от 29.11.2012 г. по н. д. №752/2012 г. на ВКС - I н. о.
- Решение №3 от 21.05.2013 г. по н. д. №2247/2012 г. на ВКС - II н. о.
- Решение №37 от 26.03.2013 г. по н. д. №2138/2012 г. на ВКС - III н. о.
- Решение №98 от 04.03.2014 г. по н. д. №2375 82013 г. на ВКС - I н. о.
- Решение №40 от 05.03.2012 г. по ВНОХД №525/2011 г. на АС – Пловдив

3. ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ №1 ОТ 21.01.2015 Г. НА ВКС ПО ТЪЛК. Д. №1/2014 Г., ОСНК, ДОКЛАДВАНО ОТ СЪДИИТЕ НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ И РУЖЕНА КЕРАНОВА (ИЗВАДКИ)

"Нормата на чл. 242, ал. 1 от НК е с бланкетна конструкция, поради което и тълкуването ѝ е обвързано с разпоредби от извън наказателното митническо законодателство. Изпълнителното деяние на престъплението по чл. 242, ал. 1 от НК съставлява "пренасянето" на стоките през границата на страната и то следва да се разбира като "фактическо пренасяне" през граничната линия. От обективна страна, поведението е престъпление, когато пренасянето е "без знанието и разрешението на митниците". Този признак е изпълнен, когато деецът не обяви по съответния ред пред митническите органи пренасянето на стоките, което е длъжен да направи по силата на правна норма, предвидена в извън наказателното законодателство...

От съдържанието на тези понятия следва извод, че митническият контрол е дейност, която се изразява в съпоставяне на фактическото положение с относителното митническо законодателство с цел да бъдат събрани факти от значение за предприемане на съответни мерки по отношение на стоките, предназначени за внасяне, изнасяне и транзитиране за, от и през митническата територия на Съюза. Митническият надзор и митническият контрол са предназначени да осигурят спазването на разпоредбите, приложими за стоките под митнически надзор, нямащи статут на "общностни"...

С оглед правомощията на митническите органи и при съблюдаване на принципа за свободното движение, общностните стоки не могат да бъдат предмет на престъплението по чл. 242, ал. 1 от НК, когато се пренасят през вътрешна за ЕС граница на страната ни. Пренасянето им през тази граница не засяга обществените отношения, свързани с митническия режим. По отношение на стоки с общностен статут, придвижвани на митническата територия на Съюза, включително преминаващи през вътрешна за ЕС граница на страната ни, липсва основание за осъществяване на митнически контрол, т.е. липсва годен обект за закрила от противоправно посегателство. В случай, че при пренасяне на общностни стоки през "вътрешна граница" бъде осъществено друго съставомерно деяние, следващата се отговорност ще бъде за това друго престъпление, но не и за квалифицирана контрабанда. На тази основа, с оглед уточнението в зададения втори въпрос - дали предмет на контрабанда на вътрешна за ЕС граница на РБ

могат да бъдат общностни акцизни стоки, следва да се отговори отрицателно. Осъществяваният от митническите органи спрямо тях контрол не е митнически по смисъла на митническото законодателство, а контрол на органи по приходите на основание Закона за акцизите и данъчните складове.

Необщностните стоки, пристигащи на митническата територия на ЕС са под митнически надзор и митнически контрол от момента на въвеждането им и по отношение на тях следва да са предприети или извършени всички митнически формалности, указани в съюзното митническо законодателство. Спазването на тези правила, заплащането на мита и/или такси, ако такива се дължат, поставянето им под определен митнически режим или друго митническо направление дава възможност необщностните стоки да се разпространяват свободно и/или придвижват на митническата територия на Съюза, включително и през вътрешна за ЕС граница на страната, защото обективно е налице знание и разрешение на митническите органи.

Отпадането на митническия контрол по "вътрешните граници" не освобождава лицата от задължението да уведомят по установения ред митническите органи и да приложат съответните формалности и процедури по отношение на всички стоки, които нямат статут на общностни. Тези стоки са под митнически надзор и контрол независимо от мястото на въвеждане и дали същото е законно или е извършено в нарушение на изискванията на съюзното митническо законодателство. Именно тези обстоятелства подлежат на установяване при осъществявания митнически надзор и контрол. Дължимото поведение на лицата се определя не от мястото на осъществявания митнически контрол, а дали митническото законодателство установява правила, изискващи при въвеждане на необщностните стоки на митническата територия на ЕС същите да бъдат обявени. Разпоредбите на съюзното законодателство не изключват и не ограничават възможността за осъществяване на митнически надзор и контрол върху цялата митническа територия на Съюза, включително и на територията на РБ, с цел установяване на митническия статут на стоките и съответно осигуряване спазването на правилата по отношение на стоките, подлежащи на поставяне под митнически режим.

Ако на територията на РБ бъдат установени необщностни стоки, по отношение на които не са предприети нормативно установените действия за поставянето им под митнически режим или друго митническо направление и те са пренесени през границата на страната с друга държава-членка, ще е налице обективният елемент "без знание и разрешение на митниците". При наличие и на останалите признаци, посочени в закона, деянието ще е съставомерно по чл. 242, ал. 1 от НК.

За съставомерността на деянието по чл. 242, ал. 1 от НК, когато то се осъ-

ществува при пренасяне на стоки през вътрешна за ЕС граница на страната, следва да се направи преценка относно значимите обстоятелства за статута им като общностни/необщностни, под какъв митнически режим или направление са поставени, налице ли е отклонение от определения им режим или са неправомерно въведени на митническата територия на Съюза, поставени ли са под тарифни или нетарифни мерки.

Когато през границата на страната се пренасят акцизни стоки без бандерол, когато такъв се изисква по закон, в немаловажни случаи, деянието е извършено след изменението на НК със ЗИДНК (ДВ, бр. 26 от 06.04.2010 г.) и са осъществени елементите от състава на чл. 242, ал. 1 от НК не е налице идеална съвкупност между престъпленията по чл. 234 от НК по отношение на изпълнителното деяние "държи" и по чл. 242, ал. 1 от НК. Деянието следва да се квалифицира като престъпление по чл. 242, ал. 1 от НК.

Наличието на вътрешна за ЕС граница на страната след 01.01.2007 г. не изключва възможността при пренасяне на стоки през нея да бъде осъществено престъплението по чл. 242, ал. 1 от НК при проявление на елементите на състава."

4. КАЗУСИ

В хода на дискусиите по време на обученията, проведени в периода февруари – април 2015 г. в рамките на проект "Повишаване на компетентността и професионалната квалификация на съдии, прокурори и следователи, както и на административните ръководители на органите на съдебната власт чрез организиране и предоставяне на обучения от ВСС", е разгледан представеният по-долу казус в областта на митническо право и мерките на границата.

Казус №1

Иван Димитров търгувал с облекла от различни престижни марки. Купувал ги от Турция на по-евтини цени и ги препродавал в България и други страни в ЕС. През месец август 2013 година бизнесът му тръгнал много зле и той започнал повече да губи, отколкото да печели. За да може да излезе на печалба решил да закупи от Китай голямо количество дрехи от различни престижни марки на минимални цени, за които да не плаща мито.

През месец ноември 2013 година сключил договор с китайски производител и се договорил с кипърска корабна фирма за пренос на въпросната стока. След като дрехите били натоварени на кораба след няколко седмици стоката пристигнала на Варненското пристанище, където контейнерите били представени като продукция, която нямала нищо общо с действителната, за да се плати по-ниско мито. Това, което било замислено се реализирало и стоката се внесла в България. Част от нея, като реекспорт била насочена за Румъния. Всичко това се осъществило с помощта на няколко служители на митницата, на които е било платено за извършената услуга.

От ноември до края на юли 2014 година, по този начин били внесени множество контейнери със стока. От реализираната печалба Иван Димитров отворил цех, където на ишлеме започнал да шие дрехи от световни марки без разрешението на собственика. Тази продукция била изнасяна за Африка и Азия.

През август 2014 година един от собствениците на продаваните марки сигнализирал българската прокуратура и започнало разследване под прикритие.

Междувременно Иван Димитров назначил за управители на въпросните цехове в България и Румъния, където също бил отворен филиал, двама свои прия-

тели - Георги Иванов и Иван Иванов, които разширили производството и с известни марки чанти и колани, отново без разрешение на собственика на марката.

Иван Димитров работил активно и с няколко служители на Митницата във Варна и с един посредник, който живеел и работил във въпросния град в Китай и на който Димитров плащал, за да сключва сделките.

През декември 2014 година, след акция на ДАНС и Прокуратурата, стоките били задържани на Митница Варна, задържани били и съответните служители на Митницата и Иван Димитров.

Било направено претърсване и изземване от цеховете в България, а с помощта на румънските служби и на цеховете в Румъния. Били запечатани магазините в двете държави и иззети стоките. Били задържани управителите на цеховете, поискано било и съдействие от Китайските служби за българския гражданин в Китай.

След оценка на щетите се установило, че ставало дума за осъществени вреди и пропуснати ползи на собствениците на марките в размер на 300 000 000 лева.

Въпроси:

1. Какво престъпление е извършено?
2. Едно ли е престъплението или няколко?
3. Има ли продължавано престъпление?
4. Кои са виновните лица и спрямо кои може да се повдигне обвинение и по кои текстове от НК?
5. Има ли съучастие и какви са ролите?
6. Може ли да се говори за ОПГ?
7. Може ли да се приеме, че има пострадали лица и кои са те?
8. Има ли възможност за отнемане и конфискация и по кои български и международни актове?
9. Има ли основание за завеждане на гражданско дело и ако има какво?
10. Има ли съвкупност на престъпленията и каква?
11. В коя държава ще се развива досъдебното производство или паралелно и в двете – България и Румъния?

Казус №2

Иван Петров и Георги Димитров се запознали през май 2003 година, като двамата решили да развиват търговска дейност на територията на България, Румъния и Гърция. Въпросната дейност се състояла във внос на рибни изделия от Гърция и тяхното пласиране и продажба в България и Румъния. За това се свързали с гръцкия гражданин Пападопулус, който имал бизнес за добив на риба и рибни продукти в Солун, както и с Ханеску, който имал верига рибни магазини в Букурещ.

Преди да започнат работа, партньорите се задължили със плащания, така че Петров и Димитров превели сума пари авансово на Пападопулус, а Ханеску на българските граждани.

През юни 2003 година съвместната дейност на всички гореизброени лица стартирала, като до юни 2006 година същата вървяла по предварително съставения бизнес план.

Лятото на 2007 година Пападопулус се свързал с Петров и го поканил на разговор в Солун. По време на разговора гръцкия гражданин споменал, че води няколко граждански дела в Съда в Солун, които са във връзка със задължения на неговата фирма към други гръцки дистрибутори и, че му е наложена възбрана на всички имоти, както и, че има запор на всичките си банкови сметки, поради което не може да се издължи на никого, включително и на Петров и Димитров. По време на разговора станало ясно, че ако Пападопулус не изплати сумата, която била значителна за период от почти година, двамата българи нямало как да изплатят своите задължения, както на другите фирми, с които работили, така и на Ханеску, който също чакал своите пари от Петров и Димитров и който също бил значително задлъжнял към други румънски фирми и бизнес партньори.

В тази връзка, за да прекрати делата, като се споразумее със страните по тях, Пападопулус трябвало да изплати поне 70% от задълженията си към гръцките фирми, за да оттеглят съдебните искания.

С оглед на всичко това гръцкия гражданин казал на българите, че тъй като става въпрос за значителна сума пари, единствения начин същата за толкова кратък период от време да бъде набавена е да започне друг паралелен бизнес, който щял да донесе много пари и който му бил предложен от негов приятел, работещ в сивата икономика на международно ниво.

Бизнеса се състоял в това да се купува и продава оръжие от територията на България и Гърция на трети страни, за които имало ембарго и забрана за продажба на такава стока. Дали си възможност няколко месеца срок за проучване възможностите на пазара в България и Гърция.

До края на 2007 година Петров и Димитров се свързали с български производители на оръжие и договорили възможностите да бъде закупено такова от тях, като документите щели формално да бъдат за държави които имат право да изкупуват оръжие и за тях няма ембарго, а реално същите оръжия ще отиват за трети страни, за които има такова и поради това те дават значително повече пари

Пападопулус, както обещал се свързал с гръцки оръжейни производители, успял да свали значително цената, като схемата била подобна на българската – чрез използване на фалшиви документи.

Всичко било добре организирано през производителите от България и Гърция, оттам чрез търговци на оръжие които имали канали в Африка, където парите щели да бъдат получени, като 20% от тях оставали за търговците посредници, а останалите за Пападопулус, Петров и Димитров. Единствения проблем който съществувал бил, че нито гръцкия гражданин, нито българите имали налични пари за закупуване на въпросните оръжия от производителите.

Междувременно се обадил Ханеску и казал, че не може повече да чака парите си, няма доставка на стока и ще заведе дела срещу Петров и Димитров в България. Тогава двамата българи извикали румънския гражданин и му разказали за схемата, като обяснили, че в резултат на дейността, която е скрита и е за оръжие, ще се финансира официалната такава, като парите ще влизат в търговските дружества, ще се разширява оборота, от което ще може да се купува повече риба, да се разкрийт и други търговски обекти, като верига ресторанти и в трите държави.

Ханеску се съгласил да участва, като финансирал въпросните сделки с кредит, който успял да издейства от свой приятел- Буши, служител в румънска банка и на който трябвало да се даде определена сума пари при реализиране на първата оръжейна сделка.

След като парите пристигнали от Румъния, схемата се задействала и започнала търговия с оръжие с Африка. До 2010 година нямало никакви проблеми и дейността на четиримата се разпростряла и в Близкия изток. В този период една част от парите се вливали в официалния бизнес – продажба на риба и рибни продукти, дейността се разширила и четиримата открили представителства в Сърбия, Македония и Хърватска. Друга част от парите от продажбата на оръжие, отивали за закупуване на луксозни имоти по гръцкото и българското Черноморие и планинските курорти в Румъния.

Междувременно Пападопулус изплатил част от задълженията си по заведените дела в Солун, но решил да не се издължава изцяло, като протакал делата за да може да не се реализира възбраната и запора.

През лятото на 2010 година Интерпол успял да проследи един от търговците на оръжие в Африка във връзка с издирването му по друго престъпление с Южна Америка. След неговото задържане, той разказал на разследващите за схемата с българите и румънеца, като предал всички възможни документи които имал и съобщил имената на всичките си контакти и връзки.

Органите на разследването в Германия, които работили съвместно с властите на трите държави му предложили сделка, която имала за цел при съдействие от негова страна да му бъде намалено наказанието. В тази връзка решили да го освободят и да осъществят акция по залавянето на всички българи, гърка и румънеца по време на търговията с оръжие.

През есента на 2010 година акцията била осъществена на територията на трите държави и по време на оръжейната сделка били задържани Пападопулус, Ханеску, Петров, Димитров и други помагачи в схемата. Било образувано досъдебно производство в трите държави.

Въпроси:

1. По кои текстове от Наказателния кодекс на България, ще бъдат квалифицирани деянията?
2. Съществува ли ОПГ и ако да, как са разделени ролите и кои лица участват в нея?
3. По отношение на международния елемент на престъпната дейност в коя от трите държави, ще се образува наказателно производство или в трите едновременно?
4. Има ли възможност за отнемане и конфискация и по кои български и международни актове?
5. Кой/кои институти за взаимопомощ по Конвенция 2000 могат да бъдат приложени при разкриване на престъплението?
6. Може ли предмета на престъплението – оръжието, да бъде обект на трансгранично наблюдение?

Казус №3

На 18 май 2013 година в Агенция "Митници" от офицер за връзка в ИСЮЕ Център Букурещ е получена информация за предстоящ транзит на цигари през България и Румъния с краен получател в Молдова. Установено е, че фирмата изпращач е **V. tobacco Company**, а краен получател **I.M. M. International SRL** – Молдова. Стоката е превозвана с т. а Volvo, с рег. №на влекач ЕКЕ 2096 и на ремарке Р 35096 и водач Т. К. - гръцки гражданин. На 19 май 2013 година товарния автомобил влиза на територията на Р. България. Отклонява се от маршрута и паркира в ограден склад находящ се в град София, в района на "Царско село". На 21 май 2013 година около 18.30 часа камиона напуска склада и се отправя към Казичене където в района на Казичене водача го напуска и камиона остава паркиран до 22.05.2013 година.

По образуваните в Агенция "Митници" и ДАНС оперативни преписки е установено, че гръцкия гражданин т. К. е влязъл на територията на Република Молдова на 20.05.2013 година и излязъл на 21.05.2013 година. На 22.05.2013 година същият е заявил пред органите на ХХ РУ – СДВР, че на 20.05.2013 година е установил липса на документи – задграничен паспорт, митническа декларация за товара на камиона и документи за особен режим на превоз за което му е издадено удостоверение.

Въпроси:

1. Какви обстоятелства следва да бъдат установени?
  - 1.1 От Гърция:
  - 1.2 От Молдова

5. ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ

- www.customs.bg, Рубрика "Документи".
- http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/en/tarhome.htm
- http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/en/ebticau.htm
- <http://eur-lex.europa.eu/Repview.do?rep=02>
- http://www.curia.europa.eu/fr/content/juris/index_tab.htm

БИБЛИОГРАФИЯ

1. **Брайков, В.**, Преглед на защитата срещу нарушенията на марки, сп. Търговско право, бр.5/2003
2. **Брестничка, Румяна**, Управление на търговските марки, С., 2004
3. **Великов В.**, ИПН-БАН, сп. "Правна мисъл" 2001, №1
4. **Великов В.**, ИПН-БАН, сп. "Финанси и право" 2002, бр.5
5. **Венедиков, П.**, Ново вещно право, С., 1995
6. **Дацов, П., Петров, П.**, Престъпления против интелектуалната собственост, С., Сиела, 2011
7. **Димитрова, М.**, Гражданскоправна и административна защита на правата върху интелектуалната собственост, сп. ИНСО, бр.12/2000
8. **Драганов, Ж.**, Правна закрила на промишления дизайн в ЕС, С., 2008
9. **Драганов, Ж.**, Правен режим на означенията, С., 2006
10. **Груев, Л.**, Бланкетни наказателно – правни норми. С., 1997
11. **Йоцова, И.**, Практика на Патентното ведомство при регистрация на географските означения, сп. Собственост и право, кн.8/2004 г.
12. **Каменова, Цветана**, Международно и национално авторско право, С., БАН, 2004
13. **Караянев, П.**, Международна закрила на търговските марки, С., 1996
14. **Караянев, П.**, Международни конвенции за интелектуалната собственост, книга втора, С., 1996
15. **Караянев, П.**, Международни конвенции за интелектуалната собственост, книга втора /Закрила на индустриалната собственост/, С., 1996
16. **Киркорян-Цонкова, Офелия**. Авторските права в радио и телевизионната дейност. - Интелектуална собственост, 2006, №9, 22 – 26
17. **Коджабашев, М.**, Отказ за регистрация на марка – абсолютни основания, сп. Собственост и право, бр.4/2002
18. **Коджабашев, М.**, Промисленият дизайн – спорове по регистрацията, сп. Данъчна практика, бр.10/2007
19. **Коджабашев, М.**, Промисленият дизайн – съдържание и упражняване на изключителното право, сп. Данъчна практика, бр.9/2007
20. **Коджабашев, Михаил**. Нелоялна конкуренция - имитация на предприятието и стоките на конкурента.- Пазар и право, 2006, №9, 70-73

21. **Коджабашев, Михаил.** Нелоялно привличане на клиенти - откритост при продажбите на изплащане и продажби на необосновано ниски цени.- Пазар и право, 2006, №2, 77-82
22. **Коджабашев, Михаил,** Полезният модел-обект на правна закрила, критерии за оценка, сп. Собственост и право, 2006, №10, 74-79
23. **Кожухаров, А.,** Облигационно право, Общо учение за облигационното отношение, книга първа, С., 1994
24. **Копчева, М.,** Компютърни престъпления, С., 2006
25. **Лозев, Е.** Преводът като обект на авторско право - Сп. Собственост и право, 2013, №11
26. **Лозев, Е.,** Авторски и изпълнителски права в музиката, С., Феня, 2011
27. **Лозев, Е.,** Авторско право върху произведения на изобразителното изкуство, С., Феня, 2010
28. **Лозев, Емил,** Графично оформление на печатно издание, сп. Собственост и право, 2007, №6, 72 – 76
29. **Лозев, Емил,** Портретите и малките произведения като обекти на авторски права, сп. Собственост и право, 2006, №10, 68 – 73
30. **Лозев, Емил.** Преработката като обект на авторското право, сп. Собственост и право, 2007, №10, 64 – 72
31. **Лозев, Емил,** Творческа дейност според Закона за авторското право и сродните му права, сп. Интелектуална собственост, 2006, №4, 27 – 30
32. **Лозев, Е.,** Някои особени обекти на авторското право, сп. Интелектуална собственост, №2, 2000
33. **Лозев Е.,** Плагиатството, сп. Интелектуална собственост бр.9/2002
34. **Манева, В.,** Патентното нарушение, С., Ромина, 2008
35. **Манева, Веселина,** Възникване и същност на правната закрила на изобретението, Правна мисъл, 2006, №1, 13 – 24
36. **Манева, Веселина,** Право на авторство върху обектите на интелектуалната собственост, Правна мисъл, 2007, №4, 3 – 11
37. **Манчев, А.,** Издателско право: Авторско право. Договори, С., Сиела, 2012
38. **Марков, Е.** Договорът за патентно коопериране, С., 1995
39. **Марков, Е.** Предотвратяване на нелоялната конкуренция. - Търговско право, 1996
40. **Марков, Е.** Авторското право за края на века. Правото върху произведение. - Правна мисъл, 1994, №1, 31 – 37
41. **Марков, Е.** Краят на изобретателското право. - Съвр. право, 1993, №1, 39 – 45
42. **Марков, Е.** Новото в Заковете за авторското право и сродните му права. - Съвр. право. 1993, №6, 17 – 28

43. **Марков, Е.** Новото в Закона за авторското право и сродните му права. - Съвр. право, 1994, №1, 40 - 49 (продълж. от №6/93 г.)
44. **Марков, Е.,** Юридически постъпки - нарастващи съмнения след реформата. - В: Юрид. сб. - БСУ, Юрид. фак., 3, 1995, 27 – 50
45. **Марков, Е.,** GATT/TRIPS - РЕФОРМА СЛЕД РЕФОРМАТА?, сп. Съвременно право, 1996, кн.4
46. **Марков, Р.,** Престъпна и правомерна дейност на множество лица, С., 2006
47. **Маркова, М.,** Традиционните знания в съвременното глобално общество и системата на интелектуалната собственост, сп. Интелектуална собственост бр. 8/2002
48. **Михайлов, Д.,** Нови положения в особената част на наказателния кодекс, С., 2003
49. **Михайлов, Д.,** Проблеми на наказателното право - Обща част, С., 2007
50. **Михайлов, Д.,** Проблеми на наказателното право - Особена част, С., 2008
51. **Неделчева, Б.,** Право на интелектуална собственост, С, 2002
52. **Неделчева, Б., Драганов, Ж., Марков, Е., Офелия Киркорян-Цонкова, Батаклиев, Д, Андреев, А.,** Измененията в правната уредба на фирмата – тревоги, сп. Търговско право, кн.2, 2011, стр. 49-59
53. **Неделчева, Б., Драганов, Ж., Марков, Е., Офелия Киркорян-Цонкова, Батаклиев, Д, Андреев, А.,** ЗИД ЗАПСП – Тревогите са още по-големи, сп. Търговско право, бр.3/2011, стр. 51-58
54. **Ненов, Ив.,** Наказателно право на НРБ, обща част, С., 1972
55. **Павлов, С.,** Наказателен процес на НРБ. С., 1989
56. **Павлова, М,** Патентно право, С., 2000
57. **Павлова, Мария,** Новата правна уредба на патентите за изобретения и за полезни модели, Практическо право, 1993, №6, 5 – 8
58. **Петров, Петър,** Подборен лов на интернет пирати (Теория за селективно наказателно преследване), С., 2013
59. **Политов Й.,** Принцип на изчерпване на права върху индустриалната собственост, сп. Правен свят, бр. 3/ 2010
60. **Попова, Пл.,** Неимуществени права върху архитектурни произведения, сп. Правна мисъл, бр. 3/2009
61. **Раймундов, П.,** Особени наказателни производства, споразумението, С., 2005
62. **Ранчев, И.,** Продължаваното престъпление в Българското наказателно право, С., 2007
63. **Русев В.,** сп. "Данъчен наблюдател", 2000, бр.8
64. **Саракинов, Г.,** Авторско право и сродните му права в Република България, С., 2013

65. **Саракинов, Г.**, Авторското право в музиката, С., Сиби
66. **Саракинов, Г.**, Патентно право в Република България, С 2010
67. **Саракинов, Г.**, Право върху търговска марка в Република България, С, 2009
68. **Саракинов, Г.**, Право на фирмено наименование според новото българско законодателство, сп. ИНСО, бр. 9/92
69. **Саракинов, Г.**, Регламентът за търговска марка на Общността и неговите последни изменения, ИНСО, бр. 8/2004
70. **Стефанов, С.**, Лицензиране на търговска марка, сп. Интелектуална собственост, бр.6/93
71. **Стефанов, Стефан.** Законовата уредба за закрила на индустриалната собственост и усъвършенстването ѝ. - Интелектуална собственост, 1995, №7 - 8, 14 - 17
72. **Стойнов, А.**, Наказателно право Обща част, А., С., 1999
73. **Стойнов, А.**, Наказателно право Особена част, Престъпления против правата на човека, С. 1997
74. **Таджер, Витали.** Законът за авторското право и сродните му права. - Бълг. законник, 1993, №7, 21 - 24
75. **Филчев, Н.**, Теоретични основи на Наказателното законотворчество", С., 2004
76. **Цвяткова, М.**, Практика на ОНМ в областта на дизайна на Европейския съюз - Сп. Собственост и право, 2013, №9
77. **Цвяткова, М.**, Прехвърлянето и лицензирането на марка съгласно разпоредбите на ЗМГО, сп. Собственост и право, кн.3/2002 г.
78. **Цвяткова, М.**, Марката и дизайнът на Общността и способите за защита при нарушаването им. - Собственост и право 2007, №8, 68 - 76; №8, 72 – 76
79. **Чинова, М.**, Досъдебно производство. Теория и практика, С., 2013
80. **Чинова, М.**, Новите положения на досъдебното производство по НПК, С., 2007
81. **Barnard, С.**, The substantive law of the EU. The Four Freedoms, Oxford University Press, 2004
82. **Hartley, T.C.**, The Foundations of European Union Law, Oxford University Press, 2010
83. Anti-smuggling Act /19 U.S.C/

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

**ПРОЕКТ „ПОВИШАВАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТТА И ПРОФЕСИОНАЛНАТА
КВАЛИФИКАЦИЯ НА СЪДИИ, ПРОКУРОРИ И СЛЕДОВАТЕЛИ,
КАКТО И НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ РЪКОВОДИТЕЛИ
НА ОРГАНИТЕ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ
ЧРЕЗ ОРГАНИЗИРАНЕ И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБУЧЕНИЯ ОТ ВСС“**

Бенефициент: Висш съдебен съвет

Проектът се реализира с финансовата подкрепа на Оперативна програма
„Административен капацитет“ 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз
чрез Европейския социален фонд

Договор № 13-24-1/15.11.2013 г.

www.opac.government.bg